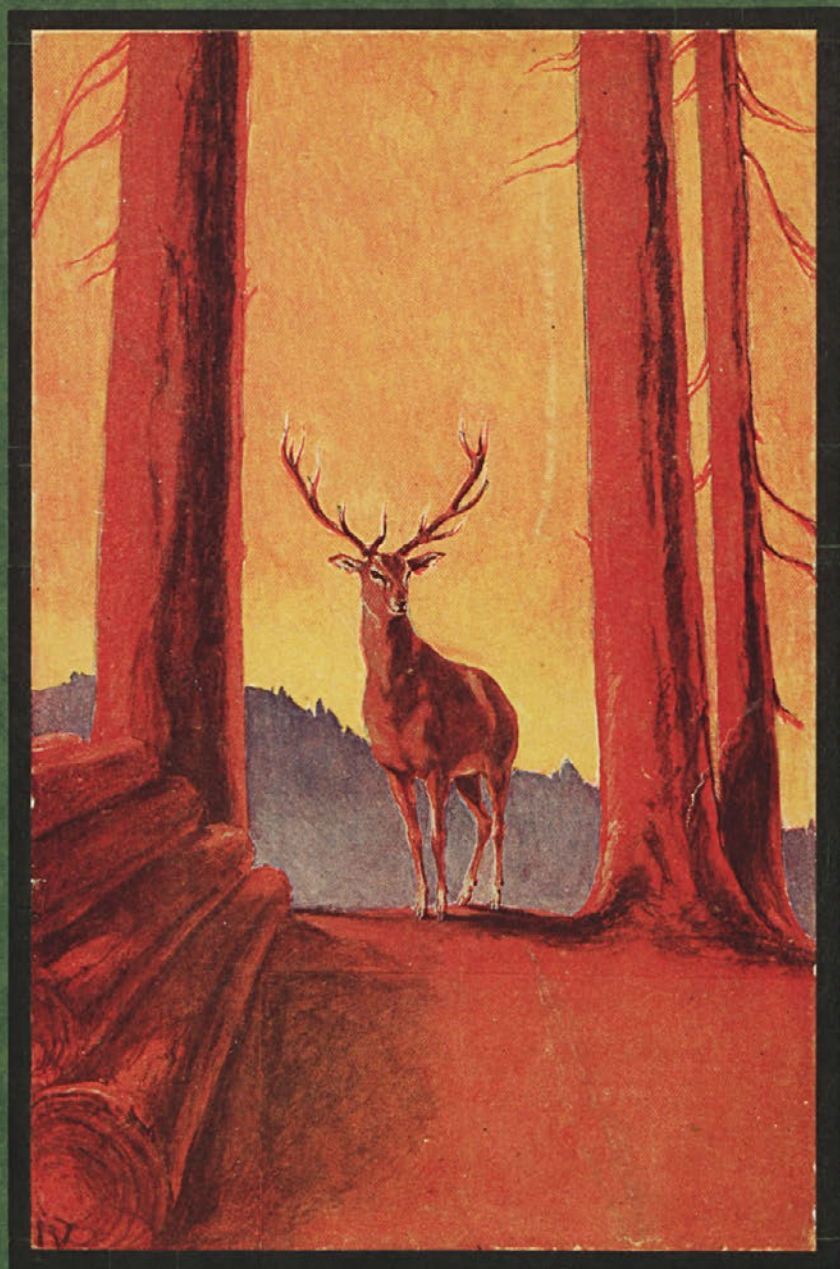

LJUBLJANSKI VELESEJEM

SLOVANSKA KNJIŽNICA
LJUBLJANA

F 187

1930.

J • E • S • E • N 1 • 9 • 3 • 0

IZDALA UPRAVA LJUBLJANSKEGA VELESEJMA
ZALOŽILA ALOMA COMPANY D. Z O. Z. LJUBLJANA

GOZDARSTVO LOVSTVO
LESNA INDUSTRIJA IN OBRT
MISIJONARSTVO HIGIJENA
KINOLOGIJA

31. VIII. — 15. IX. 1930

UREDIL DR. MILAN DULAR

LJUBLJANA 1930

IZDALA UPRAVA LJUBLJANSKEGA VELESEJMA
ZALOŽILA ALOMA COMP. D. Z O. Z. LJUBLJANA
NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Ideal

je ideal vsakega strojepisca!

Ugodni plačilni pogoji!

Zahtevajte opis!

The Rex Co.

Ljubljana

Telefon 2268

Gradišče 10 b

Vsak trgovec ali obrtnik,
ki se želi dobro
vpeljati med prebivalstvom
Dravske banovine

o g l a š u j e
s a m o

v dnevniku

SLOVENEK
Z nedeljsko prilogo »Ilustrani Slovenec«

katerega
radi njegove
prvovrstne iz-
brane vsebine naro-
čajo vsi sloji naroda
in ga najdete posebno radi
nedeljske ilustrirane priloge

v vsaki hiši!

Polnina plačana v gotovini
Neposredna naročila
20 Din. za motorje
40 Din. za stroje
40 Din. za delovne
delce. Za delovne
delce in motorje
naročila do 100 Din.
vrednosti se
izplačajo na rok
Kupovalci se morajo
Tabela cenovnih delovnih delovnih
300. — 300. — 300. — 300.

LETO LVIII

V Ljubljani, v torek 8. julija 1930

STEY. 153

I. TRAJAJA

CEVA 2 DIN

Cena: 1 lido-
1000 in 1000 in
1000 in 1000 in
1000 in 1000 in
1000 in 1000 in
1000 in 1000 in
1000 in 1000 in

Uprava: Kofinar-
jeva ulica 1000 in
1000 in 1000 in
1000 in 1000 in

Za hišno uporabo in vse obrtne delavnice
so znani kot najboljši na svetu

SINGER šivalni stroji

Prodaja na tedenske in mesečne obroke. Brezplačen pouk šivanja, krojenja, krpanja in
vezenja. Lastna mehanična delavnica in brezplačna popravila

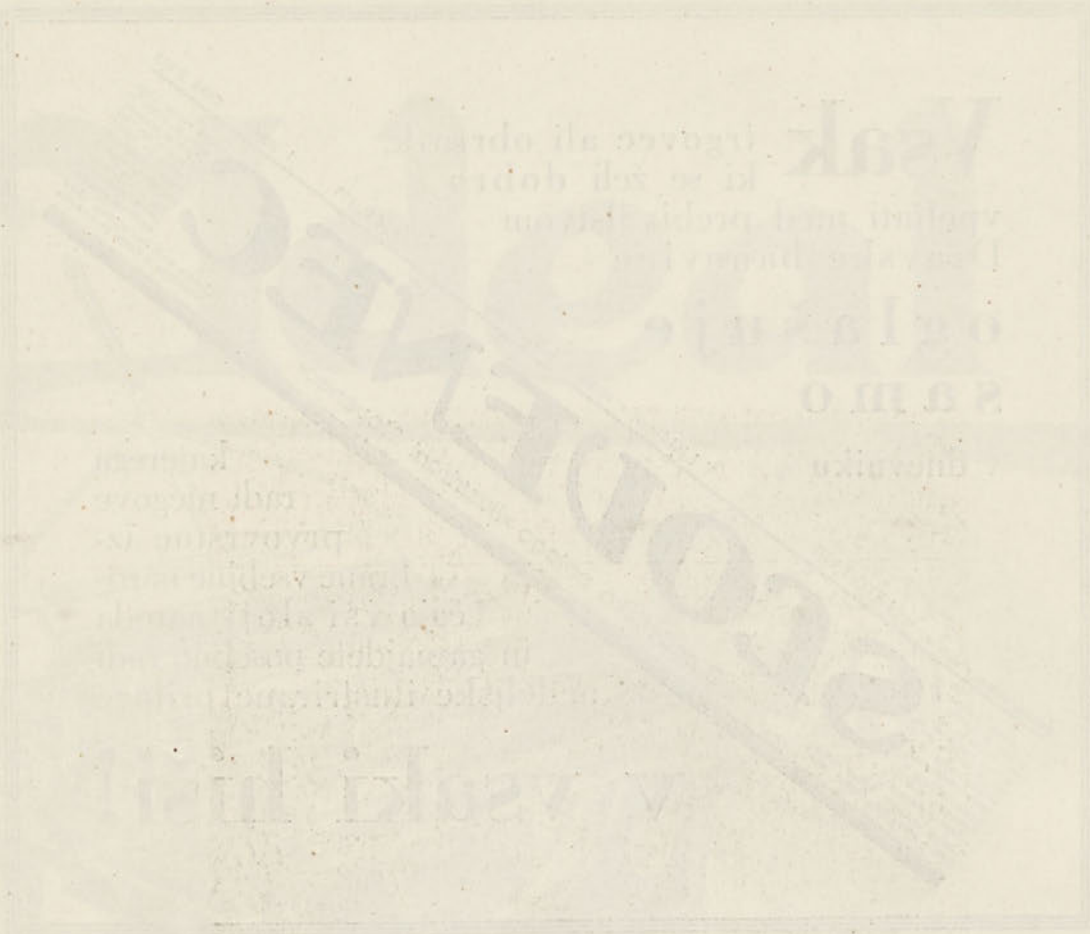
SINGER ŠIVALNI STROJI D. D.

Glavna podružnica za Slovenijo:

LJUBLJANA, ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 1

PODRUŽNICE: Kranj, Novo mesto, Kočevje, Celje, Ptuj, Žalec, Brežice, Maribor,
Slovenjgradec, Murska Sobota — Zastopstva v vseh večjih krajih

SINGER luči in motorji za vse stroje — SINGER električni stroji

F 187

E 9009868

STROJ

STROJ

SINGER SEWING MACHINE CO. B.D.

STROJ

STROJ

STROJ

Njeg. Vel. kralj Aleksander I.,
pokrovitelj razstave.

Dr. Anton Korošec
minister za šume in rudnike, častni predsednik šumarske in lovske razstave.

Moje želje.

Veselim se, da se je naporu naših gozdarjev in lovcev posrečilo to leto prirediti v Ljubljani gozdarsko-lovska razstavo. Njena naloga je, opozoriti prebivalstvo Jugoslavije kakor tudi vsega sveta na naše bogastvo v gozdovih in na vlogo in važnost lova v našem narodnem gospodarstvu.

Jugoslavija je glede gozdnate površine na šestem mestu med evropskimi državami, a kako važen činitelj je v našem domačem gospodarstvu, se razvidi iz tega, da znaša vsa površina Jugoslavije 24,850.000 ha, a da je gozdov 7,586.000 ha, torej preko 30%.

Trenutno preživlja naše gozdarstvo zopet kritično dobo. V Bosni nam je plemenit les napadel škodljivec, vendar upamo, da bomo obranili bosanske gozdove preteče katastrofe. A za naše gozdne produkte je prišel v trgovini velik zastoj zaradi ruske konkurence in splošne gospodarske krize, toda prepričani smo, da bomo prebrodili tudi to težkočo, čeprav z velikimi in občutljivimi ranami.

Za lovstvo v vsej državi bo prinesel velik napredek novi lovski zakon, kateri potrebuje zaradi različnosti dosedanje lovske zakonodaje še samo zadnje redakcije. Če ne nastanejo nove, sedaj še nepredvidene težave, bo novi lovski zakon še pred novim letom lahko stopil v veljavo.

Novi gozdarski zakon stoji že mesece v veljavi, sedaj se dovršavajo in publicirajo še potrebni pravilniki in s tem bo uvedena enotnost in enoličnost v administracijo jugoslovanskega gozdarstva.

Literatura o gozdarstvu in lovstvu Jugoslavije je še sicer v prvih povojih, kar bo nam pokazala tudi razstava, vendar bodo gozdarske fakultete na naših vseučiliščih in nastajajoče gozdarske šole odpravile v bližnji bodočnosti tudi ta nedostatek.

Želim, da bi imela gozdarsko-lovska razstava v Ljubljani, pod visokim pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja, srečne dni in da bo našemu gozdarstvu in lovstvu pripomogla k novemu razvoju in napredku!

Mrzli Studenec, 10. avgusta 1930.

Dr. Anton Korošec.

Organizacija šumarske in lovske razstave.

Častni predsednik:

Dr. Anton Korošec, minister za šume in rude.

Častni odbor:

Predsedništvo:

Ing. Dušan Sernek, ban dravske banovine v Ljubljani.

Dr. Milan Stojadinović, minister n. r., predsednik Središnje uprave Saveza lovskih udruženj v Beogradu.

Ing. Vilim Čmelik, gen. direktor ministrstva za šume in rude, predsednik Jugoslovanskega šumarskega udruženja v Beogradu.

Dr. Gregor Rožman, škof v Ljubljani.

Tripković Sava, divizijski general v Ljubljani.

Dr. Pirkmajer Otmar, pomočnik bana v Ljubljani.

Dr. Puc Dinko, župan mesta Ljubljana.

Člani:

Bonač Fran, veleindustrijalec, predsednik Ljubljanskega veleseljma.

Dekan šumarske fakultete v Zagrebu.

Dekan šumarske fakultete v Beogradu.

Detela Oton, vladni svetnik, predsednik podružnice J. Š. U. Ljubljana.

Hribar Dragotin, veleindustrijalec, predsednik Zveze industrijcev.

Jelačin Ivan, veletrgovec, predsednik Zbornice za TOI.

Dr. Lovrenčič Ivan, odvetnik, predsednik Slovenskega lovskega društva.

Dr. Šerko Alfred, rektor univerze v Ljubljani.

Virant Stanko, predsednik Novinarskega udruženja.

Dr. Windischer Fran, podpredsednik Centrale industrijskih korporacij.

Razstavni odbor šumarske in lovske razstave v Ljubljani.

Predsednik: Ing. Rustia Josip, dvorni svetnik, šumarski direktor v p., Ljubljana.

Namestnik predsednika: Ing. Šivic Anton, šef šum. odseka dravske banovine, Ljubljana.

Blagajnik: Ing. Viktor Novak, šum. svetnik v Ljubljani.

Ožji odbor:

Dr. Bevk Stanislav, prosvetni šef v p., načelnik odseka za prireditve lovske razstave, Ljubljana.

Bizjak Filip, krznar v Ljubljani.

Boltavzar Rajko, ravnatelj, Maribor.

Ing. Božič Cvetko, šumarski direktor, Ljubljana.

Dr. Dular Milan, direktor veleseljma v Ljubljani.

Goriup Danilo, tajnik Zveze industrijcev v Ljubljani.

Goederer Josip, šum. nadupravitelj, Namršelj, p. Ig, Studenec.

Hafner Mate, notar v Ljubljani.

Herfort Viktor, preparator Narodnega muzeja v Ljubljani.

Košir Franc, bančni ravnatelj, Maribor.

Ing. Lenarčič Josip, veleindustrijalec, Verd.

Ing. Levičnik Josip, šum. nadsvetnik, Ljubljana.

Dr. Lovrenčič Ivan, odvetnik, predsednik Slov. lovskega društva v Ljubljani.

Luckman Hubert, Maribor.

Ing. Miklau Otmar, šum. nadupravitelj, Slov. Bistrica.

Ing. Obereigner Emil, šum. nadsv. v Ljubljani.

Dr. Pless Ivan, tajnik Zbornice za TOI v Ljublj.

Pogačnik Bogdan, bančni ravnatelj, predsednik podružnice Slov. lovskega društva v Mariboru.

Praprotnik Avgust, predsednik raznih gospodarskih družb v Ljubljani.

Ing. Seunig Franjo, šumarski nadupravitelj, Soteska, p. Straža.

Ing. Sonnlichler Franc, šum. direktor, Trzič.

Ing. Staré Vladimir, veleindustrijalec, Kolovec, p. Radomlje.

Ing. Stiglic Franc, šum. nadupravitelj, Kočevje.

Dr. Šalamun Franjo, advokat, Ptuj.

Dr. Šerko Alfred, rektor ljublj. univerze, predsednik društva Zoo v Ljubljani.

Ing. Štrancer Alojzij, šum. nadsvetnik v Ljubljani.

Dr. Tavčar Ivo, odvetnik v Ljubljani.

Ing. Tavčar Karel, šum. nadsvetnik v Ljubljani.

Urbanc Franc, podpredsednik Kinološkega Saveza v Ljubljani.

Ing. Urbas Janko, šum. nadsvetnik v Mariboru.

Zupan Ivan, ravnatelj mestn. dohod. urada v Ljubljani.

Širši odbor.

Blaha Josip, šumarnik, Radoha, p. Semič.

Drobnič Emil, gozdar v Podsredi.

Glaser Viktor, industrijalec v Rušah.

Hartner Adolf, veleposestnik v Murski Soboti.

Hollmann Josip, gozdarski direktor v Rogatcu.

Jaš Alojz, gozdarski upravitelj v Mislinju.

Dr. Jenko, lastnik tvrdke »Fructus« v Ljubljani.

Kostelac Julio, direktor v Dolnji Lendavi.

Lang Franc, šum. svetnik, Brežice.

Löschnigg Avgust, veleposestnik, Št. Lovrenc na Pohorju.

Ing. Pahernik Franjo, veleposestnik v Vuhredu.

Dr. Pavlin Ciril, ravnatelj papirnice Vevče pri Ljubljani.

Ožji razstavní odbor šumarske in lovske razstave v Ljubljani.

V sredi: Dr. Bevk Stanislav, načelnik odseka za lovsko razstavo, ing. Rustia Josip, predsednik šumarske in lovske razstave, ing. Sivic Anton, namestnik predsednika. Gornja vrsta: ing. Stiglic Franc, dr. Lovrenčič Ivan, Praprotnik Avgust, dr. Dular Milan, ing. Sonnichler Franc, ing. Obereigner Emil, ing. Božič Cvetko, ing. Goederer Josip, dr. Pless Ivan, Goriup Danilo, ing. Urbas Janko, Srednji vrsti: ing. Levčnik Josip, Luckmann Hubert, Herfort Viktor, Počučnik Bogdan, ing. Lenarčič Josip, Košir Franjo, ing. Stare Vladi, ing. Seunig Franjo. Spodnja vrsta: ing. Novak Viktor, Hafner Maté, dr. Serko Alfred, Zupan Ivan, dr. Salamon, Bizjak Filip, ing. Lavčar Karel, Boltavzar Rajko, dr. Tavčar Ivo, ing. Štrancar Alojzij, Manjka ing. Miklau Otmar.

Pfefferer Josip, gozdar v Loki pri Žusmu.
Pleiner Rudolf, gozdarski mojster v Guštanju.
Podlesnik Anton, veleposestnik v Ribnici na Pohorju.

Pogačnik Josip, tajnik Trboveljske premogokopne družbe, Ljubljana.

Požarnik Franc, Podčetrtek.

Primožič Vinko, nadgozdar v Vitanju.

Reiser Otmar, veleposestnik v Pekrah pri Mariboru.

Dr. Rekar Ernest, lesni industrijalec, Jesenice.
Ing. Remec Vladimir, lesni industr., Ljubljana.
Rihteršič Alojz, mestni gozdar, Celje.
Seiff Robert, upravitelj v Oplotnici.
Schauta Josip, gozdarski direktor v Ptuju.
Ing. Šušteršič Mirko, šum. nadupr., Jesenice.
Trošt Janko, strok. učitelj, Ribnica.
Vernig Otmar, gozdarski upravitelj, Dravograd.
Ing. Žumer Alojz, gozdarski direktor v Marijinem gradu.

Vodič po gozdarski in lovski razstavi.

A. Gozdarstvo (paviljona M in N).

Vажnost, vloga in potreba gozdov.

Koj v začetku vidimo v majhnem modelu ter v slikah pokrajino Krasa, deloma v prvotnem, opustošenem stanju, deloma z znaki dela kultiatorja.

Ugodni vpliv gozda na ozračje in vodovje nam predočujejo slike barona Gagerna, med tem ko nudijo zlasti meteorologom podučno snov povprečne prikazitve univerzitetnega zavoda za meteorologijo in geodinamiko (za dobo 1881—1915) padavin, temperature in viharjev — posebej še prikazitev situacije zračnega tlaka za časa severja in juža na dan 17. januarja, oz. 8. maja 1930. Številne slike gozdarskega odseka dravske banovine prikazujejo gozdne razmere te banovine, a druge slike nam kažejo bogastvo posameznih držav Evrope na gozdih.

V nadaljnjem vidimo bogato zbirko gozdnih dreves in grmovja; za vsako vrsto je tu vejica v zimskem in letnem stanju, cvet in sad ter odrezek stebela, kakor tudi dotična slika. Tvrčki Saša Staré in »Fructus« nam prikazujeta zanimive zbirke gozdnih semen. Na lepih slikah občudujemo mogočnost in krasno rast slavonskega hrasta. Več čudnih izrastkov nam kaže šegavost narave. Koj nato sledi ponazoritev vzgoje gozda. Več slik nam predočuje razne vrste gozda po vzgoji in po obratovanju, naravno in umetno pomlajevanje. V malem modelu vidimo sadišče in drevesnico z vsemi pripomočki za obrat. Druge slike nam kažejo oskrbovanje mladih sestojev in njegove ugodne posledice.

V veliki skupini so zbrani pripomočki za izdelavo lesa, glavni in postranski gozdni pridelki. Primitivna drvarska kočica nam kaže skromno življenje drvarja; v posebni skupini vidimo vse orodje, ki ga rabijo; na štorih vidimo, kako se s pravilnim delom preprečijo znatne izgube na materialu. Ne manjkajo tudi moderni stroji za podiranje gozdnih dreves.

Nazorno so prikazana — po ljubljanski direkciji šum in po univ. profesorju dr. Kralu — svojstva lesa. — Razstavljena novejša iznajdba dunajskega inženjerja Thiela omogočuje določiti vlažnost lesa. Sle-

dijo različni sortimenti lesa, kakor se podeljujejo v gozdu, pa tudi kakor se nudijo kupcem na drvnem trgu. Pod devizo »Les nas spremlja od zibelke do groba« so zbrani glavni predmeti, ki jih srečujemo v našem življenju.

Kot postranski gozdni pridelki se nam prikazujejo: lubje smrek in hrastovine pravilno zloženo, smola in v slikah in tabelah njeno pridobivanje; za kmetovalca važno listje za steljo in krmo; gozdni plodovi (v preparatih »Fructusa«), gozdne zdravilne in strupene rastline (zbirka lekarnarja mr. Bahovca in V. Rohrmana), šota kot gorivo in gnojilno sredstvo. Vsakovrstne gobe.

Vmajhnih in večjih modelih je prikazano oglarjenje: oglar pred svojo kolibo, z vsem orodjem, kopa na pol zložena in dovršena; razne vrste ogla, pripomočki za merjenje in računanje kop; destilacija v retortah in pridobljeni produkti.

Daljnja manjša skupina nam kaže različne pripomočke za merjenje in preračunavanje lesa in drv.

Večja in mnogovrstna je skupina, spravljanje lesa. Tu vidimo vsakovrstna sredstva — v modelih, slikah in grafikonih —, ki nam služijo za spravljanje lesa po suhem in po vodi, primitivne pa tudi moderne naprave; vidimo model gozdne poti z mostovi, modele riž in žičnic, plavov in grabelj — ne manjka niti traktor s priklopnim vozom.

Še pestrejše so slike iz gozdnega varstva.

Na malem modelu vidimo razne načine omejitvenja. V slikah in originalih vidimo vse mogoče prirodne poškodbe ter take, ki jih povzročajo živali in človek; vidimo lepe zbirke mrčesov (baron Hoschkove buprestide; notarja Hafnerja škodljivi in koristni mrčesi; iste vrste zbirko drž. realke v Ljubljani); razstavljen je tudi v originalu in slikah biologija največjih gozdnih škodljivcev. V slikah vidimo uničevanje mrčesov iz aeroplanov.

K varstvu prirode razstavlja muzejsko društvo zbirko zaščitenih rastlin; direkcija šum sliko narodnega varstvenega parka ob triglavskem pogorju.

Dr. Milan Stojadinović,

minister n. r., predsednik Sred. uprave Saveza lovskih udruženj.

Posebno skupino tvori ureditev gozdnega gospodarstva. Prikazani so tu razni osnovni načrti s preglednimi gospodarskimi kartami, reliefi gozdov direkcije šum v Ljubljani, barona Borna, kamniške korporacije, različni instrumenti, ki se jih poslužuje šumarski geometer in taksator.

Sledi skupina: Zagradba hudournikov. Tu vidimo razstavljene skrbno izdelane projekte za zagradbe hudournikov v Dravski banovini; vidimo modele izvršenih naprav in izkaze gradbenih stroškov.

Agrarne operacije so razstavile zanimive načrte o razdelitvi in komasaciji gozdov in o izvršbi melioracij.

Agrarni referent srezkega načelstva prikazuje na preglednih kartah dravske banovine sedanje stanje agrarne reforme.

Gozdarska literatura. Tu so zbrane knjige, časopisi, letaki v slovenskem in srbsko-hrvatskem jeziku novejšega in starejšega datuma.

V paviljonu J pa je zbrana bogata lesna industrija. Razstavili so tu naši domači lesni industrijalci in obrtniki ter nekatere hrvatske veletrvdke vsemogoče lesne izdelke: razne vrste desk in drugih sortimentov mehkega in trdega lesa, razvrščene po borznih uzansah; železniške pragove, naravne in impregnirane (drž. zavod za impregnacijo, Kruševac); zaboje, sodčke, deščice za parkete, ladijska tla,

prešane plošče, lesno volno, vžigalice, lesene žeblice, kopita, celulozni papir (papirnica Vevče), umetno svilo, vse to ponajveč prikazano od surovine do finalnega izdelka; vidimo dalje raznovrstne pridelke domače lesne obrti; izdelovanje »suhe robe«. Lepo izdelane slike in grafikoni nam nazorno prikazujejo veliko, važno vlogo, ki jo imajo gozdi v našem izvozu in v naši trgovinski bilanci.

V paviljonu F so razvrščeni raznovrstni stroji in orodje za obdelovanje lesa, od modelov primitivne žage, do najmodernejšega polnojarmenika.

Pohišstvo naših mizarjev in mizarških zadrug je razstavljeno v paviljonu E.

B. Lovska razstava (paviljon G).

Namen lovske razstave je nazorno prikazati veliki pomen lovskega gospodarstva, vse vrste naše koristne in škodljive divjadi, gojitev koristne divjačine, varstvo lova, kinologijo, industrijske panoge, ki so v zvezi z lovom itd.

Porazdeljena je v več skupin, in sicer:

I.

Razvoj orožja.

Razvoj orožja od kamenite dobe do modernega orožja. Obdelan kamen, lok s tetivo iz črevesa, puška na lok (samostrel), sulice iz bronaste in železne dobe.

Ing. Vilim Čmelik,

gen. direktor ministrstva za šume in rude,
predsednik Jugoslov. šum. udruženja.

Na drugi strani puške na kresilo, in sicer s kratkim kopitom, poleg njih izpopolnjene, prve puške na kapice, puške z iglo, nadalje stopnjevaje do modernih pušk.

V isti skupini je razstavljen tudi smodnik v majhnih količinah.

II.

Vrste lovskega orožja.

a) Posamezne puške, posebno pa skupine pušk ter kompletne zbirke. Tudi lovski noži in slično orožje je v tej skupini.

b) Razni predmeti, sestavljeni iz starega orožja.

III.

Izdelovanje orožja.

a) Puškarstvo od neobdelanega komada do izdelane puške, kakor vrtanje cevi, zvarjene cevi, surove, neobdelane, izdelava baskilov, celinov in bre-niranje pušk.

b) Kopitarstvo. Merjenje in izdelovanje kopit od neobdelanega lesa do končnega izdelka. Razna kopita, kakor angleško kopito, navadno kopito, starejša in novejša kopita.

c) Zbirka raznih stročnic, starejših in novejših, in sicer v vseh velikostih. Stročnice v posameznih komadih, kakor tudi v omotih s firmami večjih tovarn.

d) Izdelovanje šiber od surovine do finalnega produkta. Vse vrste šiber tovarniškega izvora, kakor tudi nasekan svinec, ki ga kaj radi uporabljajo divji lovci. Priprave, s katerimi so lovci in puškarji med vojno sami izdelovali šibre.

IV.

Strelstvo in balistika.

a) Puška-risanica, spredovka. Poleg klešče za vli-vanje krogel, povoščena krpica za vlaganje, debela okrogla svinčenka, shramba za krogle in merica za smodnik.

Puška risanica kal. 9,3, poleg naboji.

Oplodnja sečnja (sek v luknjah) v odd. 131 b, Martuljek.
Šumska uprava Kranjska gora.

Puška-manliharica z naboji.

Moderna risanica z visoko rasanco z naboji.

b) Nad vsako puško s krivuljo prikazana pot izstrelka.

c) Pri vsaki puški prikazana probojnost, in sicer krogle, ustreljene v smrekov hlod.

V.

Streljanje s šibrami.

Prikazivanje šok-udarca in izkrvavljenje.

Tarče zajcev, jerebic, divjih rac, streljanje z drobnimi in debelimi šibrami. Iz tarč se razbere, kako krijejo drobne ali debele šibre.

Nj. Vel. kralj in kraljica na lovu.

VI.

Bolezen divjačine.

- a) Nosni obad. Preparati napadenih delov, ličinke in mrčes.
- b) Garje gamsov. Prikazane s slikami in preparati. Velika slika povzročitelja bolezni, gamsove pršice.
- c) Metljivost. Preparat metljivosti pri srnah in zajcih. Slike napadene divjadi in slično.
- d) Pripomočki za uničevanje bolezni.
- e) Rogovje srnjaka, ki je bil bolan na parkljavici.

VII.

Nepravilno in lahkomišno streljanje.

- a) Poškodba po streljih, prikazana s preparati in slikami. Preparirana gamsova noža, nepravilni zarastki, pohabljeni udje in slično.
- b) Razdalja, kako daleč se sme streljati s šibrami raznih številjk jeseni in pozimi, da se divjad ne trpinči.
- c) Slika srnjaka, kjer se vidijo vsi organi. Točno očrtano, kam naj se s kroglo strelja, kako naj se meri, da bo divjad smrtno zadeta.
- d) Slikani znaki zadete divjadi v razne dele.
- e) Barva krvi, izvirajoče iz raznih organov.

VIII.

Poškodbe divjadi, povzročene po roparicah.

IX.

Raznovrstna krmišča in zavetišča.

- a) Krmišča jelenov, srnjadi in gamsov, slanice.
- b) Krmišča in zavetišča za jerebice in fazane.
- c) Lov z uharico.
- d) Tabele z nahajališči in gostoto divjadi..

X.

Razne pasti.

- a) Pasti, s katerimi se žival ne trpinči; na posebno sprožila so pritrjeni razni predmeti, ki žival samo pokrijejo, ne da bi bila pri tem kaj poškodovana, ali pa jo takoj brez vseh muk usmrtijo.
- b) Razne stopavke, okoli njih razkopana zemlja in s tem prikazano, kako se je žival mučila, vjeta v tako past.
- c) Pasti, ki jih lovci sami izdelujejo, po večini iz lesa.

XI.

Rast rogovja.

- a) Mlado, nedoraslo srnjakovo rogovje. Mlado, doraslo rogovje, obeljeno, oguljeno rogovje, slabo barvano rogovje, rogovje raznih barv, poleg kos drevesa, na katerem si je srnjak barval rogovje in dobil od njega značilno barvo, nadalje dobro barvan rog,

poleg rogovje z obeljenimi, obdrgnjenimi konicami, omajano rogovje z značilno razpoko med čelnim nastavkom in rožo, srnjakovo čelo, še samo z enim samim rogom in končno odpadli rog, ležeč v listju in že naglodian od veveric in miši.

- b) Zbirka gumbarjev.
- c) Zbirka špičakov, med njimi nekaj mladih vilarjev in šesterakov.
- d) Zbirka pravih šestakov, med njimi vilarji in špičaki v stopnji šestakov.
- e) Skupina starih degenerirancev.
- f) Vse oblike rogovja.
- g) Nevarno rogovje (morilci).

XII.

Pohabljeno rogovje.

- a) Mehanični izvor. Posledice poškodb na mladem rogovju, prelom stebela, poškodovana črepinja, 3 stebela zaradi poškodovanega čelnege nastavka in slično.
- b) Poškodbe fiziološkega izvora. Gobasto rogovje.
- c) Rogovje srn.

XIII.

Gamsovi roglji.

- a) Vse starosti od kozlička do pozne starosti, ko se ne da starost več točno ugotoviti, in sicer celi roglji in tudi v prerezu.
- b) Mehanične poškodbe rogljev, kamor spadajo tudi roglji brez kljuk.
- c) Nepravilnosti fiziološkega izvora.
- d) Roglji raznih oblik.

XIV.

Druge trofeje in spomini.

Nagačene ptice in sesavci ter sploh vse, kar si lovci obdrže za spomin na lepe lovske čase.

XV.

Razni klici in vabila.

XVI.

Gozd in njegovi prebivalci.

Skozi gozd vodi široka, ilovnata pot. V ilovici se vidijo sledovi raznih živali, kakor zajca, lisice, divje mačke, skok srne, odtiski tačic veverice, kune in drugo. Na poti leže iztrebki razne divjačine. Pod košato smreko je razkopana postelja srnaka. V praproti leži prikrit dolgouhec. V zatišju je družina divjih kokoši, gozdni jereb in drugi gozdni prebivalci. V skalovju so lisičine in jazbine.

XVII.

Močvirje.

Prav tako kakor gozd vidimo tudi močvirje z njegovo floro in favno. Vseh vrst močvirnih ptic, zlasti iz Obedske bare.

XVIII.

Snežišče.

Na velikem snežišču piha rušavec, snežni jerebi se družijo s planinskim zajcem in črnim gamsom. Ob strani je planinski orel.

XIX.

Sokolarstvo.

- a) Razne vrste ujed, ki so jih in jih deloma še danes uporabljajo sokolarji, kakor skobec, kragulj, postovka, sokol-selec in beli sokol.
- b) Silhuete poleta raznih ujed.

XX.

Lov v narodno-gospodarskem pogledu.

- a) Zemljevid o razdelitvi občinskih lovišč.
- b) Statistika zakupnin.
- c) Statistika odstrela.

XXI.

Lovska umetnost.

Stara lovska umetnost, prikazana v slikah in kipih, kakor tudi v keramiki, na steklu in porcelanu. Prav tako slike novejšega izvora v raznih tehnikah; orožje z okraski. Končnice panjev z lovskimi epizodami.

XXII.

Lovski stan.

Velika lovska soba, moderno opremljena in okrašena z lovskimi trofejami in umetninami. Sobica lov-

Dr. Ivan Lovrenčič,
predsednik Slov. lovskega društva.

Oton Detela,
predsednik podružnice J. S. U. v Ljubljani.

ske poezije z raznimi lovskimi citati in nagačeno divjadjo. — Soba kmetskega lovca.

XXIII.

Lovska oprema.

Lovska obleka, obutev, perilo, irhice, klobuki, nahrbtniki itd.

XXIV.

Šaljivi oddelek.

Slike, originalni lovski klobuki, stare lovske torbe, pipe za tobak, mošnjčki za šibre, rožički za smodnik in slični predmeti.

Pred paviljonom G, v katerem je nameščen glavni del lovske razstave, vidi obiskovalec še žive lovne živali in lovske škodljivce, ki jih je razstavilo društvo Zoo. Ta razstava obsega 42 živalskih vrst, in sicer:

1. Zveri: Volk, šakal, lisica, divja mačka, kuna belica, kuna zlatica, dehor, jazbec.
2. Glodavci: poljski zajec, veverica, polh.
3. Dvoparklarji: gams, srna.
4. Žužkojedi: jež.
5. Kragulji: kanja, kragulj, skobec, postolka, južna postolka, škrjančar.
6. Sove: mala uharica, lesna sova, čuk, skovik.
7. Golobje: grivar, grlica.
8. Kure: prepelica, jerebica, fazan, kotorna.
9. Vrane: šoja, sraka, kavka, siva vrana, škorec.
10. Močvirniki in plovci: kosec, priba, škurh, liska, davja raca, divja gos, štoklja.

Gozdarska in lovska razstava 1930 v Ljubljani.

Ing. Josip Rustia,
dvorni svetnik, predsednik odbora za prireditve
šumarske in lovske razstave.

Vsakovrstne razstave, ki se v zadnjih letih čim bolj pogosto prirejajo, imajo služiti poleg reklami in propagandi še v večji meri poučni svrhi.

Prikazati imajo, kaj se je v poslednjem času doseglo na polju različnih panog s študijami, poskusi in raziskovanji novega, boljšega in bolj porabljivega v pripomočkih, delu in produktih. Vzbuditi imajo v obiskovalcu zanimanje za vsak prikazani napredek in željo ter voljo do posnemanja in tekmovanja.

Veliki in važni pomen razstavnih prireditev je danes obče priznan in uvaževan. Zato pa se prirejajo vsepovsod in raznovrstne razstave. Tudi pri nas so na dnevnem redu slikarske, ob koncu tečajev gospodinjske, obrtniške, ob zaključku šolskega leta šolske razstave; ponavljajo se — menjaje se — vsako leto sadjarske, vinarske, mlekarske, perutninarske, narske, strojne razstave, ki vzbujajo obče zanimanje za te panoge, podučujejo in posredujejo obenem prodajo razstavljenih predmetov in pridelkov.

V septembru 1928 je priredila Kmetijska družba zelo lepo uspelo jubilejno kmetijsko razstavo in vsakoletni, vedno obsežnejši ljubljanski velesejem je končno tudi le pestra razstava vsakovrstnih predmetov raznih panog, seve, v prvi vrsti trgovskega značaja.

Le ena najvažnejših panog našega narodnega gospodarstva, t. j. gozdarska, ni do sedaj v tem pravcu stopila na plan.

In vendar bi nas morali dnevni stiki vseh slojev z gozdom in gozdnimi pridelki, velika važnost in obsežnost naših gozdov in gozdne produkcije ter vedno se ponavljajoči izgledi drugih držav, zlasti Nemčije, Avstrije in Češkoslovaške siliti k temu, da tudi mi na tem prostranem polju pokažemo, kaj imamo v naših gozdih in kako napredujemo v gospodarjenju s temi neizmernimi zakladi.

Res, da se je že leta 1924. za prve lovske razstave v Ljubljani sprožila misel, prirediti istočasno tudi gozdarsko razstavo. V letu 1928. je Kmetijska družba ob svoji že omenjeni jubilejni razstavi vabila ljubljansko podružnico Jugoslov. šum. udruženja k sodelovanju. A vsakokrat so deloma prekratki roki za prireditve, deloma pomanjkanje denarnih sredstev in primernih razstavnih predmetov — navzlic ugodnemu razpoloženju v šumarskih krogih — onemogočili izvršitev.

Vendar je dalo zlasti zadnje omenjeno vabilo povod, da se je podružnica J. Š. U. na svojih sejah v začetku leta 1928. načelno izrekla za prireditve razstave, če bodo za to dani pogoji, in je poverila nalogo prvih priprav šum. nadsvetniku ing. Urbasu in piscu teh vrst.

Glede na neločljivo zvezo gozda z lovstvom smo povabili »Slovensko lovsko društvo« k sodelovanju. Isto je delegiralo svojega blagajnika, ravnatelja Zupana v pripravljalni odbor, pozneje pa je prevzel vodstvo lovskega oddelka razstave g. dr. Stan-ko Bevk.

Na daljnje vabilo je tudi društvo Zoo priglasilo svoje sodelovanje in imenovalo univ. prof. dr. Šerka za svojega zastopnika. Poleg že imenovanih so bili

Oglarska kopa.

Postavljanje kope.

Spravljanje lesa po rži. Gornji grad.

vabljeni v pripravljalni odbor še vsi v Ljubljani biva-joči šumarski činovniki, zastopniki velesejma, lesne industrije, Zveze industrijcev in Zbornice za trgovino, obrt in industrijo. Tekom poletja 1928 se je sestavil program za nameravano prireditvev, ki ga v naslednjem obširneje obrazložim.

Gozdarska in lovška razstava je bila prvotno mišljena kot lokalna prireditvev Slovenije. Glavna uprava J. S. U. je pa v zadevnem predlogu prosila ministrstva za šume in rude, naj bi zainteresirala za razstavo vse direkcije šum in je s tem pokrenila akcijo na mnogo širšo podlago, namreč, na vso državo. Dotični, smisel stavljenega predloga vsebujoči odlok ministrstva je izšel še-le v decembru 1929, na kar se je začelo intenzivno delo za pridobitev čim večjega števila razstavljalcev. Vabile so se vse direkcije šum države in imovnih občin, šumarski fakulteti v Zagrebu in Beogradu, vsa večja veleposestva, vse poznane lesne veleindustrije, lesni obrtniki in mnogo zasebnikov-strokovnjakov v namenu, da bi se na majhnem prostoru prikazala čim celotnejša slika našega šumarstva, lesne industrije in obrti ter lovstva.

Po že omenjenem programu naj bi gozdarska razstava, za katero se je določil čas od 31. VIII. do 15. IX. 1930, po že zgoraj izraženih občin načelih ne imela samo namena pokazati obiskovalcem v pre-

glednih tabelah, slikah, modelih in produktih gozd in gozdne razmere v Jugoslaviji, posebej pa še v dravski banovini, ter racionalno gospodarstvo v gozdu v pogledu vzgoje, nege, izkoriščanja in zaščite gozdov ter delovanja drugih važnih panog, ki so z gozdarstvom v ozki zvezi, temveč nudila naj bi širšim slojem naroda tudi pouk in spoznanje velike važnosti in potrebe gozda za posameznika in za državo. Vzbudila naj bi v ljudstvu zanimanje za vzgojo, nego in zaščito gozda kot eminentnega dela narodnega bogastva ter mu pokazala smotreno uporabo različnih gozdnih produktov.

Tudi naj bi bil smoter razstave, da ustvari nove tržovske vezi in učvrsti stare, da vrši propagando za šumarsko, t. j. največjo domačo industrijo.

Lovška razstava naj bi nazorno prikazala velik pomen lovstva v narodnem gospodarstvu, vse vrste naše koristne in škodljive divjadi, gojitev koristne divjačine, varstvo lova, kinologijo in industrijske panoge, ki so v zvezi z lovom.

Če uspe gozdarski in lovski razstavi prikazati obiskovalcem gozd, gozdne razmere in lovstvo v Jugoslaviji in nuditi širšim slojem naroda nazorni pouk in spoznavanje velike važnosti in potrebe gozda za poedinca in državo, je nje cilj dosežen.

Oton Detela:

Gozdarska in lovška razstava.

Ljubljanski velesejem, ki že celo desetletje deluje v procvit vseh panog našega gospodarskega življenja in pod katerega okriljem se je vršila cela vrsta razstav in prireditvev, n. pr. kmetijska razstava, razstava konj in goveje živine, perutnine, sadja itd., ima zabeležiti novost: gozdarsko in lovško razstavo.

Morda se bo marsikdo čudil, da je ta važna gospodarska panoga šele po preteku enega desetletja dospela do take prireditvev.

Ljubljanska podružnica Jugoslovanskega šumarskega združenja je imela že pred leti namen prirediti gozdarsko-lovško razstavo, a treba je bilo premagati celo vrsto težkoč, preden se je sestal odbor za prireditvev te razstave.

Predsedstvo odbora je prevzel dvorni svetnik ing. J. Rustija, ki je z neumorno silo in požrtvovalnostjo vodil vse predpriprave do zaželjenega cilja. Pridružilo se je našemu stremljenju Slovensko lovsko

društvo in ker je pripravljani odbor našel tudi pri upravi velesojma, ki konciljantno podpira vsako prireditve, popolno razumevanje svojih namenov, je bila gozdarsko-lovska razstava zaskurana. Prireditveni odbor se ni omejil samo na dravsko banovino, marveč je raztegnil svoje delovanje na celo našo državo.

Tako bo nudila ta razstava pestro sliko gozdarstva in lovstva v naši prostrani in raznolični državi, v kateri je gozdarstvo velike gospodarske važnosti.

Dravska banovina je sicer najbolj obdarjena z gozdovi, ki obsegajo — če prištejemo v katastru za pašnike, dejansko pa kot gozdove oskrbovane zaraščene ploskve 720.000 ha ali 48,4% produktivne zemlje, vendar pa zavzemajo gozdovi tudi v naši celotni državi velik del ozemlja, tako da je vzlic ogromnim poljedelskim zemljiščem v Slavoniji, Sremu in Banatu še 30% od cele produktivne površine v državi obraščene z gozdom. V tem razmerju je tudi izvoz gozdnih produktov nasproti vsem drugim proizvodom iz naše države.

Ti kratki statistični podatki nam že kažejo, kako važen faktor v našem gospodarstvu je gozdarstvo, ki vpliva ugodno na našo trgovinsko bilanco in je za gotove pokrajine glavni vir dohodkov. Posestva v hribovitih krajih so v glavnem odvisna od gozdnega gospodarstva in obžalovati je le, da večina posestnikov nima potrebnega znanja in razumevanja za umno gozdno gospodarstvo.

Za pouk o kmetijstvu je v naši banovini in v celi državi dobro preskrbljeno, vidimo to tudi v napredku pri obdelovanju zemlje, pri živinoreji itd., nasprotno

pa za gozdarstvo tega ni in vendar bi bilo to ravno tako potrebno. Slabo gospodarstvo z gozdom ima še hujše posledice, ker se ne da popraviti v par letih, marveč so za to potrebna desetletja.

Ljubljanska podružnica J. Š. U. se je tudi že leta prizadevala, da bi se ustanovila gozdarska šola za srednje in manjše posestnike, kar se je končno tudi posrečilo, saj je taka šola v Mariboru že gotova stvar. Poleg šole so pa za poduk in propagando posebne važnosti razstave, kjer se posetnikom s proizvodi, modeli in slikami pokaže, kak mora gozd biti in kaj se vse da iz njega proizvajati.

Gozdarsko-lovska razstava ni namenjena samo strokovnjakom, nudila bo vsem inteligentom in tudi kmetovalcem iz gozdnatih krajev sliko obsežnosti ter bogastva naših gozdov in kako je z njimi ravnati, da ta vir blagostanja ne bo usahnil.

Tesno zvezana z gozdarstvo razstavo je lovska razstava. V starodavnih časih je edino lovec pohajal v temne gozdove, v katerih morda še nikdar ni pela sekira, on je bil prvi, ki je gozd poznal in ljubil in ta vez je ostala do današnjih časov, čeprav so se razmere popolnoma predrugačile. Sedaj je gozdarstvo na prvem mestu. Vendar tudi lovstvu poleg idealnim ciljem ne smemo odrekati velike gospodarske važnosti, ker da zaslužek tvornicam, obrtim in znatnim delom prebivalstva. Kako se je lovstvo in posebno lovsko orožje razvilo od prvih začetkov do visoke stopnje današnjih dni, to Vam kaže lovska razstava, kaže Vam pa tudi, da je lovstvo lep idealen sport, ki nudi s svojimi trofejami gledalcem užitek, lovцем pa vzbuja spomine na nepozabne doživljaje.

Pogled na šumarska paviljona M in N.

Ing. Anton Šivic:

Nekaj splošnih podatkov o gozdarstvu in lovu v Drav. banovini.

Upravni odnošaji glede na gozdarstvo.

Ob prevratu leta 1918. je prevzela občina in samouprava v združeni Sloveniji »Deželna vlada za Slovenijo« s predsednikom in poverjeniki v Ljubljani. Poverjenik za kmetijstvo je ustanovil v svojem področju »Oddelek za gozdarstvo«. Oddelek za gozdarstvo se je zaradi potrebe razcepil na dva samostalna odseka in sicer na odsek za gozdnopolijske posle in na odsek za oskrbovanje državnih in zakladnih gozdov in domén.

Kot občeupravna oblastva I. stopnje so v gozdnopolijskih zadevah poslovala okrajna glavarstva; dvema ali trem glavarstvom je bil prideljen kot strokovni referent po en gozdarski inženjer. Slednjemu je bil dodeljen kot tehnično-pomožna moč okrajni gozdar (podšumar). Skoraj v vsakem okraju je bil po en okrajni gozdar.

Oskrbovanje državnih in zakladnih gozdov pa je bilo poverjeno v najnižji edinici šumskim upravam.

V dobi poslovanja »Deželne vlade za Slovenijo« so se pod silo razmer in zaradi združitve posameznih delov bivše Kranjske, Koroške, Štajerske, pozneje tudi Prekmurja pod skupno upravo v Ljubljani, izenačili nekateri zakoniti predpisi in so bili v obliki naredb uveljavljeni za območje vse takratne Slovenije. Tako je bil na primer razširjen na celo Slovenijo v nekoliko predelani obliki zakon, ki je predpisoval prijavljanje sečenj v gozdih; ta zakon je veljal poprej samo za območje bivše Štajerske in Koroške. Upostavili so se dalje enotni predpisi za lovske karte, enotni lovopusti, enoten gozdni

in lovski zaklad, itd. — Da je bilo takšno izenačenje potrebno, potrjuje dejstvo, da so bile te naredbe pozneje, t. j. leta 1922. uzakonjene.

Po ujedinenju se je nameravalo izenačiti zakonite predpise v Sloveniji še v večjem in globljem stilu. V delu so bili na primer: nov lovski zakon za Slovenijo, novim razmeram odgovarjajoče službene instrukcije za gozdarsko osebje politične (obče) uprave, — za oskrbovanje državnih in zakladnih gozdov, itd. Ta stremljenja pa so bila prekinjena, ko je leta 1919. v Beogradu ustanovljeno ministrstvo za šume in rudnike leta 1920. in 1921. napovedalo, da bo pripravilo za območje vse kraljevine izenačene gozdne in lovske zakonite predpise.

Dne 24. januarja 1922 je ministrstvo za šume in rudnike odredilo, da se je tedanji gozdarski oddelek deželne vlade, pozneje pokrajinske uprave, izpremenil v »Direkcijo šuma«. Gori označena dva odseka pa sta ostala ločena tudi v tej novi direkciji. Šumarski referenti (poprej okrajna gozdna nadzorništva) so morali poslovati poslej pod naslovom »Šumska uprava«, prav enakim nazivom, kakor one prave šumske uprave, ki so oskrbovale državne in zakladne gozdove.

Ko so stopili v veljavo zakoni: o občini upravi, o podeli zemlje na oblasti, o državnem svetu in upravnih sodiščih, so mesto tedanjih pokrajinskih uprav nastale velike županije. Sledeč drugim resortom je ministrski svet dne 16. decembra 1924 odredil likvidacijo direkcije šuma v Ljubljani v toliko, da so se posli odseka za gozdnopolijske posle izročili velikima županoma ljubljanske in mariborske oblasti, dočim je ostala uprava državnih in zakladnih gozdov v okrnjeni direkciji šuma. Velika župana v Ljubljani in Mariboru sta prevzela del gozdarskih uradnikov za svoj gozdarski referat, gozdarski organi tedanjih političnih »šumskih uprav« pa so postali strokovni referenti sreskih poglavarjev, kar so bili prav za prav tudi že poprej.

Leta 1927. so pričela delovati samoupravna oblastva v Ljubljani in v Mariboru, ki so imela glede gozdarstva in lova prevzeti agende, ki se tičejo pospeševanja teh gospodarskih panog, dočim bi bil ostal pretežno policijski in eksekutivni del teh strok velikima županoma in podrejenim jima sreskim načelstvom.

Po zakonu z dne 6. januarja 1929 Ur. l. št. 13/5 je prešlo vodstvo poslov oblastne samouprave na oblastne komisarje, postavljene po velikih županih. Ko je začetkom oktobra 1929 stopil v veljavo zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna področja, t. j. na banovine, je bilo poslovanje oblastne

Ing. Anton Šivic,
šef šum. odseka dravske banovine.

Tabela števil. I.

Tek. št.	Sreskega šumarskega referenta			Sedež sreskega šumarskega referenta		Tek. št.	Gozdarja (podsumarja)			Sedež gozdarja (podsumarja)	Opombe	
	ime	okolis	celotna površina v ha	šumska površina v ha	ime		območje ali rajon	ce- lotna površina v ha	šum- ska površina v ha			
I.	Kranj	srez Radovljica srez Kranj s sres. izpost. Škofja Loka	104.620	51.098	Kranj	1	Radovljica	Sod. okr. Kranjska gora in srez Radovljica brez občin Lancovo, Kamna gorica, Kropana, Ovsišče	98.522	46.942	Radovljica	ob enem pis. moč sresk. šum. ref.
			109.941	58.905		2	Škofja Loka	sod. okr. Škofja Loka in občine: Lancovo, Kamna gorica, Kropana, Ovsišče	57.356	30.338	Škofja Loka	
			214.561	110.003		3	Kranj	sodni okraj Trzič in Kranj	58.683	32.723	Kranj	
II.	Ljubljana	srez Ljubljana srez Logatec srez Kamnik	96.864	41.094	Ljubljana	1	Ljubljana	srez Ljubljana	96.864	41.094	Ljubljana	ob enem pis. moč sresk. šum. ref.
			64.800	19.560		2	Logatec	srez Logatec	64.800	19.560	Logatec	
			57.346	27.723		3	Kamnik	srez Kamnik	57.346	27.723	Kamnik	
III.	Kočevje	srez Kočevje	115.797	43.177	Kočevje	1	Kočevje	srez Kočevje	115.797	43.177	Kočevje	ob enem p. m. sr. š. ref.
			93.122	44.812		1	Novo mesto	srez Novo mesto	93.122	44.812	Novo mesto	
IV.	Novo mesto	srez Litija	69.419	36.181	Novo mesto	1	Novo mesto	srez Novo mesto	69.419	36.181	Litija	
			162.541	80.993		2	Litija	srez Litija	69.419	36.181	Litija	
V.	Krško	srez Krško srez Brežice srez Laško	87.004	43.257	Krško	1	Krško	sod. okr. Krško, Kostanjevica, Sevnica in Brežice	82.455	36.435	Krško	ob enem pis. moč sresk. šum. ref.
			38.351	16.011		2	Radeče	srez Laško, sod. okr. Mokronog in Radeče	70.940	38.112	Radeče	
			28.041	15.279		2	Radeče	srez Laško, sod. okr. Mokronog in Radeče	70.940	38.112	Radeče	
VI.	Maribor	srez Maribor l. br. srez Maribor d. br. srez Ptuj	60.185	18.078	Maribor	1	Maribor	srez Maribor l. br. in sod. okraj Radgona	80.262	25.814	Maribor	ob enem pis. moč sresk. šum. ref.
			64.864	33.689		2	Maribor	srez Maribor d. br.	64.864	33.689	Maribor	
			81.679	21.604		3	Ptuj	srez Ptuj	81.679	21.604	Ptuj	
VII.	Celje	srez Celje srez Konjice srez Šmarje p. Jelš.	66.272	30.264	Celje	1	Celje	srez Celje	66.272	30.264	Celje	
			32.785	19.125		2	Konjice	srez Konjice	32.785	19.125	Konjice	
			59.680	25.716		3	Šmarje	srez Šmarje	59.680	25.716	Šmarje	
VIII.	Slovenj-gradec	srez Slovenjgradec srez Gornji grad srez Prevalje	49.563	24.150	Slovenj-gradec	1	Slovenj-gradec	srez Slovenjgradec	49.563	24.150	Slovenj-gradec	ob enem pis. moč sresk. šum. ref.
			52.711	25.566		2	Prevalje	srez Prevalje	36.551	20.838	Prevalje	
			68.965	38.649		3	Radmirje	srez Gornji grad	52.711	25.566	Radmirje	
IX.	Murska Sobota	srez Murska Sobota srez Dol. Lendava srez Ljutomer	59.663	16.738	Murska Sobota	1	Murska Sobota	srez Murska Sobota	59.663	16.738	Murska Sobota	ob enem pis. moč sresk. šum. ref.
			33.758	6.187		2	Dolina Lendava	srez Dolina Lendava	33.758	6.187	Murska Sobota	
			37.378	11.635		3	Ljutomer	srez Ljutomer brez sod. okr. Radgona	17.301	6.926	Murska Sobota	
X.	Čabar	srez Čabar	28.247	22.108	Čabar	1	Čabar					
			1.561.055	690.606		2	Čabar					
Skupno v dravski banovini			1.561.055	690.606								

samouprave ukinjeno. Dne 11. novembra 1929 sta prenehali delovati ljubljanska in mariborska županija; mesto njih je začela poslovati v smislu zakona o banski upravi z dne 7. novembra 1929, kr. banska uprava dravske banovine v Ljubljani, koje teritorij se je v toliko izpremenil, da so prešli srez Črnomelj, Prelog in Čakovec v področje savske banovine, dočim je prevzela dravska banovina srez Čabar od bivše karlovačke županije.

Gozdarski in lovski posli so se izročili pri banski upravi odseku za šumarstvo, ki je bil v začetku dodeljen oddelku za kmetijstvo, od 1. maja 1930 dalje pa podrejen neposredno banu. Glede šumarskih referentov pri sreskih načelstvih ni bilo bistvenih izprememb.

Službeni okoliši sreskih šumarskih referentov, kakor tudi gozdarjev (podšumarjev) so razmerno zelo veliki in zahteva njih vnanje službovanje obilo fizičnega napora. Razpored gozdarskega osebja občne uprave pri sreskih načelstvih je razviden iz t a b e l e št e v. I.

Službovanje gozdarskih organov občne uprave je bilo že davno usmerjeno z instrukcijo od dne 1. novembra 1895, ki se je naslanjala na predpise gozdnega zakona z dne 3. decembra 1852, drž. avstr. zak. št. 250. Sicer pa ureja leta 1929. izišli zakon o notranji upravi razmerje tega osebja do šefov občneupravnih oblastev, kakor tudi njihov delokrog.

Ker nam je 31. december 1929 prinesel nov, za območje vse kraljevine Jugoslavije veljavni gozdni zakon, se nadomesti imenovana službena instrukcija z novo, ki bo ustrezala zahtevam zakona o notranji upravi in novega gozdnega zakona.

Gozdarskemu osebju občne uprave pripadajo baš v dravski banovini, v kateri je gozd povečini v rokah individualnega, predvsem malega posestnika-kmeta, vrlo važne naloge. Ne morem pa tu opisati teh nalog, niti ne delovanja gozdarskih organov,

Sodarji pri delu.

ker bi moj članek postal preobširen. Vsakemu, ki mu je mar dela, je dana prilika do hvaležnega udejstvovanja v korist ljudstva, gozdarstva in države.

S pomočjo gozdarskega osebja delujejo pri sreskih načelstvih in pri banski upravi pravniki v procvit gozdarstva in lova s smotrenimi, v okviru zakonitih predpisov zasnovanimi odločbami in razsodbami. Složno sodelovanje pravnih in strokovnih moči daje jamstva, da se po intencijah banske uprave in sreskih načelstev zakoniti predpisi čimbolj dosledno izvršujejo in zabranjujejo nezakonita dejanja v korist javnosti in posameznih krajev ter pospešuje napredek gozdnega gospodarstva.

Gozdovi v dravski banovini.

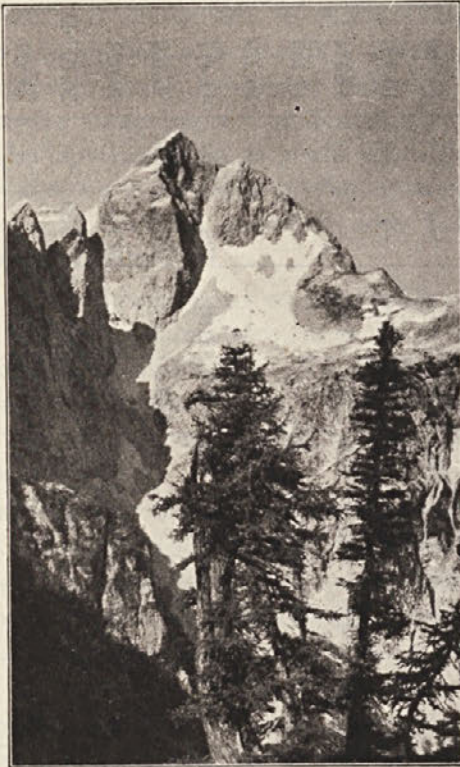
Območje dravske banovine, ki na treh straneh meji na druge države, se je od leta 1918. večkrat izpremenilo. S temi izpremembami so bile naravno v zvezi tudi izpremembe v površini gozdov. Ko bi hotel objaviti podatke za posamezna leta, bi nam napolnili dosti papirja. Radi tega mi bodi dovoljeno, da se omejim v tem sestavku na stanje gozdov, gozdarstva in lova, kakršno je bilo kon-

Planinski gozdovi (v ozadju Velika Ponca 2272 m).

Tabela šte. II.

Srez	Razporedba gozdov po posestvenem razmerju (po davčnem katastru)										površina v hektarjih									
	Celo- kupna ploskev sreza	Produk- tivna ploskev sreza	Gozdna povr- šina po davč- nem ka- tastru	Gozdna povr- šina po sini po gozd- nem ka- tastru	državnih	kranjskega verkega zaklada	samouprave	državnih železnic	mesnih, občinskih vaskih	cerkvenih	žarih in dru- gih nadarbin (solskih)	samostanov in redov	škofjskih	solasnikov (zem. zaj.)	delniških družb	bank, za- drug i. dr.	hranilnic in posojilnic	izlucene šume (v Cabru)	individu- alnih posest- nikov	
Brežice	38.351	36.555	16.011	15.990	—	—	—	12	14	4	13	230	—	153	110	—	—	—	15.475	
Celje	66.272	64.040	30.264	30.239	39.60	—	1.24	18	233	29	184	1.0	18	47	302	8.39	3.453	—	29.373.77	
Čabar	28.247	27.807	22.108	25.693	—	—	52	—	192	10	—	—	—	2.010	—	—	—	—	16.391	
Dolnja Lendava	33.758	31.898	6.186	6.178	—	—	—	—	—	63	—	—	—	272	—	—	—	—	5.851	
Gornji grad	52.711	46.917	25.566	28.513	—	—	—	—	59	34	116	12	7.421	610	—	—	—	—	17.314	
Kamnik	57.346	53.862	27.723	28.00	11.20	—	—	—	429	112	160	23	—	3.030	—	—	—	—	23.957.80	
Kočevje	115.797	113.845	43.178	55.031	—	—	0.19	12	846	50	130	—	—	2.511	17	2.85	—	—	39.600.21	
Konjice	32.785	31.935	19.125	19.109	—	—	—	0.45	27	39	132	—	—	196	24	—	—	—	18.704.97	
Kranj	109.941	104.223	58.905	59.50	1.20	—	9.41	17	798	203	757	5	—	2.418	2.161	132	0.68	—	52.402.71	
Krško	87.004	83.860	43.257	43.885	2	1.378	—	—	26	104	169	1.124	—	1.380	488	—	—	—	38.586	
Laško	28.041	27.246	15.279	15.147	—	—	—	—	32	13	125	—	—	38	539	—	—	—	14.385	
Litija	69.419	67.390	36.181	36.160	—	—	335	147	82	144	218	148	—	7	486	—	—	—	34.566	
Ljubljana (mesto in okolica)	96.864	92.852	41.094	41.500	—	—	17	195	488	207	236	—	81	424	19	—	—	—	39.521	
Ljutomer	37.378	35.619	11.635	11.632	—	—	—	101	64	5	10	50	5	421	—	—	—	—	11.080	
Logatec	64.870	64.200	19.560	22.570	—	—	—	—	72	30	40	—	—	68	—	—	—	—	19.329	
Maribor d. br.	64.864	63.277	33.689	34.57	1	—	—	21	95	9	130	459	81	157	128	139	—	—	32.234	
Maribor l. br.	60.185	58.878	18.078	18.309	—	—	17	256	80	31	81	132	17	1	—	—	—	—	17.769	
Murska Sobota	59.663	57.347	16.738	16.719	—	—	—	—	211	112	86	—	—	36	—	—	—	—	16.279	
Novo mesto	93.122	90.518	44.812	45.270	—	—	76	14	116	29	175	5	—	995	705	1166	128	—	41.417	
Prevalje	68.965	67.465	38.649	42.000	—	—	—	108	16	42	363	—	—	—	1.411	—	—	—	36.709	
Pluj	81.679	77.407	21.604	27.710	9	—	7	1	293	69	92	1.027	—	369	—	—	113	—	19.624	
Radovljica	104.620	85.738	51.098	51.100	14.51	16.843	9.74	93	221	41	348	6	0.36	4.797	1.149	26.16	3.33	—	26.109.41	
Slovenjgradec	49.563	48.493	24.150	27.150	26	—	30	11	49	33	49.0	—	—	—	—	—	—	—	23.511	
Šmarje pri Jelšah	59.680	58.213	25.716	25.683	—	—	185.37	3	76	15	100	—	—	3	—	—	—	—	25.333.63	
V dravški banovini skupno	1.561.055	1.489.585	690.606	721.545	1.541	18.221	739.95	1009.45	4.469	1.428	4.155	3.231	7.623.36	19.943	7.539	1.466.01	263.73	3.453	615.523.50	

Smrekovi viharniki v višavju (v ozadju Jalovec 2655 m).

cem leta 1929., torej v dobi, ko so že poslovale kr. banske uprave.

Ob koncu leta 1929. je znašala celokupna površina gozdov po davčnem katastru 690 tisoč 606 hektarjev ali 44·2% napram celokupni površini, odnosno 46·3% napram produktivni površini banovine. Istinito z gozdom obraslo površino pa je ceniti na 721.445 ha, torej kakih 48·4% produktivne zemlje.

Iz tabele štev. II. je razvidno, da je pretežni del gozdov v lasti individualnih posestnikov. Razmeroma malo je v banovini državnih gozdov; direkcija šum, ki upravlja državne gozde, oskrbuje tudi gozdove Kranjskega verskega zaklada, ki po površini državne gozde znatno nadkriljujejo.

Velikost gozdov, s katero razpolaga posamezni posestnik, je zelo mnogolična ne glede na vrsto lastništva. Največ je majhnih posestnikov in sicer takih, ki imajo prav malo, vsekakor pa manj kot pet hektarov gozda; nato sledijo posestniki do 10 ha in do 50 ha gozda. Posestnikov majhnih gozdov do 50 ha je prilično 133.280. Posestnikov, ki imajo 50 do 100 ha gozda, štejemo 398, takih s po 100 do 300 hektarov gozda je 231, s 300 do 500 ha gozda le 37, s 500 do 1000 ha gozda jih je 33; s 1000 do 5000 ha gozda 33, nad 5000 ha samo 2, nad 10.000 ha pa 3 posestniki (državna in versko zakladna posestva so všteta).

Na relativnih gozdnih tleh je prilično 125 tisoč 820 ha gozdov (18%), na absolutnih gozdnih tleh pa kakih 564.786 ha (82%).

Po nadmorski višini je bilo v banovini:

12%	gozdov med	100 in	300 m,
42%	"	"	300 in 600 m,
32%	"	"	600 in 1000 m,
14%	preko		1000 m.

V dravski banovini imamo razmeroma veliko zaščitnih gozdov, ki jih novi gozdni zakon imenuje »stalno zaščitne«. To so taki gozdi, v katerih bi naravne sile zemljo odnašale, ako se do golega posekajo, dalje gozdi v strminah in visokih legah, dalje na skrajni meji, koder še raste drevje. Med zaščitne gozde spadajo tudi gozdi na bregovih večjih voda, če niso skalnati, itd. — Tudi gozdi na krasu spadajo v zaščito. Po kriteriju starega gozdnega zakona je bilo koncem leta 1929. v banovini 190.669 ha zaščitnih gozdov.

Gozdov, ki varujejo tuje objekte (železnice, ceste, naselbine itd.), je bilo 2774 ha. Stari gozdni zakon jih nazivlja branilne, novi pa »začasno zaščitne«.

Drevesne vrste so v banovini sledeče zastopane: čisti iglavci s 34·73%, čista bukovina z 21·09%, čisti hrastovi gozdi z 1·005%, mešani listovci z 10·27%, listovci, pomešani z iglavci z 32·8%, jesenovi čisti gozdi z 0·005%.

Po vrsti vzgajanja delimo gozde v visoke, srednje in nizke. V naši banovini prevladujejo visoki gozdi. Nizkih gozdov, ki služijo v vinorodnih krajih večinoma za koloseke, drugod pa za napravo butaric za kurjavo, je le malo, srednjih gozdov pa je še manj.

Nepreredeni gozd.

Preredčeni gozd.

Starost naših gozdov je kaj raznolična. More se trditi, da je v gozdovih kmetskega malega posestnika jako malo starejšega lesa in so tudi zaloge lesa v teh gozdovih sorazmerno majhne. Le v državnih gozdih, v gozdih Kranjskega verskega zaklada in v nekaterih skrbno in konservativno oskrbovanih privatnih veleposestniških gozdih ter gozdih zemljiških zajednic v Čabru so starejši sestoji večjega obsega častno zastopani.

Služnostmi obremenjenih gozdov je največ na Gorenjskem in sicer s pretežno pašnimi pravicami, ki so večinoma urejene.

Krčenja gozdov in pretvarjanje v druge kulturne vrste se vršijo leto za letom večinoma na relativnih gozdnih tleh, po gospodarski potrebi. Posameznik pretvarja povprečno le manjše površine, največ v travnik, njivo, sadovnjak itd. — Leta 1929. so občeupravna oblastva izdala 112 dovoljenj za površino, ki meri skupaj 101.47 ha. Napram krčivam

pa imamo po drugi strani kot kompenzacijo prirastek gozdov, ker posamezni posestniki prostovoljno zasajajo manj plodna zemljišča, ki doslej niso bila pod gozdom.

Izkoriščanje gozdov. Neposredno po prevratu so se gozdi razmeroma malo izkoriščali, pa tudi pogozdovalo se takrat ni veliko, ker je ljudstvo z dežele tiščalo po trgovskih opravkih v mesta; železniški vlaki so bili vsak čas natrpano polni. Posestniki so imeli denar. Niso le poplačali vseh starih dolgov, temveč so kupovali vse, kar se je dalo kupiti za takratne, malo vredne papirnate krone. Mnogo jih je doma prekupčevalo z raznovrstnim, v mestih nakupljenim blagom ter je pri tem dobro, hitro in na lahek način zaslužilo.

Ko je posestnikom začel denar pohajati in so kupci nudili za les vsako zahtevano ceno, se je večina posestnikov močno zatekla s sekiro v gozdove. Valuta denarja je padala, cena lesa pa se je dvigala. Za lesno trgovino in prekupce lesa so bili takrat zlati časi in se je z lesno trgovino bavilo nebroj manj poklicanih pripadnikov najrazličnejših slojev in stanov. Gozdi so takrat sila trpeli, oblastva pa začetkom še niso imela zadostne avtoritete, da bi bila zajezila to početje.

Sčasoma so postajale gospodarske razmere bolj solidne; polagoma so prešle v normalne. Dinar se je ustalil; ljudje so se vračali na svoje prejšnje vsakdanje delo in se končno zadovoljili tudi z bolj trdim zaslužkom.

Čezmerne sečnje so jele ponehavati, četudi se je marsikatero leto, posebno ob ugodnejši konjunkturi, sekalo dosti več, kakor dovoljuje načelo trajnega gospodarjenja z gozdovi.

Evidenca o zalogi lesa v gozdih in o vsakoletni posekani množini lesa je v dravski banovini skoro nemogoča. Poizvedbe bi zahtevale mnogo osebja, časa in truda, ker bi bilo treba zbrati

Skupina smrek v višavju (1500 m). V ozadju Škrlatica (2738 m.)

materijal po najmanjših edinicah, parcelah, katastralnih občinah. Ker je v dravski banovini nebroj malih gozdnih posestnikov, ne mine dan, da se ne bi sklenilo več kupčij za posek lesa na posameznih gozdnih parcelah in na večjih objektih. Posestniki posameznih gozdov se tudi ne prestopajo menjavajo.

Večina gozdnih, posebno manjših posestnikov ne gospodari trajno s svojimi gozdovi. O rednih letnih sečnjah ni govora. Drugače je pri veleposestvih, koder se vršijo večinoma redne vsakoletne sečnje po gospodarskih osnovah ali vsaj po provizornih programih. Statistika o produkciji lesa se torej naslanja v prvi vrsti na gozde veleposestev in na prijavljene sečnje. Ostale, neprijavljene sečnje je treba kalkulirati in kalkulacije izpopolniti s poizvedbami na žagah, skladiščih, železnici, itd.

V območju sedanje dravske banovine se je lani veliko lesa posekalo, mnogo več, nego je bilo dopustno po načelu trajnega gospodarjenja. Največ lesa se je v gozdovih podelalo v hlode, jamski in celulozni les, tirne pražoge, brzovjavne drogove, trame in tramiče, hmeljevke, trsno kolje, itd. Ostalo se je porabilo za drva za kurivo in predelavo v oglje. Mnogo pa je ostalo neporabljenih sečnih ostankov posebno v oddaljenih gozdovih.

Večjo produkcijo lesa je povzročila ugodna konjunktura, ki je bila na svetovnih tržiščih posebno v dobru prvi polovici leta 1929., dalje pomanjkanje denarja pri večjih in pri kmetskih gozdnih posestnikih. Deloma so povzročile močnejšo izrabo gozdov tudi razne neprilike, s katerimi se imajo boriti posamezniki.

Po zakonu iz leta 1922., ki predpisuje prijavo sečenj za gotove površine, je bilo leta 1929. pri sreskih načelstvih dravske banovine prijavljenih 1153 sečenj. Neprijavljenih, toda prijavi podvrženih sečenj je bilo 120. Sečenj, ki jih po omenjenem zakonu ni bilo treba prijaviti, pa je bilo mnogo več, toda teh — razen čistih sečenj — ne vodimo v evidenci.

Glede podelave lesa v gozdu — v sortimente — je ostalo pri nas v splošnem pri stari praksi. Opažalo se je, da se je leta 1929. izdelalo mnogo tankega tramovja; veliko tega se je izdelalo žal iz nedoraslih smrekovih sestojev, ki so jih posamezniki močno izrabili. — Veliko se je posekalo hrastovine, ker je bilo po njej mnogo povpraševanja in so bile cene tudi za manj dobro kvaliteto dosti ugodne. Produkcija smrekovega lubja pojema, ker to blago ni imelo posebne cene. Več kakor druga leta se je izdelalo bukovih drv, najbrž radi tega, ker so bile stare zaloge izčrpane vsled lanske ostre zime (1928/1929).

Spravilo lesa. Po ravninah in nizkem gričevju spravljajo les iz gozdov po gozdnih potih in gozdnih cestah. Koder v hribovitih in planinskih kra-

jih ni tako zložnih voznihi potov, da bi bilo po njih mogoče voziti s težko naloženimi vozmi, spravijo les po snegu s sanmi v dolino. Iz gozdov, koder voznihi potov ni, spuščajo les po zemskih drčah jeseni in pozimi; če se izplača, napravijo riže iz lesa, ponekod pa prožijo po grapah les po lesu.

Velika posestva in podjetja imajo za spravilo lesa stalne ali vsaj za več let pripravljene naprave, tako n. pr. vodne riže, žične vzpenjače in gozdne železnice. Le malo veleposestev imamo, v katerih je nekaj predelov gozda še neotvorjenih in se bavijo njihovi posestniki trenutno z vprašanjem, ali naj zgradijo primerno cesto ali žičnico, cesto in cestno železnico, ali kaj drugega.

Žage in druge naprave za podelavo lesa. Žag je bilo leta 1929. v dravski banovini 2324 in sicer 2017 vodnih in drugih primitivnejše vrste, dalje 307 modernih s polnojarmeniki. Leta 1929. je bilo na novo postavljenih 21, popravljenih ali moderniziranih 10. Opuščena je bila samo 1 žaga, dočim je 1 pogorela.

Gornje številke kažejo, da se je žagarska industrija skoro prebohotno razvila, tako, da pri naraščajočem pomanjkanju surovega lesa nekatere žage niso bile polno zaposlene in so zaradi tega predrago obratovali.

Toplo pa je pozdraviti dejstvo, da se na modernih žagah polfabrikati eksaktno izdelujejo, ker taki dobri in sortirani izdelki morejo uspešno tekmovati na svetovnih tržiščih.

Poleg žag je omeniti razne industrijske naprave, deloma stare, deloma povsem nove ali vsaj modernizirane. V letu 1929. je obratovalo:

- 7 tovarn za parkete,
- 15 naprav za izdelovanje zabojev,
- 14 naprav za izdelovanje sodčkov,
- 51 tvrdk za izdelovanje pohištva,
- 2 tovarni za izdelovanje čevljarskih kopit,
- 3 tovarne za izdelovanje lesenih cvekov,
- 4 tovarne za lesovino (celulozo),
- 8 tovarn za izdelovanje lepenke,
- 1 tovarna za izdelovanje lesne volne,
- 1 tovarna za izdelovanje lesenih podpetnikov,
- 1 tovarna za izdelovanje vžigalic,
- 15 naprav za izdelovanje čreslovine in tanina,
- med njimi 2 veliki tovarni,
- 1 naprava za impregniranje,
- 2 destilaciji jelkinega olja,
- 2 tvornici za izdelovanje zamaškov,
- 4 izdelovalci krtač,
- 1 izdelovalec metel,
- 2 izdelovalca bakule,
- 5 zavodov za pletarstvo,
- 4 izdelovalci smuči,
- 1 izdelovalec telovadnega orodja.

Cene lesa na panju so bile odvisne od vrste in kvalitete lesa, od ugodnega ali težavnega spravila lesa do glavnih cest, žag, skladišč in železnic. Razen tega so vplivale na cene lesa na panju tržne cene, povpraševanje po lesnih izdelkih in razne okolnosti, kakor n. pr. dolgoročne pogodbe, i. dr. Zato ni mogoče navesti povprečne cene lesa na panju za posamezne lesne vrste in za celo leto. Zadostuje naj, če navedem, da so bile cene lesa še višje nego leta 1928., predvsem radi hude konkurence lesnih industrijcev, ki so skušali pridobiti si dovoljno sirovin, da zaposlijo svoje obrate.

Stroški za podelavo lesa v gozdu so bili leta 1929. po priliki sledeči:

Za podiranje, obeljenje, razžaganje v hlode, se je plačevalo:

za 1 plm ³ mehkega lesa	15—18 Din;
za 1 plm ³ trdega lesa	15—20 Din;
za podiranje, tesianje tramov	30—45 Din;
za izdelovanje tirnih pragov od komada	7—9 Din;
za napravo 1 prm ³ bukovih drv	10—20 Din.

Cena voznikov za dvovprežni voz na dan je bila povprečno po 120—180 Din.

Cene lesa na tržiščih, domačih in tujih, so bile za prilično 20% višje, kakor leta 1928., ter so seveda vplivale tudi na porast cene lesa na panju. Ravnale so se po kakovosti blaga in specialnih naročilih.

Trgovina z lesom za tehnično porabo, kakor tudi z drvimi za kurivo je bila leta 1929. jako živahna, tako da je upravičena domneva, da je bil izvoz v tej dobi za najmanj 30% višji, nego prejšnja leta. Proti koncu leta pa je lesna trgovina zastala, ker je baje Rusija preplavila nekatera tuja tržišča s cenejšim lesom. Poleg drugih izdelkov je tudi drv za kurjavo letos videti veliko na skladiščih.

Gozdne drevesnice. Koncem leta 1929. je bilo v dravski banovini 11 občupravnih gozdnih drevesnic. Te drevesnice so v Stari Loki, Kamniku, Logatcu, Kočevju, Bršljinu pri Novem mestu, Radečah pri Zidanem mostu, Šmarju pri Jelšah, Radmirju, Celju, Ptujju in Murski Soboti. Skupna površina teh drevesnic, ki jih imamo na privatnem zemljišču, vzetem v zakup, znaša 5.6167 ha. Od te površine je bilo obdelanega 3.2898 ha. Leta 1929. — večinoma na spomlad — je bilo iz njih in iz občupravne gozdne drevesnice v Gradacu (srez Črnomelj), ki spada od novembra 1929 k savski banovini, oddanih 2.392.262 gozdnih sadik (največ smrečic, potem gozdnega in črne bora, akacij, macesnov itd.). Po tarifni ceni je bilo oddanih 1.679.842, po polovični tarifni ceni 211.450, brezplačno pa 500.970.

Brezplačno in znižano oddajo sadik je omogočila bivša oblastna samouprava, ki je dala na raz-

polago primerna sredstva v te svrhe, in fond za posumljivanje ministrstva za šume in rudnike.

Občupravne gozdne drevesnice so se vzdrževale večinoma iz lastnih dohodkov, kakor prejšnja leta. Oskrbovalo pa jih je gozdarsko osebje občne uprave.

Poleg teh drevesnic je imelo imenovano osebje v oskrbi 4 sreske gozdne drevesnice in 1 drevesnico bivšega krajnega zastopa. Površina teh drevesnic znaša skupaj 1.2354 ha. Obdelanega je bilo 0.7335 ha. Iz teh petero drevesnic so prejeli gozdni posestniki leta 1929. 741.420 sadik. Tudi te drevesnice so se vzdrževale iz lastnih dohodkov, poleg majhnih, nedržavnih podpor, ki so jih bile deležne.

S sadikami je oskrbovala gozdne posestnike nadalje Podružnica Jugoslov. šumarskega združenja, ki ima gozdno drevesnico v Slivnici pri Mariboru. Oddala je leta 1929. 655.000 sadik.

Državna gozdna uprava (pod vodstvom gozdne direkcije v Ljubljani) je vzdrževala 17 malih drevesnic na lastnem zemljišču. Leta 1929 je dvignila iz teh drevesnic 304.500 sadik in jih vse porabila sama v svojih gozdovih.

Privatniki so imeli v dravski banovini 88 drevesnic na površini, ki meri skupaj 13.4073 ha. Posamezniki so imeli prav velike in tako vzorno oskrbovane drevesnice, da takšnih država nima pokazati. Iz teh drevesnic so dobili njih lastniki leta 1929. 3.701.750 sadik za lastno porabo, 1.062.600 pa so jih prodali drugim, manjšim posestnikom.

Produkcija gozdnih sodik napreduje, tako da bo, kot računamo, v par letih dana možnost, da se povsem zadosti velikim potrebam po gozdnih sadikah in zadovolji vse naročnike, kar dosedaj ni bilo mogoče.

Pogozdovanja. Pregledovanje nasadb je na teritoriju dravske banovine od leta 1902. točno in sistematično usmerjeno. Izkazi o revizijah, ki jih vsako leto izvršuje gozdarsko osebje občne uprave

Smrekov gozd (nad 1700 m) v Triglavskem prirodnem parku.

Tabela štev. III.

Tek. štev.	Srez	Oblastveno zaukazana pogozdovanja										Kavcije	
		Koncem leta 1928, ostalo v evidenci		Leta 1929, se je odredilo novih		Leta 1929, odpadlo, ker popolnoma pogozdeno		Leta 1929, izbrisano, ker dovoljeno izkrčiti		Koncem leta 1929, ostalo v evidenci		Stanje koncem leta 1928.	
		sluč.	ha	sluč.	ha	sluč.	ha	sluč.	ha	sluč.	ha	sluč.	Din
1	Brežice	58	156'76	7	12'62	3	4'12	3	2'15	59	163'11	8	10.725
2	Celje	218	427'73	86	104'39	15	21'96	2	1'67	287	508'49	84	113.498
3	Čabar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Dolnja Lendava	41	1.561'69	3	99'02	—	—	—	—	44	1.660'71	2	210.000
5	Gornji grad	75	204'28	17	48'80	12	89'68	—	—	80	163'40	34	38.843
6	Kamnik	82	69'79	9	6'75	—	—	—	—	91	76'54	4	10.100
7	Kočevje	164	320'24	51	94'15	—	—	—	—	215	414'39	5	5.800
8	Konjice	75	128'58	35	44'95	11	17'52	4	1'62	95	154'39	76	66.015
9	Kranj (in Šk. Loka)	881	945'28	184	114'49	169	166'25	—	—	896	893'52	8	20.500
10	Krško	132	250'56	34	82'12	3	12'67	1	1'20	162	318'81	26	92.551
11	Laško	96	127'78	9	19'50	11	10'23	—	—	94	137'05	36	27.930
12	Litija	127	372'08	13	24'40	—	—	—	—	140	396'48	1	1.500
13	Ljubljana	69	112'14	6	57'20	—	—	—	—	75	169'34	1	150
14	Ljutomer	74	59'78	14	8'73	6	3'86	2	2'10	80	62'55	—	—
15	Logatec	65	76'75	9	8'45	5	3'50	—	—	69	81'70	4	6.500
16	Maribor desni breg	64	431'54	28	59'11	30	141'79	—	—	62	348'86	24	24.514
17	Maribor levi breg	72	144'36	15	21'45	31	62'76	1	2'—	55	101'05	14	16.650
18	Murska Sobota	137	313'16	40	40'65	2	—'29	—	—	175	353'52	2	78.130
19	Novo mesto	249	573'81	68	109'39	4	5'10	—	—	313	678'10	47	166.187
20	Prevalje	145	413'—	16	8'60	—	—	1	1'—	160	420'60	71	64.549
21	Ptuj	131	475'53	24	46'83	34	38'05	1	2'28	120	482'03	7	11.562
22	Radovljica	514	553'62	140	129'46	64	68'08	—	—	590	615'—	45	134.550
23	Slovenjgradec	88	178'—	18	29'—	7	9'—	—	—	99	198'—	50	71.959
24	Šmarje pri Jelšah	103	657'17	26	161'19	1	3'35	5	5'05	123	809'96	21	72.567
		3660	8.553'63	852	1.331'25	408	658'21	20	19'07	4084	9.207'60	570	1.244.780

za zaukazana pogozdovanja						Brez oblastvene opozoritve v gozdih izvršena pogozdovanja leta 1929.		Prostovoljna pogozdovanja po drugih, predvsem neplodnih zemljišnih leta 1929.		Pogozdovanja v drž. in ver. zakl. gozdih leta 1929.	Pogozdovanja urad. za zgradbo hudournikov leta 1929.	Pogozdovanja pod neposrednim vodstvom gozdarskih organov občine uprave	Gozdne ploške, kjer je bila paša leta 1929, zabranjena	
Predpisano leta 1929.		Vrnjeno leta 1929.		Stanje koncem leta 1929.		Brez oblastvene opozoritve v gozdih izvršena pogozdovanja leta 1929.		Prostovoljna pogozdovanja po drugih, predvsem neplodnih zemljišnih leta 1929.		Pogozdovanja v drž. in ver. zakl. gozdih leta 1929.	Pogozdovanja urad. za zgradbo hudournikov leta 1929.	Pogozdovanja pod neposrednim vodstvom gozdarskih organov občine uprave	Gozdne ploške, kjer je bila paša leta 1929, zabranjena	
sluč.	Din	sluč.	Din	sluč.	Din	sluč.	ha	sluč.	ha	ha	ha	sluč.	ha	
2	5.000	2	450	8	15.275	—	—	—	—	—	—	3	—'75	296
53	65.157	11	27.000	126	151.655	—	—	—	—	—	—	—	—	104
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	100.000	—	—	3	310.000	—	—	—	—	—	—	—	—	99
3	8.000	—	—	37	46.843	—	—	—	—	—	—	—	—	163
1	1.000	1	1.000	4	10.100	—	—	—	—	—	—	1	—'2	77
—	—	1	1.300	4	4.500	—	—	—	—	—	—	—	—	94
34	94.986	9	9.300	101	151.701	—	—	—	—	—	—	—	—	45
2	15.000	1	1.500	9	34.000	15	13'—	—	—	—	—	16	8'—	1.010
9	29.739	3	22.500	32	99.790	—	—	—	—	—	—	2	3'25	450
7	12.510	1	250	42	40.190	—	—	—	—	—	—	1	0'30	96
—	—	—	—	1	1.500	22	14'50	5	3'50	—	—	1	0'60	396
3	16.200	—	—	4	16.350	15	14'50	1	3'—	—	—	1	0'80	169
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	4	6.500	70	19'—	17	13'—	—	—	1	1'—	159
5	32.000	6	12.775	23	43.739	9	34'—	3	12'—	—	—	—	—	435
2	5.800	5	12.950	11	9.500	25	44'—	1	2'—	—	—	5	6'—	101
2	16.000	—	—	4	94.130	—	—	—	—	—	—	—	—	41
15	27.700	—	—	62	193.887	40	10'—	—	—	—	—	2	—'93	109
8	32.500	—	—	79	97.049	5	23'—	—	—	—	—	—	—	421
—	—	—	—	7	11.562	—	—	—	—	—	—	—	—	481
34	61.100	12	44.700	67	150.950	16	12'—	1	—'50	33'—	—	20	15'—	650
9	20.000	5	3.750	54	88.209	12	8'—	—	—	—	—	6	1'80	198
5	66.256	3	40.500	23	98.323	—	—	—	—	—	—	1	6'—	161
195	609.328	60	177.975	705	1.676.133	229	182'—	28	34'—	33'—	—	60	4.463	7.764

glede pogozdovalnih objektov, priraslih novih slučajev in odpadkih, že povsem uspelih nasadb, se predlagajo vsakih pet let šumarskemu odseku, da jih pregleda. Slednji se tudi med letom na terenu prepriča o delovanju po srezih razmeščenega gozdarskega osebja.

Leta 1929. se žal niso revidirali vsi pogozdovalni objekti, ker so bili potni pavšali (odnosno nadomestek pavšala) otvorjeni šele avgusta meseca.

Poleg oblastveno zaukazanih pogozdovanj ima gozdarsko osebje v stalni evidenci tudi pogozdovalne kavcije.

K pregledovanju pogozdovalnih objektov so se vabili lastniki dotičnih zemljišč. Vabilom se dosti gozdnih posestnikov ne odziva; deloma nimajo časa, deloma pa imajo druge zapreke in skrbi.

Leta 1929. se je na železnicah ukinila ugodnost prejšnjega brezplačnega prevažanja gozdnih sadik, s čimer so revnejši odjemalci zelo oškodovani.

Kakor kaže tabela šte. v. III. so v več primerih posestniki sadili prostovoljno tudi na zemljiščih slabejše kakovosti in jih izpremenili v gozde.

Pod neposrednim vodstvom gozdarskih organov občine in državne gozdne uprave so se na spomlad vršila prilično po vsej banovini pogozdovanja ob priliki tako zvanega »rdečega dneva«. Telega pogozdovanja se je udeležilo veliko šolskih otrok v spremstvu učiteljstva. Uspehi so bili v vsakem oziru zadovoljivi.

Denarne podpore za vzorna pogozdovanja se doslej niso podeljevale. To bi bila predvsem naloga Jugoslov. šumarskega združenja, odnosno njegove podružnice v Ljubljani.

Kakor druga leta, tako tudi leta 1929. nekateri gozdni posetniki kljub opominom niso pogozdili sečin v gozdih. Take zamudnike so znova opozorili na njihovo dolžnost, proti posameznikom pa se je uvedlo kazensko postopanje. Velika večina posestnikov pa je skrbela za pogozdovanje, kar je vredno pohvale.

Čiščenje uspelih gozdnih nasadov, posebno igličastega drevja se žal zelo zanemarja. Taki nasadi so ponekod povsem prerasli s plevelom, kakor s kozjo vrbo, bršljanom, brezo, i. t. d. Le posamezni večji posestniki so žrtvovali za čiščenje in izredčenje smrekovih kultur veliko denarja.

Leta 1929. je gozdno drevje obrodilo mnogo semenja. Semensko leto, ki smo ga imeli leta 1928. se je l. 1929. ponovilo. Po gozdih je zato opaziti mnogo prav mladega, veliko obetajočega narastka.

Škoda v gozdovih. Škodo v gozdovih povzročajo:

podnebni vplivi (zmrzal, sneg, led, vročina, nalivi in poplave, vetrovi in viharji, požari);
škodljive rastline in bolezni;

Slabo negovan in deloma izsekan kmetijski gozd.

živalski škodljivci (domače živali, divjačina in mrčesi);

ljudje (gozdne kvare in tatvine. pustošenje, slabo gospodarstvo, itd.).

Če navedem škode v poslednji dobi, mi je omeniti predvsem izredno hudo zimo 1928/1929. Dosti škode so utrpeli občutljivejši listovci, posebno orehi, kostanji, ki so deloma pozebli, deloma razpokali (bukev). Tudi iglavcem mraz ni prizanesel in je močno trpela jelka, na izpostavljenih krajih tudi smreka. Drevje je bilo kakor osmojeno. Ponekod so morali poškodovana drevesa posekati.

Pozne zmrzali lani ni bilo, pač pa je nekaj let poprej napravila veliko škode po gozdnih drevesnicah. — Tudi sneg v zadnji dobi ni škodoval; v posameznih letih pa je sneg, ki je padel začetkom spomladi, polomil veliko vej in vrhovja. — Suša je osobito leta 1928. povzročila veliko škode po drevesnicah in pokvarila tudi mnogo mladih nasadov ter povzročila dosti gozdnih požarov. Lani je ni bilo. — Škode po poplavah po katastrofalni jeseni 1926 in nekaterih močnih nalivih leta 1927., pozneje ni bilo. — Viharji so močno divjali v posameznih letih in na posameznih krajih. Leta 1929. so le sporadično nastopili. Po vsej banovini se je leta 1929. izdelalo 31.000 plm³ po vetru polomljenega ali podrtega drevja.

V prevaljskem srezu povzročajo plini, ki vha-jajo iz topilnice svinčene rude v Mežici, gozdom izredno škodo. Potrebno bi bilo, da se naprave pri topilnici toliko izpopolnijo, da se škodljivi vpliv plina zmanjša.

Močno prizadeti so gozdovi, ki ležijo v neposredni bližini reke Mure in Drave, koder zbog izpiranja in udiranja bregov leto za letom izginjajo manjši in večji gozdovi. Odpomoči se da le z reguliranjem rek in z napravami vsaj na mestih, izpostavljenih odplavljanju.

Po posekah ovira robidovje in drugi plevel mlade nasade in pomladek v razvoju. Srobot, divji hmelj, bršljan, kozja vrba i. dr. zatirajo gozdno mladovje in so potrebna večkratna čiščenja, katera povzročajo obilo stroškov. — Po jelovih gozdih na Notranjskem se je silno razpaslo omelje, ki je vrhove neštevilnih dreves popolnoma uničilo. Tudi tako zvani »rak« na jelkah v dotičnih krajih ni redek.

Koder po mladih nasadih pasejo veliko živine, posebno konjev in koza, je škoda občutna. Z zakoličenjem zasajenih sadik pa so se dosegli ugodni uspehi.

V gozdovih, koder je dosti jelenjadi, je opazati mestoma prav občutno škodo, ki daje povod neprestanim pritožbam. Druga, po divjačini (divjih prašičih, srnjadi, divjih petelinih, polnih itd.) povzročena škoda se je omejevala le na gotove objekte.

Izmed mrčesov se je češče pojavljal smrekov lubadar (Ips), ki je napadel gozdove v manjših in večjih skupinah. Skrbeli so vsepovsod, da se je razširjenje tega škodljivca omejilo. — V Prekmurju se je zelo škodljivo pojavil jesenov in brestov likar (Hylesinus fraxini in H. vittatus).

V logaškem srezu je videti poškodbe v jelovih gozdih, ki jih je napravil brstni zavijač (Tortrix murinana). Ta škodljivec deluje tod že več let.

V planinskih krajih pa se je močno razširil molj na macesnu. (Coleophora laricella L.) Posebno letos ga je veliko, tako da so macesni videti kar posiveli.

V brežiškem okraju je poškodovala smrekova osa (Nematus abietum Htg.) smrekove mlade gozdove. Tudi v ptujskem in mariborskem srezu se je že mestoma pojavila.

Gozdnih kvar, ki so jih povzročili zli ljudje, je bilo razmeroma malo. Poseganje v tujo lastnino je ponekod izviralo le iz nejasnih posestnih razmer.

Mnogo škode napravljajo gozdovom nekateri posestniki s pretiranim izrabljanjem stelje, s prezgodnjo pašo, premočnim kleščenjem iglavcev. V štajerskih planinskih krajih s požigavanjem na posekah zanetijo dostikrat požar v sosednjih gozdovih, ki je uničil obsežne prostore ne le v kmetskih, temveč tudi v graščinskih gozdih sestojih.

Varstvo prirode v gozdih. Kdor izmed zanamcev bo hotel vedeti, kaki so bili pra gozdi, jih bo imel priliko videti na posestvu Kočevske in Soške graščine na Dolenjskem, koder so posamezni gozdni razpredelki po odredbi graščaka iz izkoriščenja povsem izločeni. Površina posameznih razpredelkov znaša skupaj 305 hektarjev. Na imenovanem posestvu so izločena tudi posamezna izredno močna in visoka drevesa, ki jih čuvajo.

V prirodnem parku ob sedmero triglavskih jezerih, last Kranjskega verskega zaklada, pa nam bo ostal ohranjen tipičen značaj gorske gozdne rasti, ker je tam vsakršno izkoriščanje zabranjeno.

Redke cvetice in živali so v območju bivše Slovenije zaščitene s posebnim zakonom. Kljub razglasom, lepakom, objavam v časopisju in v legitimacijah turistov, predpisi o varstvu zaščiteneh cvetic in živali še niso našli vsepovsod pravega razumevanja in bo treba propagandno delo nadaljevati. Na kolodvorih naše sosede na severu vidite poučne plakate, na katerih so redke planinske rastline naslikane v naravnih barvah. To bi bilo potrebno tudi pri nas.

Gozdarsko osebje. V območju banovine je bilo začetkom leta 1930.:

V privatni službi po vele- in srednjih posestvih 71 gozdarskih upraviteljev odnsno tem dodeljenih upravnih organov. Od teh je bilo 42 usposobljenih po predpisih, doslej veljavnih za posamezne pokrajine, 25 je bilo neusposobljenih, 4 pa so bili usposobljeni za tehnično pomožno službo. (Za upravitelje malih posestev ni bil predpisan izpit za samostalno gozdno gospodarstvo.)

Spravljanje lesa po rizi. Gornji grad.

Tehnično pomožno službo je opravljalo na privatnih posestvih 84 organov; od teh je imelo izpit za gozdno varstvo in tehnično pomožno službovanje 60 organov.

Čuvajev so imela zasebna in nekatera občinska gozdna posestva 606, od teh jih je opravljalo 376 tudi lovsko čuvajsko službo.

Pri upravi državnih in zakladnih gozdov (Direkcija šum in štiri šumske uprave) je bilo leta 1929. 10 usposobljenih in 1 še neusposobljen upravni organ ter 12 usposobljenih tehnično pomožnih organov, dalje 15 čuvajev za gozdno in lovsko varstvo.

Pri občni upravi (v odseku za šumarstvo in pri sreskih načelstvih) je bilo 15 usposobljenih referentov in 19 šumarskopomožnih organov; 1 tehn. pom. mesto (Celje) je bilo nezasedeno. Čuvajev pri občeupravnih oblastvih ni. (Glej tabelo štev. I.)

Planinski orel. Študija glave.

(Po naravi fot. kr. dv. preparator V. Herfort.)

V staležu organov za zagradbo potokov hudournikov so bili 3 usposobljeni, 2 še ne-usposobljena organa.

Komisar za agrarne operacije (v gozdih) ni imel nobenega šumarja; namerava ga letos nastaviti.

Za gozdarske posle v zadevah agrarne reforme so se dotične ustanove posluževale šumarskih referentov, prideljenih občeupravnim oblastvom.

Lovišča v dravski banovini.

Lovišča so samosvoja ali privatna in zakupna ali občinska.

V dravski banovini je bila razporedba lovišč koncem leta 1929. kakor kaže tabela šte. IV. sledeča:

Samosvojih ali privatnih lovišč je bilo 547 na površini 254.185 ha, kar znači 16% celokupne lovne površine dravske banovine. Upošteto je v teh številkah tudi edino ograjeno lovišče pri Sv. Katarini nad Tržičem s površino 3128 ha; dalje je upoštetih 19 pridržanih lovišč s površino 6004 ha. (Na teh površinah so si prvotni lastniki zemlje pridržali lov, ko so oddali dotične gozdne ekvivalente servitutnim upravičencem kot odkup za odpravljena zemljiška bremena.)

Občinskih ali zakupnih lovišč je bilo 1046 s površino skupaj 1.307.636 ha, torej 84% napram celotni lovni površini banovine. Od teh lovišč je bilo eno s površino 272 ha upravljano po izvedencih v smislu štajerskega lovskega zakona, dve lovišči s površino skupaj 229 ha pa nista bili oddani, ker tvorita take mestne pomerije, na katerih je izvrše-

vanje lova nemogoče. Iz istega razloga se lov ne izvršuje na delni površini 436 ha dveh drugih mestnih občin. Nelovna površina, kolikor je obsegajo ostala lovišča, je v izkazu že odšteta.

Leta 1929. so nesla občinska lovišča v dravski banovini 2.522.762 Din zakupnine. Ker je v zakup dana površina znašala 1.303.419 ha, je prišlo v banovini povprečno po 1 Din 93 para zakupnine na 1 hektar. — Imenovanega leta je prišlo po petletni zakupni dobi (na bivšem Kranjskem), odnosno šestletni (na bivšem Štajerskem, Koroškem), 131 občinskih lovišč znova na dražbo, 16 zakupov pa je bilo za gori omenjeno dobo podaljšanih.

Izza 1. januarja 1929 se je pobirala od samosvojih lovišč v ljubljanski oblasti po uredbi z dne 20. junija 1929, Samouprave II. let., šte. 23/6, samoupravna davščina, ki je znašala na leto 1 Din od vsakega hektarja lovišča. — Zakupniki pa so po isti uredbi na leto plačevali 20% letne zakupnine.

V mariborski oblasti pa je znašala oblastna doklada na lovišča po uredbi z dne 22. decembra 1927, Ur. l. šte. 41/14-1928 20% od zakupnine, odnosno 20% od vrednosti samosvojih lovišč. Pobirala se je od 1. januarja 1928.

Od 1. aprila 1930 se te davščine več ne pobirajo, mesto njih je nastopila banovinska davščina, predpisana z uredbi z dne 30. marca 1930, Ur. list šte. 249/50. Lastniki samosvojih lovišč plačujejo banovinsko davščino v znesku 50 par na leto od vsakega polnega hektarja lovišča. Zakupniki občinskih lovišč in enklav pa plačujejo 40 par od vsakega polnega hektarja lovišča. Če se odda samosvoj lov v zakup skupno z občinskim, velja zanj slednje navedena davščina.

Samoupravne davščine na lovišča se je pobralo za računsko leto 1929./30. 435.278 Din, 225.916 Din pa je še neizterjanih. Sreza Prelog in Čakovec sta upošteta v teh zneskih.

Lovske karte. Razen v ograjenih loviščih (oborah) ne sme nihče loviti brez lovske karte; izvzeti so člani vladarskega doma.

Lovskih kart se je v območju dravske banovine izgotovilo v letu 1929. 6059 komadov. Od teh je bilo a) 4627 tako zvanih državnih lovskih kart za lovske gospodarje in njihove goste, od katerih se je pobralo po taksnem zakonu predpisane kolkovne takse 157.475 Din; b) kart za lovske čuvaje, zaprisežene za posamezna lovišča 1382 komadov. Te karte so bile kolkovne takse proste; c) 50 komadov državnih lovskih kart so prejeli državni gozdarski nameščenci. Te karte so tudi proste kolkovne takse. Slušateljem šumarskih šol se ni oddalo nobenih lovskih kart.

Za vse vrste lovskih kart se je leta 1929. pobralo za lovski zaklad 90.135 Din.

V območju bivše mariborske oblasti se je pobirala na lovske karte po uredbi oblastne skupščine z dne 21. junija 1927, Ur. l. št. 411/98 še 100%-na (samoupravna) oblastna taksa k državni kolkovni taksi po tar. post. 101/a zakona o taksah. Ta je znašala za leto 1929. 69.360 Din, pri čemer pa sta všteta sreza Prelog in Čakovec, ki ne spadata k dravski banovini. Ta taksa je bila z uredbo o banovinskih davščinah z dne 30. marca 1930, Ur. l. št. 249/50 ukinjena in uvedena nova taksa na lovske karte. Od vsake lovske karte, izvzemši karte, izdane državnim šumarskim nameščencem, se plačuje odslej v gotovini banovinska taksa v letnem znesku 200 Din. Člani Slovenskega lovskega društva in člani ostalih lovskih organizacij, včlanjenih v Središnji upravi saveza lovačkih udruženja kraljevine Jugoslavije, uživajo 80 Din popusta.

Lovsko o s o b j e. Leta 1929. je bilo v službi 130 poklicnih lovcev z izpitom, 76 brez izpita, 23 pa je bilo takih, ki so bili izprašani na kratko pri sreskih načelstvih neposredno pred prisego.

Zapriseženih lovskih čuvajev je bilo 1735; od teh je bilo pred prisego na kratko izprašanih 650. Nekaj teh lovcev je plačanih tako, da se morejo popolnoma posvetiti svoji službi, drugi pa upravljajo službo poleg svojega drugega poklica, ker imajo malenkostne plače.

Lovski gospodarji so se dali zapriseči za čuvanje svojega lova v štirih primerih.

160 lovišč — večinoma malih, občinskih, je bilo leta 1929. brez čuvaja.

Vsega skupaj je bilo postavljenega v banovini 1925 lovskih organov, od kojih pa je 480 vršilo v glavnem službo gozdnega gospodarstva in varstva.

L o v. V območju dravske banovine velja od leta 1849. dalje tako zvani zakupni lovski sistem.

Loviti smejo pri nas samo zakupniki, sozakupniki in podzakupniki občinskih lovišč in njihovi gostje in do samosvojega lova upravičeni posestniki ter od teh povabljeni gostje.

Izvrševanje lova je vezano na posebne lovskopolicijske predpise o lovskih kartah, o prepovedanem lovnem času, o povračilu škode po lovcih in po divjačini, o prestopkih in kaznih itd. Zakoniti predpisi so se slej ko prej izvajali. Ovadene prestopke so sreska upravna oblastva kazensko zasledovala.

Zaradi izboljšanja lova se je omejilo število članov-sozakupnikov, družabnikov tako, da sta imela biti za love s površino do 500 ha samo po eden do dva zakupnika, pri večjih loviščih pa na vsakih nadaljnjih 500 ha še po en družabnik. Skupno število sozakupnikov naj ne presega 12 članov, četudi bi bilo to po površini dotičnega lovišča morda dopustno.

Lovska karta se je odrekla vsakomur, ki se ni mogel izkazati z lovsko pravico ali z vabilom na lov, izdanim po lovskem gospodarju.

Kar se divjačine tiče, se je leta 1928. stanje zblizalo predvojnemu, normalnemu. Izjemo so delale le posamezne pokrajine, n. pr. v brežiškem, novomeškem in v nekaterih drugih srezih. V nekaterih krajih se lovske razmere pač ne morejo izboljšati zaradi nelovskega postopanja posameznikov in tam, kjer je lovski čuvaj od gospodarja postavljen samo zato, da mu lovi divjačino.

Nade, da bo stanje divjačine ostalo na doseženi stopnji in se po možnosti mestoma še izboljšalo, je prekrizala izredno huda zima 1928/29, ki je — kakor v drugih državah — tudi pri nas ugonobila veliko plemenite divjačine. Da se dvigne stalež divjačine, sta izdala l. 1929. komisarja bivših oblastnih samouprav v Ljubljani in v Mariboru uredbi, s katerima so se poostrili dotedanji lovopusti na gotove vrste živali. Srne-samice in fazanke pa so po omenjenih uredbah do konca leta 1930. povsem zaščitene; na teritoriju bivše mariborske oblasti do omenjene dobe tudi poljskih jerebic ni dovoljeno streljati.

Poleg poostritve lovopusta sta imenovani samoupravni uredbi prinesli tudi še nekatere izpremembe dosedanjih lovopustnih določb, in sicer vsaka druge. O tem predmetu sem napisal v razpravi o novih lovopustih na str. 384 »Lovca« l. 1929. sledeče vrstice: »Obžalovati je, da lovopusti za obe oblasti Slovenije niso enaki; neprilike se bodo pokazale posebno na meji med oblastima, kjer lovijo lovci tu in tam po obeh straneh, osobito v samosvojih loviščih, ki segajo na obe strani in tam oblastne meje niti videti ni. Odkar se je Slovenija razdelila na dve oblasti, se po ujedinenju komaj izenačena lovška določila izpreminjajo in ustvarjajo za vsako oblast druga.« — In res! Komaj je prišel jeseni 1929 čas za brakade, so že prihajale vloge lovskih gospodarjev, ki imajo lovišča ob mejah bivših županij, s pri-

Krmišče jelenjadi pri dr. K. Bornu, Sv. Katarina nad Trzičem.
Foto dir. Sonnlichler.

Tabela št. V.

Tek. št.	Srez	Užitna divjačina													Škodljive živali										namesto Čabra je izkazan Črno- mclj pristieta sreza Prelog in Čakovec													
		jelenjad	damjaki	kozorogi	srnjad	gamsi	zajci	divji petelini	ruševci	spalniki	gordni jerebi	kotorne	beli jerebi	fazani	poljske jerebice	prepelice	sloke	velike kozice	divje gosti	divje race	tukalice	droplje	medvedi	volkovi		divji prašiči	fazbeci	lisice	kune	podlasice	dehorji	vidre mačke	divje mačke	verevce	njede	vrane, srake		
1	Brežice				5	570				15			5	20	6	22	15	75	30					2	7	45	2	13	9	1	80	110	590					
2	Celje				4	1.200	4		120			3	3	45	6	45	20	7						9	9	75	7	17	5	1	430	150	500					
3	Čabar				9	25	15						70	6	50	25	180	250						3	3	7			1	4	00	48	800					
4	Dolnja Lendava				25	165	7	5	23	2			40	340	120	120	17	45	80	3				12	88	10	13	37	2	300	235	1.325						
5	Gornji grad				25	45	920	6	6	110			30	200	120	42	20	36	2				3	1	110	22	15	6	19	200	260	80						
6	Kamnik				30	460	50	6	15	145			3	3	5	12	16							3	60	3	5	3	2	850	515	1.700						
7	Kočevje				95	1.18	1.220	37	9	90	10	2	30	200	120	42	20	36					3	1	110	22	15	6	19	200	260	80						
8	Konjice				6	760	3		66			3	25	10	27	122	200							6	13	25	2	14	3	230	165	745						
9	Kranj				3	280	1		80				4	7	4									6	13	25	2	14	3	230	165	745						
10	Krško				3	695	11		175				20	450	400	140	70	250	560					1	11	70	1	22	15	2	560	180	900					
11	Laško				100	1.700	17		250				140	115	50	47	15	90					1	36	100	12	98	25	5	285	485	1.655						
12	Litija				76	750	2		80				460	55	47	60	2	26	4					7	20	70	6	14	7	2	400	80	300					
13	Ljubljana				105	5	1.630	17	2	65			275	100	70	58	9	100						7	75	20	41	19	2	780	280	2.080						
14	Ljutomer				8	1.450	9		24				145	130	17	36	15	53						10	60	1	17	28	2	1.250	260	1.450						
15	Logatec				27	1.100			120				87	4	13	10	180	106	1					20	60	10	13	16	4	330	335	2.000						
16	Maribor d. br.				14	240	17	6	40			4	1,150	150	290	245	2	170	450	2				14	25	85	1	6	12	10	420	190	810					
17	Maribor l. br.				11	3.125			65				1,150	150	290	245	2	170	450	2				7	180	12	10	12	3	50	75	190						
18	Murska Sobota				65	226	420	38	34	65			8	3	8	70	60	10						12	125	25	32	7	800	475	5.060							
19	Novo mesto				28	2	350	10	7	60			30	15	15	20								2	70	8	10	6	1	160	145	270						
20	Prevalje				18	610			7				4	2	2	9	2							2	9	50	5	13	8	700	130	920						
21	Ptuj				88	2	847	425	22	260	213	75	1,550	12	2	2.305	1,850	1.255	900	125	1.245	2.620	100	1	4	328	290	1.700	190	600	290	34	57	8.750	4.860	24.235		
22	Radovljica				81	2.370	380	8.900	140	38	1.030	10	110	2.540	710	570	140	240	2.230	50				2	325	290	1.190	120	260	180	14	20	2.000	1.540	7.700			
23	Slovenjegradec				1	670	30	16.120	63	24	310	56	2.520	10.960	1.300	1.070	5	940	3.650	30				3	122	1.040	84	425	220	22	1	16.150	3.020	16.900				
24	Šmarje pri Jelšah																																					
	Skupaj v dravski ba- novini leta 1929																																					
	v ljubljanski oblasti leta 1928																																					
	v mariborski oblasti leta 1928																																					

tožbo, da je tam nemogoče vzdržati različne predpise. Letos se vloge ponavljajo in množijo. Tudi Slovensko lovsko društvo z vso silo propagira zopetno izenačenje predpisov o lovopustu.

Poostritev lovopusta in nekatere začasne zabrane odstrela pa so pokazale dobre posledice in se je po hudi zimi zmanjšano število posameznih vrst divjačine dokaj popravilo. — Marsikateri lovski gospodar je stanje divjačine dvignil, ker je lov zmernejše in pravilnejše izkoriščal, odpravil prepegoste brakade, posebno take z visokonogimi braki, napravil številne solnice za srnjad in gamse, osvežil lovišče s tem, da je nakupil poljskih jerebic, fazanov, zajcev iz drugih krajev, marljivo zatiral škodljivo divjad itd.

Kar se lovnih živali in divjadi vobče tiče, slovi dravska banovina po mnogovrstnosti lova, ne more se pa ponašati s preobilico živali.

V naših planinskih krajih je gams stalna divjad. Jelenjad je zaplojena samo v nekaterih loviščih na Gorenjskem, Notranjskem in ob štajersko-koroški meji. Srnjad pa je skoro povsod po hribovju in v marsikaterem nižinskem lovišču razširjena. Na obronkih Begunjsčice in Babe v Karavankah živi naselbina kozorogov, ki so zaradi redkosti v posebni zakoniti zaščiti. Po planinah niso redki ruševci, po gozdnatih krajih pa je z malo izjemami dobro naseljen divji petelin in gozdni jereb. Po poljskih loviščih so kot najobičajnejša divjačina zajci, poljske jerebice in prepelice. Vseljeni so ponekod tudi fazani. Po planinah so, sicer v redkem številu, kotorne in bele jerebice. Tudi kljunačev ne manjka.

Izmed škodljivih živali je omeniti volkove, ki so jih v preteklih desetih letih zatrli že lepo število, a se jih še vedno nekaj klati po snežniških in kočevskih gozdovih. Tod je še doma medved, ki je sicer postal pri nas precej redka divjačina. Že več let se pojavljajo divji prašiči, ki zaradi znatne škode, ki jo delajo na njivah, niso dobrodošli in prijetni. Mnogo polovijo lovci vsako leto lisic, kun zlatih in belic, dehorjev, podlasic, pa tudi nekaj vider in divjih mačk. Risa pri nas že davno ni več. Planinski orel pa večkrat kroži nad našimi planinami.

Koliko je bilo leta 1929. uplenjene divjačine v območju dravske banovine, in koliko leta 1928. v območju bivše županije ljubljanske in mariborske, izkazuje tabela števil V.

Iz te tabele je videti, da se je nekaterih živali leta 1929. mnogo manj postrelilo, nego prejšnja leta, ker je bil, kakor sem omenil, lov na posamezne vrste divjadi omejen ali brez posebnega dovoljenja povsem zabranjen.

P r i p o m b a : Razmejitev ob italijanski meji je bila po katastrski upravi v letošnjem letu vrisana v kastralnih mapah. Ker se tabelarični podatki tega članka nanašajo predvsem na leto 1929., povr-

šinski izkazi niso povsem točni v onih srezih, ki mejijo ob Italijo.

Po naredbi, izdani dne 30. junija 1930 (Sl. Nov. z dne 16. julija 1930, št. 159/LIX) so se izločile občine Osilnica, Trava in Draga iz kočevskega sreza in pridružile čabarskemu srezu. V tabelaričnih podatkih in s sledečim navedenih grafičnih pregledih pa so omenjene občine še pri kočevskem srezu.

Šumarski odsek dravske banovine je razstavil sledeče, na risbah uprizorjene statistične pregledne za dravsko banovino (po srezih):

1. Razmerje med gozdnimi, poljedelskimi in neproduktivnimi površinami.

2. Odstotno razmerje gozdov napram celokupni površini srezov.

3. Drevesne vrste v gozdih.

4. Naravna nahajališča macesna.

5. Absolutna in relativna gozdna tla.

6. Gozdovi po nadmorski višini.

7. Stalno in začasno zaščitni ter nezaščitni gozdovi.

8. Površina gozdov vsake krajevne občine posebej.

9. Površina gozdnih posestev po vrsti lastnikov.

Ad 9. Tabelaričen pregled gozdnih posestev po vrsti lastnikov.

10. Gozdna posestva po velikosti in številu.

11. Nahajališča gozdnih drevesnic.

12. Pregled lesno-industrijskih naprav.

13. Okoliši sreskih šumarskih referentov.

14. Rajoni okrajnih gozdarjev.

15. Pregled lovišč.

Ad 15. Tabelaričen pregled lovišč in lovske zakupnine.

16. Odstotno razmerje občinskih in samosvojih lovišč.

Dr. Stanko Bevk:

Od kamna do repetirke.

(Odlomki iz zgodovine lovstva.)

Dr. Stanko Bevk.

Načelnik odbora za prireditve lovske razstave.

Zgodovina lovstva je tako stara kakor zgodovina človeštva, če naj ima beseda »loviti« pomen stremjenja upleniti žival, da jo obrnemo v svojo korist. Ta določba pojma v zgodovini lovstva ne velja za vse njene dobe, kajti bili so tudi časi, ko je pomenil lov le zabavo in sport ter je bil le sredstvo za dosego telesne in duševne čistosti, krepkosti in prožnosti. Dandanes se lov zopet ujema z zgornjo definicijo, če izraz »korist« posplošimo v »splošno korist«, kajti postal je važna grana narodnega gospodarstva, o čemer bomo na koncu sestavka še govorili.

Še mnogo večjega pomena nego dandanes pa je bil lov za naše davne prednike, za pračloveka. Temu prav za prav lov ni prinašal »koristi« le v borbi za obstoj, marveč mu je bil naravnost življenjska potreba, kajti le z lovom si je mogel preskrbeti mesa, ki je bil že od nekdanj važen del človeške hrane.

O pračloveku si ne smemo misliti, da se je hranil zgolj z rastlinami. Zobovje kaže, da je človek vsejeder (omnivor) in z veliko verjetnostjo se da domnevati, da je bila pračloveku izživalska hrana ljubša od izrastlinske. Pa zopet si ne smemo prvotnega pračloveka predočevati ob pečenem srnjem hrbtu ali turovi bržoli, kajti brzonoge srne še ni znal ujeti in silnega tura ne premagati. V glavnem so prihajale na pračlovekovo »mizo«, to se pravi: iz rok v usta le majhne živali, kakor črvi, polži, žuželke, zlasti njih ličinke, potem gaščarice, mladi ptiči in njihova jajca, sploh, kar se je moglo ujeti s prsti ali pobiti s plosko roko, oziroma s pestjo. Do mesa večjih in brambnih živali je prišel pračlovek kvečjemu tako, da je našel žival, ki se je po nesreči ubila, ali

pa jo je pobila zver in iz kateregakoli vzroka pustila vso ali na pol snedeno. Takih ostankov je bilo v tistih pradavnih časih, ko še ni bilo obdelane zemlje, mnogo, mnogo več, kakor bi mislili na prvi hip. In ker so taki ostanki zalegli, jih je pračlovek najbrže sistematično iskal in morebiti celo proizvajal na ta način, da je preganjal na katerikoli način zverjad od plena, ali z vpitjem ali s kamnom ali krepelcem.

Poleg nohtev in pesti sta bila torej kamen in krepelc prvo orožje človeka in prvo orodje, ki ga je rabil za lov. Že pred več nego 2000 leti je o tem pel slavni rimski mislec Lukrec:

Arma antiqua manus, ungues dentesque fuerunt
Et lapides et item silvarum fragmina rami...

(Prvo rožje je bilo zobovje, pesti in pa nohti,
Kamenje s tal in z gozda dreves odkrhnjene veje.)

Rabo kamna ne samo za telesno obrambo ampak tudi za uplenitev živali je pračloveku narava dala tako rekoč sama v roke: saj je gotovo prilično videl, kako je kamen, ki se je odlučil, pobil kako žival, ali odtrgana skala ubila celo človeka. Prednost roke, oborožene s kamnom, pred golo pestjo je v boju z živalmi kmalu spoznal, zato kamna ni rabil samo za metanje, marveč tudi v spopadu in rokoborbi. Kakor kamne pa je pobiral za enake svrhe tudi odlomljene veje, palice ali krepelce, ki jih je mogel uporabiti tudi za udar na razdaljo, bodisi za pobijanje živali, bodisi zato, da je z njimi klatil plodove z dreves.

V porabi krepelca za udar je pračlovek sčasoma spoznal, da je udar tem silnejši, čim težji je konec krepelca: nastal je bat, ki je bil v njegovih mišičastih rokah kaj izdatno orožje. Pa še eno možnost

Cesar Maksimilijan I. na lovu na gamse.

mu je nudila palica, zlasti če je bila daljša; mogel je z njo na večjo razdaljo doseči žival in jo raniti. Ranil pa jo je tem laže, čim bolj koničast je bil njen konec. Sprva je najbrže ustvarjal konice tako, da je konec odčesnil, pozneje pa ga je obžgal, kar je les utrdilo in dalo obenem glajšo konico, ki se je rajša in globlje zadržala v plen. To je bila prva sulica, v tej svoji prvotni obliki kaj enostavno orožje.

Razen kamna in palice je upotrebljeval pračlovek za orožje seveda tudi druge primerne predmete, ki mu jih je nudila narava, kakor roge in rogovje, živalske zobe, školčje lupine, zlasti pa močne in dolge živalske pa tudi človeške kosti. Omembe vredno je, da je bil pračlovek, kakor so še dandanes divji narodi ali so vsaj bili do najnovejšega časa, kanibal, ljudožerec, ne v običajnem smislu, pač pa

Nj. Vel. kralj Aleksander na lovu.

v tem, da je jedel vse od kraja, kar je bilo užitnega in da je med užitne stvari prišteval tudi človeško meso. Če je iz kateregakoli vzroka ubil sočloveka, ga je tudi pojedel, kakor je pojedel žival, ko jo je premagal.

Še drug jako zaležen način lova iz teh pradavnih časov moramo omeniti. Iz primerjave, kako še dandanes primitivni narodi love divjad, in iz lege najdišč živalskih kosti, moremo sklepati, da je pračlovek že poznal lovne jame, oziroma prepade, v katere je naganjal živali, kjer jih je potem pobil, če se niso pri skoku ali padcu v globino pobile same.

Dolge, neizmerne dobe so potekale. Človek je polagoma spoznaval, da je kamen posebne oblike primernejši za njegovo pest in v rabi učinkovitejši, in prišel na to, da je udar s kamnom na koncu krepelca silnejši. Pričel je med predmeti izbirati pripravnejše in končno jim sam dajati uporabno obliko. Na-

stopila je doba, ki ji pravimo kamnena doba. V tej dobi razlikujemo starejše in mlajše razdobje. Iz obeh imamo mnogo najdenin: izprva surovo, potem gladko obdelane kresalne kamne za raznovrstno porabo, priprave iz kosti in rogovja. Iz teh najdenin moremo z vso gotovostjo sklepati, da je lovec starejše kamnene dobe upotrebljeval kopja in sulice s konico iz kresalnika, harpune iz jelenjega rogovja ali kosti ter pračo, v mlajši dobi pa tudi že puščico in lok. Posebno zanimive najdenine iz tega razdobja so odkrili v Butmiru pri Sarajevu.

Sulica z ostro in močno konico je postala sposobna za metanje na daljše razdalje, postala je metalnokopje. In kakor dandanes je tudi takratni človek stremil za tem, da upleni žival na čim večjo razdaljo. Videl je, da zavisi lučaj razen od moči lakti tudi od dolžine zagona in povečal je zagon z izumitvijo metala. Ta priprava je 60—80 cm dolga, ne-

Model mostičarskih stavb na kolih z Ljubljanskega barja. (Narodni muzej v Ljubljani.)

koliko žlebasto prirezana palica ali desčica, ki ima na enem koncu držaj, na drugem pa nos. Metač drži metalo v vodoravni legi nad ramo z nazaj iztegnjeno desnico in potisne z levico kopje na metalo do nosu; obenem podpira z njo na lahko kopje, in sicer kolikor mogoče spredaj. Metalo je torej nekakšen podaljšek lakti, zato je zagon jačji nego iz proste roke in je mogoče vreči kopje do 100 m daleč.

Harpuna se razločuje od kopja v tem, da ima konica eno ali več zalustij (zazobkov) in je natak-njena na drog le na rahlo, pa je z jermenom ali vrvi-co privezana na držaj. Konica ostane zato v zadeti živali, kopjišče pa se sname in zadržuje divjad na begu, oziroma kaže na vodi, kje je zadeta žival.

V najdiščih kamnene dobe nahajamo včasih mnogo enako velikih lečastih ali oblastih kamnov, ki si jih razlagamo kot zalogo za precep ali pračo. Sprecepom se da kamen daleč vreči in ob zadostni vaji

tudi cilj pogoditi. Še boljše orožje je p r a č a. Kakšne so bile prače naših prednikov ne vemo, najbrže pa ne dosti drugačne od onih, ki se upotrebjavajo še dandanes ali ki so jih imeli rimski vojščaki. Prač poznamo dve vrsti: ročno pračo in pračo na palico. Prva je jajčast kos usnja, ki prehaja v dva različno dolga jermena. Z daljšim koncem si pračar ovije roko, v krajšega pa, ki ima na koncu luknjo, vtakne prst. V široki del prače položi kamen (pračnik) ali v poznejših časih svinčeno kroglo, zasučje laketa nekajkrat v krogu in izmakne prst, kadar ima kamen dovolj sredobežne sile in pravo smer. Prača druge vrste je prvi slična, le da je na palici. En jermen je stalno pritrjen na palico, drugi pa zataknen za klinček, ki ga more pračar odriniti, kadar hoče. Jasno je, da je sila te prače večja, ker je laketa s palico tako rekoč podaljšana.

Za lov prača ni imela velikega pomena, pač pa so jo v poznejših časih uporabljali za vojno orožje. Iz Svetega pisma poznamo zgodbo o pastirju Davidu, ki je s pračo ubil Goljata, in o balearskih pračarjih čitamo, da so s pračo pogodili nasprotnika na 100 do 150 korakov.

Neka premena prače je krogla na vrvi, iz katere sta se razvila bola in laso. Bola ima na kratkih vrvicah ali jermenih dve do tri kroglice, ki se izpuste pri zadostnem zamahu iz roke, laso pa je dolga vrv z zanjko, katere zadnji konec obdrži metalec v roki. Obe pripravi imata namen ujeti žival živo in sta manj lovska nego pastirska lovna priprava. Če je človek v kamneni dobi rabil bolo in laso, nam ni znano, vemo pa, da so jih imeli stari Egipčani za faraonov in da so še dandanes v rabi pri primitivnejših narodih, odnosno pastirjih.

Prav tako ne vemo, če je človek kamnene dobe poznal kolenasti bat p a r k a n, znan pod imenom bumerang, ki je tudi staro lovsko orožje in zlasti znano iz Avstralije. Parkan pa ni avstralska posebnost, kajti poznan je bil že v starih časih Azijcem, Evropejcem in Afričanom. Še za rimske dobe so ga rabili v vojni. Parkan je silno orožje, ki more utreti lobanjo. Če ne zadene, prileti nazaj, od koder je bil vržen, in prav to je velika prednost tega orožja.

Proti koncu kamnene dobe nastopi l o k s puščico. Ne moremo si prav zamisliti, kako je človek izumil lok, ker ga ni mogel posneti iz narave. Ta pa mu je bila edina učiteljica in edini vrelec, iz katerega je mogel zajemati. Lok s puščico je precizno in jako uporabljivo lovsko orožje, ki se je ohranilo do iznajdbe smodnika in še dlje, deloma v prvotni enostavni obliki, deloma v izpopolnjeni ali predelani obliki kot s a m o s t r e l.

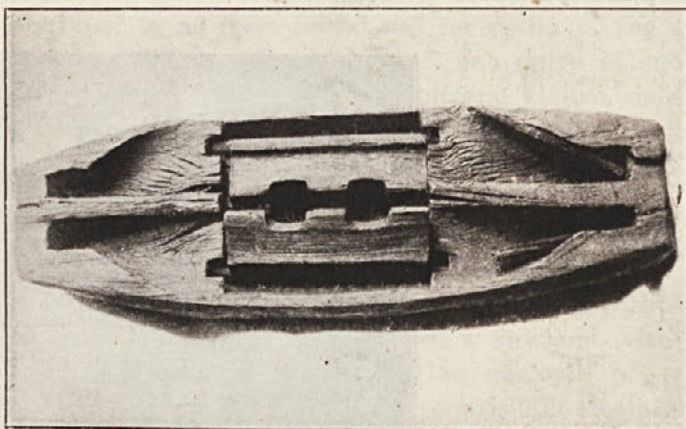
Od priprostega loka do samostrela pa je bila dolga, dolga pot. Kitajci so imeli samostrel sicer gotovo že 200 let pr. Kr., v Evropi pa je znan kot ročno

orožje šele iz 4. stoletja po Kr., uveljavil pa se je komaj v 13. stoletju.

Loki so bili, kakor je nanasla potreba, lažji in težji, daljši ali krajši. Daljše in težje so rabili lovci ravnin, krajše pa oni, ki so lovili po gozdu. Napenjali so se loki v obče z eno roko, težki pa tudi z obema, in sicer tako, da se je strelec ulegel, z nogama odrival lok in z rokama napenjal tetivo. Ta način streljanja vidimo še dandanes pri primitivnem narodiču »Veda« na Cejlonu.

Puščica, pahnjena z močnega loka, je jako učinkovito orožje; kakor vidimo na starodavnih slikah in skulpturah, je mogla predreti leva, Iz najnovejšega časa, ko so Američani deloma uvedli zopet lok za lov na zver, vemo, da je šla puščica skozi medveda in letela še dva metra naprej.

Seveda puščica lovca iz kamnene dobe še ni imela take probojne moči. Njegov lok je bil še enostaven in kremenasta konica puščice ni mogla biti

Past za bobre (?) za mostičarjev. (Narodni muzej v Ljubljani.)

tako učinkovita, nego je današnja jeklena. Vendar strela s kremenjakovo puščico ne smemo podcenjevati. Učinke takega strela nam predočujejo najdenine, pri katerih vidimo, da se je tudi kresalnik zadril globoko v kost.

V to dobo spadajo tudi mostičarji s svojimi stavbami na kolih, ki so jih odkrili leta 1854. na Curiškem jezeru, pozneje pa tudi drugod, n. pr. na Ljubljanskem barju. Iz alpskega ozemlja je znanih nad 300 takih selišč. Mostičarji so bili v glavnem lovci in ribiči, poznali pa so deloma tudi poljedelstvo. Po času spadajo v pravo kamneno dobo (4000—2500 pr. Kr.) in v dobo bakra in bron (2500—800 pr. Kr.) Glavno lovsko orožje jim je bil lok, navadno iz tisovega lesa, znali pa so postavljali tudi pasti, seveda zgolj lesene. Tako past ima ljubljanski muzej; najbrže je bila za bobre. Mostičarji so imeli tudi že vdomačene pse.

Polagoma je izginjal kresalnik s sulic in kopij ter puščic; izmenjavala sta ga baker in bron, izmenjalo pa železo.

Srnjak. (Foto Herfort)

Poraba čistega bakra ni bila mnogostranska; za lovske priprave se je le malo uporabljalo in redko najdemo v izkoptinah bakrene osti ali konice za kopje in puščice.

Z lovske razstave.

Bron je bil za lovca boljši material od bakra: trži je bil in to je največ izdalo. Zato so se ga kmalu oprijeli. Vendar pa njegova »oblast« ni trajala dolgo. V tem ko računamo, da je trajala kamnena doba okoli 200.000 let, ne prisojamo bronasti dobi niti 1000 let. Izpodrinila jo je doba železa, ki je zagospodovalo v naših krajih pred dobrimi 2000 leti. Srednja Evropa je sicer dobila železo že koncem drugega ali v začetku prvega tisočletja pr. Kr., toda sprva je bilo železo redkost in se je uporabljalo le za nakit. Izkopnine iz prvega časa železne dobe nam to dokazujejo. Taka najdišča so tudi v slovenskih pokrajinah (Sv. Mihael, Sv. Lucija, Hrastje, Vače). Dolgo

seveda temu ni bilo tako in že na Vačah najdemo tole razmerje: starejši grobovi vsebujejo nakit iz železa, orožje in orodje iz bron, mlajši pa obratno, nakit iz bron in orožje ter orodje iz železa.

Zmaga je bila železu zagotovljena zaradi njegovih izvrstnih lastnosti, kovnosti, varivosti, različne trdote in prožnosti (jeklo).

Loke, ki so bili doslej iz lesa ali roževine, so pričeli izdelovati iz jekla. Mogli so jim dati ob manjšem obsegu večjo prožnost. Jeklene konice na puščicah so omogočile uporabo loka za lov tudi na največje živali. O Asurnasirpalu govore napisi, da je uplenil z lokom 30 slonov. Poleg loka pa se je obdržalo tudi še kopje v vsem starem veku.

Lov je v starem veku prenehal biti življenjska potreba; postal je zabava velikih, obenem pa tudi sredstvo za dosego zdravja, hrabrosti in vztrajnosti, okretnosti, odločnosti ter spretnosti v rabi orožja, torej lastnosti, ki so bile zlasti potrebne za dobrega vojaka. In dober vojak postati je bilo starim vse.

Zato se ni čuditi, če je marsikje in marsikdaj lov postal vaja v pobijanju. Vendar se to ni redno dogajalo, ali vsaj ne v taki meri in obliki, kakor pozneje v srednjem veku. Nastajalo je polagoma umevanje za pravilno lovljenje in tu pa tam že seva iz raznih naredb in zakonov omejitev prostega lova za čas in kraj. Rimljani so že imeli poklicne lovce, ki so morali izslediti divjačino, voditi pse, nadzirati poganjače i. t. d.

Kot lovsko orožje se je lok obdržal, kakor prej povedano, do 13. stoletja po Kr. Sedaj pa ga je začel izpodrivati s a m o s t r e l, kljub temu, da je zamudnejše strelno orožje. Z lokom moreš v minuti ustreliti

sedemkrat, s samostrelom pa le dvakrat. Odločilno za samostrel je bilo dejstvo, da je njegov strel silnejši, zlasti pa to, da se s samostrelom mnogo laže zadene. Sprva so samostrelci merili kar po žlebiču ali puščici, pozneje pa so dobili samostreli muho in kobilico. Razen dolgih in kratkih puščic so streljali iz samostrelov tudi krogle. Močne samostrele so napenjali s posebnimi napenjačami.

Samostrel nas spremlja skozi ves srednji vek precej daleč v novi vek.

Lovske razmere v srednjem veku, razen ob njegovem koncu, nam niso dobro znane. Šele iz časa proti koncu imamo pisana poročila in podobe, iz katerih lahko točno posnamemo, kako in kaj so lovili v tistih časih. Glavni viri za to dobo so spisi cesarja Maksimiljana I., »velikega lovca«, kakor se je sam nazival.

Dotlej je bil lov prost, sedaj pa so začeli privilegirani stanovi, zlasti vladarji in deželni knezi pravico lova reklamirati zase. Najprej so ustvarili »prepovedane gozde«, kjer razen njih ni smel nihče loviti, sčasoma pa so to prepoved raztegnili tudi na zasebno posest. V zgodovini čitamo, da je n. pr. prav imenovani cesar Maksimiljan takoj potem, ko je zagospodoval tudi našim pokrajinam (Avstriji), sklical vse prelate na Dunaj in jim »dal v vednost, da so vsi rudniki in vsi gozdovi njegovega veličanstva regalija.«

Tudi od tedanjega ljubljanskega škofa, ki se pa ni hotel takoj podati, je zahteval vso pravico lova na njegovih posestvih. Končno sta se — kako pak — pobotala in cesar je odstopil škofu nekaj lovišč na Kranjskem in pri Celju.

Seveda je izzvala cesarjeva izjava, da je lov po vseh gozdih izključno njegova pravica, mnogo nezadovoljstva, toda cesar je modro dejal: »Komur ni prav, naj me toži, potem dobi odgovor.« — Takšna je bila takrat pravica.

V lovskem oziru samem pa se ni slabo gospodarilo. Cesar je nastavljal mnogo lovcev, ki so pazili, da ni lovil noben neupravičenec, redili so lovske pse, pa divjad tudi negovali. Iz naročil, ki so jih ti lovci dobili, vidimo, da so pozimi krmili divjad s senom, ji napravljali slanice itd. V posebnih revirjih so lovili le enkrat na leto, za gamse pa so bili določeni posebni varstveni revirji, kjer se ni nikoli lovilo. Celotni zajce so importirali tja, kjer jih je bilo malo. »Ker so ujede pokončale zajce okoli Gradca, naj se zajci nakupijo in tamkaj izpuste,« čitamo v nekem naročilu. — Kmetje so morali svoje pse »okrepeliti«, to se pravi, morali so jim na vrat privezati krepelce, da niso mogli goniti divjačine.

Zanimiva je tudi neka opomba, ki pravi: »Naj se piše lovcu Glacherju, da pazi na bobre od Vildona na pol milje daleč proti Gradcu (l. 1503). Tudi o kozorogih čitamo in o svizcih. Kozorog je bil seveda v

teh časih že planinska žival (prej ravninska) in tudi že jako redek, svizcev pa je bilo v Alpah še dovolj.

Kako so bili lovci opremljeni in kako so lovili, spoznamo iz predpisov, ki jih daje Maksimiljan v svojih spisih. Tako-le pravi med drugim:

Ker boš mnogo lovil, ribaril in sokolaril, se moraš držati teh-le predpisov:

Imeti moraš več skrinj za lovski meč, obleko, strelice in samostrel, z roženim lokom pa tudi jeklenim. Če pozimi preveč ne zmrzuje, moraš imeti tudi dolgi jekleni lok.

Obleko imej sivo ali zeleno ali deloma sivo, deloma zeleno. Za lov na jelene in gamse je to najbolj primerna barva.

Imeti moraš močne dereze na šest konic. Jemlji seboj vedno dva para čevljev... Če greš na gamse, imej seboj debelo kapo, da jo deneš na glavo, če bodo psi prožili kamenje. Tudi vrv.

Na to sledi popis obleke, klobuka, rokavic, črevljev, nogavic... Imej seboj tudi volnene nogavice, da jih v snegu oblečeš čez črevlje in hlače... Jemlji seboj meč in na njem lovski nož ter rezilo... rog z visokim glasom... Dvoje kopjišč, eno dolgo in eno srednje dolgo; krajše naj meri poltretjo klaftro, daljše pa štiri klaftre... Jezdi v goro konjička, ki je nosil rudo eno ali dve leti čez gorovje. Jemlji seboj tudi utico in stol...

Kaj vse so torej vlekli seboj na lov! Če so bile ženske zraven je bilo seveda navlake še več.

Gamse so lovili takole: Revir, v katerem so hoteli loviti, so najprej dobro zaprli z mrežami, visečimi krpami in odganjači. Nato so nastopili poganjači s psi, ki so gamse nagnali po prisilnih stečinah na stene, kjer so se morali ustaviti. Lovec je potem zalezal gamsa in ga zabodel s sulico. Če do gamsov niso mogli s sulico, so jih tudi streljali.

Razdalja za streljanje s samostrelom ni bila dosti manjša nego je danes pravilna razdalja za puško. Maksimiljan trdi, da je uplenil s samostrelom gamsa na 100 korakov. Tudi nam poroča o številu divjadi, ki jo je postrelil. V enem letu pravi, da je uplenil »lastnoročno« 32 jelenov, 41 gamsov in 300 rac. S 104 streli je dobil 100 rac, z eno samo strelico je nastreljal 26 zajcev in niti enkrat ni zgrešil. Glede rac je zanimiva opomba ob neki drugi priliki, ker se tiče naših krajev. Pravi, da je pri Mariboru ribnik, kjer je na kupu nad 1000 rac.

Skupni lovi so postajali vedno manj podobni pravim lovom, zlasti odkar so se jih jele udeleževati tudi žene mogotcev. Razkošje, ki je naglo raslo z vso silo na dvorih, se je preneslo tudi na lovišča. Lov se je preobličil v zabavo, za nas neumljivo zabavo pobijanja živali in se je proti koncu 16. stoletja izprevergel v ostudno trpinčenje divjadi. Ne le, da so nalovili divjad v zgrajene parke in jo tamkaj pobijali, ne, celo na obširna grajska dvorišča so jo

zapirali ali naganjali v ribnike, kjer so jo ob godbi in umetnem ognju streljali. Kronisti nam pripovedujejo, da je včasih pokalo in grmelo kakor v bitkah. V teh potratnih časih se je namreč že uporabljal smodnik in so bile v rabi že »ognjene cevi«.

Iznajdbo smodnika stavimo v leto 1330. Nikakor ni misliti, da je ta iznajdba takoj vplivala na izpremembo lovskega orožja. Trajalo je dolgo, da so se puške splošno uporabljale za lov. Izprva so smodnik rabili le za topove. Prve puške so bile težke, okorne in so slabo streljale. Samostrela, ki je streljal točno in brez poka, taka puška ni mogla nadomestiti ali izpodriniti. Tudi glede naglosti zaporednih strelcev je samostrel prekašal tedanjo puško.

Cevi za puške so ulivali; vrtanja še niso zmogli. Zato so bile cevi kratke in duša hrapava. Prve puške so prožili s tlečo lunto ali kresilno gobo, ki so jo pritiskali z roko na luknjico ob dnu puškine cevi, da se je vnel smodnik. Nato so znašli vzvod, ki je šel skozi puškino ročišče in imel na zgornjem koncu tlečo gobo. Če je strelec potisnil spodnji konec navzad, je obenem pritiskal gobo na prašnico, ki je vnela smodnik. Pozneje so ta vzvod uredili na pero, da se je prožil in iznašli prašnici premakljiv pokrovček, ki ga je prožilo odmikalo. Ta iznajdba je bila važna, ker se smodnik v prašnici ni tako hitro zmočil kakor prej. Vse te puške pa niso bile porabne za lov. Šel potem, ko so izumili (1517) prižiganje smodnika s kresalnimi kamnom, moremo puško prištevati lovskega orožju.

V tem času so izboljšali tudi cevi. Kakor smo rekli, so jih dotlej ulivali, odslej pa so jih kovali, in sicer na ta način, da so ovijali in varili okoli okrogle palice žico (damast). Ta način izdelave cevi je trajal do najnovejšega časa in starejši lovci smo v svoji mladosti še vsi nosili »dratene pihalnike«.

Vlite cevi so bile seveda iz enega samega kosa. Kovanim cevem so izprva dno uvarili, pozneje pa je bil dno uvrtno vijak, ki se je dal odvit, kadar je bilo treba puško osnažiti. Pripomniti je namreč treba, da je tedanji smodnik puščal v ceveh jako veliko žlindre, ki se je mogla povsem odstraniti le, če je bila cev odprta na obeh koncih.

Sredi 17. stoletja so puške na kamen toliko izboljšali, da je bil kremen vgojzen v petelina, ki je kresal ob pilastem stebričku iskre v prašnico. Te vrste pušk so rabili lovci in vojaki še daleč v 19. stoletje.

Medtem pa so puškarji izumili že vrtanje cevi. Ta izum je jako dvignil puškarstvo, ki je zlasti cvetelo v Španiji, Italiji in Nemčiji, pa nič manj tudi v Turčiji, in dovedel do risanih cevi.

Da preмага izstrel, ki se vrta, laže zračni odpor in da ima večjo gotovost za pogoditev cilja, je bilo znano že davno. Že iz prazgodovinske dobe vemo,

da so metali kopje tudi tako, da se je v letu vrtelo. Učinili so ta na ta način, da so ovili v težišču okrog kopjišča jermen v zavojici, ki je šla od spredaj navzad, ter v trenutku meta jermen s sunkom odvili. Tudi puščice za lok in samostrel so znali vijakasto operiti, da so se sprožene vrtele okoli podolžne osi. Zato se nam zdi čudno in neumljivo, da je trajalo nad 100 let, preden so tudi puškinemu izstrelku dali vrtež. Toda če pomislimo, da puščica sama povzroči vrtež s svojim posebnim operjenjem, izstrelku iz puške pa mora cev dati vrtež, moramo priznati, da je ris popolnoma nov izum in da se ni mogel posneti po že znani stvari. Vijakasto operjeno puščico moremo primerjati z znanimi Stendelbachovimi ali Brennekejevimi izstrelki za gladke cevi, ki so ali risasto izvrtani ali imajo rise na vnanji strani in si sami povzročijo vrtež.

Risane cevi so izumili puškarji v Nürnbergu, za najboljše puškarje pa so sloveli puškarji v Bresciji.

Kljub precejšnjim napredkom in izpopolnitvam — puške so dobile tudi muho in kobilico — so imele puške še vedno nedostatke. Najbolj neprilichno je bilo dolgotrajno nabijanje puške. Temu so zaenkrat odpomogli s tem, da so jeli izdelovati dvocevke. Poskušali so povečati brzostrelnost tudi tako, da so eno cev dvakrat nabili, naboj vrh naboja. Take puške so imele potem dva celina drugega za drugim. Seveda je moral strelec vedno sprožiti najprej sprednji naboj. Obneslo se to ni in je le zgodovinska zanimivost. Nekaj časa so bile v rabi puške z dvema cevma, ki sta bili druga nad drugo in sta se mogli zavrteti, da je celin užgal po volji to ali ono cev.

Precej izboljšanja so prinesli užigalni čepki in obenem z njimi izumljeni celini za udar (perkusijske puške, izumitelj Škot Forsyth 1807), toda spredovka je ostala le še zamudna spredovka. Šele leta 1825. je zgradil Lefauchaux prvo porabno zadovko in leta 1829. Dreyse v Sömmerdi puško navžigalno iglo. Za njim je v letu 1850. izumil angleški puškar Lancaster porabno puško in patrono na centralni užig, ki sta se v osnovi ohranili do danes.

Najnovejše pridobitve v orožarski stroki so brezpetelinke in pa ročne ter samodelavne repetirke. Te puške so dandanes splošno v rabi in jih vsak lovec pozna, zato ni treba o njih govoriti.

*

V novejšem času se ni izboljšalo le lovsko orožje, marveč tudi vsi lovski odnošaji. Največ zaslug za to imajo lovci sami, ki so pričeli divjad negovati in so uredili odstrel po preudarnih, ekonomičnih načelih. Ustvarili so si svoje organizacije, ki delajo za povzdigo lovstva in skrbe, da se lov vrši lovsko pravično. Pa tudi javna oblastva so dandanes drugačnega mnenja glede lovstva, nego so bila še pred ne-

davnim. Spoznala so njegovo veliko važnost v narodno-gospodarskem pogledu, ki je pač ni mogoče prezreti.

Pomislimo le, kaj bi bilo, če bi se lov mahoma prenehal. Na tisoče ljudi bi prišlo ob kruh, predvsem poklicni lovci in izdelovalci lovskega orožja. Svoj zaslužek, vsaj delni, bi izgubili lovski čuvaji. Občine bi izgubile zakupnine, s katerimi nekatere krijejo vse svoje potrebščine. Država bi bila prikrajšana za prejemke za lovske karte in druge davščine. In tako dalje.

Lov je danes brez dvoma uvaževanja vreden narodno-gospodarski činitelj tudi pri nas: država,

banovine in občine računajo z dohodki iz lova kot stalnimi dohodki, prav tako lovski nastavljeni in mnogi obrtniki. Dobiček od lova imajo prevozna podjetja, trgovci in — last not least — tudi gostilničarji.

Pa kakor vsaka stvar ima tudi lov nasprotnike. Gorki so mu zlasti poljedelci in čuvarji gozdov, češ, da napravlja divjad po poljih in v gozdih škodo, ki bi je ne bilo, če ne bi bilo divjadi. Ta trditev pa je kratkovidna in v nekem pogledu krivična. Te škode, ki jo napravlja divjad, bi res ne bilo, če bi izginile vse lovne živali, nastale pa bi druge še večje škode, kajti nekatere lovne živali uničujejo, kakor dokazano, najhujše poljske škodljivce v kar največji meri. In dalje: ali ni lovski zakupnik dolžan, da poravnava škodo, ki jo je divjad povzročila? Ta škoda se ceni celo v višini zrelega pridelka, ki je prav za prav še negotov, kajti kdo ve, če bi ga ne vzela toča, slana ali druga uima.

Nasprotje med poljedelci in lovci je za današnje čase popolnoma odveč in izvira — kjer morda ni drugače — iz tistih časov, ko je prejel kmet za odškodnino, če jo je zahteval, le en dan več tlake. V tistih časih, ko se je lovilo in gonilo čez drn in strn, se je kmetu res godila škoda in krivica, ki mu je ni nihče povrnil ali priznal. Danes pa vidimo, da moreta obe panogi, poljedelstvo in lovstvo, mirno in zadovoljno živeti druga ob drugi in se celo podpirati, za kar nam daje najboljši zgled bratska Češkoslovaška, kjer sta — to lahko trdimo — poljedelstvo in lovstvo na najvišji stopinji razvoja.

Od kamna prek loka do repetirke, od nasprotstva prek vzajemne strpljivosti do prijateljstva.

Ing. Božič Cvetko, šumarski direktor:

Državna gozdna uprava v Dravski banovini.

Ing. Božič Cvetko,
šumarski direktor.

A. Historijat, pravni odnosi, posestno stanje.

Direkcija šum kraljevine Jugoslavije v Ljubljani vodi preko šumskih uprav gospodarstvo državnih gozdov in gozdnih posestev verskega zaklada v dravski banovini.

Država ima v svoji neposredni lasti le večji gozdni kompleks Martinček na Jelovici poleg dveh manjših ob državni meji v občini Rateče. Državni gozd Martinček je prišel v državno last za avstrijskega cesarja Maksimiljana, ki je leta 1515. in še pozneje (v letih 1553. in 1575.) izdal zakone o ureditvi rudnikov (t. zv. Bergordnung). Po teh zakonih so bili vsi visoki gozdovi pridržani za potrebe rudnikov. Tako je ugotovljeno, da je bil del gozda Martinček po »urbarju« iz leta 1579. določen, da krije potrebe rudnikov v Kropi in Kamni gorici. Ko so se okoli leta 1867. urejevale servitutne pravice, so se lastili tega gozda na eni strani Turnova graščina v Radovljici, a na drugi obrtniki v Kropi in Kamni gorici. Prvo zahtevo je takratna deželna komisija za ureditev in odkup zemljiških bremen odbila, a drugim reflektantom je priznala servitutno pravico lesa in drv, odklonila pa njih zahtevo, da se jim prizna lastnina teh gozdov ter nedvomno ugotovila, da je gozd Martinček državna last, obremenjena s servitutnimi pravicami.

Posestva verskega zaklada se nahajajo na Gorenjskem in okrog Kostanjevice. Posestva na Gorenjskem so darovali v enajstem stoletju nemški cesarji zelo mogočnim briksenškim škofom. Ti so tekom stoletij svojo posest povečali in ostali gospodarji do devetnajstega stoletja. Leta 1803. so bili gozdovi priklopljeni kameralnemu fondu z državno upravo. Za francoske zasedbe leta 1809. pa tja do leta 1913. so jih upravljali Francozi. Ko so odšli, je posestvo prišlo zopet pod avstrijsko državno upravo, kar je trajalo do l. 1838. Leta 1833. je tedanji avstrijski cesar Franc odločil, da se vrne celo posestvo z vsemi premoženstvi in nepremičninami, z vsemi pravicami in obveznostmi vred stolnemu kapitlju v Briksenu. Ta odlok je cesar Ferdinand I. 1837. potrdil in tako vidimo leto kasneje to posestvo znova v rokah briksenških škofov. Dne 16. maja 1858. je kupil celo posestvo blejske graščine z vsemi pravicami od dotodanjih lastnikov bogat posestnik fužin ob Savi Viktor Ruard za 157.500 avstr. gold. Radi slabe uprave in prekomernega izkoriščanja je oblast odredila sekvestracijo teh gozdov, ki je trajala od l. 1858. do l. 1871. Teža leta je posestvo zopet menjalo lastnika, ker je Ruard prodal skoraj vse posestvo Kranjski industrijski družbi za 780.000 avstr. gold. Pridržal si je samo graščino na Bledu z nekaj zemljišča, vse to pa odprodal leta 1882. dunajskemu trgovcu Muhru.

Kranjska industrijska družba je leta 1895. prodala bivšemu avstrijskemu poljedelskemu ministrstvu 26.454 ha tega posestva za kranjski verski zaklad, a pridržala si je le nekatere dele okoli tovarne na Jesenicah in Javorniku. Kupnina je znašala 2,800.000 avstr. kron. Še istega leta s 1. julijem je bila uvedena državna gozdna uprava. Leta 1897. se je nakupilo še samostojno posestvo v kat. obč. Zagorice (Bled), ki še sedaj služi za sedež šumski upravi na Bledu. Pozneje se je nakupilo nekaj zemljišča za gozdarsko hišo v Kranjski gori, po vojski istotam poslopje za šumsko upravo in v Ljubljani lastna hiša za urade direkcije šum.

Dolenjsko posestvo verskega zaklada ima tudi svojo zgodovino. Mesto Kostanjevica je bilo že po prvih podatkih zgodovine sodeč važen kraj v sredini gosto zaraščenih gozdov; v nižini s hrastom, a na gorjanskih pobočjih s kostanjem. Sledovi kostanjevih gozdov se še sedaj opažajo, nanje spominja tudi ime Kostanjevica. Sama dolina se je zvala »Toplice«. Kraj je bil zelo slabo naseljen in prebivalstvo je zelo trpelo radi vpadov raznih neprijateljskih tolp. V letu 1234. je izdal zadnji Sponnheimovec, koroški vojvoda Bernhard, ustanovno pismo vetrinjskim cistercijancem pri Celovcu, da si zgrade v Toplicah pri Kosta-

njevici samostan-trdnjavo ter jim dodelil tudi obširno posestvo*.

V novem samostanu, ki je bil utrjen in je v 17. in 18. stoletju dobil sedanjo arhitektonsko učinkovito sliko, so menihi kljub temu mnogo trpeli, zlasti pred vpadi Turkov in Uskokov. V takih razmerah so živeli tja do konca 18. stoletja, ko se je na povelje Jožefa II. dne 3. januarja 1786 razpustil samostan in je posestvo prešlo v državno upravo. Takrat se je cenilo premoženje na ca. 200.000 goldinarjev. Posestvo je moralo na podlagi starih kart obstojati iz večjega celotnega kompleksa in to vse do leta 1876. odn. 1878., ko so se uredile oziroma odkupile servitutne pravice ter se je velik del zemljišča pridobil posameznim upravičencem kot servitutni ekvivalent. Tako je nastalo posestvo v sedanjem obsegu brez kakih servitutnih bremen ali obveznosti, obstoječe iz treh večjih kompleksov in iz več posamezno ležečih precej raztresenih parcel. V letu 1892. je bilo nakupljenega še nekaj gozdnega zemljišča. Pod kostanjeviško gozdno upravo je spadalo še posestvo v Stični v izmeri 140,45 ha, katero je pa cistercijanski red v letu 1898. zopet odkupil. Kasneje je bilo prostoročno odprodano v letu 1903. več zase ležečih parcel.

Vsi ti gozdovi, državni in verskozakladni, so bili obremenjeni s pašo, pridobivanjem lesa, drv. Na temelju cesarskega patenta iz leta 1853. za odvezo zemljiških bremen so se začeli kmalu ti servituti urejevati, odn. odkupovati v denarju ali naravi. Do leta 1892. je bilo to delo kolikor toliko dovršeno. Pa tudi s tako urejenimi servitutami so bili servitutni upravičenci na Gorenjskem bolj ali manj nezadovoljni, zlasti so se pritoževali, da jim paše primanjkuje. Radi tega so izšli l. 1911. in 1912. deželni zakoni o novi uredbi in odkupu urejenih pravic drvarenja, paše, dobivanja gozdnih pridelkov ter o zavarovanju pravic gozdnih upravičencev. Na temelju teh zakonskih predpisov so se po vojni po obstoječih listinah urejene pašne pravice pregledale. Kjer se je izkazalo, da jim paše res nedostaja, se je sporazumno našel način kritja tega primanjkljaja ter se je določil način gospodarstva v obremenjenih gozdovih.

V tem vprašanju vodi državno gozdno upravo glavno načelo, da mora vse obveznosti točno spolnjevati, svoje pravice čuvati in vedno iskati sporazumne rešitve med postulati umnega gozdnega gospodarstva in v teh planinskih krajih tako važnega pla-

ninskega gospodarstva, na drugi strani pa z vsemi danimi sredstvi s poukom, osebnim stikom vplivati, da se tudi s planinami umno in intenzivno gospodari. Radi tega tudi državna gozdna uprava vsako leto z gotovim zneskom prispeva k melioraciji in čiščenju planin.

Celo posestno stanje predoča tabela A po kulturnih vrstah in po šumskih upravah. Po Šivičevi statistiki iz leta 1929. znašajo vsi ti gozdovi pod državno upravo skupno do 3% v primeri z drugimi lastniki gozdov.

Po podatkih katastra znaša površina	
državnih gozdov	ha 1508.7693
verskozakladnih gozdov	„ 27041.6745
skupno	ha 28550.4438

Od tega je skupno 22.785.3072 ha produktivne zemlje ali 79,81% ter 5.765.1366 ha neproduktivnega sveta ali 20,19% celotne površine posestva.

Pretežna večina tega posestva leži v alpskem delu triglavske gmote, samo manjši del se nahaja v bližini Kostanjevice ob Krki. Seve s to geografsko lego so v zvezi različne geološke, klimatične in terenske prilike in po teh je povzročena raznovrstna slika gozdov.

Dva glavna kompleksa se na Gorenjskem nahajata na Jelovici in Pokljuki-Mežaklju, manjši še v Notranjem Bohinju in gornji savski dolini.

Jelovica je visoka planota med selško-savsko bohinjsko dolino z najvišjim vrhom Ratitovcem (1666 m). Planota se v glavnem spušča polagoma z

Delavska bajta v odd. 118 b Radovina. Šumska uprava Bled.

* Iz teh časov datira tudi samostanska cerkev, ki se sedaj s pomočjo kreditov, ki jih je dalo ministrstvo za šume in rudnike v te svrhe na razpolago, restavrira pod strokovnim vodstvom ljubljanskega konservatorja dr. Fr. Steléta. Pod baročno zidavo slopov in sten se nahaja še precej dobro ohranjena, dekorativno zelo bogata prvotna arhitektura iz prve polovice 13. stoletja. Ko bo to delo končano, bo ta cerkev morda arhitektonsko sploh najbogatejši spomenik zgodnjega srednjeveškega stavbarstva v Sloveniji in bo tudi umetniški posesti države v čast.

nekako povprečno nadmorsko višino z nad 1000 m proti severu in severozahodu, a deloma strmo pada tik ob robu savske doline. Studencev vrelcev je le malo na njej, ob robu se pa ob deževju in spomladi pokažejo skoraj hudourniki, ki se zlivajo vsi v Savo. Na vzhodnem delu se zaje v privatno posest državni gozd Martinček z najvišjim vrhom Visoki vrh (1396 m). Proti zahodu nekako do črte Bohinjska Bistrica — Črna prst sega verskozakladna Jelovica. Z malim prestankom se nadaljujejo versko zakladni gozdovi z bukovskih gora nekako v sredini severnega pobočja državne meje zapadno od Črne prsti (1844 m) pa tja preko planote Komna — Sedmera jezera do vrha Triglava (2864 m).

Pokljuka leži na vzhodni strani triglavske gmote, je visoka, precej hribovita planota z nekako srednjo nadmorsko višino 1200—1500 m, ima pa vrhove celo čez 2000 m. Ta planota pada proti jugu in jugovzhodu

Šumska uprava Kostanjevica: Star Hrastov sestoj v odd. 30 Trakovo.

polagoma v dolino Save Bohinjke, na severu in severovzhodu precej strmo v dolino Radovine, na koje severni strani se razprostira na proti jugu eksponiranem pobočju gozdni kompleks Mežaklja v dolgem ozkem pasu od Mojstrane do Jesenic. Povprečna višina znaša 1200 m z najvišjima vrhoma Petelin (1447 m) in Jerebikovec (1583 m). Na zahodni strani poključke planote leži ozka dolina Krme v višini 800—1000 m obdana s strmimi razoranimi stenami Rjavine (2534 m) na eni strani, na drugi z visokim grebenom od Velikega Draškega vrha (2242 m) preko Debele peči do Klečice (1893 m). Na vzhodnem kraju Mežaklje je omeniti še samostojen hribček Poljana

z višino nad 600 m, p. d. na Borštu, ki na vzhodni strani strmo pada v sotesko Radovine-Vintgar in katere tesen tvori privlačno izletno točko za bližnji Bled. V gornjesavski dolini leži na južnih obronkih Karavank v zaprti dolini gozdni kompleks Belca z istoimenskim potokom s povprečno nadmorsko višino 1000—1500 m in z najvišjim vrhom Kepo (2143 m).

Gozdna kompleksa Martuljek in Mala Pišenca ležita v Julijskih Alpah. Martuljek je kotlina proti severu odprta, na južni strani z vrhoma Špik (2472 m) in Kukova Špica (2417 m). Po tej dolini se izliva potok istega imena v Savo Dolinko.

Mala Pišenca je podolgovat kompleks na severni strani Mojstrovke (2332 m); po njeni dolini teče hudournik istega imena.

Ta gozdni kompleks je brez gospodarskega pomena, težko pristopen in se gozdovi čuvajo kot varstvo razdornemu delovanju hudournika.

Ob razmejitvi z Italijo sta nam ostala v občini Rateče dva manjša kompleksa, državna gozda Mecesnovec na severnem obronku Ponce (2272 m) in v Karavankah Kališe na južnem pobočju vrhunca Peč (1509 m), ki je obenem razmejišče med Jugoslavijo, Italijo in Avstrijo.

Na Dolenjskem je pri mestu Kostanjevici posestvo precej raztreseno, vendar so važni trije kompleksi v neposredni bližini mesta, v nižini Krakovo, v gričevju Mali boršt in v gorjanskem hribovju Opatova gora z povprečno nadmorsko višino 600—800 m. V zadnjih dveh kompleksih ni najti nikakih potokov, Krakovo pa je zelo močvirnato, edino potok Senusa — pritok Krke — odvaja vodo na severnem delu, dočim se na jugovzhodnem razprostira precej obširno, pogozdeno močvirje. V geološkem oziru prevladuje v Julijskih alpah geološki srednji vek s svojima dvema tvorbama: jursko in triasno, a v Karavankah se vidi starejša paleozojska doba z diasno in premogovno tvorbo. Na Dolenjskem ima Opatova gora triasno tvorbo, Mali boršt kaže neocen, a Krakovo izrazito neprepustljiva aluvijalna, zelo ilovnata tla. Prevladajoči kamen je apnenec razne boje, k temu pride še škrljavec. Tlo je na površju peščeno, apnenasto, dosti humozno. Na Pokljuki je še posebej omeniti obširna močvirja, ki kažejo na morenski postanek iz dobe triglavskih ledenikov, ki so na tej planoti nanesli in odložili precej grušča in zajezeni v dolinah napravili ta močvirja.

V klimatičnem oziru imamo v gorenjskih gozdovih visoko-gorsko klimo z hudimi zimami, z dolgo ležečim snegom, kar favorizira zimsko vožnjo, a na Dolenjskem vlada v teh vinorodnih krajih milejše podnebje z malo vetrovi. Pod Triglavom je važno omeniti jugozahodne vetrove, ki zbog svoje silovitosti včasih zelo neugodno za gospodarstvo v teh gozdovih; tako so v letih 1919., 1923. in 1926. podrli iz

Tabela B. Pregledni izkaz drevesnih vrst po šumskih upravah.

Tekoča številka	Šumska uprava	Srez	Iglavci	Listovci
1	Bohinjska Bistrica a) versko-zakladni gozdovi	Radovljica	68 ⁰ / ₀ smreka 59 ⁰ / ₀ jelka 8 ⁰ / ₀ macesen 1 ⁰ / ₀	32 ⁰ / ₀ bukev 31 ⁰ / ₀ jesen, javor, gaber 1 ⁰ / ₀
	b) državni gozd		97 ⁰ / ₀ smreka 83 ⁰ / ₀ jelka 12 ⁰ / ₀ macesen 2 ⁰ / ₀	3 ⁰ / ₀ bukev 3 ⁰ / ₀
2	Bled versko-zakladni gozdovi		87 ⁰ / ₀ smreka 83 ⁰ / ₀ jelka 1 ⁰ / ₀ macesen 3 ⁰ / ₀	13 ⁰ / ₀ bukev 13 ⁰ / ₀
3	Kranjska gora a) versko-zakladni gozdovi		80 ⁰ / ₀ smreka 64 ⁰ / ₀ jelka 1 ⁰ / ₀ macesen 13 ⁰ / ₀ bor 2 ⁰ / ₀	20 ⁰ / ₀ bukev 20 ⁰ / ₀
	b) državni gozdovi	92 ⁰ / ₀ smreka 68 ⁰ / ₀ jelka 6 ⁰ / ₀ macesen 18 ⁰ / ₀	8 ⁰ / ₀ bukev 8 ⁰ / ₀	
4	Kostanjevica versko-zakladni gozdovi	Krško	18 ⁰ / ₀ smreka 11 ⁰ / ₀ jelka 2 ⁰ / ₀ macesen 2 ⁰ / ₀ bor 3 ⁰ / ₀	82 ⁰ / ₀ hrast 33 ⁰ / ₀ bukev 31 ⁰ / ₀ kostanj 3 ⁰ / ₀ jelša 6 ⁰ / ₀ gaber 2 ⁰ / ₀ jesen 1 ⁰ / ₀ brest 1 ⁰ / ₀ eksote 5 ⁰ / ₀

Tabela E. Pregledni izkaz gozdno uravnavnih elaboratov na področju direkcije šum v Ljubljani.

Tekoča številka	Šumska uprava	Odobrena gospodarska osnova			Površina šumskega zemljišča ha	Oznaka gospodarskih enitic	Površina ha	Način izkoriščanja
		za desetletje	z odlokom Ministrstva za šume in rudnike					
			broj	datum				
1	Bohinjska Bistrica a) versko-zaklad. gozdovi	1923 do 1932	40242	3. III. 1925	7512—	A B C	4841·13 1410— 1260·97	oplodna sečnja v 100 letni obhodnji prebiralna sečnja v 120 letni obhodnji varstveni gozdovi
	b) državni gozd	1927 do 1936	1311	3. I. 1930	1358·95		1358·95	oplodna sečnja v 120 letni obhodnji
2	Bled versko-zakladni gozdovi	1925 do 1934	1310	6. XII. 1929	6074·40	A B C D	81·91 4418·94 960·84 612·71	oplodna sečnja v 100 letni obhodnji op odna sečnja v 120 letni obhodnji prebiralna sečnja v 120 letni obhodnji varstveni gozdovi
	Kranjska gora a) versko-zaklad. gozdovi	1926 do 1935	1439	13. I. 1930	2657·05	A B C D E F	1177·87 91·83 91·62 314·07 596·47 385·19	oplodna sečnja v 100 letni obhodnji (1727·06 ha) prebiralna sečnja v 120 letni obhodnji (318·27 ha) varstveni gozdovi (611·72 ha)
	b) državni gozdovi	1926 do 1935	1312	13. I. 1930	87·02		17·02	oplodna sečnja v 120 letni obhodnji
4	Kostanjevica versko-zakladni gozdovi	1923 do 1932	6775	2. III. 1925	1343·73	A	633·83	oplodna sečnja v 120 letni obhodnji
						B	167·18	oplodna sečnja v 80 letni obhodnji
						C	542·72	oplodna sečnja v 100 letni obhodnji

te smeri prihajajoči pravcati orkani v tem kotu čez 150.000 plm. lesa, po največ smrekovine.

Radi teh stališčnih faktorjev imamo tudi različno sliko gozdov. Na Dolenjskem prevladujejo listovci, v močvirnatem Krakovu hrastovina, v Malem borštu hrast, gaber z umetno primesjo iglavcev, a na Opatovi gori je optimum bukve. Na Gorenjskem prevladujejo iglavci: smreka, jelka in mecesen, a stališče prija tako tudi bukvi, ki v naravnem boju z iglavci pokaže večjo življensko energijo in sposobnost. Zato se v tem boju krepko podpira bolj dragocena smreka napram bukvi. Ostalo listnato drevje je zelo podrejenega pomena. V višjih legah prevladuje mecesen in rušje.

V preglednem izkazu drevesnih vrst v tabeli B vidimo, v kakem razmerju nastopajo posamezni zastopniki gozdnega drevja.

Na Gorenjskem ima največjo gospodarsko vlogo smreka, ki je v legah nad 1000 m prvovrstne kakovosti: stegnjena lep les, precej nevejnat in gosto zraščena z enakomernimi letnicami. Zato je ta smreka zelo uvaževano eksportno blago. Jelke je le malo. Mecesen je tudi zelo dober, žal ga je premalo. V ceni stoji višje kot smreka (do 30%), a se radi male količine prodaja obenem s smrekovino. Bukva je tu gorske rasti, zelo vejnata, grčava in zato za tehnične svrhe težko porabljiva, daje pa dobra drva.

Na Dolenjskem so iglavci brez pomena, dočim so listavci tu zelo iskano blago, zlasti hrast ne zastaja dosti za svojim slavonskim sosedom. Bukva je na Opatovi gori dobre kvalitete, samo že trpi radi visoke starosti. Ostali plemeniti listavci ne morejo priti dosti v poštev za gospodarstvo, ker se nahajajo le v malih množinah.

B) Službena organizacija.

Do prevrata l. 1918. so spadali vsi gozdovi: državni in verskozakladni v mejah sedanje dravske banovine pod bivšo c. kr. gozdno in domensko goriško direkcijo. Po prevratu je prevzela upravo teh gozdov naša Narodna vlada v Ljubljani v organizaciji gozdarskega oddelka s posebnim odsekom za upravo državnih gozdov. Ta oddelek se je l. 1922. pretvoril v naziv Direkcija šum z isto notranjo ureditvijo. Z odlokom ministrstva za šume in rudnike br. 33.469 od 18. decembra 1924. se je direkcija šum osamosvojila, ker so se posli politične šumske uprave prenesli na oblastne šumarske referente obeh velikih županov v Ljubljani in Mariboru.

Pod vodstvom in nadzorom direkcije šum upravljajo štiri šumske uprave s sedežem v Boh. Bistrici, na Bledu, v Kranjski gori in v Kostanjevici kot samostojne gospodarske edinice z lastnimi gospodarskimi elaborati svoja področja.

Da šumske uprave laže pregledajo in izvršujejo zunanjo službo, so porazdeljene v gozdno-varstvene

okraje: šumske postaje, katerih osebje je nameščeno po vladajočih prilikah deloma na sedežu šumske uprave, deloma v gozdovih samih.

Šumske uprave in postaje imajo vse lastne zgradbe za urade in stanovanja nameščencev. Poleg teh imajo uprave še v bližini več ali manj poljedelskega zemljišča, ki služi osebju za deputat, da se lahko služi s to zemljo in da je na ta način neodvisno od okoliškega kmečkega prebivalstva.

Službena razdelitev in stanje osebja je razvidna iz priložene tabele C.

Službeni posli pri tej direkciji so se do sedaj vršili na temelju avstrijske službene organizacije iz l. 1873. še do nadaljnjega po službenih predpisih bivše avstr. gozdne državne uprave in sicer:

1. Za šumske postaje: Dienstinstruktion für die k. k. Förster und die mit dem Försterdienste betrauten sonstigen Organe iz leta 1909.;

Velika drevesnica Mrzli studenec, spomladanska dela. Šumska uprava Bled.

2. za šumske uprave: a) Dienstinstruktion für die k. k. Forst- und Domänenverwaltungen iz l. 1909.; b) Dienstinstruktion für die k. k. Legstatsverwaltungen iz leta 1909.;

3. za direkcijo šum: a) za administracijo: Dienstinstruktion und Wirkungskreis für die k. k. Forst- und Domänendirektionen iz leta 1907.; b) za taksacijo: Instruktion für die Begrenzung und Betriebs-einrichtung der österreichischen Staats- und Fondsforste iz l. 1903. odnosno v predelani izdaji l. 1910.; c) za gradbeni odsek: Bauinstruktion für die Organe der k. k. Staats- und Fondsforste und Domänenverwaltung iz leta 1887., ki je pa že zastarela; d) za računovodstvo: Dienstinstruktion für die Rechnungs-departements der k. k. Forst- u. Domänendirektionen.

V službeni instrukciji za šumske direkcije je točno očitano delokrog direkcije šum in pristojnega ministrstva.

Seveda so vse te službene instrukcije deloma izmenjane po novih predpisih; tako ima računovodstvo v organizaciji samostojnega oddelka za računovodstvo in finance pri ministrstvu za šume in rudnike svoj pravilnik iz leta 1928., ki urejuje šumske posle tudi pri direkciji šum in šumskih upravah.

Z uvedbo novega zakona o šumah od 21. decembra 1929., ki je stopil krajem junija tekočega leta v veljavo, je ministrstvo že sestavilo vse tozadevne pravilnike, ki bodo v najkrajšem času objavljeni.

Pripomniti je tudi treba, da vrši računovodstvo pri direkciji šum tudi vse računске posle za politično šumarstvo občne upravne oblasti za odsek za za gradbo hudournikov in za rudarstvo.

Vse nameščeno upravno osebje ima visokošolsko izobrazbo s praktičnim izpitom za samostojno vodstvo gozdnega gospodarstva po starih avstr. predpisih odnosno že po novih iz leta 1926. za šumarsko tehnično in administrativno službo šumarskih uradnikov I. kategorije. En šumar II. kategorije ima srednjo šumarsko šolo isto s praktičnim izpitom, a vrši posle revirnega gozdarja. Podšumarji (III. kategorija) imajo srednjo nižjo odnosno meščansko in enoletno gozdarsko šolo s predpisano prakso in praktičnim izpitom za gozdno-varstveno in tehn. pomožno službo. Slednjim so podrejeni gozdni in lovski čuvaji, ki se izbirajo v prvi vrsti iz vestnih in sposobnih gozdnih delavcev. Za te so se po vojni otvarjali trimesečni tečaji pri šumski upravi v Kostanjevici.

C) Uravnava gozdnega obrata.

Smoter vsake gozdne uravnave mora biti, da se uredi gospodarjenje z vsemi gozdovi z ozirom na njihovo izkoriščanje in obnavljanje ploskovno in časovno, pri čemer se morajo upoštevati vse notranje in zunanje gozdne prilike tako, da se pri tem najbolj varujejo in krepijo tla. Dalje se mora uvesti sečni red, paziti na čimboljšo kakovost gozdnih sestojev ter končno stremeti, da se doseže čim boljši finančni uspeh.

Da se ta namen doseže, je treba iskati sredstev v prvi vrsti v racionalni razdelitvi gozdov in to v administrativnem kakor v gospodarsko tehničnem smislu. Važna naloga gozdne uprave je razdelitev varstvenih okrajev, področij, dalje uvedba gospodarskih edinic (obratnih razredov), sečnih redov in oddelkov s pododdelki po posameznih sestojinah.

Oddelitev sečnih redov in oddelkov je izvedena z glavnimi 6 m širokimi in stranskimi 4 m širokimi preseki, kar tvori skupno tako zvano prostorno razdelitev. Ta se mora v gorovju kolikor mogoče dobro prilagoditi obstoječim naravnim terenskim črtam.

Vse pa je v detajle urejeno in opisano v gospodarskih osnovah, ki so strogo obvezne za šumske uprave. S tem je dana garancija, da se vodi gozdni obrat po pravilih gozdarske vede in v mejah stroge potrajnosti s kolikor mogoče enakimi letnimi dohodki na množini, na enakih ploskvah in trajno enako letno denarno vrednostjo.

Te gospodarske osnove se po predpisih vsakih deset let revidirajo po taksacijskem odseku direkcije šum ter se znova predpiše gospodarstvo za naslednje desetletje.

V posebni tabeli kaže pregledni izkaz sedanje stanje uravnanih elaboratov z določenimi gospodarskimi edinicami.

Kako izgleda struktura vseh gozdov po stanju začetkom desetletja obstoječih revizijskih operatov, se lahko razvidi iz preglednega izkaza starostnih razredov in predpisanega desetletnega etata po užitkih: glavnem, medčasnem, slučajnem in izvanrednem in to po šumskih upravah (tabela D).

V zvezi s tem je izkazano v posebnem pregledu (tabela E) bilansirano stanje izkoriščenega materijala v razdobju 1919—1929 v posameznih šumskih upravah ter letna razpoložljiva lesna množina v tabeli F s tanjem začetkom l. 1930., ki se bode izkoriščala še za ostalo dobo desetletnega sečnega načrta.

K vsaki gospodarski osnovi spadajo kot bistveni evidenčni pripomoček gospodarske karte v merilu 1:5000, a za izvedbo desetletnega gospodarskega načrta služijo sestojne sečne karte v merilu 1:20.000.

Lovska koča v Krmi: V kraljestvu gamsov pod Rjavino
Šumska uprava Bled.

Tabela D. Pregledni izkaz starostnih razredov in predpisane letnega etata za posamezna desetletja.

Šumska uprava	Gospodarska jedinica	Razmerje starostnih razredov											Lesna zaloga glavnega sestoja plm ³							
		Redčine in pleše	ha											Za vzgojo lesa dolo- čena ploskev						
			1-20 let	21-40 let	41-60 let	61-80 let	81-100 let	101-120 let	čez 120 let											
Bohinjska Bistrica a) versko-zakl. gozdovi	A	339	27	609	80	330	38	894	70	1522	76	702	34	207	94	233	94	4841	13	955.250
	B	317	28	28	41	112	70	46	94	175	56	72	78	161	48	494	85	1410	—	271.235
	C	709	32	—	—	10	83	25	75	278	28	36	64	44	20	155	95	1260	97	122.430
	Skupaj . .	1365	87	638	21	453	91	967	39	1976	60	811	76	413	62	884	74	7512	10	1.348.915
	b) državni gozdovi		110	24	232	90	5	1	53	3	68	110	42	894	46	—	—	1358	95	433.740
	Skupaj . .	1476	11	871	11	459	63	968	92	1980	28	922	18	1308	08	884	74	8871	05	1.792.555
Bled versko-zakl. gozdovi	A	6	91	21	65	4	98	5	15	19	08	21	63	2	—	—	81	91	13.685	
	B	392	06	420	64	121	52	393	80	1671	46	1062	21	295	05	62	20	4418	94	1.136.950
	C	337	56	14	27	31	16	39	44	320	26	55	64	100	59	61	92	960	84	141.145
	D	25	98	—	—	—	—	18	37	172	95	254	60	24	53	116	28	612	71	55.860
	Skupaj . .	762	51	456	56	157	66	456	76	2183	75	1394	08	422	68	240	40	6074	40	1.347.640
Kranjska gora versko-zakl. gozdovi	A	179	30	66	06	12	29	60	98	148	91	481	34	224	65	4	34	1177	87	300.465
	B	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	83	—	—	—	—	91	83	22.250
	C	—	—	—	—	—	—	—	—	63	06	20	86	7	70	—	—	91	62	9.875
	D	94	42	13	79	5	38	20	94	39	97	99	53	38	24	1	80	314	07	53.095
	E	212	15	18	18	31	10	11	59	66	45	204	74	52	26	—	—	596	47	179.835
	F	104	12	—	—	—	76	—	—	21	15	206	74	39	75	12	67	385	19	67.360
Skupaj . .	589	99	98	03	49	53	93	51	339	54	1105	04	362	60	18	81	2657	05	632.880	
državni gozdovi		35	20	3	64	—	—	1	61	5	85	21	87	—	18	85	87	—	—	15.760
	Skupaj . .	625	19	101	67	49	53	95	12	345	39	1126	91	362	60	37	66	2744	07	647.640
Kostanjevica versko-zakl. gozdovi	A	33	32	75	09	149	34	2	71	6	89	6	10	17	45	342	93	633	83	228.375
	B	—	—	62	47	65	92	32	63	6	16	—	—	—	—	—	—	167	18	13.815
	C	19	11	122	78	180	48	14	31	6	40	3	06	111	87	84	71	542	72	103.445
	Skupaj . .	52	43	260	34	395	74	49	65	19	45	9	16	129	32	427	64	1343	73	345.635

Tabela D. Pregledni izkaz starostnih razredov in predpisane letnega etata za posamezna desetletja.

Dobe		Etatne številke										Opomba							
		glavni užitek					medčasni užitek							sluč. užitek		izredni posek		skupni letni posek	
		predpisani letni etat		predpisani letni etat		predpisani letni etat		predpisani letni etat		predpisani letni etat				predpisani letni etat		predpisani letni etat		predpisani letni etat	
od	do	ha	plm ³	ha	plm ³	ha	plm ³	ha	plm ³	ha	plm ³	plm ³	plm ³	plm ³	plm ³	plm ³			
1922	1931	46	22	19060	163	46	5100	1500	110	25060	100	3870	400	400					
1922	1931	12	47	3770	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1922	1931	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	Skupaj . .	58	69	22830	163	46	5100	2000	110	30040	200	12330	—	—	—	—	—		
1927	1936	22	40	10080	47	73	2050	200	—	12330	—	—	—	—	—	—	—		
	Skupaj . .	81	09	32910	211	19	7150	2200	110	42370	—	—	—	—	—	—	—		
1925	1934	0	50	210	1	95	37	10	—	257	—	—	—	—	—	—	—		
1925	1934	34	40	16190	162	31	3525	850	135	20565	—	—	—	—	—	—	—		
1925	1934	6	37	1572	—	—	—	100	—	1672	—	—	—	—	—	—	—		
1925	1934	—	—	—	—	—	—	130	—	130	—	—	—	—	—	—	—		
	Skupaj . .	41	27	17972	164	26	3562	1090	135	22759	—	—	—	—	—	—	—		
1926	1935	15	52	6315	38	38	950	300	40	7605	—	—	—	—	—	—	—		
1926	1935	—	—	105	—	—	—	10	—	115	—	—	—	—	—	—	—		
1926	1935	—	—	—	—	—	—	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—		
1926	1935	2	29	990	5	42	150	60	6	1206	—	—	—	—	—	—	—		
1926	1935	—	—	—	—	—	—	100	—	100	—	—	—	—	—	—	—		
1926	1935	0	19	95	—	—	—	20	—	115	—	—	—	—	—	—	—		
	Skupaj . .	18	00	7505	43	80	1100	500	46	9151	—	—	—	—	—	—	—		
1926	1935	1	68	309	0	62	17	5	—	331	—	—	—	—	—	—	—		
	Skupaj . .	19	68	7814	44	42	1117	505	46	9482	—	—	—	—	—	—	—		
1923	1932	10	28	6200	17	58	330	250	—	6780	—	—	—	—	—	—	—		
1923	1932	2	52	300	4	21	40	70	—	410	—	—	—	—	—	—	—		
1923	1932	5	57	2440	8	97	90	170	—	2700	—	—	—	—	—	—	—		
	Skupaj . .	18	37	8940	30	76	460	490	330	10220	—	—	—	—	—	—	—		

Suha riža v Belci (Kuri graben) Šumska uprava Kranjska gora.

Za izvajanje gozdno gospodarskega obrata imamo v glavnem tri načine gospodarskih edinic (obratnih razredov):

- a) oplodnje sečnje,
- b) prebiralne sečnje in
- c) gozdno zaščitne predele.

V kakem razmerju so te gospodarske edinice izvedene pri posameznih šumskih upravah, se vidi na tabeli gozdno uravnanih elaboratov (tabela G).

Pred par desetletji se je gospodarilo v gorenjskih gozdovih z golimi sečnjami na velikih ploskvah. Tako so nastale obsežne frate (poseke), ki se dajo le z velikimi stroški in trudom pogozditi, pri tem ostanejo tla še dalje časa nezavarovana in se poslabšajo. Tako obsežne frate opažamo iz te dobe še na Pokljuki in Jelovici. Po letu 1913. so se take gole sečnje opustile in se uvedle oplodnje sečnje z različno dolgo obhodnjo, a s kratko (10 letno) pomladitveno dobo.

Če se gospodarstvo drži te pomladitvene dobe, se morajo gotovo v večini slučajev še naravno nepomlajeni prostori v golo posekati; če se to ne izvede, pa ni mogoče doseči desetletnega etata po masi. Zato se bode moralo gledati, da se pomladitvena doba raztegne še na več let, tako da se do končnega poseka lahko uporabi več semenskih let za naravni pomladek in da se v desetletnem načrtu predvidi še več oddelkov za glavni užitek.

Prebiralne sečnje (navadno v 120 letni obhodnji) so predpisane v visokih in zelo ekspaniranih legah, tako da se v tej dobi na celi površini izvedejo sečnje v presledkih po več desetletij.

Zaščitni gozdovi se večinoma prostovoljno ne izkoriščajo, nego se izkoristi samo slučajni užitek,

ki se mora odstraniti iz gozda v svrhu ohranitve zdravega sestaja.

Nega setoja se prične že pri 20—30 letnih kulturah s trebljenjem zamorjenega, pregostega materiala. Ker se ta pač ne izplača, obremenjajo ta dela kulturne kredite. Pozneje se uvedejo redna prereditvenja s posekom od 5% do največ 10% vsega lesa.

Pri prebiralnih sečnjah se prereditvenja omeje na izsek podrejenega sestaja.

Letni sečni program se izvede na temelju sečnega predloga, ki ga sestavi šumska uprava za določeno leto v okviru desetletnega sečnega načrta v gospodarski osnovi ter ga direkcija šum pregleda in odobri. Šumska uprava ima prosto roko pri določevanju sečišč, toda vpoštevati mora vse prilike, ki imajo vpliv na gospodarsko pravilno uvedenje sečenj, na denarni uspeh. Potem se mora izvedba sečenj točno dokazati in ti podatki služijo za tehnično knjiženje v gospodarskih knjigah.

Gospodarske osnove predvidevajo v desetletnem kulturnem načrtu kulturna (vzgojna) dela. Na temelju odobrenih kreditov, ki se morajo pravočasno predvideti v budžetu, se napravi letni kulturni predlog in po odobritvi s strani direkcije se kulturna dela izvedejo. Priložena tabela I nam v preglednem izkazu predočuje, katera kulturna dela so se izvršila po posameznih šumskih upravah.

V glavnem se kulturna dela predlagajo:

- I. Za pogozditve potom saditve in setve
 - a) v starih, odnosno
 - b) v novih sečnjah.
- II. Za gozdne drevesnice.
- III. Melioracije.
- IV. Pomožne kulture (gojitev sečišč, nasadov).
- V. Meje, varstvo gozdov.

Odkrivanje prvotne arhitekture iz 1. polovice 13. stoletja v kostanjeviški samostanski cerkvi. Šumska uprava Kostanjevica.

Tabela G. Pregledni izkaz posekanega materiala napram predpisanemu etatu v razdobju 1919—1929

Razdobje	Glavni užitek				Medčasni užitek				Slučajni užitek				Izredni posek				Za celo razdobje		V primeri z določenim etatom v %
	Uspeh sečnje		Užitek sečnje		Užitek sečnje		Užitek sečnje		Predpisani posek		Predpisani posek		Izredni posek		Izredni posek		Skupni posek	Skupni etat	
	Predpisani posek	Užitek sečnje	Poraben les	Drva	Skupaj	Predpisani posek	iz preredčenja, trebljenja	Poraben les	Drva	Skupaj	Predpisani posek	Poraben les	Drva	Skupaj	Les	Poraben les			
																	plm	plm	
1919-1929	226.710	85.288	96.848	182.136	52.260	6.357	43.035	49.392	19.360	48.684	9.012	57.696	1.390	877	208	1.085	290.309	299.720	3 %
1919-1929	109.302	86.187	15.296	101.483	13.482	10.134	7.650	17.794	3.400	29.911	1.766	31.677	53	53	53	151.007	126.184	19 %	
1919-1929	192.736	2.4709	17.640	232.349	48.758	39.733	9.686	49.49	15.730	75.640	10.080	85.720	2.195	3.923	1.049	4.972	372.460	259.419	43 %
1924-1929	39.854	34.334	16.248	50.582	5.876	1.296	3.597	4.893	3.000	22.674	1.962	24.636	288	510	80	590	80.701	49.018	75 %
1926-1929	1.236	1.121	470	1.591	68	14	31	45	20	49	113	128				1.764	1.324	31 %	
1919-1929	89.060	21.947	45.322	67.269	5.260	1.103	3.835	4.938	6.030	593	3.727	4.320	3.110	287	1.511	1.798	78.325	103.460	24 %
Vse skupno	658.898	443.586	191.824	635.410	125.704	58.637	67.834	26.479	47.540	177.551	26.660	204.177	6.983	5.650	2.848	8.498	974.566	839.125	6 %

Tabela H. Pregledni izkaz dopustne sečne množine, posekane in še letne razpoložljive množine materiala.

Redna številka	Šumska uprava	Na desetletje	Glavni užitek				Medčasni užitek				Slučajni užitek				Izredni užitek				Celokupna množina, ki je na razpoložljivo za 1 leto preostale gospodarstvene dobe	
			Krajevna dopustna sečna množina		Do inkl. 1929 se je posekalo		Dopustna sečna množina		Do inkl. 1929 se je posekalo		Dopustna sečna množina		Do inkl. 1929 se je posekalo		Dopustna sečna množina		Do inkl. 1929 se je posekalo			
			p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m	p m		p m
1	Bohinjska Bistrica versko-zakladni gozdovi	1922-1931	227.760	157.543	35.109	42.427	4.286	20.000	39.610	9.805	1.100	978	6	29.651						
	Bohinjska Bistrica državni gozdovi	1927-1936	100.805	25.482	10.760	5.878	2.091	2.000	9.373	1.063	350	50	11.838							
2	Bled versko-zakladni gozdovi	1925-1934	179.670	89.833	17.967	2.868	2.747	10.900	19.619	1.743	1.350	140	19.111							
3	Kostanjevica versko-zakladni gozdovi	1923-1932	89.400	49.242	13.386	2.179	823	4.900	1.779	1.040	3.300	817	16.066							
4	Kranjska gora versko-zakladni gozdovi	1926-1935	75.035	35.042	6.665	3.216	1.300	4.000	6.029	338	460	20	7.607							
	Kranjska gora državni gozdovi	1926-1935	3.095	1.591	251	45	21	50	162	19			253							
	Skupno		675.765	358.733	84.138	75.613	11.268	41.850	67.792	11.928	6.560	3.056	1.048	84.526						

Tabela J. Pregledni izkaz o izvršenih kulturnih delih od leta 1919 do 1929 po šumskih upravah.

Po-slovnno leto	Šumska uprava		Pogozditve						Drevesnice			Gojenje sečič, nasadov, varstvo in njihova melioracija		Skupni stroški	
			s setvo		s sajenjem		stroški	seme	stroški	odvodni jarki	trebljenje in drugo	stroški			
			ploskev	seme	ploskev	sadike							ha		hl
			ha	kg	hl	ha	ha	hl	Din	kg	hl	Din	Din		
1919 do 1929	Bohinjska Bistrica verskozakladni gozdovi državni gozdovi		62.02	129.25	—	14.40	165.09	41.980.39	149.90	—	21.170.29	—	345.78	185.121.60	248.272.28
			7.00	27.50	—	37.62	125.11	35.847.37	23.70	—	24.476.43	—	317.78	42.866.50	104.382.80
1919 do 1929	Bled verskozakladni gozdovi		31.00	145.25	—	166.29	725.80	153.496.34	285.56	—	118.823.47	1900	43.20	85.662.44	367.492.25
1924 do 1929	Kranjska gora verskozakladni gozdovi državni gozdovi		81.67	308.00	—	54.28	246.20	69.686.45	104.00	—	28.792.10	—	107.15	50.857.25	149.335.80
			8.92	110.00	—	116.60	543.82	64.196.84	882.55	8.50	70.112.28	7118	140.78	22.069.24	156.378.36

Tabela L. Pregledni izkaz verskozakladnih žag na področju direkcije šum.

Tek. šte.	Kraj, kjer stoji žaga	Okoliši, kamor spada žaga	Lastnik žage	Vrsta in število žag	Kategorija žag	Kapaciteta žag		Opomnja
						glede vodne sile	glede letne množine razrezanega materiala	
1	Fortuna	Šumska uprava Bled	Verski zaklad	3 polnojarmeniki in 3 krožne žage	Na vodno moč	106 HP Francis-turbina s hidravličnim regulatorjem	15000 plm pri 10 urah	4 HP dinamostroj za električno razsvetljavo
2	Stara Fužina	Šumska uprava Boh. Bistrica	"	1 venecijanka s 3 klanami in 1 krožna žaga	"	22 HP turbina	800—1000 plm pri 10 urah	
3	Boh. Bistrica	"	"	1 polnojarmenik 1) 2 krožni žagi 1)	"	45 HP turbina s transmisijo	4000—5000 plm pri 10 urah	1) last najemnika; last najemnika je tudi en stroj za brušenje
4	Soteska	"	"	2 polnojarmenika 1 krož. žaga za kantinale 1 prikrajsjevalna žaga 3 krožne žage	"	50 HP turbina in 80 HP turbina z regulatorjem	10.000 plm pri 10 urah	1 dinamo za razsvetljavo in 1 stroj za brušenje
5	Belca	Šumska uprava Kranjska gora	"	1 žaga samica	"	8 HP vodno kolo	600 plm pri 10 urah	

Izdelovanje bukovih dog v odd. Opatova gora. Šumska uprava Kostanjevica.

Za umetno pogozdovanje se vzgajajo potrebne sadike v gozdnih drevesnicah. Njihovo stanje s koncem junija tekočega leta se vidi iz tozadevnega preglednega izkaza (tabela K). Danes prevladuje umetno pogozdovanje, deloma radi prekratke pomladitvene dobe, deloma radi obstoječih velikih frat, zlasti po zadnjih vetrolomih iz leta 1923. in 1926. Da se na prevelikih kulturnih stroških prištedi, morajo šumske uprave večjo pažnjo posvetiti naravnemu pomlajevanju in po tem uravnati sečenje. Pri tem se pa iščejo nova pota, da se manjša razdorno delovanje nevarnih vetrov, odnosno da se vetrolomi skrčijo na najmanjšo mero.

Pri umetnem pogozdovanju se na Gorenjskem vzgaja in posaja v pretežni množini smreka, a v manjšem obsegu mecesen, na Dolenjskem pa hrast kot glavna vrsta, a poleg njega pa še nekaj plemenitih listovcev poleg smreke, jelke ter mecesna.

V sečišču se presade spomladi dve- do štiriletne presajene ali nepresajene sadike v kvadratu $1\frac{1}{2}$ m razdalje, tako da se računa reducirana površina s 4500 sadikami na 1 ha.

Proti nevarnosti, da pašna živina precej sadik pohodi in odgrize, se sadike zavarujejo na ta način, da se zakoličijo s 3—4 krepkimi količi, ki se zabijejo okoli njih. Seve ta izvedba zelo zviša kulturne stroške, ima pa siguren uspeh.

Tudi izvršena kulturna dela se dokažejo koncem leta in dokazani podatki slušijo za evidenčni vpis v odnosne knjige.

D) Gozdno gospodarstvo.

Gospodarstvo z gozdovi se vrši strogo po odobrenih gospodarskih osnovah in revizijskih elaboratih; izkorišča se samo predpisani letni etat. Če se prekorači etat, se pa mora v ostali dobi prištediti v okviru desetletnega sečnega načrta za dotični gospodarski objekt.

Na temelju odobrenega sečnega predloga za dotično leto vpelje šumska uprava sečnje sama. Ako

se les proda na panju, izvrše posek kupci, drugače pa podelajo les šumske uprave v lastni režiji ter ga podelanega prodajajo. Po končanem poseku in ko je material pripravljen na mero, se točno izmeri po sortimentih; podatki se vpišejo v številčne knjizice, ki služijo kot računski dokument za obračunavanje prodanega lesa.

Vnovčenje glavnih gozdnih proizvodov se vrši deloma s prodajo brez licitacije po odrejeni šumski taksi; kdaj, je v novem gozdnem zakonu točno navedeno. V pretežni večini pa se vrši prodaja potom pismenih licitacij.

V režiji podelani material se običajno proda loco gozd, samo v nekoliko slučajih se je ta material prevozil na oddajna mesta: na žago odnosno na bližnjo železniško postajo. Zanimanje za te glavne gozdne pridelke je zelo veliko in je zato razumljiva huda konkurenčna borba pri vsakoletnih razpisih.

Pred prvo železniško zvezo na Gorenjskem leta 1870. so bili glavni izkoriščevalci teh gozdov rudniki in njih fužine. Nahajali so se v Bohinjskem kotu in okoli Jesenic. Rabili so samo oglje in jamski les. Sekalo se je prilično, brez reda in načrta. Stanje se je zboljšalo, ko so se okoli 1870. leta začele urejevati servitutne pravice in so se s tem gozdovi začeli redno izkoriščati. S prvo železniško zvezo čez Trbiž so se začeli zanimati italijanski lesni trgovci za te kraje; vendar se je lesna trgovina začela razvijati šele leta 1906., ko se je dogradila bohinjska železnica, ki je zvezala Trst čez Gorico z Jesenicami. Že preje je imela Kranjska industrijska družba za lastne potrebe zgrajene žage. Lesni material se je brez težav prodajal, ker so lahko tuje inozemske firme razžagale ves v gozdu nakupljeni les na teh žagah.

Državna avstrijska gozdna uprava je takoj spočetka, ko je prevzela te gozdove, hotela pritegniti tujo lesno trgovino s tem, da je sekala les v lastni režiji ter ga tudi spravljala na lastne žage in tu prodajala. Po prevratu so se te razmere veliko zboljšale. Domači mali lesni trgovci so se zavedli, da si

Šumska postaja Mrzli studenec. Šumska uprava Bled.

Tabela K. Pregledni izkaz stanja gozdnih drevesnic koncem meseca junija 1930.

Tekoča številka	Šumska uprava	Sresko načelstvo	Katastralna občina	Oznaka kraja in lege (nadmorska višina)	Skupna površina				Od tega odpadla				na setev iz l. 1930.				na enolet. iz l. 1929				na dvoletnice iz l. 1928.				na triletn. iz l. 1927.													
					na gredice za obdelavo		na manipulacijski prostor		smreka		jelka		macesen		hrast, jesen		skupno število v 1000 kom.		smreka		jelka		macesen		hrast, jesen		skupno število v 1000 kom.		smreka		jelka		macesen		hrast, jesen		skupno število v 1000 kom.	
					m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	m ²	
1	Boh. Bistrica	Radovljica	Boh. Bistrica	Strme	123:20	63:60	54:60	9:80	22:50	82:50	22:--	11:20	146:90	11:20	46:26																							
2			Lancovo	Martinček	567:50	270:--	290:50	52:50																														
3			Selo	Rotarca	243:08	145:90	96:18																															
4			Nemški vrh	Ribčeva plan	221:10	106:92	114:18																															
5	Boh. Bistrica	Savica	Savica	Vel. bajta	53:04	37:80	22:24	18:80																														
	Skupaj				1.200:91	623:22	577:70	81:10	22:90	201:42			33:53	146:90	11:20	46:26																						
6			Zg. Gorje	Radovna	126:40	60:--	66:40		18:--	18:--																												
7			Sp. Gorje	Poljana	256:--	112:--	144:--	24:--																														
8			Zg. Gorje	Mzili studenci, mali	1.100:--	224:--	876:--	56:--	56:--	44:--																												
9	Bled	Radovljica	Zg. Gorje	Kranjska dolina	1.966:--	1.306:--	660:--	109:--	40:--	152:--																												
10			Zg. Gorje	Mzili studenci, vel.	6.010:--	5.550:--	460:--	322:--	156:--	321:--																												
	Skupaj				9.458:40	7.252:--	2.206:40	511:--	70:--	517:--			360:10	465:50	197:--	56:--																						
11			Sp. Gorje	Mrzle konte	84:--	54:--	30:--			24:--																												
12			Sp. Gorje	Oblek	116:--	78:--	38:--	18:--		60:--																												
13			Gozd	Martuljek	476:--	266:20	209:80	22:20	22:20	40:70																												
14			Gozd	Belca	144:--	90:--	54:--		72:--	195:--																												
15			Sp. Gorje	Na Trati	933:--	486:--	477:--	53:--		259:70																												
	Skupaj				1.783:--	974:20	808:80	190:20	94:20	145:50																												
16			Kostanjevica	Krakovo	2.580:90	1.575:20	1.005:70																															
17			Kostanjevica	Mali boršt	570:65	342:70	227:95	30:20	30:30																													
81			Orehovec	Opatov. gora	1.248:80	623:--	625:80	90:--	67:50	4:--																												
	Skupaj				4.400:35	2.540:90	1.859:45	120:20	102:80	4:--																												
	Vse skupaj				168.426:67	11.390:32	5.452:35	902:50	102:80	982:12																												

Tabela M. Pregledni izkaz materijala, izdelanega v režiji od l. 1922. do l. 1929. ter dohod-

Poslovno leto	Šumska uprava	Les za tehnično porabo					Lubje	Drva		Oglje					
		mehek (smreka, jelka, masecen)		hrastov		bukov in drugo		trda	mehka						
		hlodi, stavbni, jamski	tesan (trami)	hlodi in drugo	za pragove	hlodi in drugo									
		plm						plm	p m		plm	q			
1922/23	Bohinjska Bistrica	3.711	101.80	—	—	200	537	7.468	—	—					
1923/24		16.765	28	—	—	—	664	2.434	74	58.53					
1924/25		6.537	52	335	56	—	1.547	2.774	72	0.20					
1925/26		8.453	25	—	—	—	665	2.034	99	—					
1926/27		9.759	60	—	—	—	619	2.909	03	—					
1927/28		8.958	75	—	—	—	636	1.954	47	36.72					
1928/29		7.721	83	—	—	25	1.030	2.862	43	11.77					
Skupaj . .		61.907	23	437	36	—	403	5.700	22.438	38	107.22				
1922/23	obnem s Kranjsko goro	10.189	81	—	—	—	1.435	188	50	—					
1923/24		28.070	63	—	—	—	2.944	71	82	—					
1924/25		10.817	10	—	—	—	539	116	—	—					
1925/26		19.711	34	—	—	—	4.884	49	—	—					
1926/27		21.711	01	—	—	—	140	33	—	—					
1927/28		13.400	25	—	—	—	2.719	—	71	66					
1928/29		9.748	55	—	—	—	2.112	322	20	98.43					
Skupaj . .		113.648	69	—	—	—	14.777	780	52	170.09					
1924/25	Kranjska gora	5.306	97	—	—	—	—	—	75	80					
1925/26		4.331	90	—	—	—	—	259	05	60.36					
1926/27		6.300	11	—	—	—	389	—	—	—					
1927/28		5.634	93	—	—	—	1.157	—	—	—					
1928/29		4.895	49	—	—	—	914	1.931	20	—					
Skupaj . .	26.469	40	—	—	—	2.461	2.190	25	136.16						
1922/23	Kostanjevica	—	—	959	40	—	—	8.528	—	—					
1923/24		106	72	—	715	04	—	8.643	75	365.77					
1924/25		—	—	—	566	39	—	10.259	20	—					
1925/26		—	—	—	933	02	—	11.598	15	—					
1926/27		—	—	1.067	34	bukov 241.36	820	5.576	40	371.50	142.35				
1927/28		—	—	1.117	19	—	990	10.154	90	124.50	—				
1928/29		13	72	—	1.155	56	hrastov 65	1.535	65	—	—				
Skupaj . .		120	44	—	6.513	94	306.36	8.276	21	61.176	496.00	508.12			
Celokupno . .	202.145	76	437	36	6.513	94	306.36	8.716	08	22.938	77	86.586	05	909.47	508.12

kov in izdatkov in kalkulativnega čistega dobička režijskega fonda po šumskih upravah.

Skupna množina v režiji izdelanega materijala			Dokazana izkoriščena množina gozdnega materijala	V režiji izdelano v	Dohodki	Izdatki	Kalkulativni čisti prihod obstoji iz:									
trdo	mehko	skupno					šumske takse	čistega dobička								
plm			plm	%	Din	Din	Din	Din								
5.054	20	3.901	35	8.955	55	41.015	—	21.83	1.624.765	—	461.023	12	1.095.806	24	67.885	64
1.582	58	16.923	49	18.506	07	65.361	—	28.31	3.218.182	04	982.570	64	1.405.377	73	830.233	67
1.803	57	7.105	44	8.909	01	35.858	—	24.84	1.098.677	54	384.236	51	571.283	83	143.157	20
1.322	74	8.553	02	9.875	76	48.698	—	20.27	1.266.514	12	280.161	94	759.010	65	227.341	53
2.069	50	9.852	49	11.921	99	50.375	—	23.66	1.462.707	21	384.947	85	820.722	78	257.036	58
1.270	41	9.090	91	10.361	32	38.694	—	26.77	1.873.466	09	279.035	29	1.269.578	52	324.852	28
1.885	64	7.888	17	9.773	81	36.709	—	26.62	2.173.929	73	284.653	72	1.016.295	49	872.980	52
14.988	64	63.314	87	78.303	51	316.710	—	24.72	12.718.191	73	3.056.629	07	6.938.075	24	2.723.487	42
122	53	10.405	13	10.527	66	56.811	—	18.53	3.673.254	82	578.447	77	2.183.093	26	911.713	79
46	68	28.512	37	28.559	05	60.487	—	47.22	4.670.979	45	943.684	08	2.121.810	92	1.605.484	45
75	40	10.897	96	10.973	36	23.226	—	47.29	1.129.330	47	318.482	09	531.264	30	279.583	27
31	85	20.444	06	20.475	91	33.387	—	61.32	3.012.534	83	456.409	92	1.818.870	21	737.254	70
21	45	21.732	13	21.753	58	33.747	—	64.46	3.382.236	27	475.932	26	1.966.226	76	940.077	25
—	—	13.879	89	13.879	89	23.966	—	57.91	2.941.095	61	401.083	33	1.931.709	48	608.302	80
209	43	10.065	39	10.274	82	18.243	—	56.31	2.779.546	05	789.184	45	1.074.114	07	916.247	53
507	34	115.936	93	116.444	27	249.867	—	46.61	21.588.977	50	3.963.224	71	11.627.089	00	5.998.663	79
—	—	5.382	77	5.382	77	14.860	—	36.22	811.860	21	172.084	05	364.115	08	275.661	08
168	51	4.392	26	4.560	77	11.960	—	38.12	648.157	83	146.284	54	440.963	88	60.909	41
—	—	6.358	47	6.358	47	13.896	—	45.75	972.167	85	185.269	47	525.975	02	260.923	36
—	—	5.808	56	5.808	56	18.450	—	31.48	1.208.958	53	202.099	64	552.129	11	454.729	78
1.129	46	5.032	69	6.324	15	13.006	—	48.62	1.530.202	72	287.458	76	631.324	21	611.419	75
1.459	97	26.974	75	28.434	72	72.172	—	39.41	5.171.347	14	993.196	46	2.514.507	30	1.663.643	38
7.711	87	—	—	7.711	87	—	—	—	1.119.043	—	391.699	51	430.379	87	296.963	62
8.815	78	106	72	8.922	50	—	—	—	1.259.864	—	503.809	52	359.429	75	396.624	73
8.072	51	—	—	8.072	51	—	—	—	1.113.421	91	626.818	20	269.091	02	217.512	69
8.975	77	—	—	8.975	77	60.411	—	92.53	1.091.690	16	594.798	70	343.730	58	153.160	88
5.753	88	371	50	6.125	38	—	—	—	954.469	38	490.476	62	381.104	19	82.882	57
8.708	11	124	50	8.832	61	—	—	—	1.082.172	97	659.505	14	338.073	19	84.594	64
7.247	76	13	72	7.261	48	—	—	—	1.041.605	83	454.063	34	319.852	89	267.689	60
55.285	68	616	44	55.902	12	60.411	—	39.92	7.662.267	25	3.721.171	03	2.441.661	49	1.499.434	73
72.241	63	206.842	99	279.084	62	699.160	—	92.53	47.140.783	62	11.734.221	27	23.521.333	03	11.885.229	32

lahko osvoje mesta, ki so jih zavzemali do takrat tujci. Nastala so nova podjetja, zgradile se nove žage, ki so vse računale na les iz teh eraričnih gozdov. Seve je posledica nezdrav pojav prehude konkurence, a k temu pride še dejstvo, da gorenjske šumske uprave razun kompleksov okoli Kranjske gore, lahko ves svoj letni etat razrežejo na lastnih žagah. Tako ima šumska uprava v Bohinjski Bistrici žago v Soteski za Jelovico, v Bohinjski Bistrici in Stari Fužini za bližnjo okolico, uprava na Bledu pa žago Fortunino v občini Gorje za Pokljuko in Mežakljo. (Tabela L.) Baš radi te hude in nesolidne konkurence je treba razumeti izredno visoke dosežene cene. Vsa ta podjetja trgujejo le s polizdelki. Seveda z narodno-gospodarskega stališča bi bila zaželjena racionalizacija in razvoj finalne industrije. Rešiti je treba pri tem samo vprašanje izvedljivosti tako, da se zagotovi dobava surovin za dolga leta vnaprej.

Ležišče v odd. 67 g - Sajenje in zakoličenje, Rudnopolje. Šumska uprava Bled.

Ker se je zboljšal lesni trg, je drž. gozdna uprava skrbela za dobre izvozne prilike teh gozdov. Zgradile so se glavne izvozne ceste na Pokljuko in Mežakljo, izdelal se je projekt otvoritve Belce, trasirala cesta iz Bohinjske Bistrice na Jelovico in še druge sekundarne ceste. Vsi ti projekti se niso še uresničili razen ceste na Mežaklji, ki se je zgradila v letih 1927—1928, na Petelin. Sedaj se gradi cesta po dolini Radovine, po kateri bodo imeli gozdovi v Radovini zvezo z erarično žago na Fortunini; poleg tega bo vezala ta cesta Bled z dvornim loviščem v Krmi.

Žičnice Pantzovega sistema na lastno težo z nosilno in vlačilno vrvjo je zgradila svojčas še Kranjska industrijska družba za prevoz oglja v dolino; pa še sedaj dobro služijo za proženje lesa, drv, lubja v dolino. Solidno žičnico je prva leta po vojni zgradila šumska uprava v Kostanjevici za prevoz materiala z Opatove gore v Mačkovec.

Radi dobrih zim je običajen na Gorenjskem zimski izvoz, na Dolenjskem prevladuje izvoz poleti. Na Gorenjskem je omeniti še plavljenje v Savi-Bohinjski od Podkorita, odnosno od Soteske na lastno žago v Soteski ter od Zgornje Radovine po istoimenskem potoku Radovini do spodnjega dela, kjer stoji električna centrala, od tu pa gre les na vozovih na žago. Na tem mestu, kot tudi v Soteski, se nahajajo bolj primitivne grablje, kjer se lesni material zajame in potegne iz vode. Na ta način spravljene lesne precej trpi na kakovosti, zlasti če že popolnoma suh leži dalje časa v vodi. Zato se polagoma plavljenje opušča ter se skuša čimveč izvoziti po suhem. Lastna režija obsega podelovanje lesa, drv in drugih proizvodov v gozdu in deloma njihov prevoz na oddajališča na račun šumske uprave. Lastna režija se je že pred vojno izvajala, a po vojni samo nadaljevala. Težkoče so bile za časa inflacije radi vedno nedostatnih budžetnih kreditov. Olajšanje je prišlo šele z osnovanjem obratnega kapitala v letu 1922., ko je poseben pravilnik uredil to režijsko poslovanje. S tem so bila denarna sredstva zagotovljena in lastna režija se je šele na tej podlagi mogla razvijati. Zakonito podlago je dobil ta režijski fond v finančnem zakonu leta 1928/29., na podlagi katerega je Ministrstvo za šume in rudnike izdalo v februarju leta 1929. »Pravilnik o izkoriščavanju državnih šuma u sopstvenoj režiji.«

Razvoj režijskega poslovanja po masi in skalkulirani denarni vrednosti ter bilanca dohodkov in izdatkov se razvidita iz posebnih preglednih izkazov (Tabela M in N). Do sedaj se je lesni material podelaval in tudi prodajal v gozdu, v manjši množini tudi v režiji izvozil. Ker pa stoje odgovorni šumarski organi na edino pravilnem in upravičenem stališču, da poskušajo šumske uprave ves letni etat same izdelati v gozdu in da imajo šumarji tako proste in neodvisne roke za pravilno izvedbo sečenj po postulatih sodobne gozdno-gospodarske vede, se izvoz v režiji ne forsira.

V svojem področju je imela direkcija šum dve dolgoročni pogodbi. Daljša osemletna (od 1922 do 1930) je bila v zvezi z vzpostavitvijo nove moderne žage v Soteski, ki je dne 11. aprila leta 1921 pogorela. Poleg te je bila po vojni na daljšo dobo let oddana perijodična eksploatacija kompleksa Belca, ki je pa tudi že bila pred par leti zaključena.

Za prodaje po šumski taksi obstojajo predpisani tarifi. Pred vojno, ko so bile ustaljene razmere, so veljale stalne tarifne cene, ki so se smele edino na zgoraj prekoračiti. Po vojni so pa vsled takratnih razmer cene vsak čas nihale. Zato ima direkcija tarifne cene za prodajo v minimalnih iznosih, ki se jih k večjemu sme povečati, a ne znižati. Poleg tega obstoje še tarifne cene za razna gozdna dela v maksimalnih iznosih, ki se na zgoraj ne smejo prekoračiti.

Prodajo gozdnih proizvodov samo urejajo pri direkciji običajni »Splošni pogoji za prodajo lesa, drv in drugih pridelkov iz državnih in verskozakladnih gozdov«. K vsakokratni prodaji teh proizvodov se običajno določijo še posebni pogoji, ki niso predvideni v »Splošnih«, a so potrebni za brezhibno izvedbo kupoprodaje same. Splošni prodajni pogoji predvidevajo tudi popust na pogodbenih cenah v 3 stopnjah od 10%, 15% in 20% in to po tem, kakšni in koliko je pogreškov, ki so v posebnem seznamu točno navedeni. Popusti na cenah se dovoljujejo samo na žagovce od 20 cm naprej.

Pravilnik o izkoriščanju državnih gozdov v lastni režiji predpisuje za male prodaje režijskega materiala cenovnik, ki se mora dvakrat na leto predlagati v odobritev. Tu se vpoštevajo samo tržne cene. V tarifih je uvedena nekaka standardizacija sortimentov po šumskih upravah. Sortimenti odgovarjajo še izza Avstrije laškimi, tržaškimi uzansami, po katerih je uravnavala i ljubljanska borza za blago in vrednote svoje občine in splošne uzanse za trgovanje z lesom iz leta 1925.

Vpoštevajoč različne izvozne prilike: oddaljenost, slaba pota i. t. d., razdeljujejo tarifi vrednost materiala v gozdu po vrednostnih razredih od najboljšega (I.) do najslabšega (VI.).

Delavske razmere so pri gorenjskih šumskih upravah ugodnejše kot v Kostanjevici. Na Gorenjskem je neposredna okolica zelo obljudena ter daje zadostno dobrih gozdnih delavcev na razpolago. Ženske moči so za kulturna dela cenejše. Za vožnjo po zimi so na razpolago kmečki vozniki, ko kmetje itak v tem času nimajo drugega dela. Na Dolenjskem se uporabljajo za gozdna dela bližnji Hrvati Ličani. Dela se v gozdu oddajajo večinoma v akordu potom ustmenih licitacij.

Izvedba raznih del: zgradb, popravil in drugih vzdrževalnih del se vrši praviloma v režiji pod vodstvom odgovornih šumarskih inženjerjev-šefov šumskih uprav.

Na stalnih prometnih napravah: na žagah, žičnicah je redno zaposleno kolikor toliko vedno isto osebje, ki ustreza radi dolgoletne zaposlitve vsem zahtevkom.

Delavstvo, razni dnevničarji, vse je zavarovano na podlagi zakona o zavarovanju delavcev iz leta 1922. pri bolniški blagajni za bolezen, za onemoglost, starost in smrt ter zoper nezgode. Drugih obveznosti z zaposlitvijo teh delavcev nima državna gozdna uprava. Tačas znašajo moške dneve 40—50 Din na Gorenjskem, a okoli 30 Din v Kostanjevici; ženske dneve znašajo 20—30 Din.

Vozniki služijo na dan okoli 100—120 Din. Obrtniki in kvalificirani delavci so dražji in se mezda giblje od 50 do največ 70 Din.

Za tako v sebi zaokroženo posestvo, ki ga upravlja direkcija šum v naši banovini, so poleg glavnih dohodkov na lesnem materialu in poleg drugih stranskih dohodkov gozdarstva zelo važni in precejšnjega gospodarskega pomena dohodki iz postranskega gospodarstva.

Tu je treba v prvi vrsti imenovati dohodke eraričnih žag. Pri bohinjski upravi donajajo lepe svote tudi žičnice. Pri Sv. Janezu ob Bohinjskem jezeru ima direkcija lasten hotel, ki pa je že več let oddan Slovenskemu planinskemu društvu v zakup.

Razen preje omenjenih užitkov iz postranskega gospodarstva je velikega pomena lov in ribolov. Poleg gmotnih koristi, ki jih donajajo lovišča gozdni upravi in ki so razvidene iz dveh tabel (O in P) o odstrelu in izkoriščanju lovišč, je za pravega poklicnega gozdarja vendar prijetna dolžnost, gojiti plemenito divjačino in ji pomagati v težki borbi obstanka

Šumska uprava Bled: Oplodnja sečnja: sek v Luknjah - v odd. 119 g Radovina.

v prosti naravi. Pač mora imeti gozdar razumljivo veselje, ko gleda mične slike naše divjačine, ki oživlja sicer lepo, a mrtvo naravo. Pravi gozdar seve poleg tega, da mora poznati dobro svojo strelsko orožje, se mora še bolj razumeti na gojitev divjačine in ji pomagati po svojih močeh. Dober gojitelj, dober lovec, a še boljši gozdar.

Lovišča okoli Triglava so visokogorska, na Dolenjskem nižinska. Glavna visokogorska divjačina je gams, baš naslednik onega s slavo ovenčanega »Zlatoroga« v bohinjskih gorah. Visoko gori na snežnih poljanah poje svoje ljubavne pesmi vsako pomlad krasni rušavec, a malo nižje pod njim »debeli« petelin. Najljubkejša pa je tenkonoga naša gorska antilopa srna, ki oživlja s svojo živo nemirnostjo temne gozdove in zelene poseke. Med roparicami je omeniti mogočnega stanovalca triglavskih vrhov planinskega

Tabela N. Pregledni bilančni izkaz režij-

Po-slovno leto	Dohodki za								Izdat-							
	drva		les		ogljje		izredni dohodki		Skupaj dohodki		bolniško zavarovanje		naprava drv in lesa		vzdrževanje rež. zgradb in potov	
v dinarjih																
I. IV.-30. IX. 1922	61.749	40	180.194	19	11.820	73	—	—	253.764	32	115	50	149.668	85	—	—
I. X.-30. IX. 1922 23	447.965	49	1.576.052	27	5.183	50	—	—	2.029.201	26	14.772	07	1.275.334	86	—	—
1923 24	861.583	06	4.679.256	69	25.131	50	7.265	33	5.573.246	58	93.039	79	1.647.440	61	120.306	25
1924 25	534.536	39	9.040.071	98	1.002	25	—	—	9.575.610	62	90.064	96	1.871.546	82	90.114	50
1925 26	946.269	53	3.983.897	91	—	—	—	—	4.930.167	44	66.105	52	1.300.264	48	51.470	85
1926 27	697.557	63	4.313.870	07	301	25	—	—	5.011.728	95	54.886	29	1.482.211	10	108.740	26
1927 28	599.996	73	6.550.574	16	220	67	78.914	50	7.229.706	06	63.300	86	1.427.443	69	178.158	87
1928 29	753.337	49	6.413.252	90	1.652	65	55.377	15	7.223.620	19	66.291	69	1.145.652	66	607.728	10
Skupaj	4.902.995	72	36.737.170	17	45.322	55	141.556	98	41.827.045	42	448.576	68	10.299.563	07	1.156.518	83
V %	11.72		87.83		0.11		0.34				3		68.90		7.74	
V režijskem letu 1929/30, ki se završi s 30. septembrom 1930,																

Tabela O. Pregledni izkaz lovišč na področju direkcije šum.

Tekoča št. št.	Šumska uprava	Ime državnega, versko-zakladnega ali rezervatnega lovišča	Ime v zakup vzetega občinskega lovišča	V zakup oddanega lovišča			Površina v režiji izkoriščenih lovišč	Opomba	
				po-površina	zakupna doba				za-kupnina
					ha	od			
1	Kranjska gora	a) Mežaklja-Jerebi-kovec		414.48	I. VIII. 1924	31. VII. 1932	2.500.—	*) Kot zaščitno lovišče sosednjega gorjanskega občinskega lovišča, ki ga ima v zakupu uprava dvora, se je zamenjalo za ekvivalenten del obč. lovišča na Stari Pokljuki	
		b) Belca-Martuljek-Mala Pišenca		2847.—	I. I. 1930	31. XII. 1934	15.000.—		
		c) Sp. Mežaklja							1095.51*)
2	Bled	a) Krma, del Pokljuke		2876.—	1. VIII. 1922	31. VII. 1932	8.000.—	5110.—	
		b) Osta i del Krme, Pokljuke, Vrh, Kranjska dolina, Mrzli studenec, Rudno polje							
3	Bohinjska Bistrica	a) Martinček	ad b) Del obč. lovišča Boh. Bistrica	1386.15	1. VII. 1924	31. III. 1934	4.000.—	5615.27	
		b) Jelovca-Mokri log							
		c) Vogel-Suha, zah. del		2431.95	1. IV. 1929	31. III. 1938	5.000.—		1144.44
		d) Triglav-Hribarica		980.—	1. V. 1927	30. IV. 1932	1.270.—		
		e) Komna-Sedmera jezera		4985.78	1. III. 1928	28. II. 1933	19.905.75		
		f) Vogel-Suha, vzhod. del		1916.66	14. VI. 1930	30. IV. 1933	9.100.—		
		2443.55							
4	Kostanje-vica	a) Opatova gora		779.—	Oddano v zakup vsakokratnemu šefu šumske uprave			500.—	
		b) Mali Boršt		145.—					
		c) Krakovo		611.—					

skega poslovanja od leta 1922. do 1929.

ki za											Čisti prihod režijskega fonda	Opomba
naprava oglja	renumeracije in tantijeme	pisarniške potrebščine		deputatna drva in potni pavšali		izredni izdatki		Skupaj izdatki				
v dinarjih												
14.600	—	—	745	80	—	—	—	—	165.131	15	88.633	17
13.000	—	18.700	6.577	23	28.251	73	25.000	—	1.381.635	89	647.565	37
—	—	77.400	42.113	47	104.681	43	—	—	2.024.981	55	3.488.265	03
—	—	94.354	70.165	17	105.832	54	339.801	28	2.661.879	77	6.913.730	85
—	—	34.500	35.871	48	314.399	73	400.000	—	2.202.612	06	2.727.555	38
5.120	—	75.204	77.499	—	99.016	27	482.832	50	2.385.509	42	2.626.219	53
10.000	—	80.000	50.260	—	90.038	20	—	—	1.899.201	62	5.330.504	44
—	—	65.980	67.339	03	177.768	69	36.722	—	2.167.482	17	5.056.138	02
42.720	—	446.138	350.572	18	919.988	59	1.284.355	78	14.948.433	63	26.878.611	79
0.29	—	2.98	2.35	—	6.15	—	8.59	—	—	—	—	—
je do 31. decembra 1929 odveden na račun čistega prihoda znesek											1.980.861	98
Skupni čisti prihod z 31. decembrom 1929 znaša torej											28.859.473	77

Seznam popustov.

Tek. št. št.	Označba napak in poškodb	Dovoljuje se popust od prodajne cene		
		10	15	20
		odstotkov		
1	Razkroj (gniloba), ako prekorači	0.2	0.3	0.4
		premera, merjenega na poškodovanem mestu žagovca		
2	Krivine, ako lok krivine (višina krivine) doseže najmanj	0.1	0.2	0.3
		srednjega premera		
3	Kolosivost (telivost), ako so se letnice tako odločile, da so se njih konci strnili in je praznina med letnicami prekoračila	0.2	0.3	0.4
		premera, merjenega na poškodovanem mestu		
4	Zavitost (svedrasto drevo), če znaša najmanj	0.2	0.4	0.6
		periferije		
5	Grče, ki izpadajo (svrzanke), žmalc z zrastlim lubom	4	6	9 cm
		na površju hloda		
6	Vrastle grče najmanj 6 cm na površini hloda	če jih je več na eni strani in če so v eni vrsti	če jih je več na 2 ali 3 straneh in če se križajo	če je več grč na vseh straneh površja
7	Poka, razzebek (zimasti žagovci), sloj, srage, ki segajo do jedra in čez	30 cm	49 cm	50 cm
		dolžine hloda		
8	Vglobeitev ali poškodbe na površini hloda, posebno po hroščih, če dosežejo	0.2	0.3	0.4
		premera, merjenega na poškodovanem mestu		
9	Odčesek (perec) na vrhu hloda, če je najmanj 30 cm dolg in če sega	6	10	15 cm
		globoko		
10	Počrnelost vsled dolgega ležanja, če doseže	0.2	0.3	0.4
		premera		

Ako sta dve od onih manjših napak, ki sta navedeni pod točko 1—9, na enem in istem hlodu, znaša popust 15 do 20% od prodajne cene. Za jamski les se popust na ceni ne dovoli.

Direkcija šum v Ljubljani.

Tabela R. Pregledni izkaz dohodkov državnega budžeta v letih 1919—1929.

Poslovno leto (za dobo)	Državni gozdovi				Versko-zakladni gozdovi				Donos iz režijskega fonda		Razni nepred- videni dohodki		Skupno	
	Za drva, les in druge gozdne proizvode		Iz postranskega gospodarstva		Za drva, les in druge gozdne proizvode		Iz postranskega gospodarstva		Din	P	Din	P	Din	P
	Din	P	Din	P	Din	P	Din	P	Din	P	Din	P	Din	P
1919 1. I.—31. V.	4.083	99	—	—	192.027	12	3.405	30	—	—	—	—	199.576	41
1919/20 1. VI.—31. V.	137.861	95	154	38	772.705	65	21.741	59	—	—	177	18	932.640	75
1920/21 1. VI.—31. V.	407.473	05	245	71	1,744.495	70	91.846	28	—	—	1.773	66	2,245.834	40
1921 1. VI.—31. XII.	259.409	41	2	50	1,288.653	08	116.255	57	—	—	12.010	60	1,676.331	16
1922 1. I.—31. VII.	254.589	57	75	—	1,702.774	22	90.167	83	88.633	17	1.635	45	2,137.875	24
1922/23 I VIII.—30 VI.	759.482	62	467	24	2,043.149	01	234.587	91	647.565	37	1.720	01	3,686.972	16
1923/24 1. VII.—31. III.	551.174	31	3.096	25	4,893.981	56	134.282	55	—	—	21.235	10	5,603.769	77
1924/25 1. IV.—31. III.	493.006	12	4.000	—	6,148.444	04	333.224	28	3,488.265	03	7.012	21	10,473.951	68
1925/26 1. IV.—31. III.	121.509	47	4.242	34	4,164.435	35	751.492	14	6,913.730	85	15.429	24	11,970.839	39
1926/27 1. IV.—31. III.	539.386	73	4.456	71	1,702.626	46	495.312	86	4,333.589	16	659	94	7,077.031	86
1927/28 1. IV.—31. III.	783.777	03	4.563	68	1,924.382	37	619.485	07	2,569.185	75	638	20	5,902.032	10
1928 1. IV.—31. XII.	293.187	82	4.000	—	832.300	73	416.031	67	3,580.504	44	5.344	82	5,131.369	48
1929 1. I.—31. XII.	361.018	65	4.000	—	1,643.096	46	568.184	56	7,237.000	—	32.460	67	2,845.760	34
Skupno . . .	4,965.960	72	29.303	81	29,053.071	75	3,876.077	61	28,859.473	77	100.097	08	66,883.984	74
V odstotkih	71 %		0 4 %		42 8 %		5 6 %		42 7 %		1 4 %		100 %	

Tabela S. Pregledni izkaz izdatkov rednega budžeta v letih 1919—1929.

Poslovno leto (za dobo)	Redni izdatki						Izredni izdatki				Skupno Din
	Osebnih izdatki	Potni, selitveni in pisarniški stroški	Davki	Stroški gospodarstva	Kulture	Izdrževanje in popravila zgradbe	Žaga Soteska	Cesta Mežaklja	Razni drugi stroški		
	Din	Din	Din	Din	Din	Din	Din	Din	Din		
1919 1. I.—31. V.	57.056 ⁵⁶	1.354 ⁰⁶	—	14.508 ¹⁴	2.706 ⁸⁸	38 ⁶⁹	—	—	—	76.264 ³³	
1919/20 1. VI. 1919—31. V. 1920	168.807 ⁷⁸	9.947 ³²	9.129 ¹⁰	61.750 ⁹⁶	7.193 ⁴⁸	7.124 ⁸⁵	—	—	—	262.953 ⁴⁹	
1920/21 1. VI. 1920—31. V. 1921	429.145 ⁹⁶	29.986 ³²	27.749 ⁹²	336.622 ¹³	20.673 ¹³	27.993 ³⁴	—	—	172.656 ⁰⁸	1.044.826 ⁸⁸	
1921 1. VI.—31. XII.	393.212 ²⁴	13.139 ¹⁷	16.739 ⁸⁷	250.339 ⁴⁰	4.119 ⁶⁶	11.655 ⁰²	—	—	—	689.205 ³⁶	
1922 1. I.—31. VII.	385.064 ⁷⁴	16.861 ¹⁰	17.426 ⁶⁸	129.876 ⁴⁴	8.884 ⁹⁸	20.018 ²⁸	—	—	46.456 [—]	624.588 ²²	
1922/23 1. VIII. 1922—30. VI. 1923	587.632 ⁵⁹	39.681 ⁴⁰	128.290 ³⁴	147.774 ⁹⁸	41.539 ⁹⁴	38.085 ⁷³	—	—	125.189 [—]	1.108.193 ⁹⁸	
1923/24 1. VII. 1923—31. III. 1924	567.660 ⁴⁵	37.161 ¹⁴	165.780 [—]	136.368 ⁵¹	23.871 ⁷⁶	51.843 ⁷⁵	—	—	260.211 [—]	1.242.896 ⁶¹	
1924/25 1. IV. 1924—31. III. 1925	1.064.414 ⁰⁹	70.525 ⁸⁵	160.000 [—]	141.410 ⁴⁴	75.752 ⁵⁰	264.047 ²³	662.500 [—]	—	—	2.438.650 ¹¹	
1925/26 1. IV. 1925—31. III. 1926	1.198.018 ³⁹	71.626 ⁵⁷	168.165 [—]	182.311 ⁸⁷	66.855 ⁸⁰	110.449 ⁶²	662.500 [—]	—	—	2.459.927 ²⁵	
1926/27 1. IV. 1926—31. III. 1927	1.317.602 ⁹⁷	81.807 ¹⁴	26.500 [—]	515.842 ⁸⁵	233.312 ⁴⁶	266.356 ²⁴	235.926 ⁵⁵	—	—	2.677.348 ²¹	
1927/28 1. IV. 1927—31. II. 1928	980.363 ²⁶	42.891 ³⁶	318.699 ⁸³	82.526 ⁴⁷	39.950 ⁶⁹	48.676 ⁹⁰	99.999 ⁶⁰	50.000 [—]	199.953 ⁴⁴	1.863.061 ⁰⁵	
1928 1. IV.—31. XII.	785.159 ⁵⁶	17.548 ³⁹	10.000 [—]	60.226 ⁵²	124.159 ⁶⁰	—	127.482 ⁵⁷	35 ⁵⁷⁹	—	1.160.155 ⁶⁴	
1929 1. I.—31. XII.	1.004.240 ⁸²	46.063 ⁷⁸	235.712 ⁹⁰	109.191 ¹¹	145.363 ⁵³	104.375 ³⁶	20.654 ²⁹	62.851 ¹⁰	—	1.728.452 ⁷²	
Skupno . . .	8.938.979 ⁴¹	478.593 ⁶⁰	1.284.193 ⁶⁴	2.168.749 ⁸²	793.383 ⁵³	950.665 ⁰¹	1.809.063 ⁰¹	148.430 ³¹	804.465 ⁵²	17.376.523 ⁸⁵	
V odstotkih . . .	51.4 %	2.8 %	7.4 %	12.5 %	4.6 %	5.5 %	10.1 %	1 %	4.7 %	100 %	

Tabela T. Pregledni izkaz povprečnih cen za razne sortimente stoječega lesa, ki so se dosegle pri prodajah v letih 1919 do 1929.

Leto	Šumska uprava	Žagovci			Stavbni les	Jamski les	Drogovi	Lubje	Bukovi žagovci	Drva	
		20-26 cm	27-35 cm	čez 35 cm						mehka	trda
Dinariev											
1919	Bled	13.—	14.—	16.—		7.—	3.—				0.60
	Boh. Bistrica	7.—	8.—			6.—	2.—	3.—			
1920	Bled	57.—	72.—	87.—		36.—	10.—	1.50			5.—
	Boh. Bistrica	22.—	26.—			14.—		1.50		2.—	2.—
1921	Bled	56.—	69.—	79.—	27.—	14.—	7.—			2.30	1.80
	Boh. Bistrica	45.—	50.—		28.—	15.—		2.—			4.—
1922	Bled	189.—	220.—	239.—	129.—	68.—	23.—	7.—		5.—	7.—
	Boh. Bistrica	85.—	107.—	127.—	55.—	30.—	9.—	6.—	7.—	2.—	14.—
1923	Bled	226.—	258.—	290.—	97.—	43.—	8.—	4.50	34.—	3.—	3.—
	Boh. Bistrica	221.—	239.—	254.—	132.—	93.—	20.—	9.—	143.—	3.5	5.—
1924	Bled	132.—	165.—	195.—	86.—	37.—	6.—	2.—		2.—	3.50
	Boh. Bistrica	121.—	147.—	164.—	91.—	47.—	9.—	11.—	125.—	2.—	4.—
	Kranjska gora	127.—	168.—	197.—	89.—	34.—	14.—	5.—		4.—	4.—
1925	Bled	83.—	101.—	120.—	59.—	42.—	5.—	3.—		2.—	0.80
	Boh. Bistrica	89.—	102.—	117.—	63.—	41.—	7.—	2.50	15.—	2.—	
	Kranjska gora	92.—	100.—	100.—	63.—	47.—	1.—	1.—	27.—	2.—	1.—
1926	Bled	128.—	142.—	168.—	73.—	75.—		13.—			
	Boh. Bistrica	99.—	117.—	139.—	68.—	55.—	13.—	5.—	35.—		8.—
	Kranjska gora	110.—	121.—	136.—	73.—	52.—	15.—	3.—	17.—	1.—	2.—
1927	Bled	111.—	133.—	156.—	78.—	65.—	20.—	3.—		1.5	1.50
	Boh. Bistrica	79.—	91.—	107.—	47.—	42.—	6.—	25.—	35.—	0.75	0.50
	Kranjska gora	140.—	149.—	156.—	80.—	70.—		16.—			2.—
1928	Bled	154.—	163.—	183.—	118.—	97.—	8.—	25.—			1.—
	Boh. Bistrica	118.—	128.—	133.—	76.—	61.—	19.—	17.—	45.—	1.—	0.50
	Kranjska gora	138.—	157.—	167.—	79.—	64.—	15.—	13.—	25.—	5.—	2.—
1929	Bled	261.—	268.—	285.—	168.—	153.—	23.—	14.—		28.—	19.—
	Boh. Bistrica	222.—	230.—	232.—	160.—	127.—	35.—	6.—	81.—	11.—	2.—
	Kranjska gora	204.—	218.—	227.—	140.—	115.—		1.50	40.—		8.—

orla, po katerem se nazivlje poseben vrh Orlič nad slapom Savice v Bohinju.

Poleg malega samolastnega ribolova pri šumski upravi v Kostanjevici je treba omeniti obsežne ribolovne vode v Bohinju, ki so bogate na postrvih, posebno v bohinjškem jezeru. Vse te vode so oddane kr. banski upravi za majhen znesek. Pri šumski upravi v Boh. Bistrici obstoja moderno ribje vališče za postrvi, ki se prav lepo razvija.

V dveh posebnih tabelah R in S so pregledno izkazani po posameznih poslovnih dobah dohodki in izdatki od leta 1919 do konca 1929.

S tem v zvezi so izkazane v posebnem izkazu (tabela T) povprečna cena za razne sortimente stoječega lesa, ki so se dosegle pri prodajah v letih 1919—1929, a so pri lesu izdelanem v lastni režiji odbiti vsi nabavni stroški.

Višina tega donosa iz državnih in verskozakladnih gozdov je odvisna od lesnih vrst, od kakovosti sestoja, od lažjega ali težjega spravila gozdnih proizvodov, od gospodarskega razvoja bližnje okolice, od dobrih prometnih sredstev in notranjih pravnih odnosov. Dohodki gorenjskih gozdov, ki leže tik ob državni meji proti Italiji, pa so še v bistveni zvezi z mednarodno konjunkturo vrednosti dinarske valute. Zato vidimo tako veliko nihanje dohodnih vsot v posameznih dobah. Na dohodke vplivajo pri našem

gozdnem gospodarstvu v veliki meri obstoječe obveznosti napram servitutnim upravičencem. Zlasti servitutna paša predstavlja po svoji vrednosti precejšnjo vsoto, ki vsa odpade iz dohodkov, a ima krajevno veliko gospodarsko pomembnost.

Da moremo dobiti končno sliko gospodarstva na gozdnih posestvih, ki jih upravlja direkcija šum, nam služijo izkazani podatki dohodkov in izdatkov v toza-devnih (preje navedenih) tabelah. Seve se ne upošteva pri tem vrednost brezplačne servitutne paše, ki nekako zmanjša dohodke za 20 Din na 1 ha. Če vzamemo dohodke in izdatke v enem letu in sicer v solarnem l. 1929. in jih primerjamo s površino, dobimo kot čisti donos na 1 ha precejšnji znesek Din 285.33, kar se razlaga z zelo ugodno konjunkturo na lesnem trgu in hudo konkurenco pri prodaji režijskega lesa. Bolj pravilno sliko dobimo, če primerjamo dohodke in izdatke v zadnjih 11 letih po vojni, ker se nam pokažejo izenačena leta visoke konjunktura s slabimi. Tu nam pride čisti donos na 1 ha 157.45 Din.

Ti podatki nam dajejo ugodno sliko našega gozdnega gospodarstva na področju direkcije šum. Smoter racionalnega gospodarstva mora tudi tu biti ta, da se iščejo nova pota za napredek in izboljšanje gozdnega stanja in da se s primernimi gospodarskimi ukrepi po možnosti gozdna renta v korist interesov splošnega, narodnega in državnega gospodarstva.

Dr. L. L. Böhm:

O gozdu in lesu.

»Francija bo poginila zbog pomanjkanja gozdov,« je vzkliknil slavni francoski državnik in narodni ekonom Jean Baptist Colbert, ko je na potovanju po Franciji videl opustošene gozde.

Kaj bi bil šele porekel Colbert dobrih 100 let pozneje, ko je podivjana masa še ono malo število gozdov, ki so preostali, opustošila.

Tem še žalostnejšim gozdnim razmeram pa je dal izraza francoski pisatelj in minister Chateaubriand, ki je, potujoč po Franciji in videč opustošene gozde, vzkliknil: »Gozdovi so predhodniki narodov, puščave pa jim sledijo.«

Strašne poplave, pod katerimi letno trpi Francija (tako tudi spomladi tekočega leta), so jasen dokaz, kakšne katastrofalne posledice ima brezumno sekanje gozdov, ne da bi se poskrbelo za novo gozdenje.

Ni znano, ako sta omenjena dva državnik poznala razmere v ostalih, poprej pogozdenih, potem pa opustošenih pokrajinah Evrope, predvsem Nemčije, Belgije, Holandske in Anglije, vsekakor pa je istina, da se je že začetkom novega veka pokazalo veliko pomanjkanje gozdov.

Pri tej priliki bodi omenjeno, da mediteranske pokrajine, h katerim spada naša dalmatinska obal, ne v starem veku in tudi pozneje niso nikdar razpolagale z obilico lesa, pač pa so trpele vedno pomanjkanje.

Ko se je v srednjem veku začelo pomorstvo v mediteranu mogočno razvijati, je bilo ono malo drevja, kar ga je bilo razpoložljivega, hitro posekano, na kar so pomorski narodi mediteranske kotline posegali po najbližjem dosegljivem lesu — za nas važno in usodopolno — da so Benečani posekali istrske in dalmatinske gozdove, ne da bi poskrbeli za naraščaj.

Moramo pa — resnici na ljubo — pripomniti, da so bili in so vsi mediteranski narodi brez izjeme, če ne baš sovražniki gozda, pa vsaj indiferentni in ne meneč se za pogozdovanje, akoprav vidijo dnevno katastrofalne posledice iztrebljenja gozdov.

Moramo vprašati, kakšni so bili vzroki, ki so dovedli gozdove začetkom novega veka v nekaterih pokrajinah, predvsem zapadne Evrope, v tak položaj, da je njihovo stanje začelo vzbujati — seveda še v malem krogu — resne pomisleke glede bodočnosti gozdov in preskrbovanja ljudstva s potrebnim

lesom. Glavni vzrok leži v tem, da kakor stari, tako tudi srednji vek nista imela niti pojma o tem, da je treba za vzdrževanje gozdov tudi umnega gozdnega gospodarstva.

A bilo je še drugih vzrokov. Predvsem naraščajoče prebivalstvo, ki je imelo vedno večje potrebe po lesu kot snovjo za razsvetljava, kurjavo, za obrtnorokodelske proizvode; dalje se je dvigalo popraševanje po lesu zaradi naraščajočega blagostanja in prodiranja denarne kulture v svrhu nabave boljšega pohištva in drugih porabnih predmetov. Posebno pa se je obilo lesa porabilo za veliko število novootvorenih rudokopov; predvsem pa velikanska poraba lesa za naraščajoče ladjevje starih pomorskih držav, posebno pa novih: Holandije in Anglije.

Ta močno naraščajoča morska plovdba, ki se je v drugi polovici 19. veka izključno le lesa kot ladjegradbenega materiala posluževala, je porabila posebno veliko lesa.

Zaradi brezmiselnega sekanja gozdov, ne da bi poskrbeli za nadomestitev, so se tedaj že pred onim časom, ko je uvodoma omenjeni Colbert izustil citirani izrek, začele kazati zle posledice opustošenja gozda, in to ne samo pomanjkanje gozdnih proizvodov, temveč tudi nenadomestljive škode, povzročene zaradi izsekanih gozdov, kakor n. pr. poplave, zasiapanje plodovitih pokrajin s peskom in gramozom, odplavljenje rodovitih gorskih obronkov, neenakomerno tekoče reke, suša itd. itd., na nizkih morskobalah so nastale po uničenju obalnih gozdov sipine, ki so prodirale daleč v notranjost zemlje.

Vse te omenjene okoliščine, ki so se začele kazati v severozapadni, zapadni in deloma srednji Ev-

ropi že početkom novega veka (demiteranske pokrajine so — kakor omenjeno — vedno trpele na pomanjkanju gozda, dočim so severne in vzhodne dežele Evrope razpolagale z izobiljem gozdnega bogastva) so bile povod, da se je začelo počasi vzbujati resno, iz strahu pred pretečim opustošenjem gozdov izvirajoče zanimanje za gozd, zvezano s prvimi poskusi, to prodiranje gozdnega opustošenja preprečiti, oziroma rešiti, kar se še rešiti da.

To zanimanje za gozd izvirajoče — kakor omenjeno — prvotno iz opravičenega strahu pred bodočnostjo gozda, je tedaj privedlo do tega, da so se najrazličnejši činitelji, in sicer: države, dežele, osebe, korporacije, interesenti najrazličnejših vrst, znanstveniki vseh z gozdom v zvezi stoječih panog itd. začeli zanimati za gozd v vseh vidikih in ga natančno raziskavati. Ena ali druga država, oziroma eden ali drugi narod je tozadevno dosegel prvenstvo, drugi narodi in države zaostajajo.

Z rastočim spoznavanjem važnosti gozda je predvsem država začela posvečati gozdu svojo pažnjo, ki je našla potem svoj odraz v več ali manj uspeli gozdni zakonodaji. Da je naraščajoča omnipotenca države — odkar je bila v kot potisnjena liberalna doktrina neumešavanja države v gospodarsko življenje — začela posvečati gozdu svojo pažnjo v najvišji meri, do krutega poseganja v privatno lastnino, zamoremo prav lahko ugotoviti pri pregledovanju in presojanju gozdnih zakonodaj, ki so dosegle v nekaterih državah vzorno stališče. Kakovost gozdnih zakonodaje je postala eno mnogoštevilnih meril za precenjevanje ekonomske kulture narodov in držav.

Iz razstave pohištva.

Gozdna politika države kot del splošne državne ekonomske politike se pa ne sme ustaviti pri strogih predpisih oziroma prepovedih glede gozdnega gospodarstva, temveč mora vse povzeti, da gozdovi ne samo prirastejo, ampak posebno tudi, da se ničesar ne izgubi, kar je vredno posekati, oziroma prodati. Zaradi tega mora gozdna politika — kot del splošno-ekonomske, specijalno agrarne državne politike — tudi odstraniti vse zapreke, ki so racionalnemu gospodarstvu na potu: naprava potov, cest, železnic, skrb za ureditev vodnih potov, ker so najbolj poceni, uredbe v lukah za prekomorski obrat; ugodne trgovske pogodbe, posebno pa stremljenje po aktivni trgovini, to se pravi: izvoz domačih gozdnih proizvodov v kolikor mogoče finalni obliki, iz domačih luk, na domačih ladjah direktno v tuje luke. Tako ostanejo vsi vmesni dobički doma — v podkrepitev aktivne plačilne bilance.

Pri tej priliki in v tem okviru moramo omeniti še važna dejstva, ki časovno v poznejšo dobo spadajo.

Nj. Vel. kralj — lovec.

Gozdna zakonodaja ene ali druge države se namreč ni mogla omejiti na tozadevne odredbe v domačem gozdnem zakonodajstvu, temveč pokazala se je potreba dogovora s sosednimi državami v svrhu sporazuma pri vprašanjih mednarodnih relacij, nastalih iz dejstva, da meji en gozd ob dve državi ali pa da alterira šumsko gospodarstvo ene države vodne razmere druge države, ako ista reka teče skozi dve državi. Vzroki so bili ali ekonomski ali pa geopolitični. Takih in enakih skupnih ali internacinalnih, na gozdno gospodarstvo nanašajočih se problemov je bilo in je treba vse polno rešiti. K temu še pristopi dejstvo internacinalne prepletenosti gospodarstva.

V svrhu brezhibnega poteka medsebojnih odnošajev, izvirajočih iz gozdnega gospodarstva, ki zadeva

dve ali več držav, so se vršili tedaj že pred vojno pomembni sestanki, tako n. pr. je l. 1913. v Parizu razpravljaval velik gozdni kongres, ki je pretresal slična vprašanja. Še večjo važnost pa moramo pripisovati svetovnogospodarski konferenci v Ženevi leta 1927., kjer so razna internacinalna gozdna vprašanja tvorila predmet živahnih debat. Ta kongres v Ženevi je bil posebno važen.

Navzlic atmosferi medsebojnega nezaupanja in sovraštva, omejitve na samega sebe, pretiranega nacijonalizma in autarkizma, pa so se našli tudi po vojni možje, krogi in interesenti, ki so glede na neutajljivo in nepremostljivo — že omenjeno — prepletenost svetovnega gospodarstva zahtevali, da se tudi glede gozdov ustanove gotove smernice enotnega postopanja, to pa ne samo glede na internacinalno trgovino z lesom, lesnimi pol- in finalnimi fabrikati, temveč v prvi vrsti glede internacinalne (v tem smislu boljše rečeno evropske), ureditve vseh perečih gozdnih vprašanj, posebno racionalno izsekavanje in pogozdovanje, omejitev škod, napravljenih po hudournikih, uglajenje vodnih potov za nemoteni prevoz lesa po najcenejši vodni poti iz ene države v drugo — sploh z eno besedo — internacinalna ureditev vseh gozdnih, vodnih in drugih razmer, ki se tičejo dveh ali več držav in ki imajo gozd kot substrat. Še enkrat bodi omenjeno, da so internacinalni dogovori zaradi gozdov precej pozno nastali, potem ko se je že znanost popolnoma polastila gozdnega problema. (Omenili smo to dejstvo zaradi tega že na te mmestu, ker najbolj prikladno spada h kratkemu orisu gozdne zakonodaje.)

Država se je tedaj poprej začela zanimati za gozd, kakor drugi faktorji, vendar še dolgo ni bilo nobenega govora o racionalni gojitvi gozda.

Državne odredbe za najprimitivnejše varstvo gozda niso bile nič drugega kot refleks surove empirije prvih, za varstvo gozda poklicanih faktorjev, ki so se večinoma rekrutirali iz lovcev. Lov jim je bil glavna, gozd postranska stvar.

Da so začeli gozd iz čisto drugih vidikov gledati in mu posvečati ono pažnjo, katera mu po pravici gre, to ima svoj vzrok v celi vrsti dogodkov, katere pa ne smemo postaviti pred polovico 18. stoletja.

Na temelju različnih znanosti, ki so se tedaj začele pojavljati, se je tudi poglobilo znanje o gozdu; znanje, ki je polagoma začelo zavzemati karakter posebne discipline. Gozdna znanost je našla posebno močno oporo v prirodnih (kot pomožnih) znanostih, o katerih bomo pozneje še nekaj omenili.

Tudi druge znanosti so posvečale svojo pažnjo gozdu, posebno: klimatologija, meteorologija, geo-

grafija (po vseh vidikih) geologija, pedologija, geodezija, rastlinska fiziologija, gozdna botanika, znanost o živalstvu, hidrografija, nauk o zagrajanju hudournikov, nauk o gradnji gozdnih železnic, kemija, fizika, statistika, narodna ekonomija, končno kemična in mehanična tehnologija lesa itd. itd.

Vse te navedene in še druge pomožne znanosti so se združile in pripomogle do tega, da je nastala prava gozdna znanost, kot znanost za sebe, opirajoč se na zgoraj navedene postranske discipline, ki pa seveda niso izčrpno navedene.

Znanost o gozdu sama pa predstavlja človeško delovanje, naperjeno na racionalno pridobivanje vseh poglobitih in postranskih gozdnih proizvodov in z vednim ciljem pred očmi, obdržati gozd kot stalni vir dohodkov, ne pa ga na roparski način izčrpati. Tako pravo, zares racionalno zanimanje za gozd, znanstveno raziskavanje te mogočne prirodne pojave, ugotovitev vsestranskih uplivov gozda itd. itd. ne smemo — kakor rečeno — nastaviti poprej, kakor v sredini 18. veka, ponekod še mnogo pozneje ali sploh ne.

Izvršeno preredčenje v odd. 100 d. Kranjska dolina.
Šumska uprava Bled.

To vsestransko pregledovanje, presojevanje, ocenjevanje in uvaževanje gozda v vseh vidikih je pa našlo posebno močno oporo na — tedaj porajajočih se — prirodnih znanostih sploh, posebno pa tudi na geografski disciplini, ki je posvečala gozdu iz vseh vidikov (prvotno posebno iz rastlinsko-geografskega in pa klimatologičnega vidika) svojo posebno pažnjo. V teku 19. stoletja pa do danes je geografija vedno bolj in z vedno večjim uspehom pritegovala gozd v okvir svojih raziskavanj. Pozneje je šele prišel smotren izkoriščevalec gozda kot sekač, žagar, prodajalec surovega lesa, izdelovalec pol- in celih fabrikatov in končno svetski veletržec z lesom, ki prepeljava posebne lesne vrste tisoče in tisoče morskih milj iz enega kontinenta v drugega. Da pa tak mogočen naroden vegetativen

pojav, kakor je gozd, ni mogel ostati brez zanimanja, tudi pri faktorjih, ki — vsaj navidezno — niso imeli in nimajo direktnega zanimanja za gozd, temveč v bolj sekundarnem smislu, je spričo pojave gozda, ki mogočno posega v vsakovrstne panoge življenja, lahko umevno. Tako moramo najprvo omeniti stališče narodne ekonomije h gozdu (manj h gozdni znanosti).

Ta relativno mlada znanost narodne ekonomije seveda tudi ni zaostala in je to mogočno vegetacijsko pojavo — imenovano gozd — pritegnila v okvir svojih raziskavanj. Znanost narodne ekonomije je glede na gozd skušala predvsem ugotoviti, kakšno vlogo ima gozd kot produkcijski faktor, kot izvor in dobavitelj najrazličnejših porabnih dobrin, kot glavno torišče lova, kot privlačna sila za tujca (n. pr. posebno dober zrak, gozdna zdravilišča, krasota gozda samega, otvorjenje nacionalnih parkov; estetične lepote gozda itd. itd.).

Iz socialnih vidikov je pa znanost narodne ekonomije dognala, da eksistenca gozda nebroju ljudi nudi možnost zaslužka od sekanja debla v gozdu, pa do izvoza gozdnih proizvodov, poudarjajoč pri tem večji ali manjši upliv na trgovsko in končno na plačilno bilanco.

Še enega važnega vprašanja iz socialne politike se je lotila narodna ekonomija na gozd, pač v zvezi posebno s politično geografijo in deloma tudi z antropologijo. Mislimo na vprašanje iztrebljenja pragozdov — posebno tropičnih — v svrhu naselitve hitro naraščajočega prebivalstva. To vprašanje tvori enega izmed najvažnejših in najtežjih modernih problemov. Narodni ekonom, geografi in geopolitiki se neumorno bavijo s tem vprašanjem.

Da nova znanost geopolitike ni mogla iti mimo take važne prirodne oblike kakor je gozd, je jasno. Glede na gozd raziskuje geopolitika vegetativno formacijo kot vevplivni faktor na možnost ali nemožnost glede prometa, to se pravi premikanje in prodiranje skozi gozd in sicer posameznika, skupin, vojsk, narodov; raziskuje možnost ustanovitve naselbin in držav. Geopolitika raziskuje dalje gozdove v planjavah in na gorah; gozd kot mejo; gozd v političnem in strategičnem oziru; gozd kot pozorišče vojská; gozd kot oviro za zavojevanje in osvojevanje; gozd kot zatočišče premaganih; nadalje gozd kot mogočni delni faktor autarkije, oziroma nemožnosti samooskrbe; končno gozd s svojimi nenadomestljivimi proizvodi kot eden izmed glavnih posredovalnih faktorjev svetskogospodarske prepletenosti, kot dobavitelj cele vrste snovi, za katerim vlada eno največjih povpraševanj na svetu.

Kajti k svetski borbi za najvažnejše surovinske ali polysurovinske snovi (premog, petrolej, olje iz premoğa, železna ruda, baker, zlato, kaučuk, bombaževina, volna, žito, dušik), h katerim bi mogli prišteti

še nekatere druge surovinske, oziroma polsurovinske proizvode, ki imajo tudi važno vlogo v svetskem gospodarstvu, ki so pa bolj sekundarnega pomena (kakor n. pr. žitarice (razen pšenice), juta, surovine in polsurovine za sladkor, kava, tobak, ribe, živalski proizvodi) očitno že začno pripadati tudi gozdni in lesni proizvodi kakor kožuhovina, strojila, les za kurjavo, za rudokope, za železniški material, za stavbarstvo in pohištvo itd.; prav posebno pa še ogromno povpraševanje po lesu za industrijalne svrhe (lesna snov, celuloza in za papir in lepenko, za umetno svilo; končno za kemične snovi; velikanska je tudi poraba lesa v industriji vžigalic).

K različnim bolj ali manj prikritim borbam za svetske surovine, stopa vedno bolj jasno v ospredje tudi borba za les. Ta borba pa pomeni geopolitičen faktor prve vrste.

Vsi ti navedeni faktorji (država, zakonodaja, znanost, posebna gozdna znanost, narodna ekonomija, geopolitika itd.) so bili in so še neumorno na delu, da nam podajo jasno sliko o celokupnem gozdnem obstoju na svetu, proučujoč vse gozdne pojave z največjo natančnostjo, od najmanjše gozdne rastline do gozdne veleforme. Ne smemo pa v tem okviru prezreti zaslug lesnega trgovca za spoznavanje gozda in lesa, seveda bolj iz praktičnih in v prvi vrsti privatno-ekonomskih vidikov. Dočim se prvotno imenovani faktorji zanimajo za gozd kot tak, lesni interesent zasleduje vse, kar je z gozdom in drevjem v zvezi — od borealnega pragozda z velikanskimi enotnimi, za eksploatacijo najbolj prikladnimi obstoji iglastega ali listnatega drevja, do velikih in plemenitih dreves v tropičnih pragozdih, oziroma do posameznega drevesa, ako mu po svoji kvaliteti nekaj nudi.

Da je trgovec tedaj v svojem neumornem iskanju po svetu za gozdnimi in lesnimi proizvodi nehote obogatil objektivno spoznavanje gozda in lesa, je iz njegovega izdelovanja razvidno.

Ne smemo končno pozabiti še lesnega industrijalca, kojega industrijalno-tehnično delovanje v prvi vrsti s kvalitetami lesa računa. Dolgoletna lesnoindustrijalna skušnja podeli dragocene ugotovitve, migljaje in nasvete glede na zgoraj omenjeno objektivno raziskavanje gozda in lesa.

Rezultati tega intenzivnega znanstvenega zanimanja in delovanja glede na gozd in les in pa praktično izvajanje znanstvenih, ekonomskih, socialnih in geopolitičnih ugotovitev se nam končno osredotoči v že danes precej jasni sliki gozda, z vsemi njegovimi zakladi, poznavanj gozdnih formacij in kakovosti drevesja do prikladne uporabe posameznih lesnih vrst v praktično-ekonomskem življenju.

Danes moremo računati s sledečimi ugotovitvami: Površina zemlje obsega 510.000.000 km², od tega odpade na suho zemljo samo 144.000.000 km², dočim je vsa ostala površina zemlje z vodo pokrita.

Od teh 144.000.000 km² pokriva gozd približno 43.000.000 km² (številke ob sebi umevno — ne morejo biti popolnoma točne). Od teh 43.000.000 kvadratnih kilometrov gozda spada največ gozdov na Azijo (13.000.000 km²), najmanj na Avstralijo in Oceanijo s samo 1.500.000 km².

Evropa, s svojimi 3.000.000 km² (od katerih pokriva 76.000 km² jugoslovanski gozd) stoji na predzadnjem mestu, toda ima v lesni trgovini prvo mesto.

Dalje smo poučeni o razprostiranju gozdov: kako daleč segajo proti severu in proti jugu, oziroma od severa in juga do ekvatorja; kako daleč prilezejo gozdne formacije do tundre, snega in ledu, kako daleč jih moremo zasledovati na visokih gorah, oziroma kje postavi morje, skalovje, stepa, puščava, močvirje razprostiranju gozda meje.

Prav posebne važnosti pa je kakovost gozda glede drevesnih formacij samih ali je visoki gozd, nizki gozd, različne vrste grmičevja, gosti ali redki gozd, posebno zadnje imenovani se nahaja več-

krat v subtropskih in včasih tudi v tropičnih pokrajinah. (Najbolj znana tozadevna forma je tako zvani galerijski gozd.)

Znanost in praksa sta nam pokazali, oziroma nam še vedno na novo odkrivata raznovrstne dobrine, katere nam nudi gozd.

Gozdne proizvode moremo razdeliti v splošne, postranske in glavne.

Splošnega pomena je gozd kot regulator padavin in vodovja in s tem močno uplivni faktor na podnebje in hidrografične razmere včasih zelo obširnih pokrajin, kar je posebno važno zaradi eventualno potrebnega nasada zaščitnih gozdov. (Tozadevne geopolitične stike smo že omenili.) Dalje nam nudi gozd zavetišče, hlad, dober zrak, mir, ima estetična svojstva, poživi, ublaži in navduši človeka. Lov ima posebno vlogo. Iz socialnega vidika — kakor že omenjeno — nudi gozd možnost zaslužka za množico delavcev in pa prostor za naseljevanje z izsekavanjem gozda, kakor se je to v prvi polovici srednjega veka v srednji Evropi vršilo in kakor se to vrši tako rekoč pred našimi očmi v atlantskih pokrajinah Zedinjenih držav. (Možnost naseljevanja v tropičnih gozdovih Kongske in Amaonske kotline, katere je treba seveda še iztrebiti, smo že pri dotiku geopolitičnih vidikov omenili. Mnogi strokovnjaki so mnenja, da prevelik optimizem v tej stvari ni na mestu.)

Postranske dobrine gozda so kaj mnogo-vrstne: skorja, smola, terpentin, stelja, trava (gozdni pašniki), odpadki od drevja, listje, igle, stoži, ježice, bukvice, gobe, jagode, različna koristna zelišča itd.

Glavna dobrina gozda pa je in ostane les.

Poraba lesa sega od najstarejših časov (iz kamenite dobe) do danes. Navzlic pritegnitvi neštevilnih drugih snovi, važnost in znamenitost lesa ni nazadovala, temveč zavzema dnevno večji obseg.

Brez lesa ni mogoče obstojati. Njegove porabne zmožnosti so nepregledne in neprenehoma rastejo, zato zavzema interes za les dnevno intenzivnejše forme in industrijalna poraba lesa posega v vedno nove panoge industrijalne produkcije.

Znanost in praksa nam predočujeta, kateri kontinenti, pokrajine, države in dežele trpijo na pomanjkanju lesa, dočim ga imajo druge v izobilju, tako da moremo danes situacijo čisto jasno pregledati. V prvi vrsti pridejo v poštev za eksport severnohemisferski gozdovi starega in novega sveta, dočim druge velikanske pokrajine trpijo pomanjkanje na lesu (proti tečajema ležeče dežele, visoka gorovja, puščave, stepe, puste, močvirja itd.).

Ni brez zanimanja, da so Zedinjene države, ki imajo v svojem Kordiljerskem delu velikanske gozdove, prisiljene uvažati les ne samo iz bližnje, na gozdu zelo bogate Kanade, temveč tudi iz velikanskega femo-skandijskega gozdnega rezervoarja, kateremu se pridružuje v najnovšem času tudi lesna konkurenca boljševiske države, konkurenca, ki že tudi v mediteran posega. Evropa se nahaja v srečnem položaju, da razpolaga z bogatimi kvalitetnimi gozdovi in s takim lesom.

Tudi naša država je deležna bogastva evropskih gozdov, kakor tudi razpolaga s posebnim kvalitetnim lesom (n. pr. slavonski hrast).

Z izpolnitvijo potrebnih predpogojev, ki so deloma naloga splošne državne gospodarske politike v vseh panogah pospeševanja produkcije, trgovine in prometa, z racionalnim sodelovanjem privatne inicijative, z mobilizacijo splošnega interesa za to naše bogastvo, ki ga cenijo na 2 do 3 milijarde dinarjev, ter posebno z navezanjem direktnih konsumentskih stikov, s pripomočjo lastnega prekomorskega prevoza, čaka v tej panogi nacionalne produkcije našo državo brezdvomno lepa bodočnost.

Bogdan Pogačnik:

Lovišča v podružnici Slovenskega lovskega društva v Mariboru.

Lovišča v mariborski podružnici, ki je ena največjih v Sloveniji, lahko razdelimo v tri glavne vrste. Najlepši so lovi na Dravskem polju. To so izrecno poljska lovišča. Pred vojno so slovela zaradi bogastva na zajcih, na jerebicah, posebno mnogo pa je bilo fazanov. Na enem lovu, in sicer tekom enega dneva so ustrelili po več sto zajcev, nič manj fazanov in veliko jerebic. Ta izredno bogata, dobro gojena lovišča, ki so bila po večini last veleposestnikov, so bila zelo uničena med vojno in po njej. Največ so trpela v letih 1918. do 1919. Z ustanovitvijo podružnice Slovenskega lovskega društva pa so pričeli člani z novim delom in so se lovišča že v prvih letih precej opomogla. Toda huda zima v letu 1928-29. pa

je pretila, da uniči vsa naša poljska kakor tudi gozdna lovišča. Pred to zimo 40 do 50 družin jerebic broječa lovišča, so imela potem le dve, tri družine. Ker ni nihče pričakoval take katastrofe, ni bilo prav nič jerebic polovljenih. Zakupniki so sicer svojo divjad pridno krmili, ali vse to ni nič pomagalo. Baš na krmiščih so največ perjadi uničile gladne ujede, pa tudi psi in mačke. Lovci so bili prisiljeni lansko leto si naročiti jerebice po Lovski zadruzi v Ljubljani.

Prijetno iznenadeni pa so lovci v letošnjem poletju. Poleg jerebic, ki so jih spustili v letošnji pomladi in ki so se jako dobro razmnožile, so se jerebice prav v izrednem številu pojavile v valovitih slovenskih gorinah, in sicer mnogo tistih, za katere so

zakupniki lovišč iz Dravskega polja mislili, da jih je uničila pretekla zima. Kakor je videti, so se gladne in premrzle jerebice preselile v solčna pobočja Slovenskih goric. Odtod pa še tu pa tam kaka tropica zopet preleti v svojo staro domovino.

„Kralj gora“ Planinski orel. (Foto kr. dv. preparator V. Herfort.)

Lovišča v Slovenskih goricah, ki so sorazmerno revnejša na divjadi, so se tudi že precej popravila.

Znamenita so lovišča na zelenem Pohorju. Malo je krajev v srednji Evropi, ki bi se odlikovali po tako pestri favni, kakor je baš pohorska. Temni smrekovi, tu pa tam z listovci mešani gozdovi, nudijo najlepša skrivališča srnjadi, v skalnatem delu, nad Slovenjim gradcem pa je celo nekaj gamsov. Zelo značilno za naše prostrane gozdove sta divni ptici veliki petelin in krivorepi ruševac. Za velikega petelina se ni čuditi, da se tukaj nahaja v tako znatnem številu. Bolj čudno je, da ljubi naše obraščeno gorovje ruševac. Dočim ruševac na Gorenjskem domuje samo v visokem, z rušjem obraščenem skalnatem planinskem svetu, najdemo na Pohorju ruševca v velikih posekah sredi temnih gozdov. Mnogo je v Pohorju tudi gozdnih jerebov, ki se pasejo v poznem

Danilo Goriup:

Gozdarsko-lovska razstava in naša lesna industrija.

Ljubljanski velesejem, ta naša važna in ponosna gospodarska ustanova, ki je mogla letos slaviti desetletnico svojega obstoja in uspešnega dela, odvarja zopet svoja vrata, da sprejme gostoljubno pod svojo streho Gozdarsko-lovska razstavo, ki se prireja letos v Ljubljani kot prva svoje vrste v naši državi.

Lepi in razveseljivi uspehi do sedaj na ljubljanskem velesejmu prirejenih strokovnih razstav so dali pobudo, da je podružnica Jugoslovanskega šumarškega združenja v Ljubljani skupno s Slovenskim

poletju na lepih z rdečimi močnicami in črnimi borovnicami pretkanih gozdnih planah. Tu pa tam se je v zadnjih letih v Pohorju pojavil tudi kak divji presič. Prav lep eksemplar, ustreljen leta 1928., je razstavljen na letošnji šumarski in lovski razstavi. Posebno pozornost vzbujajo rogovje ravninskih srnjakov, ki se znatno razločuje od gorskih, in to po moči kakor tudi po izredno lepi temni barvi.

Sloveča pa so tudi naša lovišča na gorskih pobočjih Savinjskih planin.

Mariborska podružnica Slovenskega lovskega društva prikazuje na razstavi, da napredujejo njena lovišča od leta do leta in da bodo v doglednem času postala zopet tako bogata, kakor so bila pred leti. Naša lepa lovišča, bogata na perjadi kakor tudi na drugi divjadi, bodo v nekaj letih vzor ostalim loviščem naše države.

Srnjakova glava. (Prep. V. Herfort, kr. dvorni preparator.)

lovskim društvom in sporazumno z našimi gospodarskimi organizacijami pripravila to razstavo. Prireditelj ima strokovno-poučen namen, obenem pa nudi razstavljaljočim tvrdkam ceno in ugodno priliko, da navežejo nove trgovske stike z interesenti, ki bodo ob priliki Gozdarsko-lovske razstave prihiteli iz domačih krajev in iz inozemstva v Ljubljano.

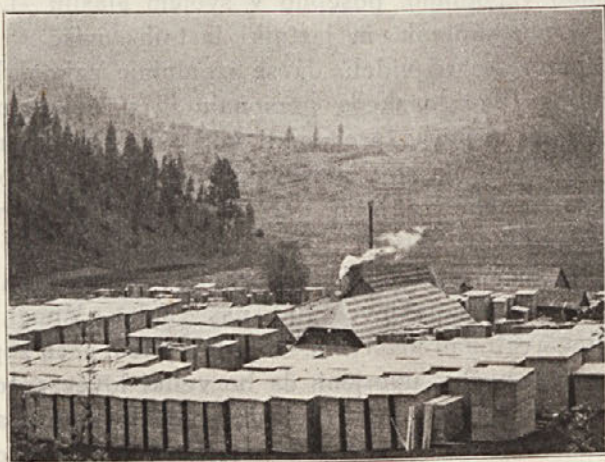
V programu razstave je bilo določeno važno mesto domači lesni industriji in obrti. Zanimanje gospodarskih krogov lesne stroke v vsej državi in številna

udeležba podjetij jamči, da bo razstava nudila res lep in splošno zanimiv pregled domačega dela ter napredka, katerega je dosegla lesna industrija v prvem desetletju svobodnega gospodarskega razmaha v naši državi.

Posebno pozornost je posvetil razstavni odbor zbiranju statističnega materiala, ker je statistika najboljši in nepobitni dokaz za važnost, katero ima predelava lesa za prebivalstvo celih pokrajin, katerim nudi skoro edino možnost zaslužka, potem za železniško upravo, koje glavno prevozno blago je les, ter za naše narodno gospodarstvo sploh, ko je vendar izvoz lesa odločilnega pomena za našo trgovinsko bilanco.

Nad dva tisoč velikih in malih žagarskih obratov predeluje les samo v mejah dravske banovine in na stotine štejejo podjetja, ki izdelujejo iz lesa najrazličnejše finalne produkte od lesenih žebeljev in čepov do luksuznega pohištva in papirja.

Do 140.000 stalnih in sezonskih delavcev zaposlujejo lesno-industrijski obrati v naši državi, in to večinoma v nerodovitnih krajih, ki ne morejo preživljati svojega prebivalstva in so dajali v preteklosti glavni kontingent naše emigracije. V teh gozdnatih siromašnih krajih je nastopala lesna industrija vedno kot kulturni pionir, kateremu so sledile ceste in železnice in s tem združene možnosti stalnega zaslužka in blagostanja.

Žaga v Travniku (Kočevski srez).

Prevoz lesa in lesnih izdelkov je tvoril leta 1928. v lokalnem prometu ca. 30% in v izvoznem prometu ca. 57% celotnega našega železniškega prometa. Vrednost izvoženega lesa pa je znašala v letu 1929. ca. 1900 milijonov dinarjev, to je skoraj četrtino vrednosti celotnega izvoženega blaga. Čim bolj se naša lesna industrija izpopolnjuje, v čim večjem obsegu se uvaja izdelovanje finalnih produktov, tem više se dviga vrednost izvoženih lesnih izdelkov in se istočasno ohrani zaslužek predelave domačemu

producentu in delavstvu. Na tej poti korakamo čvrsto naprej.

Z veseljem moremo ugotoviti, da se zaveda državna uprava v vedno večji meri eminentne važnosti, katero imajo za državno gospodarstvo naši gozdovi in njih pravilno izkoriščanje. Kulminacija povojne konjunktore na svetovnem lesnem trgu je že davno prekoračena in v hudi konkurenci, katera je v zadnjih letih nastala med produkcijskimi državami, bo mogla naša lesna industrija le tedaj uspeti, ako bo našla pri državni upravi zadostno podporo.

Sledeč zgledu drugih produkcijskih držav je sklenila naša železniška uprava v poslednjem času direktne ugodnostne tarife z Italijo in Grčijo, kamor je usmerjen glavni izvoz našega lesa. Vendar je to le začetek. Pravilne rešitve čaka še cela vrsta prometno-tarifnih vprašanj, katerih železniška uprava za enkrat iz fiskalnih ozirov noče načeti, ki pa bodo morala biti čimprej urejena, ako nočemo sami ztvoriti našemu lesu izhoda na svetovni trg. Nujne in temeljite korekture so nadalje potrebne neprijemno visoke postranske železniške pristojbine, tako za industrijske tire ter najemnine za ležarinske prostore na postajah in v pristaniščih.

Vsako leto izgubi naša država težke milijone, katere plačuje v prvi vrsti lesna industrija našemu sosedu za prevoz lesa, katerega izvažamo preko Trsta v svet, ker se ne gradi železnica preko Kočevja na Sušak, ki bi nas osamosvojila in bi istočasno zasigurala železniški upravi stalni vir dohodkov, našim ladjam pa potrebni tovor.

Nujno potrebno je, da se vsa naša javnost zaveda pomena, katerega imajo gozdovi za naše narodno gospodarstvo, ter da z razumevanjem in interesom zasleduje vsa vprašanja, tičoča se njih varstva in racionalnega izkoriščanja. Le tako dobimo jamstvo, da se bo to največje darilo, katerega nam je priroda dala, vedno pravilno in v korist splošnosti uporabljalo. Da doseže Gozdarsko-lovska razstava v tem smislu čim večji uspeh, mora biti želja vsakega, kateremu je naše narodno blagostanje in njega dvig na srcu.

Kvartopirci. (Prep. kr. dvorni preparator Herfort.)

Dodatek

k seznamu razstavljalcev lovskega oddelka, paviljon „G“.

- Trofeje Nj. Vel. kralja Aleksandra I.
Achtschin Rudolf, Kostanjevica, 1416—1441
Armič Josip, Petrovče, 1376, 1410—1413
Božič Cvetko ing., Ljubljana, 1170—1173,
1368—1375
Blumstein I., Litija, 1274—1275
Čepon I., Ljubljana, 1269
Direkcija šum, Ljubljana, 1262—1267
Dolenc Franc, Kokra, 1513—1538
Dostal Stanko, Ljubljana, 1276
Gagern Hans baron, Leskovec, Krško, 1451—1510
Gale Karl, not. kand., Ljubljana, 1174—1179
Gorišek Josip, Litija, 1539—1540
Herfort V., Ljubljana, 1279—1281
Kalman pl. Ghyczy, Čabar, 1184—1201
Karais Ante, Karlovac, 1376—1409
Kavčič I., Ljubljana, 1268
Lovrenčič Ivan dr., Ljubljana, 1242—1255
Luckman dr., Ljubljana, 1202—1241
Lulig Avgust, Ribnica, 1314—1316
Malnšek I., Ljubljana, 1261
Miklič Franc, Ljubljana, 1541
Piščanec E., Ljubljana, 1283
Pušman I. ing., Litija, 1272—1273
Rabas Adolf, Smlednik, 1135—1146
Sevčik Franc, Ljubljana, 1256—1260
Šagel I., Brežice, 1366
Šega Boris, Jesenice, 1181—1183
Štepic Peter, Ljubljana, 1358
Trošt Janko, Ribnica, 1337—1357
Wambolt Filip, Smlednik, 1147—1169
Windisch-Graetz Hugo dr., knez, Oplotnica, 1270—1271
Winkle I., Sevnica, 1362—1365
Wölfling Oton, Bled, 1511

Kapus Vladimir:

Lovstvo — važna gospodarska panoga. — Lovstvo pred vojno, med vojno in po njej.

Vladimir Kapus.

V Sloveniji je lovstvo zelo razvito že od pamtiveka. Naši pradedje so lovili po večini zaradi zabave. Lahko bi trdili, da je to naš najstarejši sport. V kasnejši dobi, ko so bila veleposestva razdeljena, so lovišča po večini prevzele občine in prejemale za njih oddajo bodisi posameznim zakupnikom ali družbam precejšnje vsote. Toda drugi dohodki so bili v tej dobi minimalni. Meso divjadi so slabo prodajali, orožje so si lovci nabavljali iz drugih krajev, edino kar je nekaj prinašalo, je bila kožuhovina. Zadnja leta pred svetovno vojno pa se je lov v slovenskih pokrajinah pričel modernizirati in se je s tem tudi znatno izboljšal. Po večini so napredovala planinska lovišča, ki so jih imeli v zakupu tujci. Tekom let so se taka lovišča v ceni zelo dvignila, in sicer zaradi bogastva na divjadi, ki se je pri dobri negi in pri pravilnem izvajanju lova zelo pomnožila. Meso divjachine pa tudi v tej dobi ni prišlo do vrednosti. Večino mesa divjadi so uporabili doma. Tudi trgovina s kožuhovino se ni razvila, kajti manjkala je organizacija.

Med vojno so bila naša lovišča močno uničena in izgubila so na divjadi več kot 50%. Povod temu je bilo v poglavitnem to, ker je večina lovskih paznikov bila pri vojaki in pa pomanjkanje človeške hrane. Ljudje so na vse načine skušali priti do mesa. Proti koncu vojne so odhajale cele družine divjih lovcev v planine in postrelili so, kar jim je prišlo pred cev, ne glede na to, ali je divjad zakonito za-

ščitena. Popolno uničenje je pretilo našim loviščem med preobratom. Vsakdo, kdor je le hotel, je dobil puško in municijo. Vojaški oddelki, vračajoči se preko Karavank, so skoraj do zadnjega potolkli težko vzgojeno kolonijo kozorogov, edino poleg one, ki je last italijanskega kralja v Severni Italiji v pogorju Mont Blanca. Od 60 kozorogov jih je ostalo le še 5. Podobno se je zgodilo tudi z gamsi. Stalež gamsov je bil uničen za več kot 60%. Mnogo so trpela tudi poljska lovišča. Najbolj so jih uničevali zankarji in pa to, ker se nihče ni brigal za osveženje krvi in za krmljenje jerebic in fazanov. V takih slabih razmerah so jeli popuščati tudi lovozakupniki in marsikdo je postrelil še to, kar je preostalo v lovišču. Med srnjadjo so ogromno škodo povzročili volkovi. Pritepli so se med vojno in po vojni iz Hrvatskega. Najbogatejša srnja lovišča so bila decimirana. Na najnižji stopnji so bila naša lovišča v letih 1920. do 1921.

Po tej dobi pa so se lovišča jela izboljševati. Kakor hitro se je jel uveljavljati zakon in z njim vezani državni red, se je že pokazal napredek tudi v lovstvu. Orožništvo je pobralo nepoklicanim lovsko orožje. Slovensko lovsko društvo je spodbujalo svoje člane k novemu delu, in to s predavanji, z medsebojno vzpodbujajo, posebno v svojem glasilu »Lovcu«. Lovozakupniki in lastniki lastnih lovišč so se opogumili, ko so videli, da se izpolnjuje zakon. Postavili so več lovskega personala in pričeli krmiti divjad ter uspešno preganjati volkove. Naj omenim pri tej priliki, da so v slovenskih pokrajinah od preobrata, posebno v letih 1922. do 1927., uničili več kot 70 volkov.

Največja vzpodbuda za ureditev lovstva pa je bila novica, da je lovec tudi naš vladar. Mnogi, ki so obupavali nad lovstvom, so prijeli v tem času zopet za lovske puške, uverjeni, da bo veliki lovec gotovo naklonjen ljudstvu in skrbel, da pojde lovstvo pravo pot. Padel je strah, da tudi v naše kraje prodre prosti lov, kakor je bilo v pokrajinah stare Srbije. To je bila doba preporoda našega slovenskega lovstva.

V tej dobi so se jele dvigati lovske zakupnine. V mnogih na divjadi bogatih občinah so se zakupnine podesetorile. Temu povod je bila seveda tudi takratna obilica denarja.

Zelo važno vlogo v povojni dobi pa vrši v lovstvu lovska zadruga. Nadela si je nalogo, da nabavi lovecem vso potrebno divjad za osveženje krvi, nadalje sol in da proda meso divjadi in kožuhovino. V področju lovske zadruge, in sicer v zvezi z ljubljanskim velesejmom, je bila ustanovljena »Divja koža«, ki je prvotno prodajala kožuhovino samo iz Slove-

nije, sedaj pa na njenih sejnih najdemo kožuhovino iz vse države. Vsako leto je na sejnih »Divje kože« prodano več kot za milijon dinarjev naše kožuhovine.

Z razvojem lovstva je v neposredni zvezi tudi napredek puškarstva. Večina lovskega orožja in municije se izdeluje v naših domačih tovarnah.

Pravilno lovstvo, ki nudi gospodarske in telesne koristi, posebno pa lepo duševno razvedrilo, je jelo prehajati našim lovcem v kri in večina lovcev željno pričakuje novega zakona, ki bo vzel v zaščito več

vrst divjadi in tudi nekaj zveri, ki niso nevarne človeku.

Lovišča, ki so jih nekoč vzorno upravljali tujci, med vojno in neposredno po nji skoraj uničena, so danes v zakupu slovenskih lovcev in znatno napredujejo. Veliko lovišč je doseglo že isto stopnjo, na kakršni so bila v letu 1914., mnoga pa so jo že prekoračila. Če bo šlo tako dalje, bomo v par letih glede lovstva in zaščite živali med najbolj urejenimi državami na svetu.

Ing. Alojzij Štrancar:

Zagrajevanje hudournikov.

Zagrajevanje hudournikov je ena izmed panog, v kateri se udeležujejo gozdarski inženjerji. Njim je poverjeno urejanje hudournikov pri nas, v Avstriji, Češkoslovaški, Franciji, Italiji in prav gotovo še v mnogih drugih državah; po vseh državah pa pri urejanju hudournikov gozdarski inženjerji vsaj sodelujejo, če že ne vršijo čisto sami te službe. Tako n. pr. se vrši urejanje hudournikov s skupnim, vzajemnim sodelovanjem med gradbenim in gozdarskimi inženjerji v Nemčiji in Švici.

Grmada, Polhov gradec: Od hudournikov razorano pobočje.

Gozdarskim inženjerjem je bila poverjena ta naloga radi tega, ker pridejo pri sistematičnem zagrajevanju hudournikov poleg gradbenih ukrepov v prvi vrsti v poštev razni gospodarski in kulturni ukrepi, kakor zopetna pogozditev in potravljenje goličav, melišč in grap, ki jih more pravilno presojeti, odrejati in izvajati le gozdarski inženjer, ki ima zadevno predizobrazbo. Tudi je gospodarskim in kulturnim ukrepom, ki morejo nastajanje hudournikov že v kali preprečiti in že nastale brez velikih stroškov zopet pomiriti in napraviti neškodljive, pripisovati večjo važnost, kakor gradbenim ukrepom.

Hudourniki so namreč največkrat posledica opustošenja gozdov. Kjer gine gozd, tam nastaja hudo-

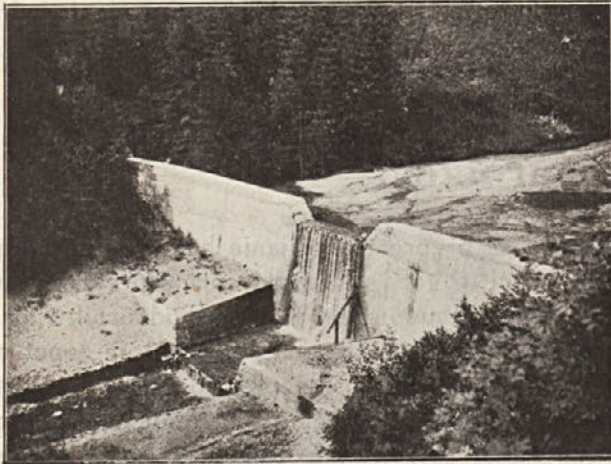
urnik. Da se prepreči nastajanje hudournikov, je potrebno zaščititi gozd, ki je največja zapreka nastajanju in divjanju hudournikov. Če je hudournik radi izsekanja in opustošenja gozda že nastal, je zopet najuspešnejše in najzanesljivejše obrambno sredstvo proti njegovemu škodljivemu delovanju in nadaljnjemu razvijanju ustvaritev gozda, ki s svojimi koreninami veže strma in rahla gorska tla in ki s svojimi krošnjami zadržuje mnogo padavin, da izhlape in ne odtečejo v dolino; s tem zmanjšuje gozd množino odtekajoče vode in s tem njeno silo; končno zaustavlja gozd še s svojimi debli in koreninami mnogo materijala, ki ga je voda prinesla iz najvišjih leg, ki jih ne ščiti vegetacija, oziroma iz takih krajev, ki so postali goli radi slabega gospodarstva ali radi plazov in usedanja zemlje. Gozdarski inženjer je pa oni, ki ima skrbeti, da se gozdovi ohranijo in da se zopet posade in vzgoje, koder jih ni. Naravno je torej, da se je njim poverila naloga, da zopet ustvarjajo gozd v hudourniških ozemljih in da izvajajo tudi vsa druga dela, ki so potrebna, da se hudourniki zagradijo.

Ker je pa v izvajanju gradbenih del in kulturnih ukrepov potrebno enotno in soglasno postopanje in ker je enotnost in soglasnost najbolj zagotovljena tedaj, če je poverjeno vrhovno vodstvo eni sami osebi, zato je bila vsa služba pri zagrajevanju hudournikov izročena v večini držav gozdarskim inženjerjem, ker odpade nanje pri izvajanju vseh zadevnih del važnejša naloga in ker imajo tudi oni za izvajanje gradbenih del potrebno tehnično izobrazbo.

Zagrajevanje hudournikov je jako važna ustanova javne tehnične službe.

Spominjam se strahovite povodnji, ki so zadele našo banovino v povojnih letih, zlasti one v l. 1924. in 1926., ki so napravile okrog Polhovega gradca in Žirov, dalje v Poljanski dolini, Bohinju in v Kranjski gori ogromno škodo, ki je bila cenjena nad 100 milijonov dinarjev. Povodenj v l. 1924. je zahtevala tudi 19 človeških žrtev. Druge povodnji niso povzročile več človeških žrtev, razen ene v Žireh, ker so nastopile poplave podnevi. Bile so to torej silovite

povodnji. Vzrok jim niso bile toliko izredno velike množine dežja, kakor v prvi vrsti razdivjani hudourniki, ki so privarili s hribov ogromne množine peska, zemlje, grušča, dalje skalovja in grmovja, hlodov, dreves in drugega materiala, zlasti razvalin podrtih žag, mlinov, mostov, porušenih hiš itd. Hudourniki niso mogli valiti tega materiala po običajno ozkih

Mačkov potok, Polhov gradec: Pregrada pri Plestenjaku.

dolinskih strugah naprej, ampak so udarili, ko so se na mnogih krajih zajezili, iz svojih pretesnih strug ter si utirali nove struge, opustošujoč plodna dolinska tla s strahovitim razdejanjem. Razrušili so hiše in industrijske naprave ob vodnih strugah, trgali ceste in pota, odnašali jezove in mostove ter napravljali še mnogo druge škode, zlasti pa povzročali mnogo strahu in trpljenja prebivalstvu, čigar življenje in imetje je bilo v strahoviti meri ogroženo.

Tedaj so mnogi rekli, da proti takim vremenskim neugodam ni pomoči in da bi bilo najbolje, če bi se ljudje izselili iz krajev, ki jih hudourniki najbolj ogrožajo. To mnenje ni pravilno. Po vseh kulturnih državah se uspešno borijo proti divjanju hudournikov in izdajajo v ta namen zelo velike vsote.

Tako je že Avstrija izdala od l. 1883. do l. 1915. okrog 85 milijonov zlatih kron, enako 935 milijonov dinarjev. Vrednost dela pa, ki je bilo izvedeno tedaj s tem denarjem, znaša gotovo do 1500 milijonov dinarjev. Torej je izdajala Avstrija, ki je bila malo večja od naše države, na leto povprečno znesek, ki odgovarja 50 milijonov dinarjev. Še večje vsote je izdajala in izdaja še danes Francija, dalje Nemčija, Švica in Italija. Velike zneske troši vsako leto za urejevanje hudournikov tudi sedanja Avstrija in pa Čehoslovaška.

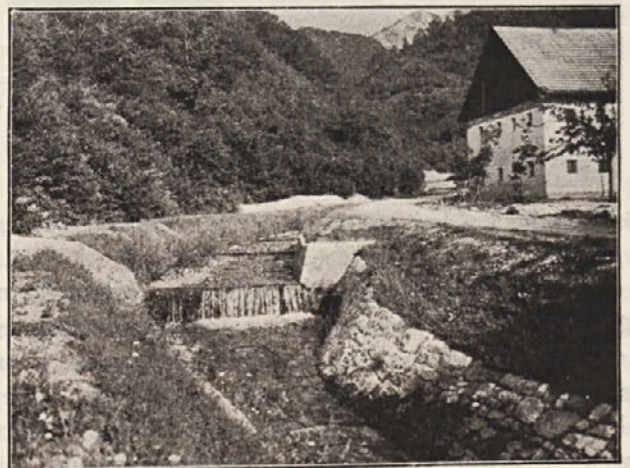
Vidimo torej, da zagrajevanju hudournikov posvečajo v naprednih državah zelo veliko skrb. Ta panoga javne tehnične službe tudi zasluži pozornost, kajti ustvarja predpogoje za uspešno in brezhibno funkcioniranje vseh drugih vodnih zgradb, tako zlasti za regulacijo rek, melioracijo zamočvirjenih dolin

in barij, za izrabljanje vodnih sil itd. Vse te zgradbe funkcionirajo le tedaj, če se zabrani dostop velikim masam materiala, ki ga valijo hudourniki v dolino.

V gorskih krajih tvori zgradba hudournikov podlago za kanlizacijo vasi in trgov. Tam so tudi ceste in železnice ter z njimi možnost, napredek, varnost in sigurnost prometa odvisne od zagrajevanja hudournikov. Ravno tako zavisi v gorskih krajih od zagrajevanja hudournikov napredek kmetijstva, ki mu mora zagrajevanje hudournikov ščititi tisto malo zemlje, ki je na razpolago za obdelovanje. Dalje je v gorskih krajih zelo interesirana na zagrajevanju hudournikov industrija, ki ji hudourniki povzročajo veliko škodo ne samo s tem, da mnogo naprav porušijo, ampak ji prizadevajo mnogo škode tudi s tem, da kvarijo in zaplavlajo jezilne in vodozbiralne naprave, ki povzročajo zaradi tega velike vzdrževalne stroške.

Grušč in pesek, ki ga trgajo hudourniki z gorskih pobočij, ne ostane ves v stranskih dolinah, ampak drobnejši material nosijo hudourniki v manjše reke, le-te v večje, kakor Savo, Dravo in Donavo, kjer ga je treba z velikimi stroški odstranjevati, da ohranjajo reke plovne in da jim vzdržujejo zadostno kapaciteto profila.

Vidimo torej, da sega vpliv zagrajevanja hudournikov preko mej okraja, v katerem so zgradbe izvedene, pa tudi preko mej ene pokrajine; njih koristnost obsega več ali manj vso državo. Zato se je v vseh državah uveljavil princip, da nosita pretežni del zadevnih stroškov država in pokrajina, a najmanjši del lokalni interesenti.

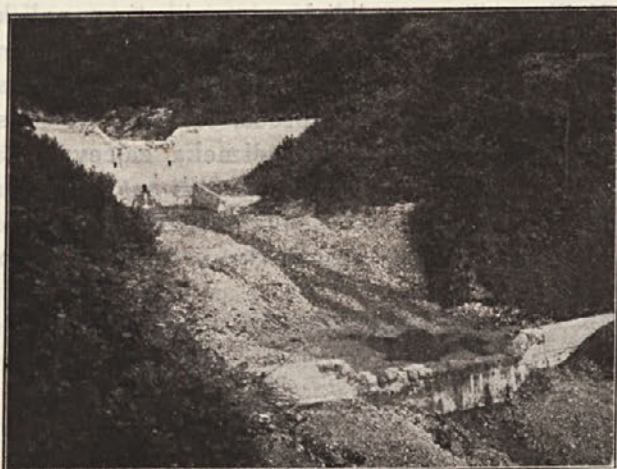
Belca, Polhov gradec: uravnava v vasi. Prehod širše s pražgovi in pletenicami zavarovane struge v ožjo tlakovano strugo.

V naši državi prispeva država po novem zakonu, ki je izšel 20. februarja t. l. in je bil priobčen v Službenem listu dravske banovine dne 13. maja t. l., normalno 70%, banovina 30% proračunskih stroškov. Banovina sme od svojega 30% prispevka prevaliti

zopet 30% na krajevne interesente. Za vzdrževanje skrbita država in banovina sami, in sicer nosi vsaka polovico zadevnih stroškov.

Dravska banovina kot v pretežni večini izrazita gorska pokrajina je na zagrajevanju hudournikov seveda zelo interesirana. To velja posebno za Gorenjsko, dalje za Savinjsko dolino in za ozemlje ob Dravi nad Mariborom. Pa tudi po drugih delih naše banovine je mnogo hudournikov, ki so potrebni ureditve.

Reke Sava, Drava in Savinja imajo izrazit hudourniški značaj. Ta značaj jim dajejo nešteto hudourniki, ki se stekajo vanje in jim prinašajo mnogo proda in peska. One ne bi tako širile svojih strug, ne bi tako trgale svojih bregov in ne bi tolikokrat povzročale povodnj, če jih ne bi ovirala pri njihovem teku ogromna množina materijala, ki ga valijo vanje hudourniški pritoki. Izrazita hudourniška reka je tudi Kamniška Bistrica. Uspešna regulacija teh rek je torej odvisna od ureditve njenih pritokov, le-ti od zagrajevanja hudournikov.

Belca, Polhov gradec: Pregrade v sistemu.

Skoro sleherna vas na Gorenjskem, dalje v Savinjski dolini, dolini Drave in tudi drugod trpi po hudournikih. Ti imajo po vaseh največkrat premajhne, med hiše stisnjene, ozke struge, iz katerih pri vsakem večjem nalivu udarja voda in preplavlja podtalne in pritlične dele hiš in gospodarskih poslopij, dalje dvorišča, vrtove in vaška pota, ki so zato često podobna hudourniškim strugam. Hudourniki zato mnogokrat uničijo po kleteh in v pritličjih spravljenih poljskih pridelkih, povzročajo, da so hiše in gospodarska poslopja vlažna, radi tega nezdrava tako za bivanje ljudi, kakor tudi za živali.

Da hudourniki povzročajo ogromne škode tudi na naših cestah in potih, da ogrožajo železnice, da povzročajo velikansko škodo našemu kmetijstvu in ogrožajo v hribovitih krajih njegovo existenco, sledi

že iz prejšnjih izvajanj. Gospodarski, prometni in higijenični oziri govorijo za intenzivno delovanje na polju urejevanja hudournikov.

Z urejevanjem hudournikov na ozemlju dravske banovine se je začelo že l. 1888. Najstarejše hudourniško delo se nahaja v Ratečah na Gorenjskem, kjer je bila v tem letu urejena struga Trebiže. Delo se je popolnoma posrečilo. Druga dela iz starejše dobe so: Pregradba v Pišenci (obč. Kranjska gora), dalje prekop v Račevi (obč. Žiri), potem še razna druga dela, ki se sedaj po večini nahajajo v zasedenem ozemlju. Zelo intenzivno se je pečala beljaška sekcija s problemom in deli za osušenje kraških kotlin. V tem pogledu si je zlasti pok. ing. Viljem Putick pridobil neveljivih zaslug. Do leta 1910. so bila poverjena dela za urejevanje hudournikov v naših krajih beljaški sekciji in se je izvršilo v tej dobi prav malo zadevnih del.

Živahno delovanje se je stoprav začelo l. 1911., ko je bilo ustanovljeno po prizadevanju bivšega deželnega glavarja, dvornega svetnika Šukljeja samostojno gradbeno vodstvo za urejevanje hudournikov v Ljubljani. To živahno delovanje pa je prekinila vojna. Med vojno in po vojni je vladalo mrtvilo in šele leta 1926. se je začelo v tej panogi gozdarskega udejstvovanja zopet novo življenje, ki obeta, da se bo še bolj poživilo in bo zato rodilo kmalu večje, vidne uspehe, čeprav so tudi dosedanji uspehi z ozirom na skromna sredstva, ki so bila na razpolago, prav zadovoljivi.

V dobi 1911—1915, ko je bil vodja gradbenega vodstva v Ljubljani pok. ing. Vladimir Šuklje, ki se je odlikoval z veliko inicijativnostjo in delavnostjo, so bila začeta dela v dolini Gradašnice, na Bohinjski Beli, v Krnici (obč. Gorje), v Želimljem pri Ljubljani, v Snovišku (obč. Loke v Tuhinjski dolini), ob Kolpi, v Račni na Dolenjskem in več krajih zasedenega ozemlja. V teh petih letih je bilo potrošeno za urejevanje hudournikov v naših krajih okrog 250.000 K v zlatu, čeprav so bili krediti radi vojne v l. 1914. občutno zmanjšani in v l. 1915. skoraj popolnoma ustavljeni.

V povojni dobi so bila izvršena sledeča dela: Dovršeni sta bili že pred vojno začetimi ureditvi in zagraditvi Suhega potoka v Želimljem in Snoviška v Tuhinjski dolini; izvršena je bila rekonstrukcija pregradbe v Pišenci (obč. Kranjska gora), odvajalna dela v Loškem potoku, dalje zagraditev hrastniških jarkov v Hrastniku ob južni železnici, ureditev Limbuškega potoka v obč. Limbuš pri Mariboru in razna druga manjša dela. Nadaljevala so se že pred vojno začeta dela v dolini Gradašnice, okrog Polhovega gradca, v Žireh v pritokih Račeve in v občini Srednja vas v Bohinju, kjer je bilo že izvedeno mnogo dela. Nadaljevala so se tudi dela v Ratečah. Na

novo so bila začeta zagradbena dela v Selški dolini, v Savinjski dolini v okolici Solčave in v Bistrici na Muti.

V poveljni dobi se je izdalo do danes okrog pet milijonov dinarjev, letno povprečno okrog pol milijona dinarjev. To so popolnoma nezadostni krediti. Za uspešno zagrajevanje hudournikov na ozemlju dravske banovine bi bilo treba žrtvovati letno vsaj dva milijona dinarjev; potem bi bil dosegljiv viden uspeh in napredek v zagrajevanju hudournikov.

Ivan Zupan, ravnatelj dohodarstvenega urada:

Osveženje krvi pri divjadi.

Današnja izredna življenjska doba, ki se v brzem načinu življenja ne da primerjati s preživetimi dobami, vedno bolj zahteva, da človek sodeluje in pomaga mogočni stvarnici z razumom. To opazujemo tudi pri lovstvu. V prejšnjih dobah, ko je bilo manj lovcev in so bili oboroženi s slabšim orožjem, so sorazmerno postrelili kaj malo divjadi. Največ so postrelili jelenjadi graščaki v svojih ogradah. Za nizki lov se gospoda ni posebno brigala. Nizki lov se je jel razvijati pozneje. Med prvimi pravimi gojitelji nizkega lova je bil znani nemški pisatelj Dietzl, ki je že leta 1848. spisal važno knjigo o nizkem lovu in poudarjal zmernost. S tem je hotel reči, da je pri nizkem lovu neobhodno potrebno, da poleg streljanja divjad tudi gojimo. V poznejših letih je o gojitvi nizke divjadi mnogo pisal znani lovski pisatelj grof

Če ne bodo na razpolago tako veliki krediti, ampak manjši, uspehi sicer tudi ne bodo izostali, toda njih učinek bo z ozirom na veliko število potrebnih ureditev premajhen, da bi bilo mogoče divjanje hudournikov preprečiti in njih nadaljnji razvoj ustaviti. Upoštevati je namreč treba, da se obstoječi hudourniki vedno bolj razvijajo, da mnogi hudourniki z nova nastajajo in da je njih škodljivost z ozirom na rastoče blagostanje, na rastočo vrednost zemljišč, zgradb in prometnih sredstev vedno večja in občutljivejša.

Silva Taruca. Kakor vidimo se je z razvojem nizkega lova razvijalo tudi gojenje divjadi.

Najprej so pričeli s krmljenjem v hudih zimah. Kmalu so poskušali tudi z valenjem in domačo vzgojo poljske perjadi. Jajca fazanov in jerebic so valile koklje. Mladiče so vzgajali doma, ko so pa dorastli, so jih izpustili v lovišča. Šele v poznejših letih pa so jeli misliti tudi na osveženje krvi.

V Sloveniji so se jeli lovci zanimati za poljska lovišča že precej davno, ali pravilno gojiti pa so pričeli šele koncem preteklega stoletja. Leta 1900. so spustili na Sorškem polju precej fazanov, ki so se izredno hitro razmnožili. Pa tudi nekaj zajcev so naročili iz Češkega in tako prvič osvežili naš zajčji rod. Ugodne posledice so se kmalu pokazale. Kako potrebno je za divjad osveženje krvi, smo uvideli po

Kože divjih živali na velesajmu pred prodajo.

vojni, ko je mnogo divjadi poginilo, kar je je pa bilo ostalo, je bila zelo oslABLJENA. Fazani so izginili skoraj do zadnjega, od jerebic je ostalo nekaj malih tropic in tudi zajci so bili precej uničeni. Ni preostalo drugega kakor fazane in jerebice naročiti iz inozemstva. Glavno funkcijo pri tem je vršila takrat ustanovljena »Lovska zadruga«. Preskrbela je tudi krmilno sol in vodila v zvezi z ljubljanskim velesojmom pod tvrdko »Divja koža« prodajo naše kožuhovine.

Kakor so se naši lovozakupniki brigali za poljsko perjad, so precej v nemar puščali zajce. Le malo jih je bilo, ki so skrbeli za osveženje krvi. Ali če hočemo imeti bogata zajčja lovišča, moramo gledati v prvi vrsti, da osvežimo in okrepimo naš zajčji rod. To dosežemo s tem, da spustimo v revir od časa do časa zajce iz oddaljenih krajev. Potrebno je, da enkrat točno razmišljujemo o gojitvi zajcev: Mnenje, da s tem, če malo zajcev odstrelimo, našemu lovišču mnogo pomagamo, je napačno. Seznanimo se z življenjskimi razmerami zajca, pa bomo prišli do drugačnega prepričanja.

Vzemimo za primer dvoje srednje dobrih lovišč, v katerih imamo po 60 zajcev. Prvi lovozakupnik bo štedil in odstrelil samo 20 zajcev v vrednosti 1000 dinarjev. Koncem zajčjega lova jih bo v njegovem lovišču ostalo 40.

Znano je, da roparice, zlasti lisice uničijo največ zajcev pozimi, ko jim manjka druge hrane. Po dosedanjih opazovanjih je ugotovljeno, da roparice uničijo čez zimo približno 50% zajcev. Po tej kalkulaciji bo imel prvi zakupnik koncem zime le še 20 zajcev, in sicer brez mogoče kontrole spolnega razmerja. Najbrže bo v lovišču ostalo več samcev nego samic.

Drugi lovozakupnik bo odstrelil od 60 zajcev 30, za katere bo izkupil 1500 Din. Če mu bodo roparice od ostalih 30 uničile 50%, jih mu bo ostalo koncem zime še 15.

Razlika med obema lovozakupnikoma začetkom pomladi bo ta, da je imel prvi v jeseni na lovu manj užitka in tudi manj izkupil.

Drugi bo imel sicer pet zajcev manj ali 500 Din več kot prvi. Če pridene k znesku, izkupljenim za 10 odstreljenih zajcev še 250 Din, si za ta denar lahko nabavi novo družino zajcev, sestojčo iz enega samca in dveh samic. Končna razlika med prvim in drugim bo ta, da bo imel prvi samo enega do dva zajca več, velika možnost pa je, da bodeta eden ali dva od teh samca, ki sta popolnoma brez pomena za novi naraščaj. Osveženje krvi pa je gotovo več vredno kakor 250 Din.

To sem vzela samo za primer, in sicer v najskrajnejši matematični možnosti, v prid drugega. Kdor pozna zajčji lov, dobro ve, da je v vsakem revirju po končani lovski dobi več zajcev kakor pa zajk. Posebno na polju je vsako leto postreljenih mnogo več samic nego samcev, ki se rajši skrivajo po gozdovih kakor pa v polju. Baš zato je važno, da spustimo v lovišče več zajk.

Podobno je tudi z jerebicami in fazani. Pri jerebicah je važno, da jih polovimo. Kdor jerebice jeseni ali začetkom zime polovi, ta jih lahko mnogo več postreli kakor pa tisti, ki jih samo krmi.

In tudi pri tem je zelo važno sodelovanje »Lovske zadruge«. »Lovska zadruga« bo morala skrbeti, da naše jerebice zamenjamo z jerebicami iz drugih krajev in tako osvežimo kri. S tem, da polovimo jerebic in jih doma prezimimo, jih najbolje obvarujemo pred roparicami. Prihranimo pa tudi mnogo krme. Največ zrna pozobljejo pozimi vrane, srake in šoje, ki so obenem tudi zelo nevarne jerebicam.

Povsod, kamor pogledamo pri lovstvu, vidimo, da je neobhodno potrebno gojenje, pri katerem ima zelo veliko vlogo naša »Lovska zadruga«.

Divji petelin.

Abecedni seznam razstavljalcev poedinih razstav.

Šumarski oddelek, razstavljalci v »M« in »N« paviljonu

Balen Josip, dr. prof. beogr. universiteta, Karlovac
 »Belca«, lesna ind. d. d., Dovje
 Blaha Josip, upravitelj, Velika Nedelja
 Blaha Josip, šumarnik, Radoha
 Brezovar Matija, šolski upravitelj, Št. Rupert na Dol.
 Direkcija šum., Ljubljana
 " " Zagreb
 " " Vinkovci
 " " Apatin
 " " Sarajevo
 " " brodske imovne općine, Vinkovci
 " " II. banske imovne općine, Petrinja
 " " gjučjevačke imovne općine, Bjelovar
 " " ogulinske imovne općine, Ogulin
 " " Sušak
 Direkcija državnega rudnika, Velenje
 Dostal Karl, Mechaniker, Wien
 Drobnič Emil, nadgozdar, Podsreda
 Državna nadzorovalna postaja šum, Radeče
 »Drvotržac«, Zagreb
 Družba »Jezerško«, Kokra
 Državna gozdna drevesnica v Bošlinu
 Državna gozdna drevesnica v Škofji Loki
 Fabrika celuloze »Drvar«, d. d., Drvar
 Fresl Vekoslav, Brežice
 »Fructus«, družba z o. z., Ljubljana
 Germuth F. mlaj., Rdeči breg, p. Brezno, Pohorje
 Grajska uprava, Grmače, p. Smartno pri Litiji
 Gozdna uprava, Velika Nedelja
 Guzelj A., ing., Novo mesto
 Gašparac P., agentura, Zagreb
 Goederer Josip, ing., Namršelj, p. Studenec-Ig
 Gozdni urad Karla Auersperga, Kočevje - Soteska
 Gozdna uprava grofov Thurnov, grad Ravne, p. Guštanj,
 Črna pri Prevaljah
 Hafner Mate, notar, Ljubljana
 Herman princ Schönburg-Waldenburg, uprava Snežniške
 graščine, par. žaga, Stari trg pri Rakeku
 Hoschek, dr. Arthur, baron, Planina pri Sevnici

Inspektorat za pošumljivanje krševa i goleti i za uredjivanje bujica, Senj
 Jalen Janez, lesni trgovec, Rateče
 Jovanović I., prof. dr., Beograd
 Jugoslovansko šumarsko udruženje, Zagreb
 Klekl Josip, župnik, Črensovci
 Kmetijska šola na Grmu
 Komisija za agrarne operacije, Ljubljana
 Kosler Josip, veleposestnik, Ljubljana
 Kovač Anton, lesni industrijalec, Stari trg pri Rakeku
 Kr. banska uprava dravske banovine, šumarski odsek, Ljubljana
 Kr. banska uprava primorske banovine, šumarski odsek, Split
 »Krivaja«, šum. ind., prej Eissler Ortlieb, Zavidovič
 Kranjska industrijska družba, Jesenice
 Kunstler Franc, parna žaga in mizarstvo, Litija
 Lenarčič Milan, ing., veleposestnik, Josipdol
 Mestni gozdni urad, Ljubljana
 Mestni muzej, Maribor
 Meščanska korporacija, Kamnik
 Ministarstvo šuma i rudnika, Beograd
 Miklau Otmar, ing., gozdni nadupravitelj, Slov. Bistrica
 Merck E., Darmstadt 1
 Mestno gozdarstvo, Celje
 Marchet Julij, Hofrat, Ing. Prof. Wien
 Muck V., ing., Otočac
 Pahernik Franc, ing., Vuhred
 Petrinjska parna pilana, d. d., Zagreb
 Pleiner Rudolf, gozd. mojster, Guštanj
 Ravnateljstvo dr. Ferdinanda Attemsovih posestev, Slov. Bistrica
 Rekar Ernst, dr., Jesenice
 Rudež A., ing., Ribnica
 Sreski šumarski referent, Maribor
 Stare Saša, Mengeš
 Stirn Josip, Kranj
 Šušteršič Mirko, ing., Jesenice
 Šumarski fakultet sveučilišta, Zagreb
 Šumarsko-Industrijsko Poduzeće, Dobrljin, Drvar

Iz razstave lovskih psov

Sumska uprava, Bled
 „ „ Boh. Bistrica
 „ „ Kostanjevica
 „ „ Deliblato
 „ „ Pančevo
 Šumski ured vlastelinstva vukovarskog, Vukovar
 Schwarzenberg'sche Imprägnierung von Laubhölzern,
 Tusset, Č. S. R.
 Termalno kopališče, Rimske toplice
 „ „ Laško
 „ „ Dobrna
 Trgovačka industrijska banka, Beograd
 Tischler Ernst, Fužine, export lesa, Vitanje pri Celju
 Uprava veleposest. grofa Attemsa, Brežice, Slov. Bistrica
 „ „ ljublj. škofije, Marijin grad, Mozirje
 „ „ H. & I. Falterjevega veleposestva,
 Jurklošter
 Windischgrätz V. Hugo, dr., gozdarski urad, Oplotnica
 Zagrebačko skladište papira, Zagreb
 Zdravilišče, Rogaska Slatina
 Žilič Franc, trgovina z železnino, Ljubljana

Lovski oddelek, razstavljalci v „G“ paviljonu

Attems Ferdinand, dr. — Brežice, 975—977, 1019—1020
 Bachler Vincenc — Rače, 665—668
 Bambulović Petar, šum. savj. — Sarajevo, 850—898
 Dr. Balen Josip — Beograd, 407—410
 Bavdek Jožef, dr. — Celje, 1124
 Bevk Stanko, dr. — Ljubljana
 Bizjak Filip — Ljubljana, 941, 1045—1053
 Blaha Josip — Radoha, 13—20, 126—129
 Böhnelt Julij — Djakovo, 29—70
 Bulc Ivan — grad Grič pri Mirni, 181—191
 Butler I., baron — Pišce, 392—398, 966—969
 Cernochorsky Ana — Maribor, 744—777
 Čížek Alojz, duh. svet. — Slovenjgradec, 741—742
 Čuček Anton — Mirna peč, 130
 Detela Anton — Grad Ravne, Predgrad, 550—556
 Dolenc Edvard — Kranj, 1024—1029
 Druškovič Josip — Slovenjgradec, 736
 Državno Dobro — Belje
 Fajgl Ludvik — Celje, 424
 Gartner Janez — Jamnik, 1127—1128
 Dr. Fasching Ivan — Sv. Lovrenc, 500—513
 Flajs Andrej — Želimlje, 293—294, 942
 Fludernik Ignacij — Maribor, 661—664
 Germuth F. ml. — Rdeči breg Pohorje, 545—549
 Glaser Viktor — Ruše, 146—147
 Godec Slavko — Rdeči breg na Poh., 701—703
 Goliršek Milan, dr. — Sv. Lenart v Slov. Goricah
 699—700
 Gorše Franc — Ribnica, 1041—1042
 Gozdni urad Grofov Thurnov — Ravne, Guštanj 737
 Gozdni urad Karla Auersperga — Kočevje, 28
 Grča Josip — Ribnica, 1040
 Hafner Josip — Škofja Loka, 411—413
 Hasl I. — Ptuj, 778—779
 Herceg I. — Zagreb, 832—834
 Hoja Ivan — Jezersko, 835
 Holbl Josip — Vuzenica, 716—718
 Hunkar May — Ptuj, 704—709
 Ivanc Adolf — Sodražica, 131—142
 Janisch Franc — Gortina pri Muti, 756—757
 Jalen Vinko — Rateče, 245—255, 400
 Jenčič Franc, Ing. — Kočevje, 1021

Jeločnik Viktor, dr. — Ljubljana, 1054, 1107—1129
 Kap. Juvančič I. — Kranj, 125
 Dr. Kaiser Adolf, višji sodni svetnik v p. — Ljubljana
 96, 240—245
 Kapus Vladimir — Ljubljana, 1055—1056, 1102—1103
 Karničnik Gašpar — Rdeči breg na Poh., 712—715
 Kasper K. — Ptuj 796—799
 Klinar Janez — Dovje, 309—310, 326
 Klinc Drago — Vojnik, 416—421
 Klun Ivan — Ribnica, 299—302, 369—375, 403—406,
 1030—1033
 Kosler Oskar, Ortenek, 145, 191—230
 Köstner I. — Kočevje, 289—292, 1022—1023
 Kostka Ivan — Karlovac, 345
 Košir Alojz — Kr. gora, 325
 Košir Franc — Trbovlje, 336, 1083—1085
 Kranjska industrijska družba — Jesenice, 334—335
 Ing. Kraut I. Kranj, 297—298, 957—959
 Kovač Karl, lesna ind. — Stari trg-Rakek, 97
 Kovač Alojz, okr. gozdar — Celje, 337—341
 Kreiner Janko — Maribor, 692—697, 835
 Kuhar Simon — Uršni dvor-Slovenjgradec, 758—759
 Kump I. — Ljubljana, 308
 Kupusch Val. — Černce-Meža, 751—755
 Kvac Ivo — Slovenjgradec, 763—767
 Baron Lazzarini I. — Smlednik, 307, 943—946
 Lenček Niko — Škofja Loka, 376—380, 401—402
 Leser Richard — Kočevje, 295—296, 960—964
 Dr. Levičnik I. — Ljubljana, 422—423
 Löschnig Avgust — Sv. Lovrenc, 709, 728
 Lubič August — Ljubljana, 1043
 Maček I. — Ljubljana
 Magdič P. — Ljubljana
 Makarović Roman — Ig, 940
 Marinović I., dr. — Beograd, 539—544
 Marinković Dušan — Mostar, 899—911
 Matajč Leo — Stražišče, 1017—1018
 Meden Viktor — Ljubljana, 972—974
 Mate Veber — Škofja Loka, 382—383
 Miljenović Branko — Vinkovci, 121
 Mladič Milan — Ljubljana, 305, 912—914
 Molitar M. — Ptuj, 795
 Mravljak E. — Vuzenica, 719—720
 Muzej — Ljubljana, 1000
 Nikolič Ivan, speditur — Sombor, 538
 Dr. Novak Franc, profesor — Ljubljana, 256—258
 Numdorfer I. — 306
 Oitzl Miha — Kranjska gora, 311—312, 321—323,
 1057—1082
 Dr. Orosel Oskar — Maribor, 425
 Ožegović Ivan, baron — Varaždin, 919—928
 Palme Josip, — Graščina Ig, 259—264, 1086—1090
 Peitler Franc — Sv. Lovrenc, 374—399, 677—688
 Perger Artur, dr. velepos. — Mislinje, 743—750
 Perles F. — Ljubljana, 929—933, 939
 Petrič I. — Borovnica, 529—533
 Pogačnik I., direktor — Maribor, 231—239
 Ing. Pahernik I. — Vuhred, 426—430
 Polajnar K. — Ljubljana, 1123
 Pongratz Gvido pl. — Dornava, 806—812
 Pongratz Josefina pl. — Dornava 813—819
 Pongratz M. pl. — Dornava, 804—805
 Pongratz Oskar pl. — Ormož, 98—104
 Pongratz R. pl. — Dornava, 768—773
 Požarnik Franc — Podčetrtek, 1—8
 Praprotnik Avgust — Ljubljana, 990—994
 Prokop Savoslav — Valpovo-Srem, 917—918

Rabič Janez — Mojstrana, 314—320, 327—333, 1001—1016
 Ravnikar Fr., dr. — Ljubljana, 934—938
 Reiser Otmar — Pekre, 669—675
 Rudež I., ing. — Ortenek, 143—144
 Rohrman Adolf — Kranj, 965
 Rus Ivan — Ribnica, 557—621, 1034—1039
 Savez lovačkih društava — Zagreb, 346—363
 Sinko Pero — Mrkopolje, 364—367
 Sernc Edvard — Smolnik, 658—660, 729—735
 Skale Janko — Ljubljana, 1130—1134
 Skrlep Janko — Ljubljana
 Skumar Janez — Dovje, 313
 Slov. lovsko društvo — Ljutomer, 342—344
 Stroinigg Josip — Soštanj, 444—473
 Strohmeier I. — Ptuj, 780—783
 Shvegel Ivan, dr., min. — Bled
 Šentjerc Ferdo — Slovenjgradec 762
 Šumska direkcija — Apatin, 92
 Šumska uprava — Bled, 9—12, 368
 Šumska uprava — Sremska-Mitrovica
 Šumski ured vlastelinstva vukovarskog — Vukovar 70—91
 Schagel Josip — Brežice, 1044
 Scharner Albin — Ptuj, 784—787
 Scheibeil Walter — Ptuj, 788—793
 Scheichenbauer Otmar — Ptuj, 794
 Schuler Hans — Slovenjgradec, 738—740
 Tančič Viktor — Ljubljana, 148
 Tavčar Franc — Ljubljana, 995—997
 Tavčar Ivo, dr. — Ljubljana, 978—989
 Thaler I. — Škofja Loka, 381
 De Toni I. — Ljubljana, 275—279, 915—916
 Troha Janko — Mežica, 431—443
 Tomšič Mihael — 998—999
 I. g. Turkalj Zlatko — Ogulin, 21—27, 93—95
 Uprava graščine Snežnik — p. Stari trg-Rakek. 151—181
 Uprava veleposestva grofov Thurnov — Ravne-Guštanj 622—657
 Urbas Janko — Maribor, 676
 Urbas Maks — Sv. Lovrenc, 689—691
 Veleposestvo Haasberg — Planina pri Rakeku
 Verdnik Otmar — Meža, 760
 Vidmar Franc — Kamnik, 947—956
 Vilhar Miloš, uradnik — Karlovac, 105—120
 Weber Joško — Škofja Loka, 384, 386—391, 399
 Weber Leopold — Češnjice, 513—528, 534—537
 Weipp I. — Predgrad 303—304
 Weiss J. — Kočevje, 1091—1094
 Witzmann Heinrich — Rdeči breg na Poh., 710—711
 Wolf I. — Ptuj, 744—777, 802—803
 Wuchs I. — Kočevje, 265—274, 1095—1101
 Dr. Zalokar Vinko, zobozdravnik — Karlovac, 122—124
 Ziringner Josip — Maribor, 698, 820—831
 Zoričić Milovan, dr. — Zagreb, 836—849
 Zupan Ivan — Mojstrana, 324
 Zvinger Josip — Maribor, 721—727

Šumarski oddelek, razstavljalci v lesno-industrijskem paviljonu »I«

»Alpina«, d. z o. z., Ljubljana
 Andolšek Ivan, Rašica pri Vel. Laščah
 Bebič Vekoslav, strugarstvo, Vel. Rašica, Laško
 Domača lesna obrt, Ribnica, paviljon »O«
 Deutsch Filip, sinovi, Zagreb
 Drach, industrija drv, Zagreb

»Drava«, tvornica žigica, Osijek
 Drž. učna delavnica za košarstvo, Radovljica, pav. »E«
 Fajdića I., Ribnica
 Gozdarski urad barona Born, Tržič
 Gozdna uprava grofov Thurnov, Ravne, Guštanj
 Gozdni urad Karla grofa Auersperga, Kočevje - Soteska
 Glanzstoffabrik, St. Pölten
 Grajsko-kolovška lesna industrija ing. Stare Feliks, Kolvec, pošta Radomlje
 Heinrich Franc, lesna industrija, Škofja Loka
 Hirschler i sin, Donja Dubrova
 Jelačin & Co., tovarna zamaškov, Ljubljana
 Jugotanin d. d., Sevnica
 Kobi Drago, lesna industrija, Maribor
 Kožar Franc, Ribnica
 Kranjska industrijska družba, Jesenice
 Lavrenčič & Co., parna žaga, Ljubljana
 Lenarčič Fr., ing., lesna industrija, Verd - Vrhnika
 Mikolič Franc, tovarna meril, Slovenjgradec
 Našička tvornica tanina i paropilana, d. d., Zagreb
 Okrožni urad za zavarovanje delavcev, Ljubljana
 Oskrbništvo Mislinje
 Rojina A. & Co., stavbno in umetno mizarstvo, Ljubljana
 Rok Arhar, agentura, Št. Vid nad Ljubljano
 Sladkogorska tovarna lepenke in papirja, Sladki vrh
 Šiška Ivan, tov. parketov in parna žaga, Ljubljana
 Švigelj Anton, lesna industrija, Breg - Borovnica
 Tajništvo Ljubljanske borze, Ljubljana
 Tomšič Viktor ml., tovarna stolov, Teharje pri Celju
 Tovarna lesne volne, Sv. Peter v Sav. dolini
 Tovarna lesnih izdelkov, Jurklošter
 Tovarna upognjenega pohištva, Zbelovo-Poljčane
 Tovarna vžigalic in drugih kemikalij, Ruše
 Tovarna strojil, d. z o. z., Majšperg
 Tovarna za podpetnike in druge lesne izdelke, d. z o. z., Rimske Toplice
 Trboveljska premoškopna družba, Ljubljana
 Tvornica štapova baruna Alnocha, Samobor
 Uprava veleposestva grofa dr. Ferdinanda Athemsa, Brežice
 »Veha«, tovarna zamaškov, d. z o. z., Ljubljana
 Vižintin Željko, lesna industrija, Zagreb
 Združ. papirnice Vevče, Goričane in Medvode, Ljubljana
 Zavod za impregnaciju i gradje general. dir. drž. želj., Kruševac
 Zaletel Ivan, Stanežiče, p. Št. Vid nad Ljubljano

Lesno - obrtni oddelek

Paviljon »E«, I. prostor

32—42. Aman Alfred (pohištvo), Tržič
 44—58. Mrhar Ivan (pohištvo), Stanežiče, Št. Vid nad Ljubljano
 60—66. Andlovic Josip (pohištvo), Škofljica 7
 68—70. Rozman Franc (pohištvo), Dravlje, p. Št. Vid nad Ljubljano
 72—76. Zalokar Anton (pohištvo), Št. Vid nad Ljubljano 1
 78—80. Vreček Franc (pohištvo), Podgora, Št. Vid nad Ljubljano
 82—84. Zalokar Anton (pohištvo), Št. Vid nad Ljubljano
 86—88. Praznik Ivan (pohištvo), Zavrti 9, Ljubljana
 90—98. Vehovar Franjo (pohištvo), Kersnikova ulica 7, Celje
 17—19. Izgoršek Franc (pohištvo), Šmartno pri Litiji

- 21—25. Berlič Rok, strojno mizarstvo (pohištvo), Zapuže 22, p. št. Vid nad Ljubljano
- 27—31. Šenica Josip (pohištvo, okna, vrata), Bežigrad 6, Ljubljana
- 33—43. Tomšič Franc (pohištvo), Zg. Kašelj, pošta D. M. v Polju
- 45—55. Kregar Andrej in sinova (pohištvo), št. Vid nad Ljubljano
- 57—67. Erman & Arhar (luksuzno pohištvo), št. Vid nad Ljubljano
- 69—79. Erjavec Egidij & Karel (pohištvo), Brod, št. Vid nad Ljubljano
- 81—83. Bernik Ivan (žaluzije), Linhartova ulica, Ljubljana
- 85—87. Smole Ivan (pohištvo), Tacen pod Šmarno goro, p. št. Vid nad Ljubljano
- 89—93. Polenšek Ivan (pohištvo), št. Vid nad Ljubljano
- 95, 97. Bonča Ivan (pohištvo), Vižmarje, št. Vid nad Ljubljano
- 99—107. »Javor«, družba z o. z. (pohištvo), Dol. Logatec
- 2—6. Adjiman V. H., Teppichhaus zum Türken (perzijske preproge), Kalchbergstraße 1, Graz
8. Kos Anton, pozlatar (slike in okvirji), Ljubljana, Mestni trg 25
- 10—18. Dalibor spol. s. o. r., tovarna na piana a pianina (klavirji, pianini), Zakolany u Praze, Československa
- 20, 22. Magarjan Petar (preproge), Obiličev venac 17, Beograd
- 24, 26. Radovan Rudolf (tapetniški izdelki), Mestni trg 13, Ljubljana
- 26—30. »Damask«, Ante Grgić (perzijske preproge), Jurišičeva ulica 8, Zagreb
44. »Kristal« d. d. (brušena ogledala), Maribor
- 46, 48. Braća Garotić (preproge), Piro
- 50—54. Jager Franc (tapetniški izdelki), Sv. Petra nasip 29, Ljubljana
100. »Spectrum« d. d. (brušena ogledala), Celovška c. 81, Ljubljana VII
- 1, 3. Radiotehnika, Poljšak Tone (radioaparati, radio-material, električni predmeti), Aleksandrova cesta 5, Ljubljana
5. Meinel & Herold, Musikinstrumentenfabrik (glasbila), Auerbachstraße 51, Klingenthal (Sachsen), Deutsches Reich; podružnica: Gregorčičeva ulica 6, Maribor
7. Modic Minka (gramofoni, pianini, brenkala, strune, rakete, strune za rakete), Kopitarjeva ulica 1, Ljubljana
- 9—15. »Teheran«, Mutevelić Mušan (perzijske preproge), Sv. Petra cesta 44, Ljubljana
- 130, 132. Irešič Ludvik (stroji za obdelovanje lesa in splošno orodje), Stari trg 26, Ljubljana
- 134—138. »Centra«, Miklošičeva cesta šte. 7, Ljubljana. — Homophon Company, G. m. b. H. Fabrik der Musikschallplatten, »Homocord« (gramofoni in plošče), Alexandrinstraße 108, Berlin S W 68, Deutsches Reich. — Merz-Werke Spezialfabriken (pisalni stroji), Frankfurt a./M. Deutsches Reich. — Mitteldeutsche Fahrradwerke G. m. b. H. (kolesa), Am Karlsbad 6, Berlin W 35, Deutsches Reich. — Nähmaschinen-Fabrik Karlsruhe, vorm. Haid & Neu (šivalni stroji), Karl Wilhelmstraße, Karlsruhe, Deutsches Reich. — Stol H. & Co., Reutlinger Strickmaschinenfabrik (pletilni stroji), Reutlingen, Deutsches Reich. — Zündapp G. m. b. H. (motorna kolesa), Nürnberg, Deutsches R.
- 140, 142. Schneiter G. F., tovarna vodnih turbin, Skofja Loka
- 144—148. Self-Werke, vorm. Elnscher & Stolb, A. G. (stroji za obdelovanje lesa), Füllstraße 12, Nürnberg, Deutsches Reich; zastopnik za dravsko banovino Klein Oskar, Dunajska cesta 50, Ljubljana
150. Karl Zupanc, Kranj. — Reichenfeld L. Aluminium-Gesellschaft (vrči za kuhanje kave), Wien VI, Aegidi-gaße 20
- 152—160. Ing. Tönnies G., Dvořakova ulica 3/II, Ljubljana. — Kirchner & Co., A. G., Leipzig. — Danneberg & Quandt, Berlin (stroji za obdelovanje lesa in celotno lesno industrijo)
- 109—117. Strojne tovarne in livarne, d. d. (stroji za obdelovanje lesa), Dunajska cesta 35, Ljubljana
- 119—131. Carstens Ernst, Maschinenfabrik (gladilni stroji za glajenje lesa, roževine itd. s peščenim papirjem), Geissestraße 8, Nürnberg, Deutschland
- 133—141. Popp Carl Friedr, Strickmaschinenfabrik (pletilni stroji), Luftgaße 3, Wien
143. American Heating (peči in kamni American Heating), Marovska 15, Zagreb
- 145—147. Deržaj Rudolf (žage, brusilni kamni, jermena), Kolodvorska ulica, Ljubljana
- 153—165. Ing. G. Römer, stroji in industrijske naprave, Ljubljana, Kongresni trg 8/I

a) Stroji za obdelavo lesa za lesne industrije, za mizarstvo in druge obrti, zastopstva:

- Brenta Louis, Bruxelles, Belgique (velike tračne žage za hlode [Blockbandsägen], cepilne tračne žage [Trennbandsägen] in drugi stroji za lesne industrije)
- Elze & Hess, Gera, Deutschland (gornje-rezkalni stroji za les [Holz-Oberfräsen])
- Maschinenfabrik Fellbach, G. m. b. H., Fellbach-Stuttgart, Deutschland (veržno-rezkalni stroj za tesarstvo in verižne žage na električni in bencinski pogon)
- Grupp Wilhelm, Oberkochen, Deutschland (rezkalni stroji za rogļje [Zinkenfräsmaschinen], mizar. strojno orodje)
- Loroch Jos., Mörlenbach, Deutschland (brusilni in razperilni stroji za žage)
- »La Nationale mecanique S. A.«, Bruxelles, Belgique (uni-verzalni mizarski stroji)
- OEWA Österreichische Werke, A. G., Wien, Österreich (mizarski stroji na transmisijski in direktni električni pogon)
- Panhans Ant., Klösterle a. d. Eger, Č. S. R. (mizarski stroji, specialiteta-stroji na lesenem stojalu)
- Reinbold & Ritter, Landsberg, Deutschland (verižno-rezkalni stroji)

Strojni in kovinski oddelek

Paviljon »F«, I. prostor

- 102—114. Klein & Stiefel (stroji za obdelovanje lesa) Fulda, Deutsches Reich; zastopnik Angelo Peter, Poljanska cesta 12, Ljubljana
- 116, 118. Severočeska tovarna vagonov in strojev, d. z. o. z. (pekarske stroje na ročni in električni pogon), Češka Lipa. Generalni zastopnik za Jugoslavijo: Vesjak Franjo, Split, skladišče Zagreb
- 120, 122. Popović N. M. (moderni praktični in higijenski aparati za shranjevanje. Detajlna prodaja olja in petroleja. Aparati za shranjevanje mlevne in pražene kave), Kolarčeva 7, Beograd
- 124—128. Van Berkel Patente (avtomatske brzovage in stroji za rezanje šunke in narezka), Radišina 11, Zagreb

b) Orodni stroji za obdelavo kovin, zastopstva:

Ehrlich Oskar, Werkzeugmaschinen A. G., Berlin, Weissensee, Deutschland (precizijske stružnice)

Meiselbach Aug. Nachf., Leipzig, Deutschland (stroji in orodje za vrezavanje navojev)

Modrach Konrad, Gera, Deutschland (škarje in preluknjevalni stroji za pločevino in fazonsko železo na ročni, transmisijski in direktni električni pogon)

Österreichische Schmidtstahlwerke A. G., Wien, Österreich (Ajax vzmetna kladiva, navadno in specialno jeklo za vse svrhe, jekleno orodje, pile, specialna aluminijeva litina itd.)

OEWA Österreichische Werke, A. G., Wien, Österreich (stružnice, shaping-stroji in vrtalni stroji)

Schmid & Wezel, Maulbronn, Deutschland (stroji in orodje z gibčno gredjo znamke »Biax«)

Stickler & Magnuson, A. B., Stockholm, Švedska (varovalci za svedre [Bohrschützer], dvostranski svedri, iskalsci sredine [Zentrumsucher] in drugo orodje znamke »Stickto«)

c) Parni stroji in turbine, motorji, parni kotli, kurišča, ekonomizerji, ventilatorji, transportne in druge industrijske naprave, zastopstva:

Heimpel & Besler, Mödling, Österreich (ventilatorji, sušilnice za les, specialne naprave za odsesavanje žaganja in prahu, za zračenje, za zračno kurjavo itd., kurišča na lesne odpadke)

Hinterschweiger Ludwig, Lichtenegg-Wels, Österreich (transportne naprave, žerjavi, dvigala, žične železnice in vzpenjače, kurišča pat. Ullrich, kamnodrobnici, operski stroji)

Noricumwerke Cless, Graz, Österreich (zobata kolesa, polzeve in druge gonilne naprave vseh vrst in velikosti, razna precizna množna rezkalna in druga dela)

Wiener Lokomotivfabrik A. G., Floridsdorf-Wien, Österreich (parni kotli vseh vrst in velikosti, navadna in specialna kurišča, ekonomizerji itd., vodočistilne naprave)

Paviljon »H«, I. prostor

167—171. Bar Franc (radioaparate, radimaterial in potrebščine, gramofoni in plošče), Mestni trg 5, Ljubljana

173. Galle Alojzij (različno pecivo), Gosposka ulica 4, Ljubljana

175. Zaletel Ivan (domače žganje), Stanežiče, pošta Št. Vid nad Ljubljano

177. Prelog A., družba z o. z., Marijin trg 8, Ljubljana.

Greif-Werke, Fabriken für Bürobedarf (razmnoževalni aparati), Goslar a/Harz, Deutsches Reich. Original Odhner Aktiebolaget (računski stroji), Göteborg, Sveden. Pitagora (pisarniška oprema), Karlovac. Remington Typewriter Co. (pisalni stroji), New York, U. S. A.

179—183. Osrednje mlekarne, r. z. z o. z. (sladko mleko, kisló mleko »Jougurt«, ementalski in trapistovski sir), Majstrova 10, Ljubljana

184. Osrednje mlekarne, Ljubljana, Majstrova 10

185, 187. Rozman F. & M. (pletenine), Židovska ulica 7, Ljubljana

189, 191. Kenda H. (motor. kolesa), Mestni trg, Ljubljana

193. »Radioval«, Ljubljana, Dalmatinova ulica

195, 197. Sadik Abil (perzijske in druge preproge), Jakšičeva 9, Beograd

199. Parfums Driay (parfumi, kosmetika), Jurišičeva ul. 8, Zagreb

201—205. Bizjak Filip (krzinarstvo), Kongresni trg, Ljubljana

207, 209. Jelenc Anton (čevlji), Tržič

211, 213. Homschak Marianne & Co. (krzinarstvo), Graz, Radetzkystraße 10

215. Pirnat M. (pletenine), Sv. Petra cesta 22, Ljubljana

217. Rohs Ivana »Atelier Ästhetik« (umetno slikanje na

ca 20, Celje

blagu), Aškerčeva 22/I, Maribor

219. Grand laboratorij »Jol« (kosmetika), Gosposka ulica

221. Lindič Josip (vezenine, kuhinjske potrebščine), Komenskega ulica 36, Ljubljana

223—227. Rot Ludvik (krzinarstvo), Mestni trg št. 9, Ljubljana

229. Matek & Mikeš (ženska ročna dela), Dalmatinova ulica 13, Ljubljana

231—239. Šmalc Ivanka (damski in moški klobuki, kožuhovina), Marijin trg 1, Ljubljana

162—164. Diamant Zdenko (bižuterija), Balkan - kino, prolaz, Zagreb

166. »Fructus«, d. z o. z. (aparati za ukuhavanje sadja), Krekov trg 10, Ljubljana

168. Bebič Antun, Kotor. Deutsche Angelgeräte Manufaktur Otto Kuntze, vorm. Ziegenspeck Fritz (potrebščine za ribolov in sport), Oraniestraße 126, Berlin SW 68, Deutsches Reich

170. Brandl Matthias, I. steierische Original-Raubtierfallenfabrik (pasti za divjačino), Puntigam bei Graz

172, 174. Siferer Albin, Gosposvetska cesta 12, Ljubljana.

»Suhler Waffenwerk«, Gebrüder Merkel, Suhl in Thür. (lovske puške), Jakob Koschat (lovske puške), Ferlach-Borovlje. Hieldebrand's Nachf. Jakob Wieland (ribarske potrebščine), München

176. Kern, d. z o. z., Kranj (keksi)

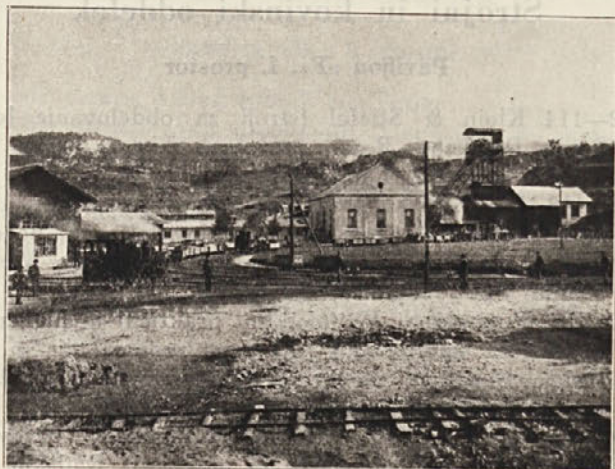
178. Cotič Rudolf, kozmetični laboratorij (kosmetika), Kamniška 10 a, Ljubljana VII

180, 182. Bijou de Paris, Bernard Fischer (bižuterija), Ilica 23, Zagreb

184—202. Zilič Bogdan (peči, štedilnike, porcelan in glazuto), Ljubljana

204, 208. Baraga Ludvik (šivalni in pisalni stroji, pisarniške potrebščine), Šelenburgova ulica 8, Ljubljana

210, 212. »Popaea«, zavodi za proizvodnjo kozmetičkih preparata Hann F. & Co. (parfumerija in splošna kosmetika), Dunajska cesta 31, Ljubljana

Premogovni rudnik v Trbovljah

214. Falout A. i Drugovi, Prva Novogradiška Tvornica bičeva i kožnatih proizvoda, (biči, ženske torbice, listnice in denarnice), Nova Gradiška
 216, 218. Petrič I. & Comp. (bižuterija), Stari trg št. 19, Ljubljana
 220, 222. Widmayer Katinka (pletenine), Gruberjevo nabrežje 8, Ljubljana
 224. »Viola«, Atelier za vezivo (vezenine in aparati za brzovezivo), Kamenita ulica 10, Split
 226. Höfler I. (pletenine), Miklošičeva cesta 14, Ljubljana
 228, 230. Nečajev I. Skladište tepiha (perzijske preproge), Pejačevićeva 42, Osijek I.
 232—240. Petelinc Josip (šivalni stroji, kolesa, pisalni stroji, pletilni stroji, splošna galanterija), Sv. Petra nasip, Ljubljana

Razstavljalci na polkritelem prostoru

Paviljon »E«, II. prostor

- 241—243. Auman Franc (vozovi), Domžale
 244, 245. Bitenc Vinko (brezalkoholne pijače), Zapuže pri Ljubljani
 246, 247. Otorepec Josip (stiskarski predmeti, kotli za žganjekuho), Za Gradom, Ljubljana
 248, 249. Pečnik Avgust (kolesa, šivalni stroji), Ježica pri Ljubljani
 252—257. »Pelikan«, tovarna otroških vozičkov in koles, Ljubljana VII, Celovška cesta
 258—263. Lubas Franc in sin, tovarna harmonik, Dunajska cesta 36, Ljubljana
 264—265. Prodajalna družba proizvodov E. I. Dupont de Kemours & Comp., Ljubljana, Zarnikova 19
 266—296. Urad za pospeševanje obrti: Zajc Cilka, Mala Loka pri Domžalah, pletenine. — Božič Josip, Loka pri Zidanem mostu, soboslik. uz. — Gostinčar Ivan, Pešata pri Ljubljani, cementni izdelki. — Kepić Franc, Mlaka pri Komendi, lončar. — Lamut Štefan, Vransko, ključavničar. — Vojska Genica, Ljubljana, perilo

Paviljon »F«, II. prostor

- 299—302. Klein & Stiefel (stroji za obdelovanje lesa), Fulda, Deutsches Reich; zastopnik Angelo Peter, Poljanska cesta 12, Ljubljana
 303—308. Angelo Peter, družba z o. z., Poljanska cesta 12, Ljubljana. Rudolf Lienhard (domači mlini), Ziersdorf bei Wien
 309—312. Breznik & Fritsch, Stritarjeva ul. 7, Ljubljana. Zefir peči d. d. (železne peči znam. »Zefir«), Subotica
 313, 314. I. jugoslov. tvornica mesarskih potrebščin Rudolf Grudnik (različni mesarski stroji in potrebščine), Dravlje 103 — št. Vid nad Ljubljano
 315—318. Ileršič Ludvik (stroji za obdelovanje lesa in splošno rodje), Stari trg 26, Ljubljana
 319, 320. Golob & Co., izdelovanje emajliranih peči (peči na žaganje), Puharjeva ulica 3, Ljubljana
 321, 322. Brata Udovič (stiskalnice), Za šolo 60, Novo mesto
 323, 324. (Verbič Ant.) Mlekarska zadruga Vrhnika (mlekarski izdelki), Vrhnika
 326, 327, 328. Ing. Guzelj Matko, Sv. Jerneja cesta št. 5, Ljubljana. Konz - Elektrizitäts - Gesellschaft (elektromotorji), Kozeschnik Ludwig (črpalke in motorji), Krausegaße 6, Wien XI, Österreich. Witwe Lutz & Söhne (peči), Walsersweg, Bludenz (Vorarlberg), Österr.

- 329, 330. Petrič Josip, »Oljka« (mehanična ročna žaga »Fix«, gumirni ročni aparat lepilnik »Oljka«), Šmartno ob Paki
 331—333. Mlekarna Krištof (mleko, mlečni izdelki in mlekarske potrebščine), Sv. Petra cesta 60, Ljubljana

Paviljon »G«, II. prostor

334. Huss Hans, Silberfuchsfarm (srebrodlake lisice), Weizelsdorf, Schl. Ebenau, Kärnten
 Dne 31. VIII. prva državna razstava lovskih psov. Prireditelji: Jugoslov. kinološki savez v Ljubljani. Popis razstavljenih živali je podan v posebnem katalogu. Od 1. do 15. IX. Razstava društva »Zoo« v Ljubljani. — Razstavljene živali: Srebrne lisice, navadne lisice, divje mačke, volk, šakal, jazbec, kune, dihur, zajec, veverice, polh, jež, gams, srnjak, golobje, grlice, fazan, jerebice, prepelice, kotorna, šoje, srake, kavke, vrane, škorci, kanja, kragulj, postovka, južna postovka, škrijanec, race, gosi, priba, štokrlje, škurh, kosec

Paviljon »H«, II. prostor

- 335—337. Jelšenjak Ignac (patentne novosti), Tkalčičeva 48, Zagreb
 338—340. Somlo Aladar (čokolada, slaščice), Miskolczy utca 73, Budapest VII
 341. Kulundžič Vinko (patentne novosti), Molnarjeva 6, Vinkovci
 342, 343. Zupan Julij, delikatesna trgovina (sir, delikatese), Sv. Petra cesta, Ljubljana
 344, 345. Marle Ernst (ročna dela), Miloša Obilića ul. 1, Subotica
 346, 347. Presker Anton (nogavice, kravate, čepice), Sv. Petra cesta 14, Ljubljana
 348—350. Weiss Josef (patentne novosti), Stroheckgasse 6, Wien IX
 351, 352. Pisarevič Pero (patentni aparati za ročna dela), Tkalčičeva 48, Zagreb
 353. Kononenko Ivan (igrače, baloni, lutke), Ratarska ulica 43, Beograd
 354—356. Müller Antun (patentne novosti), Ilica 158, Zagreb
 357, 358. Krätz Friderik, družba z o. z. (brzoklepalniki), Stražišče pri Kranju
 359. Hruby Aleksander i Drug (kemični proizvodi), Deželićeva ulica 20, Zagreb
 360. »Hamad«, tvornica buhačeva praška (kemični proizvodi), Trogir, Dalmacija
 361. »Flora«, tvornica eteričnih olj in parfuma, Laško
 362. Alešovec Marija (pletenine), Cankarjevo nabrežje 1/I, Ljubljana
 363, 364. Šmuc Lojze (fotografske razglednice, pokrajinske slike naših Julijskih Alp, letovišč in hotelov), Aleševčeva ulica 20, Ljubljana. »Kilophot«, Wien
 365, 366. Šušteršič M. (auto-tehnični predmeti), Tattenbachova 26, Maribor, Tenczin W., Freiburg

Paviljon »J«, II. prostor

- 371, 372. Lindič Josip (kuhinjske potrebščine), Komenškega ulica 17, Ljubljana
 373. Lovadenić Marica (narodne noše), Osijek
 374. »Floa« (eterična olja, parfemi), Laško pri Celju
 375, 376. Mastek Stanko (igrače, galanterija), Mestni trg št. 13, Ljubljana
 387—389. Brata Jernej in Franc Pirnat (vozovi), Jarše 9 - 13
 391—394. Mali Martin in Vojska Miha (vozovi), Domžale
 398—400. Kožar Franc (vozovi), Domžale

- 367, 368. Stein Filip (patentne novosti), Vlaška 63, Zagreb. Teichner M., Zagreb
 369, 370. Kobal Ferdinand (samoveznice), Sv. Florijana ulica, Ljubljana

Razstavljalci na prostem

- Ježek K. & R., tovarna strojev (poljedelski stroji), Melje 103, Maribor
 Kremžar Anton (Slavija-motorji in vsi poljedelski stroji), Št. Vid nad Ljubljano 74
 Kuneš Staniček i Drug, društvo za industriju i trgovinu (poljedelski stroji, bencin-motorji, motorji na surovo olje, elektromotorji), Aleksandrova ulica 29, Vukovar
 Schneider & Verovšek (poljedelski stroji in orodje), Dunajska cesta 16, Ljubljana
 Cvijetić Geno (amerikanski sladoled, mandlji), Frankopanska ulica 43, Zagreb
 Ehrenstrasser Ludwig (brusilni aparati in aparati za rezanje stekla), Hauptstrasse 10, Wien IV, Österreich
 Gianini Avgust (kipi in galanterija), Na Gradu, Ljubljana
 Herzog Josef (patentne novosti), Grundpalgasse 11/3, Wien IX
 Luger Johan (brusilni aparati), Myrtengasse 14/10, Wien VII
 Lavtar Franc (igračice, galanterija), Sv. Petra cesta 42, Ljubljana
 Lenardič Karl (sladoled), Ciglerjeva ulica 12, Ljubljana-Moste
 Primic Leopold (patentne novosti), Cesta na Breg 83, Maribor

Razstavljalci v lastnih paviljonih

- Bafa T. & A. (čevljarstva industrija), Zlin, Československo
 Bon Vinko (vino iz dolenskih in bizeljskih vinogradov), Krško
 Braća Bohn, parna tvornica opeke i crijepova (dvojnvaljana opeka), Vinkovci
 Braća Lasan (lastnik Lasan Ivan) (dalmatinska vina), Vodnikova ulica 17, Ljubljana VII
 Brezalkoholna produkcija, r. z. z o. z. (brezalkoholni sokovi), Komenskega ulica 17, Ljubljana
 Cihlař Josip (cementni izdelki, umetni kamen, razni tlakovec), Dunajska cesta 69, Ljubljana
 Delniška družba pivovarne »Union« (pivo), Ljubljana, trije paviljoni
 Delniška družba, prej Škodovi zavodi, zastopstvo v Ljubljani, Šelenburgova ulica 7/II (elektromotorji); Generalna direkcija, Jungmannova trida 37, Praha II, Československo
 Derfel Marija (delikatese, vino, kava itd.), Mestni trg 12, Ljubljana
 Diebler & Weiner, Weyringergasse 30/b, Wien IV, Österreich
 Dolničar-Presker (Restaurant & Café), Ljubljana, »Emona«
 Gajšek Franc, Tivoli, Ljubljana
 Gellert Ignaz & Co. (Eis- und Kühlmaschinen, elektroautomatische Kühlschränke, Bedarfsartikel für das Hotel- und Gastgewerbe und Konditoreien, automatische Gefrorenemaschinen und Konservatoren = stroji za napravlanje ledu in ohlajevalni stroji, elektroautomatične hladilne omare, potrebščine za gostilniško obrt in slično, avtomatični zmrzovalni in sladoledarski stroji in konservatorji), Kegelgasse 27, Wien III, Österreich
 Gospodarska zveza (vino), Dunajska cesta 29, Ljubljana
 Grošelj Tinca (pijače), Poljanska cesta 7, Ljubljana

- Hag kava, dioničko društvo (kava brez kofeina), Tomašičeva ulica 4, Zagreb
 Hasovljević Osman, Ilica 111, Zagreb
 Jarc Karl (kranjske klobase), Hradeckega vas 35, Ljubljana
 Javornik Ivan (jestvine), Domobrankska cesta 7, Ljubljana
 Jugoslovske Steyr tovarne, d. z o. z. (avtomobili in kolesa), Frankopanska ulica 21, Ljubljana VII
 Steyr-Werke A.-G., Wien-Steyr
 Kolinska tovarna hranil d. d. (kavini dodatki in nadomestki), Martinova cesta 30, Ljubljana
 Kukman Nežika (vino), Gosposka ulica 4, Ljubljana
 Leonov Feodor, restavracija »Volga«, Gosposvska cesta 5, Ljubljana
 Material, trg. d. z o. z. (heraklit, parketi iz plutovine in ostali stavbeni materijal), Dunajska cesta 36, Ljubljana
 Michel Georg, Roth bei München, Deutsches Reich
 Michel Ivan, Črtomirova ulica 8, Maribor
 Novotny T., slaščičarna (slaščice, čokolada, bonboni, sladoled, brezalkoholne pijače), Gosposvska cesta 2, Ljubljana
 Petan Marija (vino), Jezdarska ulica 8, Maribor
 Ravtar Melhijor (vino, jestvine), Stari trg 19, Ljubljana
 Slamič Franc (hrenovke, klobase, mesni izdelki, mesne konzerve; mesarski stroji; prekajevalne naprave), Gosposvska cesta 6, Ljubljana
 »Split«, Anonimno društvo za Cement-Portland (Portland-cement znamke »Salona« (Tour), Super-Portland-cement znamke (Colossus«, taljeni cement (Schmelzement) procesa Lafarge, azbestno-cementni škrlil znamke »Salonit«, valovite azbestno-cementne plošče patent »Salonit«, azbestno-cementne cevi znamke »Salonit«, azbestno-cementne izolacijske plošče), Masariškova cesta 23, Ljubljana; tvornica Solin pri Splitu
 Stanovnik Franc (vino, delikatese), Ljubljana VII, Mali dom št. 43
 Teslić Peter, likerji, mineralna voda, Sisak
 Vidmar Ivanka (vino in jestvine), Sv. Petra cesta 3, Ljubljana
 Vidmar Vinko (papiže, afriški ptiči in opice), Vodnikova ulica 4, Moste pri Ljubljani
 Vidovič Milka (vino, pivo, žganje, čaj, kava, jestvine), Litijska 93.
 Zaloga »Zagrebske pivovarne« (Ivan Bajželj) (pivo), Galsilska ulica 7, Ljubljana

Misijonsko etnološka razstava.

Misijonsko etnološka razstava v paviljonu »K« ljubljanskega velesejma bo vsebovala najrazličnejše zanimivosti iz vseh delov sveta: Kitajske, Japonske, Indije, Afrike, Oceanije, Amerike itd. Za pojmovanje življenja Kitajcev bo skrbela posebej urejena kitajska sobica z vsemi okraski in potrebščinami, ki jih pozna kitajski stanovalec: oprema, dragocene vezenine, vaze, čaše, kostumi, ogrinjala, čevlji, svetilke, rezbarije itd.

Iz Siama bodo prav gotovo posebno zanimali kipi Bude in razni umetniški modeli svetišč, iz Oceanije pa primitivni narodi s svojimi ročnimi izdelki posodja in orodja, orožja itd. Iz Knobleharjeve afriške zbirke pa bo odsevala slika tedanjih razmer med črnci, stopnja kulture raznih rodov, iz zadnjih let pa bodo pričevale napore in uspehe misijonarjev razne knjige in časopisi, slovnice, ki so jih pisali misijonarji v vseh mogočih, Evropcem skoro nepoznanih jezikih.

Iz Amerike bo pričala o skoraj že izumrlih Indijancih posebna zbirka.

Dr. Lambert Ehrlich:

Nekaj misli ob etnološki misijonski razstavi.

Misijonska razstava! Tolmač VII. mednarodnega akademskega misijonskega kongresa (od 6.—11. septembra) naj bi bila, verna, iz trpke resničnosti zajeta slika poganskih davnin in sedanjin naj bi bila, nema pričevalka ljubezni in požrtvovanja: tako si je zamislil pripravljalni odbor. Zamisel je bila vsekako pravilna in za današnjo dobo, ko misijonski problem prešinja daljavo in širjavo in pronica v utripanje življenjskih vprašanj Evrope in vse naše tradicije, potrebna, kajti ne bi ga smelo biti med nami, ki bi se ne hotel seznaniti z misijonsko mislijo ter njenim problemom.

I.

Smo pač v dvajsetem stoletju! Kar je bilo nekdaj daleč, nam je danes blizu in ni več meja med svetovi in narodi. Železna cesta nas veže s prej komaj sanjanimi daljinami, zarezala je pot iz Egipta, se pognala preko Afrike prav do Caplanda, iz sredine evropske pogledala proti vzhodu in se ji je zahotelo neizmernih step, polja in solnca in mraza, šla čez Sibirijo v Šanghai, se pobratila z jugom in severom, vzhodom in zahodom sveta: povsod je doma. Še nekaj let in nas bo popeljala iz Evrope v Malo Azijo, skozi Perzijo pa v Kalkuto; tam blizu so naši misijonarji doma. Pa duh dvajsetega stoletja je hotel še več! Po širokih cestah kitajskih in skozi puščavo Gobi drče danes avtomobili, prebrodili so Saharo, udomačili so se v Avstraliji in ni jih strah ne daljav, ne samot in puščav.

V kolikor zbirke same ne bi zmogle predočiti gledalcu teža, kar razstava hoče, bodo pa ponazorili še zemljevidi, razni albumi, zbirke slik itd. Za razstavo bodo odstopili svoje dragocene zbirke razni privatniki, nekatere misijonske družbe in zlasti etnološki muzej v Ljubljani.

Vsekako bo pa razstava, tudi drugi del, vsebujoč darila za misijone, cerkveno perilo, paramenti itd., nudila tako pestro sliko sveta, kakršne si Slovenija v celoti še ni mogla ogledati. Ker je udeležnikom kongresa dovolila vlada polovično vožnjo na jugosloveskih železnicah, si razstavo lahko ogleda vsakdo. Glede legitimacij daje pojasnila Pripravljalni, odnosno Razstavni odbor VII. Ciam-a, Semeniška ulica št. 2, Ljubljana.

Razstavni odbor VII. Ciam-a:

Dr. Lambert Ehrlich,

Ludovik Duh, stud. techn., Ing. arh. Franc Tomažič,

Jožef Godina

Dr. Stanko Žitko.

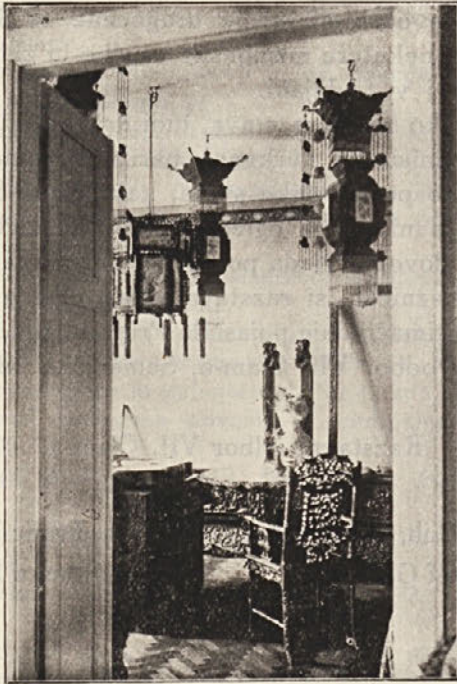
Še v ozračje je hotel pogledati človeški duh. Danes se preletavajo iz celine na celino kot ptice selivke zrakoplovi in kar je bilo očem železnice in avtomobilov zastrto, premotre zviška in razodevajo človeštvu skrivnosti severnega in južnega sveta obtečajnega.

Zato danes ne znamo več ceniti truda, silne volje starin. Mrtve se nam zde črke, ki pišejo, da je Magalhães rabil za pot okoli sveta (okoli 1520.) cela tri leta, ko vendar vemo, da danes to zlahka premerimo v 80 dneh (na železnici!), z zrakoplovom pa dosti dosti prej, ali ki nam pričajo, da je oče misijonarjev sv. Frančišek Ksaverij vozil iz Lisbone pa do Indije poldruho leto dni, dočim so naši slovenski misijonarji prispeli tja v 17. dneh. Ves svet je razodet človeškim očem.

II.

Železnica, avtomobilstvo, zrakoplovstvo so pa dvignili zatvornice tudi evropski kulturi, da se je razlila med vse različne narode sveta. Današnji Kitajci, nedavno še nepremično čepeči za kitajskim obzidjem, današnji Indijci, afriški zamorci hlastaje vsrkavajo evropsko izobrazbo, hoteč popraviti vse zamujeno. V zadnjih dvajsetih letih so Kitajci zgradili nad 100.000 modernih šol, univerz 25. Vse gre z mrzlično naglico za napredkom, vse si prisvajajo nove, evropske oblike, odlaga pa svoje stare. Modernizira se čudežna dežela Indija. Danes se že ponaša z 23—25 univerzami; novo življenje je zaplalo med črnci v

Ugandi, ki v kratkem najbrž dobe svojo univerzo, prvo za zamorce na svetu. Nepisemstvo počasi izginja in ljudem se hoče razgleda v svetove in kulturna bogastva. Poleg evropsko zamišljenih šol, ki so za-

Iz kitajske sobe na misijonski razstavi

mamile narode vzhoda in juga, so se po novih idejah hlepeči milijoni oprijeli tudi časopisja. Nič posebnega ni več, če na Kitajskem ali Japonskem izhajajo domači časopisi v 10.000—20.000 izvodih, nič posebnega ni več, če se pulijo za svoje časopise v Telugi, v Dravidasu v Indiji in da srebljejo iz njih sokove komaj vzniklih idej črnici v Nigeriji, v Ugandi itd. Evropska miselnost je preobličila vse človeštvo, poetično prikazane, v razdraženi domišljivi okopane »idiličnosti« in romantike o nagih divjakih, tavajočih v praغوذdih in naslajajočih se pri svojih kanibalskih pojedinah, ni več, vzklije in zažari v nekdanji luči le še na papirju časovno zaostalih pisateljev.

III.

Šola, časopisje, duhovne evropske kulturne pridobitve, vržene v vsej svoji prenasičenosti med narode, še neodrasle svojim primitivnim tradicijam, vse to je izzvalo v teh narodih občutne notranje pretresljaje, duhovne prevrate. V knjigah in časopisih so prisluškovali besednemu zvonjenju o samovladi narodov (sami se narodnostno niti še zavedali niso!), o demokraciji, o nacionalizmu, o osamosvojitvi proletarijata, o kapitalizmu, ki mrtviči človeštvo itd. itd. V že razrvane, za tuje spojine dojemljive duše narodov so zablodile iz evropskih učilišč ideje, ki so v njih omajale duhovno zgrajenost in nekdanj otroško navezanost in zaverovanost v idejo svojih višjih božanstev, vero v duhovnost življenja in v posmrtnost duše itd. Take

ideje so sprejeli nekateri reformatorji v svoj program. S tako usmerjenim, vsako duhovnost zanikujočim programom je stopil n. pr. pred kitajske kmetske mase Sun-Jatsen, razpalil v njih speče strasti, razgalil nerazsodnim milijonom idejo do tedaj neslutnega nacionalizma, ki se je prekvasil v krvavo sovražstvo proti tujcem samim, ne pa da bi zasovražil osnovne, od tujcev povzete ideje.

Konservativni sistem zasanjanega, bolesto zagrjenega budizma, stoletno, kot za vse čase veljavno, baje od bogov samih ustvarjeno kastovstvo v Indiji, slepo vdanostna vera Islamcev v boga Alaha, delečega dobro in zlo, širokogruda, pa preprosta Konfucijeva etika, ki je znala 400 milijonom Kitajcev zagotavljati red in mir, vse to se danes krha in lomi v viharju tujih, iz evropskega materialističnega gledanja vzniklih, pa na čustvene duhovne osnove presajenih idej. Še najbolj se pa pogreza zatopljenost zamorskih praznovercev v svoje tope malike in fetiše, čeprav so bili doslej zamorci slepo zaverovani vanje in kot jedra resnice vsajali v svoje duše fantastično zamotane bajke svojih čarovnikov. Spone tisočletne tradicije, ki je skoro do danes objemala milijardo ljudi, popuščajo in se v prenasičenosti evropske kulture razkrajajo, med narodi Afrike vre, v stotimilijonski Aziji danes polje ena najjačjih duhovnih revolucij, kar jih pač pozna človeška zgodovina. Nas Evropce kljub vsem novotarijam družji in spaja v ne-

Prva kapelica misijonarja Barage

kakem še vzdržnem sožitju dvatisočletna krščanska tradicija in etika, ki je pa v dvajsetem stoletju, duševnemu prevratu milijarde človeštva pravce snujočem stoletju, milijoni in milijoni ne poznajo.

Za te milijone, za milijardo človeštva se danes bijejo razni svetovni nazori. Prednjači zlasti prostrana Rusija, najbližja soseda azijskim narodom. Z mrzlično vnemo trosi mednje svoje ideje ter jih skuša zvbati na svoja pota. V narodih pa vstajajo tudi domači pre-roki, natrpani od evropske znanosti in dočnanosti, ki hočejo prekvasiti narode v novem, pa evropskemu bistveno nasprotujočem duhu. Z živo zavestjo dvatisočletnega božjega poslanstva, zaupajoč v vesoljni svet odrešujočo Ljubezen, pa speši svoj korak katoliški misijonar, ki se ne straši dežel večnega ledu, med Eskime zasaja svojo blagovest, v tropične pragozdove ob Kongu prodira, povsod pa gradi svoje šole, in poleg poganskih svetišč, poleg budističnih ter bramanskih templjev v Indiji, katoliške cerkve. Na delu za duhovno prerojenje človeštva po načelih Kristusa je danes 43.000 evropskih in neevropskih misijonarjev, misijonskih sester in katehistov.

Iz kitajske sobe na misijonski razstavi

Mi, ki vemo, kaj pomenita za Slovane sv. Ciril in Metod, ki pojmujejo, zakaj časte Irci svojega sv. Patrika kot očeta, zlahka doumemo kulturno poslanstvo vseh teh misijonarjev. Če si ogledujemo slovnice in slovarje najrazličnejših jezikov: oceanskih Kanakov, afriških zamorcev, v teh jezikih spisane priročne poučne knjige, katekizme, ki so jih spisali katoliški misijonarji, pa bomo morali priznati, da so bili uprav misijonarji tisti, ki so nevednim narodom prižgali luč ne samo vere temveč tudi luč prave kulture.

IV.

Dvajseto stoletje piše in govori samo o tekmah in vse življenje in delo se gnete in plete v tekmah. Gre za prvenstvo v telovadbi, v plavanju, tekmujejo

družbe, tekmujejo narodi, tekmujejo države. Zakaj ne bi naš narod z zanosom pozdravljal svojih tekmovalcev? O, imamo jih!

Pa tudi v misijonarjenju se kosajo danes narodi in tekmujejo države. Francozi n. pr. imajo danes okrog 100 misijonskih pokrajin, kjer širijo vero v Ljubezen in zasajajo veličino svoje narodne svojstvenosti. Tekmujejo Španci, Italijani, tekmujejo Nemci, Angleži...

In mi? Ali naj tudi tekmujejo? Ko doslej vendar nismo imeli niti ene misijonske pokrajine in se v Indiji grade šele početne celice?

Tudi mi bi morali tekmovati. Na Kitajskem nam ponujajo celo misijonsko pokrajino, ali kaj, ko nimamo ljudi, da bi obdelovali ledino in okopavali vinograd! Toda če hočemo veljati kot kulturno izobličen narod in dati delež svojega duhovnega bogastva Bogu in človeštvu, moramo z drugimi narodi graditi duhovno kraljestvo sveta in se ne odmikati delu za prerojenje človeštva v Kristusovi ljubezni. Tako veli tudi poglavar vseh misijonarjev — papež.

V.

Misijonski problem je za mirno sožitje narodov in za srečno bodočnost sveta tolikšnega pomena, da bi se moral zanj zanimati ves narod, zlasti pa srednji sloji, izobraženstvo, trgovstvo in obrtniki, kmetje in delavci. Kajti iz ljubezni do bližnjega in le iz te more in mora črpati naše upanje svoje moči na mir v Evropi in v svetu.

*

Misijonska razstava v okviru veleseljma ne more prikazati vsega, kar bi moglo misijonski problem docela osvetliti. Vsaj v manjšem obsegu pa bo pokazala način življenja raznih narodov, napore naših misijonarjev, ponazorila z zemljevidi, s slikami in zbirkami sedanjí položaj misijonstva in dala zasnove — bodočemu misijonsko etnološkemu muzeju.

Kdor docela še ni pogreznjen v osvajajoče samoljubje, kdor še ni docela suženj zgolj snovne kulture, tega mora zanimati tudi ta kos kulture dvajsetega stoletja.

Higijenska razstava.

Paviljon »L«

Higijenska razstava: II. del, »Človek, mati, dete«, katere I. del je že ob letošnjem spomladanskem jubilejnim veleseljmu vzbudil toliko zanimanja in občudovanja. Prirejena je razstava pod vodstvom g. dr. Ivo Pirca, predstojnika Državnega higijenskega zavoda v Ljubljani

Odbor za prireditev Higijenske razstave

Dr. Pirc Ivo, predstojnik Higijenskega zavoda v Ljubljani
Dr. Dračaš Bogoljub, predstojnik Zavoda za socialno higijensko zaščito dece v Ljubljani

Organizacija Ljubljanskega velesejma, r. z. z o. z. v Ljubljani.

Predsednik Ljubljanskega velesejma

Bonač Fran, tovarnar v Ljubljani

Upravni odbor Ljubljanskega velesejma, razstavne reg. zadruga z o. z., Ljubljana

Predsednik:

Praprotnik Avgust, predsednik raznih gospodarskih družb v Ljubljani

Podpredsedniki:

Bonač Fran, tovarnar itd. v Ljubljani

Ogrin Ivan, stavbenik in podpredsednik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani

Hribar Dragotin, tovarnar itd. v Ljubljani

Člani:

Detela Karel, ravnatelj Prometnega zavoda za premož v Ljubljani

Dr. Dular Milan, ravnatelj velesejma v Ljubljani

Jelačin Ivan ml., predsednik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, veletrgovec itd. v Ljubljani

Krofta Hanuš, bančni ravnatelj v Ljubljani

Dr. Murnik Viktor, upok. tajnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani

Mohorič Ivan, tajnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani

Dr. Pavlin Ciril, ravnatelj Združenih papirnic Vevče, Goričane in Medvode v Ljubljani

Ing. Šuklje Milan, glavni tajnik Zveze industrijcev na slovenskem ozemlju v Ljubljani

Dr. Windischer Fran, generalni tajnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani

Eksekutivni odbor

Predsednik:

Bonač Fran, tovarnar v Ljubljani

Člani:

Dr. Dular Milan, ravnatelj velesejma v Ljubljani

Dr. Murnik Viktor, upok. tajnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani

Dr. Pavlin Ciril, ravnatelj Združenih papirnic Vevče, Goričane in Medvode v Ljubljani

Praprotnik Avgust, predsednik raznih gospodarskih družb v Ljubljani

Ing. Šuklje Milan, glavni tajnik Zveze industrijcev na slovenskem ozemlju v Ljubljani

Dr. Windischer Fran, generalni tajnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani

Nadzorstveni svet

Predsednik:

Meden Viktor, tovarnar itd. v Ljubljani

Podpredsednika:

Stupica Franc, veletrgovec v Ljubljani

Franchetti Engelbert, častni predsednik Zveze obrtnih zadrug za Slovenijo v Ljubljani

Člani:

Dr. Pless Ivan, tajnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani

Dr. Rupnik Ivan, magistratni višji svetnik v Ljubljani
Širca Stanko, ravnatelj v Ljubljani

Zastopniki Ljubljanskega velesejma

Avstrija: Schenker & Co., Wien I, Hoher Markt 12. — Bregenz, Innsbruck, Kufstein, Linz, Salzburg, Villach.

Tourist-Office, Wien I, Augustiner Strasse 1-3

Belgija: Oskar van Slijpe, Bruxelles, Rue du Tronc 146

Bolgarija: »Bulgarija«, Sofia, Rue Targovska 4
Češkoslovaška: »Jugoslovenski Merkur«, Praha II, Kremenova 1.

Ivan Fantov, Praha II, Příkopy 20

Egipt: Sugich M. John, Aleksandria, 4 Rue Abou bakr El Razi

Francija: Michel de la Croix, Paris 9^e, Rue de Chateaudun 11

Grčija: Gerechtshammer & Spasic, Piraeus, Notara str. 67. Patras & Salonique

Indija: G. S. Mahomed, Bombay, 164, Saumel Street

Italija: Čehovin Giuseppe, Trieste, Viale XX Settembre 65

Nemčija: »Interkontinentale«, Leipzig C 1, Ritterstrasse 23/9. — Berlin, Dresden, Hamburg, München, Passau

Schenker & Co., Berlin NW 7, Unter den Linden 39. — Aachen, Arnstadt, Bentheim, Beuthen (Oberschlesien), Bremen, Breslau, Eberfeld, Flensburg, Fraustadt, Gera-Reuss, Hannover, Köln, Königsberg, Löbau, Lübeck, Magdeburg, Memel, Mittelwalde, Reichenbach, Sonnenberg, Stettin, Zwickau

Reisebüro »Mittag«, Düsseldorf, Königsplatz

Amtliches Reisebüro der Saarbahnen, Saarbrücken (am Hauptbahnhof)

Ogrska: »Trgovačka agencija«, Budapest IV, Museum Körut 23-25

Poljska: Uprava Poznanjskega velesejma, Poznanj

Rumunija: Dr. M. Margulisc, Bucarest, Str. Carol 9

Španija: Centro International de Intercambio, Barcelona (Apartado 350)

Švica: T. J. Agentur Handels- und Kreditvermittlung mit Jugoslavien, Bern, Amtshausgasse 6

Turčija: Povlaštena trgovinska agencija, Stamboul, Boite postale

Združene države Severne Amerike: General Agency for International Expositions in Europe. Inc. New York City, 250 Park Avenue
Poleg navedenih fungirajo kot zastopniki velesejma v inozemstvu še vsi konzulati naše kraljevine, v tuzemstvu pa tujsko-prometno društvo »Putnik« z vsemi svojimi podružnicami.

Strojne tovarne in livarne d. d.

Tvornice strojeva i ljevaonice d. d. - Машинске фабрике и ливнице а. д.

Telefon: 2829, 2830 LJUBLJANA Brzojavke: STROJ

Stroji za obdelovanje lesa

Brzotekoče polnojarmenike najmodernejše konstrukcije sistema Hofmann-Breslau

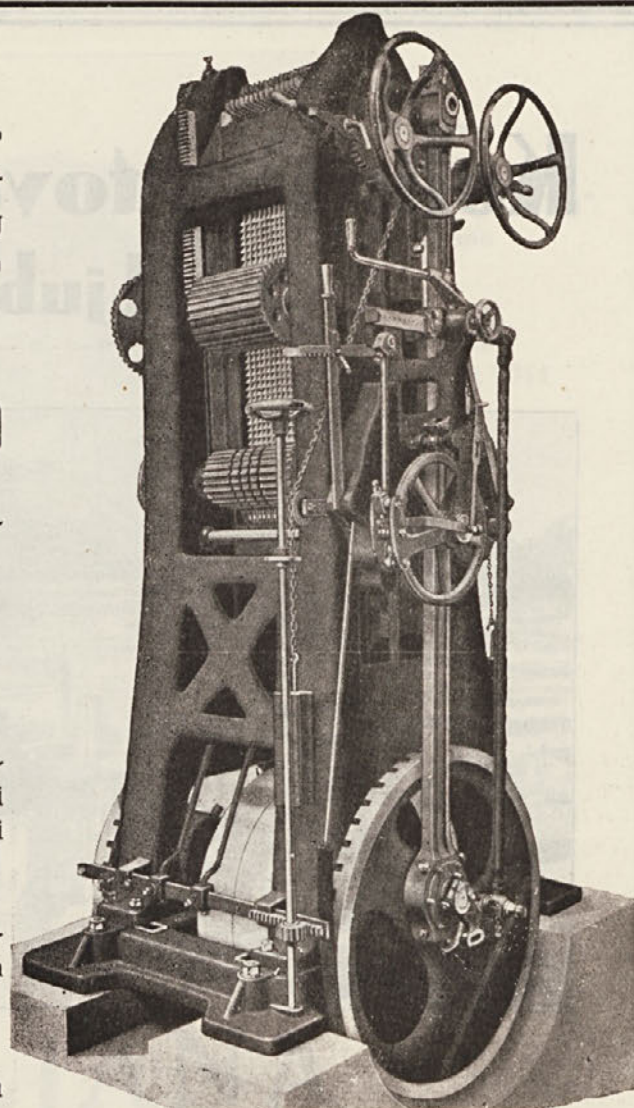
Stranske jarmenike patent A. Tuschill

Venecijanske jarmenike

Krožne žage, tračne žage, obrobovalne žage, pri-krajševalne žage, nihalne žage z direktnim ali kotnim pogonom, vse na pogon z jermenom ali direktno z elektromotorjem

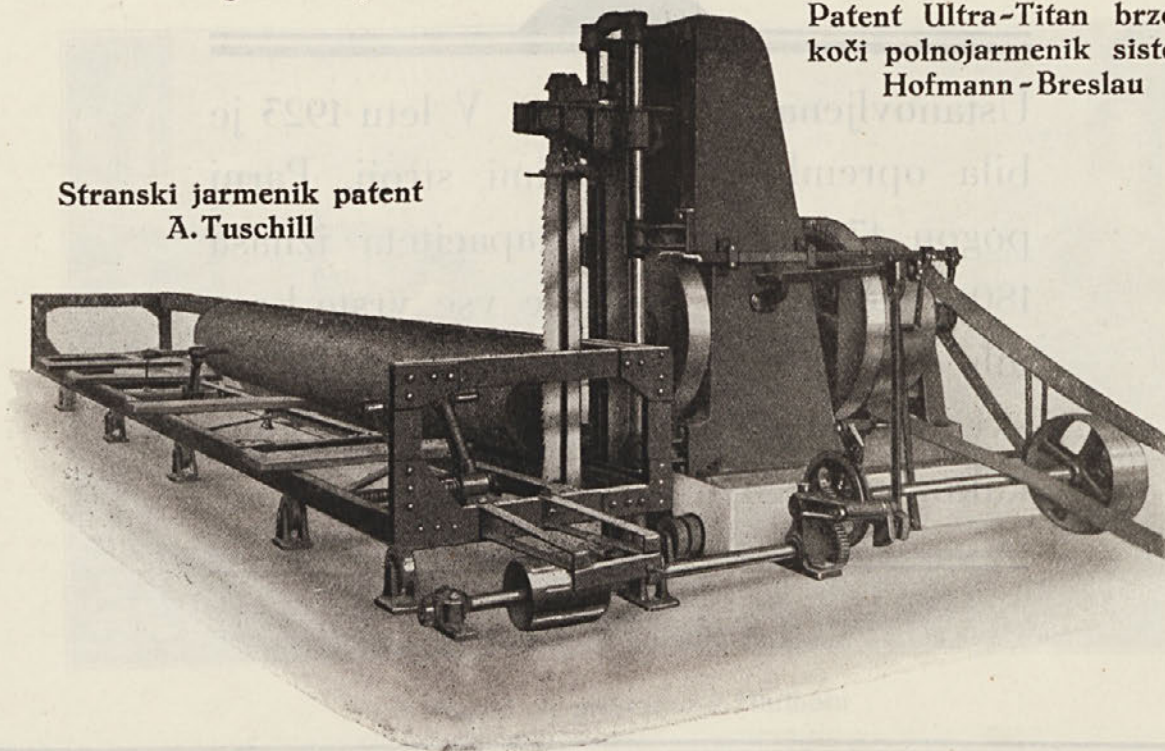
Specijalne stroje za izdelavo furnirja, sodov, pohišstva, stolov, lesne volne, parketov in lesenih žebličkov

Projektiranje in postavljanje kompletnih žaginih naprav

Patent Ultra-Titan brzotekoči polnojarmenik sistema Hofmann-Breslau

Stranski jarmenik patent A. Tuschill

Kolinska tovarna cikorije d. d.

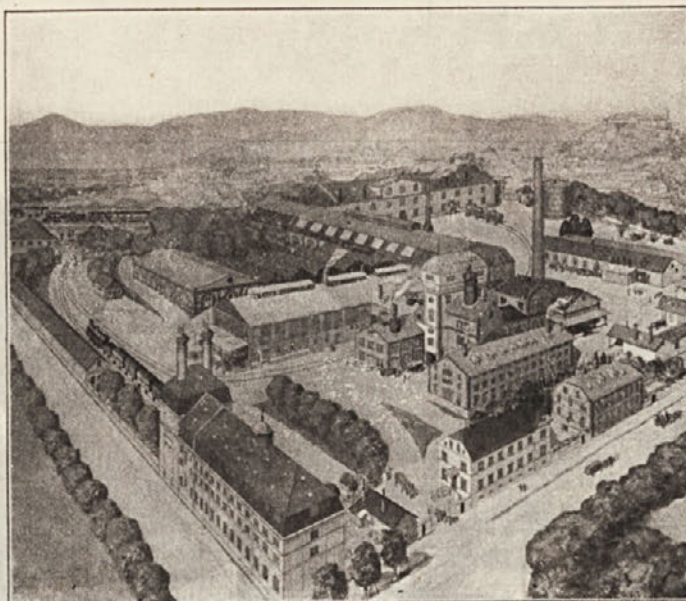
Ljubljana

Ustanovljena je leta 1909. V letu 1923 je bila opremljena z novimi stroji. Parni pogon 170 HP, letna kapaciteta iznaša 180 vagonov. — Izdeluje vse vrste kavnih pridatkov, posebno so znani Kolinški »Zabojčki«, Redilna kava s srčkom, kakor tudi figova kava in razne žitne kave

Brzjavni
naslov:
Pivovarna „Union“
Ljubljana

Telefon
štev. 2310, 2311

Brzjavni
naslov:
Pivovarna „Union“
Ljubljana

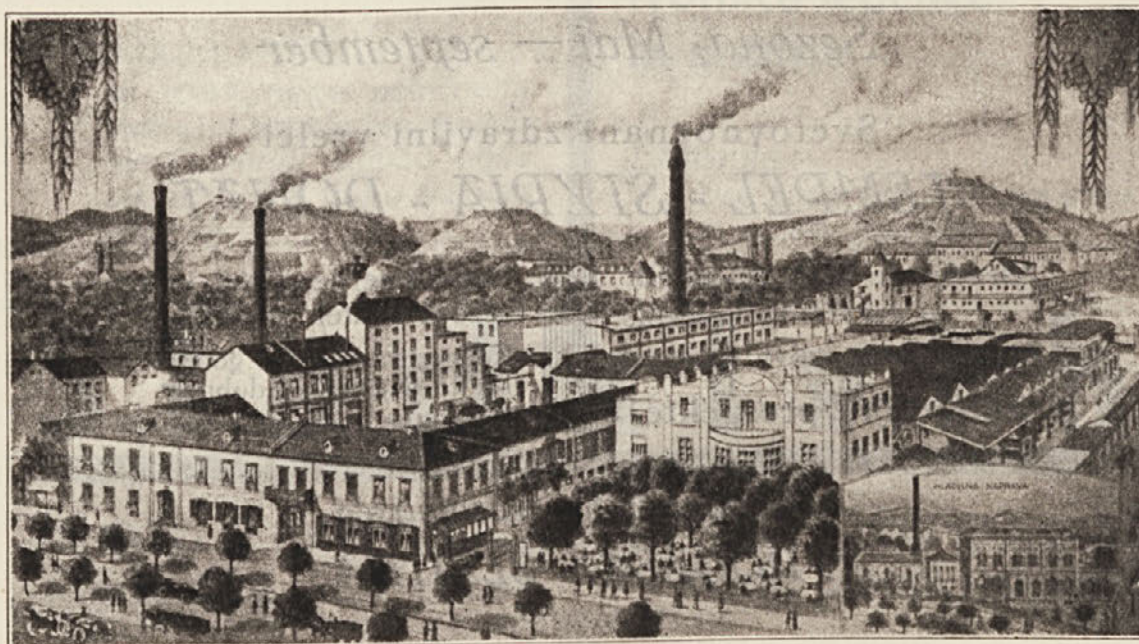
Telefon
štev. 2310, 2311

Pogled na pivovarno v Ljubljani

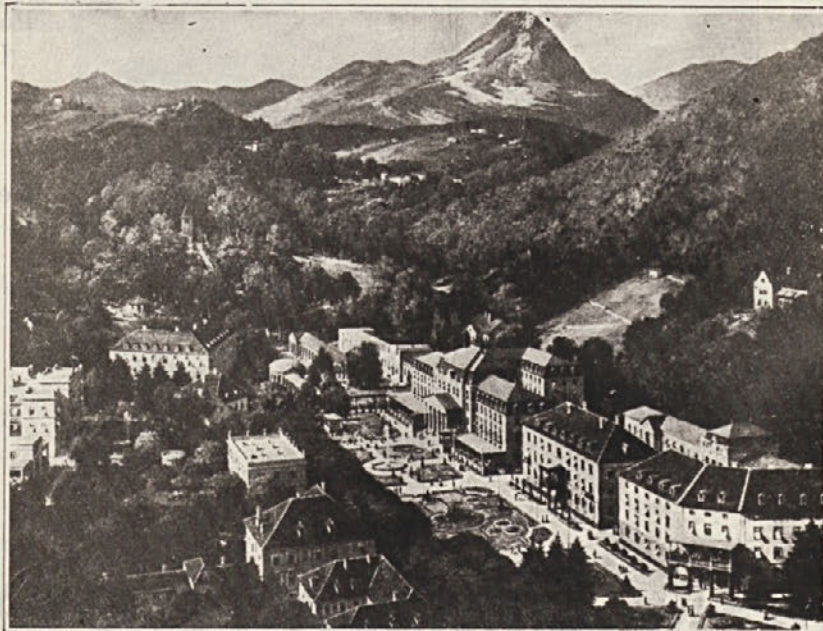
DELNIŠKA DRUŽBA PIVOVARNE

UNION

ĹJUBLJANA

Pogled na pivovarno v Mariboru

ROGAŠKA SLATINA

Najlepše in najmodernejše urejeno
zdravilišče kraljevine Jugoslavije

Sezona: Maj — september

Svetovnoznani zdravilni vrelci

TEMPEL - STYRIA - DONAT

Zdravljenje vseh želodčnih
in črevesnih bolezni,
bolezni srca, ledvic in jeter

Zahtevajte prospekte!

Cene zmerne. Pred in po
sezoni znaten popust

Koncertira vojaška godba
Radio. Največja udobnost

Prometne zveze zelo udobne

Ravnateljstvo zdravilišča
ROGAŠKA SLATINA

F. Grešorič
manufaktura na veliko
Ljubljana

Dunajska cesta šte. 28 ~ ~ Telefon 2404

Papirnate vreče

iz 100% nega natrocelu-
loznega papirja za zavija-
nje cementa, mavca, oglja
itd., navadne in po sistemu
»Bates«

**Sladkogorska
tvornica lepenke
in papirja**

Izdeluje:

Use vrste omočniš papirjev
in patent lepenke

Sladkivrh

Komercijalni urad Zagreb

Jelačićev trg 25/II. nadstr.

Poštni predal šte. 375

Telefon šte. 21-28

DAME — GOSPODJE!

Elegantno od glave do nog Vas napravi

»WALLET EXPRESS«, Stari trg št. 19

ki Vam Vašo garderobo takoj zlika, kemično sčisti, temeljito popravi (pošije). Po obleko se pošlje tudi na dom. Gospodje na likanje obleke lahko počakajo v posebni čakalnici. Likanje Din 18.—. Angleški abonma! 4 mesečno likanje obleke Din 60.—

KMETIJSKA DRUŽBA V LJUBLJANI

je najbolj razširjena kmetijska korporacija v Sloveniji, ki šteje nad 25.000 članov. Kot svoje glasilo izdaja ilustr. gospodarski list

»KMETOVALEC«

ki izhaja dvakrat na mesec že 47 let. Udje ga dobijo brezplačno. Član Kmetijske družbe je lahko vsakdo, ki plača letno

20 Din.

Kmetijska družba preskrbuje svojim udom različne kmetijske potrebščine, kakor so: umetna gnojila vseh vrst, semena njivskih in drugih rastlin, različna krmila, sredstva zoper rastlinske in živalske škodljivce, vinogradniške in vrtno potrebščine, razno kmetijsko orodje in kmetijske stroje in mnogo drugega

Vsak zaveden kmetovalec v Sloveniji je član Kmetijske družbe v Ljubljani

IVAN ZAKOTNIK « LJUBLJANA

Izvršuje: MODERNA IN ARHITEKTONSKA POSLOPJA, VRTNE LOPE, PAVILJONE, ČEBELNJAKE, LEDENICE, PORTALE, OSTREŠJA ZA HIŠE, VILE, PALAČE, CERKVE IN ZVONIKE, KUPOLE, BALKONE, VERANDE, STOPNICE, RAZNE STROPE IN TLA, OGRODJA, ODRE IN OPAŽE, MOSTOVE, JEZOVE, ŽAGE, MLINE, LESNE OGRAJE I. T. D.

MESTNI TESARSKI MOJSTER
in zapriseženi izvedenec kr. sodišča
KOBARIDSKA ULICA 45

Ustanovljeno leta 1880

PARNA ŽAGA, TOVARNA
FURNIRJA, ZALOGA RAZNOVRSTNEGA TU- IN INOZEMSKEGA FURNIRJA,
TRDEGA PREKUHANEGA
LESA ZA MIZARJE

TELEFON INTERURBAN 2579

RAČUN PRI POŠTNI HRANILNICI ŠT. 14.687

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO

LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA 50

(v lastnem posloju)

Obrestovanje
vlog, nakup in prodaja
vsakovrstnih vrednostnih papirjev,
deviz in valut, borzna naročila, predujmi
in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso
menic ter nakazila v tu- in ino-
zemstvo. Safe deposita
itd., itd., itd.

Brzjavke: Kredit, Ljubljana
Telefon št.: 2457, 2040, 2548 ≡ Interurban: 2706, 2806

STAVBENO
IN UMETNO
MIZARSTVO

Ā. ROJINĀ & CO.

LJUBLJANA, SLOMŠKOVA ULICA 16

Izdeluje: okna, vrata, portale, obstenja, strope itd.
od najenostavnejše do najfinejše izvedbe

Specialiteta: *Okna sistema „Nikolaus“*. Vrteča se
vrafa. Zastopstvo za *Lourie vezane plošče*

Telefon 2480
in 2232

Pošt. hranil.
račun 11.638

Najmoderneje urejeno podjetje te vrste. — Ponudbe
in načrti brezplačno **Razstavi v paviljonu I**

ZDRUŽENE TOVARNE STEKLA D. D.

ZAGREB, DRAŠKOVIĆEVA 25

Poštni predal 365 — Telefon 23-46
Brzjavke: VERRA

Tovarne stekla:

Hrastnik, Rogatec, Rogaška Slatina,
Daruvar

Premogovnika:

Rogatec, Sv. Križ pri Rogaški Slatini

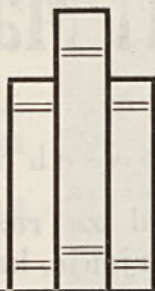
Izdelovanje vseh vrst steklenic, votlega, brušenega in slikan. stekla

ING. TORNAGO

GRADBENO PODJETJE, INŽENJERSKI IN STAVBENI BIRO
DR. Z. O. Z.

LJUBLJANA, POLJANSKA CESTA 12
TELEFON 33-87

STANOVANJSKE ZGRADBE
INDUSTRIJSKE ZGRADBE
V O D O V O D I
VODNE ZGRADBE
CESTE IN MOSTOVI

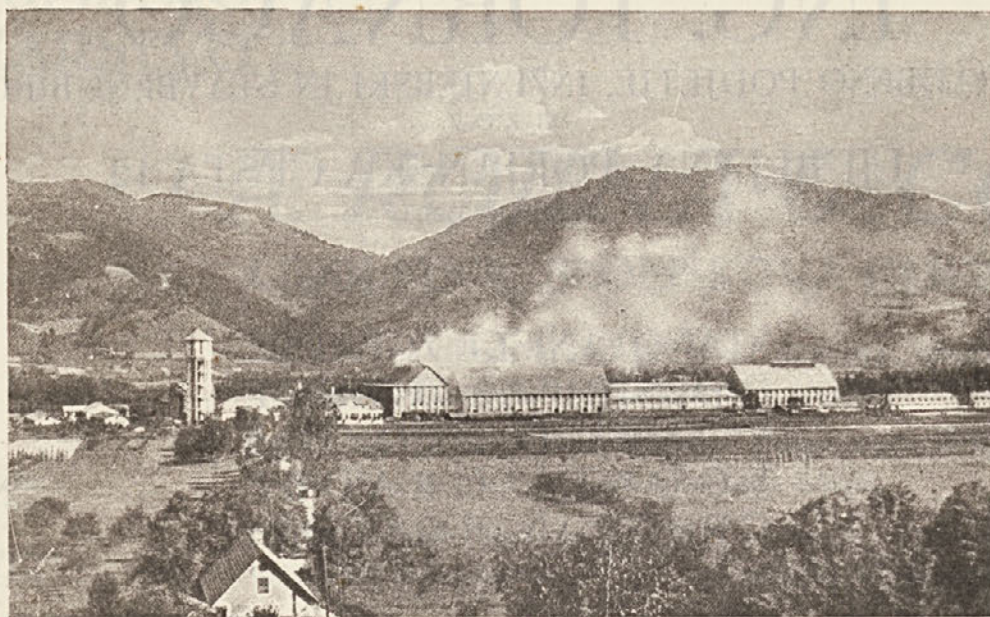
SALDA-KONTE, ŠTRACE, JOURNALE, ŠOLSKE ZVEZKE,
MAPE, ODJEMALNE KNJIŽICE, RISALNE BLOKE ITD.

NUDI PO IZREDNO UGODNIH CENAH

KNJIGOVEZNICA JUGOSLOVANSKE TISKARNE

PREJ **K. T. D.**

V LJUBLJANI, KOPITARJEVA ULICA ŠTEV. 6, II. NADSTROPJE

Pogled na tvornico

Tvornica za dušik d. d.

Ruše pri Mariboru

dobavlja v vseh množinah

kalcijev karbid za razsvetljavo in
avtogenično varjenje, kalcijev ciana-
mid (apneni dušik) kot umetno du-
šično gnojilo. Mešano umetno gnojilo
»NITROFOSKAL RUŠE«, sestavljeno
iz: apnenega dušika, superfosfata in
kalijeve soli, kisik (oxigen)
ter ogljikovo kislino

PREMOG

KOVAŠKI IN PLINSKI PREMOG

UGALJ

KOVAČKI UGALJ I UGALJ ZA PL NARE

KOKS

LIVARSKI (LIVAČKI), PLAVŽARSKI (TOPIONIČKI), PLINSKI

PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG

D.D.

LJUBLJANA • MIKLOŠIČEVA CESTA 15 • I. NADSTR.

KRANJSKE TVORNICE ŽELJEZNE •
BRAVARSKÉ I KOVINSKE ROBE

TITAN D.D.

KAMNIK (SLOVENIJA)

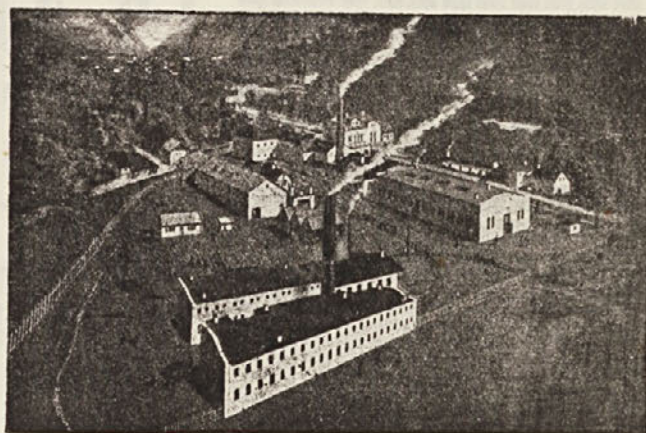
USTANOVLJENO GODINE 1896

IZRADJUJE:

Spojnice za vrata i prozore, okovje, usadbene i brave za pribijanje, raznu limenu robu, presovane i stancane artikle, strojeve za rezanje mesa, pocinčanu robu svih vrsta, pokalaisanu robu, odljevke iz kovkog (temper) lijeva kao naročito: ključeve svih vrsta, volovske potkove, puškice i tuljci za kola (osovine), evatrove lance, kalupe za opeke, dijelove za decimalne i balans-važe, zatim razne odljevke za poljo-privredne strojeve i gradnju strojeva itd.

RADNIKA I NAMJEŠTENIKA 400 ★ VLASTITA HYDROCENTRALA OD 400 HP

VLASTITA LJEVAONICA SIVOG I KOVKOG LIJEVA

ALOMA COMPANY

ANONČNA IN REKLAMNA DRUŽBA
Z O.M. Z.

ALEKSANDROVA CESTA 2 -- I. NADSTR.

OSKRBUJE:

INSERIRANJE

V VSEH ČASOPISIH

PLAKATIRANJE

V VSEH KRAJIH IN ŽELEZNIŠKIH POSTAJAH

INFORMACIJE

TRGOVSKE IN PRIVATNE

KINO DIAPOSITIVI
REKLAMA

Naravni MALINOVEC in druge
sadne soke, SADNE MARMELA-
DE, esence za rum, likerje, aromo
za brezalkoholne pijače i. t. d.
priporoča

tovarna sadnih sokov in marmelad, parna destilacija

SREČKO POTNIK IN DRUG

Telefon 2110

LJUBLJANA
METELKOVA ULICA ŠT. 13

LJUBLJANSKA GRADBENA DRUŽBA Z O. Z.

V LJUBLJANI, SLOMŠKOVA ULICA 19

je **gradbeno podjetje**, ustanovljeno 1923., spada med naj-
večja tovrstna pristna domača podjetja
Zida vile, male in velike stanovanjske hiše, kakor tudi
šole, hotelska, gospodarska in ostala velika poslopja,
je prav posebno opremljena za gradnjo
parnih in hidro-central in enako
industrijskih poslopij, kurilnih naprav, skladišč itd.,
ter ima mnogo prakse ter vso opremo za izvršbo
mostov, jezov, cest in železnic. Prevzame v projektiranje
in gradnjo vsa
betonska in železobetonska dela ter izvršuje vsa
tesarska dela, kakor tudi najtežavnejše strešne konstruk-
cije z velikimi razpetinami z uporabo
lesenih predaličnih nosilcev

Remec - Co.

TOVARNA UPOGNJENEGA POHIŠTVA - LESNA INDUSTRIJA
Ljubljana, Kersnikova ulica 7

Parkefi - Rezani les

Pohišstvo

iz upognjenega lesa

Pohišstvo

iz trdega lesa za banke, pisarne i. dr.

Opreme

za hotele, restavracije, kavarne, kino-dvorane, gledališča

Okles (oklenjeni les - Sperrholz)
za mizarstvo

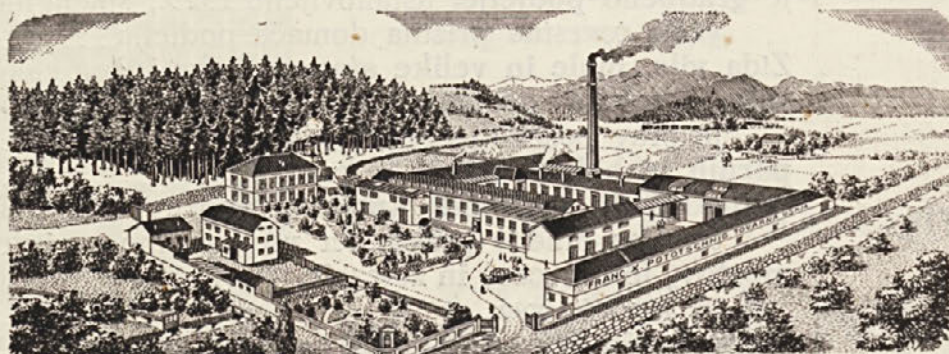
Vodovarno prešani furnirji za stole

Specialni lesni izdelki: torbni in telovadni obroči, otroški kotači, ročaji in držaji za orodje itd.

Tovarna usnja

Franc X. Pototschnig

Slovenjgradec

Specialiteta: podplati, notranjiki

oddelkov

1. knjigotiskarna
2. litografija in offset-tisk
3. klišarna (kemigrafija)
4. bakrotisk
5. knjigoveznica

principov

1. vestna postrežba
2. dober material
3. solidno delo
4. umerjene cene
5. točna odprema

vrst izdelkov

1. tiskovine za urade, trgovino in obrt, časopisi, revije, katalogi, vabila i. t. d.
2. plakati, ceniki, vrednostni papirji, reklamne tiskovine v eno- ali večbarvnem tisku i. dr.
3. klišeji v poljubni obliki za eno- in večbarvno reprodukcijo slik, risb, fotografij etc.
4. umetniške ilustracije, albumi, razglednice, propagandne tiskovine v eno- ali v večbarvnem tisku.
5. preprosta in fina vezava knjig etc., rastrirani papir, poslovne knjige za trgovce, denarne zavode i. t. d.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

ANTON KREMŽAR

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

strojno podjetje - delavnica
poljedelskih strojev. — Generalno
zastopstvo za Dravsko
banovino trrdke

BRATJE PAŘIK

Tovarna strojev in motorjev original „SLAVIA“.
NAPAJEDLA, ČEŠKOSLOVAŠKA REPUBLIKA.

Prvo jugoslovansko podjetje za izdelavo najmo-
dernejših poljedelskih strojev, mlatilnic, slamorez-
nic, reporeznic, žitočistilnikov, gnojničnih črpalk
in vseh rezervnih delov za vse poljedelske stroje.
Specialna izdelava furnirskih stiskalnic in drugih
mizarskih pripomočkov. — Popravila in teme-
ljita prenavljanja vseh strojev in motorjev.

Oglejte si našo veliko zalogo. - Odlikovani na
jubilejni kmetijski razstavi l. 1928 z zlato kolajno

IVAN JAVORNIK

mesar, prekajevalec in izdelovalec vsako-
vrstnih mesnih izdelkov iz svež. in suhega
mesa in prvovrstnih
kranjskih klobas

LJUBLJANA

DOMOBRANSKA C. 7

Telefon šte. 31-57

Stojnica Šolski drevored, poleg Zmajevega mostu

Vaše obleke

oхранite vedno kot
nove, ako jih pustite
kemično čistiti, likati,
plisirati ali barvati

v t o v a r n i

JOS. REICH

LJUBLJANA

Svetlolikalnica škrobljenega in pralnica
domačega perila.

SPREJEMALIŠČA:

Poljanski nasip št. 4-6
Šelenburgova ulica 3
Šiška, Celovška c. 49

Iv. Brunčič & Fr. Rebernik

štavnba in pohi-
štvena pleskarja,
ličarja in slikarja

Ljubljana

Kolodvorska ulica 23
Telefon 3476

Izvršujeta v to stroko
spadajoča dela ter se
priporočata cenjenim
naročnikom.

Zmerne cene! - Solidno delo! - Točna postrežba!

JANKO MIŠIČ PUŠKARNA

KRANJ 191

Strokovni puškar in izdelovatelj lovskega orožja

Bogata zaloga
raznih lovskih pušk po najnižjih cenah

P r o d a j a
lovske municije in vseh lovskih potrebščin

P r e v z e m a
tudi vsa v to stroko spadajoča popravila

Oglejte si na letošnji lovski razstavi
našo zalogo.

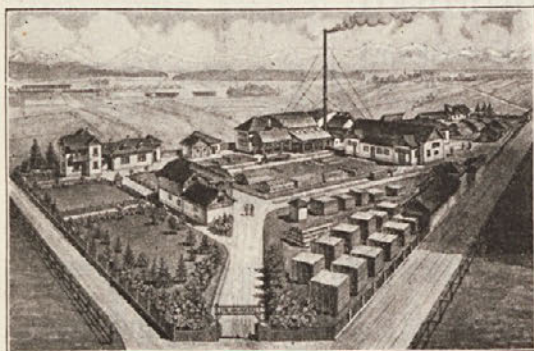
J. & R. PFRIMER

VELETRGOVINA Z VINOM
POSESTNIK VINOGRADOV
OSNOVANA LETA 1857

MARIBOR, ALEKSANDROVA C.

FRAN RAVNIKAR

Oblastveno preizkušeni mestni tesarski mojster

Lesna industrija
Parna žaga
Tesarstvo in stavbeno mizarstvo

LJUBLJANA
LINHARTOVA ULICA 25

Račun pošt. hranilnice št. 11.428 — Telefon 2415

Koncesionirano elektrotehniško podjetje

ALEKSANDER KOZIČ

Ljubljana, Cesta v Rožno dolino 44

Telefon 3041

GRADI:

Električne centrale, daljnovode, inštalacije za pogon in luč, telefonske in signalne naprave itd.

Dobavlja:

Vse stroje in aparate električne stroke, električni inštalacijski material, žarnice itd.

Popravlja:

Vse vrste strojev in aparatov in električne naprave.

Cene solidne! - Izvršitev strokovnjaška!

MEDIĆ-ZANKL

tvornica olja, firneža, lakov in barv

družba z o. z.

Centrala v Ljubljani

Lastnik Franjo Medić

Tovarne: LJUBLJANA — MEDVODE

Podružnice in skladišča: MARIBOR — NOVI SAD

Lastni domači proizvodi:

LANENO OLJE, FIRNEŽ, vse vrste LAKOV, EMAILNO-LAKASTIH in OLJNATIH BARV. Kemično čiste in kemično olepšane kakor tudi navadne prstene barve vseh vrst in barvnih tonov, čopičev, steklarskega kleja itd. znamke „MERAKL“ za obrt, trgovino in industrijo, za železnice, pomorstvo in zrakoplovstvo, kakor tudi prašno olje za higijenično čiščenje podov v šolskih učilnicah, javnih lokalih itd.

Cene umerjene

Točna in solidna postrežba

Karavanška farma za srebrne lisice

Weizelsdorf, avstr. Koroško

(Svetna ves na Koroškem)

goji

srebrne lisice

najvišje kožušne in plemenske kakovosti.

Samo s „prima“ in „prav dobro“ oficijelno ocenjene živali, vse registrirane in vpisane v rejno knjigo.

Farmska prireja **nad štiri mladiče pri paru!**

Gojitev srebrnih lisic je najbolj dobičkonosna izmed vseh rej!

Nasveti pri ureditvi farm.

Interesenti dobé rade volje pojasnila in prospekte o reji.

„Tehnik“ JOSIP BANJAI

Ljubljana, Miklošičeva cesta 20

Kolesa
„Orkan“, „Gloria“

Šivalni stroji
„Minerva“

Gramofoni in plošče „Columbia“, „His Master's Voice“ itd

Velika zaloga vsakovrstnih rezervnih delov

Ceniki brezplačno

En gros!

Prodaja tudi na odplačila

En détail!

CARL POLLAK d. d.

industrija usnja in usnjatih izdelkov

LJUBLJANA

Telefon 2528

Brzjavni naslov:
C. Pollak Ljubljana

„STANDARD“

Izdeluje la Waterproof gorske čevlje, posebno za

lovce in gozdarje,

kakor tudi trpežne, **nepremočljive** in luksuzne čevlje vsake vrste po konkurenčnih cenah.

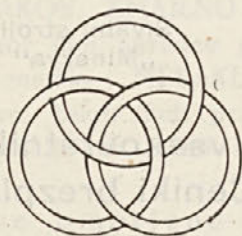

Prodajalna na drobno:

LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 23, na dvorišču.

ZDRUŽENE PAPIRNICE VEVČE • GORIČANE IN MEDVODE D. D. V LJUBLJANI

*Največja papir proizvajajoča
industrija v Kraljevini Jugo-
slaviji — Letna proizvodnja
1500 vagonov papirja*

*Pelir papir
in papir za risanje*

*Bankpost rastriran
in nerastriran*

*Vsakovrstni papirji
za pisanje*

*Vsakovrstni ovojni in fiskov-
ni papirji in rotacijski papir*

KOMERCIJELNI URED V ZAGREBU

Zastopstvo za Dravsko banovino:

KASTELIC IN DRUG / LJUBLJANA

Trg Kralja Petra 4 - Tel. 2038

Ljubljana, Miklošičeva cesta 6
Telefon 21-50

Pristen tirolski loden

za lovske obleke in predpisani
lovski kroj priporoča tvrdka

Ustanovljeno leta 1880

Anton Schuster pri „Tončku“

LJUBLJANA / Mestni trg 25

Istofam je vedno v zalogi tudi
raznovrstno sukno za sportne
obleke in drugo manufakturno
blago po izredno nizkih cenah

SLAVIJA

Jugoslovan-
ska zavaro-
valna (osigu-
ravajuća)
banka d. d.
v Ljubljani

Delniška
glavnica
Din 2,500.000

Zavarovana
glavnica živ-
ljenskega od-
delka Din
195,000.000

Poslovna
zveza z
banko
„Slavijo“ v
Pragi

Podružnice: Beograd, Zagreb, Sarajevo, Osijek, Novi Sad

Fr. Ševčik

LJUBLJANA
ŽIDOVSKA ULICA 8

LOVSKE PUŠKE

kakor tudi vse drugo
orožje in municijo za
lov, sport in obrambo
v največji izberi in po
najnižjih cenah. Založa
„DARNE“ pušk.

ŠAMOTNA TOVARNA V CELJU

PROIZVAJA NEPREGORLJIVO ŠAMOTNO IN DNAS OPEKO, NORMALNO IN FAČONSKO, TER MALTO (MOKO) VSAKOVRSNE KVALITETE. NAJVEČJA IN EDINA SPECIALNA TOVARNA ŠAMOTNIH IN DNAS POTREBŠČIN V JUGOSLAVIJI

Tovarna volnenih odej Celje

izdeluje
pristnovolnene
odeje za turiste, hotele,
bolnice, sanatorije itd.
ter tudi konjske
odeje

Industrija platnenih izdelkov d. z o. z.

Jarše, p. Domžale, Dravska banovina

proizvaja surovo in beljeno platno od najpreprostejše vrste do najfinejših damastov, dalje cvilih, gradel za žimnice, jadvino, različne ponjave, prevlako za preproge itd.

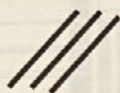
Žel. post. Jarše-Mengeš. Telef.: Domžale 9

„MERKUR“ VELETRGOVINA ŽELEZNINE PETER MAJDIČ, CELJE

Največje in najboljše sortirano skladišče železa, železne robe in vseh v železninarsko stroko spadajočih predmetov, traverz, beton. železa ter cementa itd.

Feliks Urbanc

*Manufakturna trgovina
na debelo in drobno*

*Priporoča cenj. občinstvu
svojo bogato zalogo*

Rok Berlič

*Pohištveno strojno
mizarstvo*

*Zapuže 22
Št. Vid nad Ljubljano*

STAKLO

B. TOBER

P. n. lekarne, droge-
rije, tvornice soda-
vode, kemične tvor-
nice itd.
opozarjamo,
da imamo stalno na
zalogi vse vrste
steklenic
v vseh dimenzijah

Tovarniško - komisijska
zaloga

Ākc. spol.
Prvni česka sklarna
v Kyjove
Ā. S. R.
LJUBLJANA
Ilirska ulica
(vhod pri gostilni Mořina)

P. n. kemične tvor-
nice, stavbenike itd.
opozarjamo,
da imamo stalno na
zalogi
kozarce
za vkuhavanje sadja
in soĀivja ter
steklo za stavbe

ObraĀajte se le na nař naslov, ker
Vas bomo v vsakem oziru zadovoljili

VSE ZA PISARNO:

Pisalni stroji,
mali in veliki

Amerikanska naliv-pera „EAGLE“

A. PRELOG
LJUBLJANA / MARIJIN TRG

TELEFON 3 4 5 6

Zahtevajte prospekte ali obisk!

SPECIJALNA TRGOVINA

ZA

PISALNE
RAČUNSKÉ
ŠIVALNE STROJE

REGISTRIRNE
BLAGAJNE

VSE ZRAVEN SPADA-
JOČE POTREBŠČINE

SPECIJALNA
MEHANIČNA
POPRAVILNICA

LUDV. BARAGA - LJUBLJANA

TELEFON 2980

ŠELENBURGOVA 6

Gonilna jermena, žage,
jermenice in ostali ma-
terijal za žage in tovarne
ima stalno na zalogi

Rudolf Deržaj

LJUBLJANA
Kolodvorska ulica št. 28

Stalna razstava umetnostnih
slik in velika izbira okvirov

Ā. Kos - Ljubljana

MESTNI TRG 25
VIS-A-VIS MAGISTRATA

Razstavljeno
na Ljubljanskem velesejmu
v paviljonu H 216-218

Tovarna damskih
in
moških klobukov

Franc Erbežnik

Vir - Domžale

Na drobno - Na debelo

Posefite nas na velesejmu
v paviljonu H št. 217

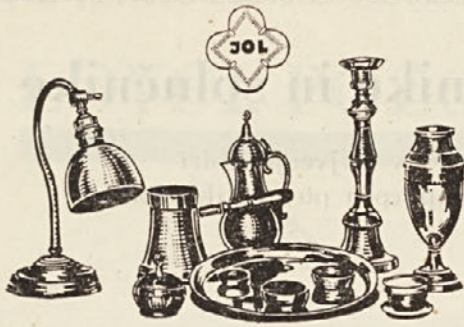
Carinski posrednik

Dragotin Štrucelj

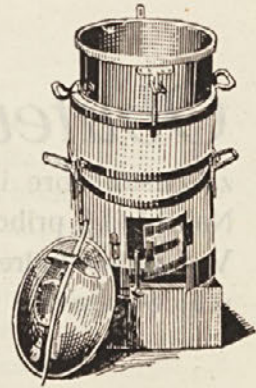
Ljubljana
Dunajska cesta 38

Priporoča se za izvrševanje
vseh **uvoznih, izvoznih** in
tranzitnih carinskih mani-
pulacij po najnižjih konku-
renčnih cenah - Oskrbuje
reekspedicije, reklamacije in
vse strokovne posle najku-
lantneje

Telefon interurban
2223

SPECIJALNA DELAVNICA
za izvrševanje vsakovrstnih kovinskih
in pločevinastih izdelkov za kuhinjske,
gospodarske, obrbne in industrijske
namene. Bakreni kotli in aparati za
žganjekuho, destilacijo i. t. d. **Brzo-**
parilniki, kopalne peči, nagrobne
svetiljke ter izvrševanje vsakovrstnih
vodovodno-inštalacijskih del.

JOS. OTOREPEC, d. z o. z. v Ljubljani, Za Gradom 9

SPECTRUM, D. D.

tvornica ogledal in brušenje stekla

Telefon 25-45

Ljubljana VII, Sp. Šiška, Celovška cesta 81

Telefon 25-45

Zagreb, Osijek. Centrala: Zagreb

Zrcalno steklo, portalno steklo, mašinsko steklo 5-6 mm, ogledala vseh velikosti in oblik, brušene plošče, vsteklevanje v med, Fin-ogledala

Zastopani na Ljubljanskem velesejmu. Pav. E, št. 100

Severnočeska tovarna vagonov in pekarskih strojev d. d.

Češka Lipa, Č. S. R.

Izdeluje prvovrstne parne peči in vse v pekarsko stroko spadajoče stroje. Stroji za izdelavo kifeljčkov, okroglih žemljic, stroji za deljenje testa, sejanje moke itd.

Posetite nas na letošnjem velesejmu v paviljonu »F«, št. 116-118

Kompletna kuhinja

vsa kuhinjska posoda, emajlirana in aluminijasta - porcelan - steklenina - svetiljke, moderni kuhinjski stroji

Kompletne kopalnice in stranišča

cevi, železje in prvovrstne češke ploščice za štedilnike in kopalnice, kopalne banje - umivalne garniture

Okovje

za stavbe in pohištvo, vsakovrstno orodje, pločevina, železnina, nosilke, cement pri

Na debelo

Na drobno

Zahtevajte ponudbe

B. Žilič - Ljubljana

Dunajska cesta 11 - poleg Figovca

Obutev

za cesto, gore in sport
Nahrbtniki, pribor iz aluminija
Vse potne potrebščine
srajce-nogavice

ANT. KRISPER
LJUBLJANA

MESTNI TRG 26

Dežnike in solnčnike

v največji izbiri
priporoča po nizkih cenah

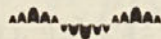

L. MIKUŠ

LJUBLJANA, Mestni trg šte. 15

IVAN ŠIŠKA

TOVARNA PARKETOV IN PARNE ŽAGE
LJUBLJANA - METELKOVA ULICA 4
PRIPOROČA SVOJE IZDELKE

Dobava mlekarskih in sirarskih
strojev in potrebščin
Organizacija mlekaren

Tovarna Pelikan

Ljubljana 7

Prodajalna:
Marijin trg 8

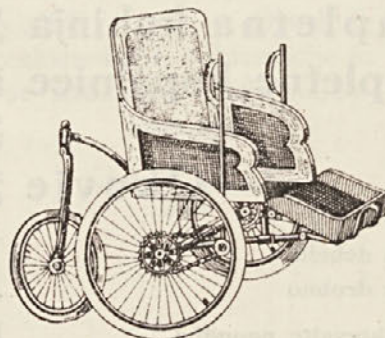
Izdeluje:

otroške vozičke, kolesa, bolniške stole
po meri, kolesne dele, otroške igrače.

Prevzema vsa popravila.

Lakiranje. - Ponikljanje.

Na
veliko!

Na
malo!

LOVCI, POZOR!

Pri nabavi
novega lovskega kroja, da
bomo pri bodočih nastopih vsi
enaki v barvah, obrnite se na tvrdko

FABIANI & JURJOVEC

manufakturna trgovina, Ljubljana,
Stritarjeva ulica 5, ker le ona
ima predpisano blago od
Slovenskega lovskega
društva v prodaji

Naj-
novejše
radio-aparate,
radio-potrebščine,
ojačevalne naprave
z vdelanim radio-aparatom
in gramofonom kupite
najugodnejše pri
specijal. radio
trgovini

Telefon
interurb. 3365

Paviljon
H števil. 177

RADIOVAL

Ljubljana, Dalmatinova ul.15

TRIGLAV GAFFEN-RAD — SLOVENIJA

Najbolje svetuznana
kolesa

JUGOSLAVENSKE „STEYR“ TOVARNE

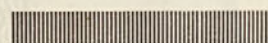
DRUŽBA Z O. Z.

LJUBLJANA, FRANKOPANSKA ULICA 21 — TELEFON 21-81

Modroce

spalne divane
in fotelje,
otomane,
garniture
in tapetniške
izdelke

nudi najceneje

Rudolf Radovan

tapetnik

Ljubljana, Mestni trg št. 13

Vezenje
nevestinih
oprem, zaves
pregrinjaj

najcenejše
in najfinejše

Matek & Mikeš

Ljubljana (poleg hotela Štrukelj)

Enlanje, ažuriranje,
predtiskanje tako!

Osrednje mlekarne

r. z. z. o. z.

Ljubljana

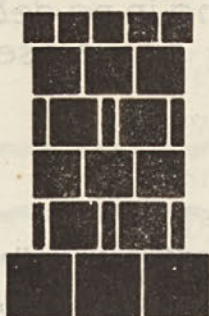
Nudi

prvovrstni domači

ementalski sir ter maslo vseh vrst.

Naši izdelki so bili odlikovani z edino zlato kolajno, ki
je bila podeljena na Ljubljanskem velesejmu leta 1929.

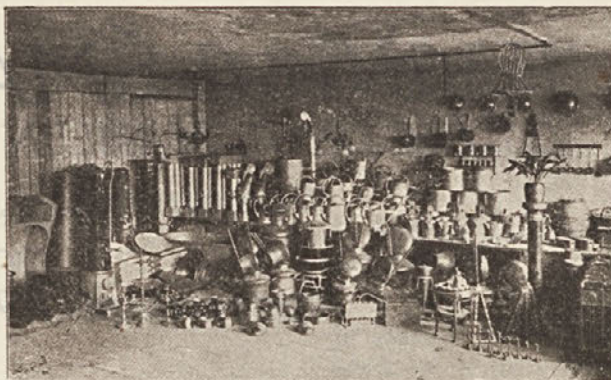
Pečarija in opekarna
Franc Jerko
 Črnuče pri Ljubljani

Nizke cene!
 Hitra in točna
 postrežba!

Izdeluje vsakovrstne lončene sobne in krušne peči. Štedilnike obložene z domačimi ali emajliranimi belimi tablicami. Oblaganje z emajliranimi tablicami za kuhinje, kopalnice i. t. d. Sprejema tudi vsa popravila. Priporoča vsakovrstno zidno in strešno opeko iz lastne novo urejene opekarne.

Na Ljublj. velesejmu v paviljonu
»F« 313

Nova
»Jugometalija«
 družba z omej. z.

Tovarna
 kovinasfij
 izdelkov

Ljubljana
 Aškerčeva ulica 3

 Teppichhaus
zum Türken, Graz

V. H. ADJIMAN

Vabimo vljudno cenjeno občinstvo in interese, da si blagovolijo ogledati naše pristne perzijske preproge na Ljublj. velesejmu v paviljonu **»E« šf. 2-4**

Priznano solidna

MODNAKROJAČNIKAIN KONFEKCIJA

Jamči za prvovrstno postrežbo v vsakem oziru.

Najnižje cene!

Dobro blago!

INDUSTRIJA PERILA NA DEBELO

Vedno najnovejši vzorci, precizni kroji in prvovrstna izdelava.

JOS. ROJINA - LJUBLJANA

IVANKA ŠMACC

LJUBLJANA, MARIJIN TRG 1

Velika zaloga kožuhovine. Damski in moški klobuki na drobno in na debelo. Oglejte si paviljon »H« na velesejmu.

OBČNA ZAVAROVALNICA ASSICURAZIONI GENERALI

je bila ustanovljena v Trstu l. 1831. Posluje skoraj v vseh državah Evrope, pa tudi v Ameriki, Aziji in Afriki ter ima skoraj v vseh večjih mestih svoje lastne palače. Jamstveni fondji znašajo preko 4500 milijonov dinarjev. Družba je izplačala na odškodninah preko 25 milijard dinarjev. Tekom leta 1929 je sklenil zavod nad 52.663 zavarovanj na življenje za kapital preko 4 1/2 milijard dinarjev.

GENERALNI ZASTOP ZA DRAVSKO BANOVINO
v Ljubljani, v lastni hiši na Marijinem trgu
Sv. Petra c. 2 Telefon 24-34

„SAVA“ opće osiguravajuće dioničarsko društvo v Zagrebu.

ustanovljena od jugoslovanskih denarnih zavodov: Jugoslavenska udružena banka d. d., Prva hrvatska štedionica in Srpska banka d. d. v Zagrebu, Jadransko Podunavska banka d. d. v Beogradu ter Zemaljska banka za Bosnu i Hercegovinu v Sarajevu, je prevzela v kraljevini Jugoslaviji elementarna zavarovanja občne zavarovalnice Assicurazioni Generali v Trstu. — Lastni družbeni fondji nad 40 milijonov dinarjev brez garancij bank-ustanoviteljic. — Družba je izplačala za škode od leta 1921 naprej nad 100 milijonov dinarjev. — Direkcija za celo kraljevino v Zagrebu, Zrinjevac br. 3, filijalna direkcija v Beogradu. — Generalno zastopstvo v Sarajevu, Osijeku in Novem Sadu, glavna zastopstva v vseh večjih krajih kraljevine.

GENERALNO ZASTOPSTVO ZA DRAVSKO BANOVINO
v Ljubljani, Sv. Petra c. 2 Telefon 24-34

POSLUJE V VSEH ZAVAROVALNIH STROKAH

Konfekcijska industrija in specialna zaloga češkega in angleškega sukna

JOSIP IVANČIČ - LJUBLJANA

CENTRALA: ŠELENBURGOVA ULICA 1 - TELEFON 2335

PODRUŽNICA: DUNAJSKA CESTA ŠT. 7 - TELEFON 3348

Velika zaloga vsakovrstnih oblek za moške, fante in dečke; zaloga raglanov, površnikov, žimnikov, usnjenih suknjičev in dežnih plaščev.

Izdelava solidna!

Cene konkurenčne!

Čemu kadite ?

Morda zato, da boste bolj zdravi ostali? Ne! Morda zato, da boste še več na ugledu pridobili? Ne! Morda zato, da boste še več denarja prihranili? Ne! Čemu torej kadite? Kadite zato, in sicer samo zato, ker ste se nekoč na kajenje navadili. Kdor se je pa enkrat navadil, se skoro sam od sebe odvaditi ne more, kajti navada je železna srajca in železno srajco je težko, zelo težko rabiti in sleči!

In vendar se lahko odvadi vsakdo, ako le hoče. Uporabljati mora par dni Nikoprost, ki stane franko 76 Din, pa se bo kajenja takoj odvadil. Marsikdo pravi, da bi rad dal 1000 Din, da bi se odvadil. Ni treba dati 1000 Din, temveč samo ma enkostni znesek 76 Din, ki se vsled opustitve kajenja v kratkem času prihrani!

Kdor naroči 5 steklenic, plača samo 280 Din. Razpošilja po povzetju

Josip Lindič, Ljubljana, Komenskega ulica 36/s.

Tiskarna
Merkur d. d.
Ljubljana — Gregorčičeva ulica 23
TELEFON ŠT. 25-52

*Moderno
urejena tiskarna
izvršuje
vse vrste tiskovin
v prvovrstni
kakovostni
izdelavi*

Zahtevajte proračune!

„Jugoslovan“

novi dnevnik Dravske banovine ob-
vešča hitro in točno o vseh dogodkih

„Jugoslovan“

ne hodi po starih stran-
karskih potih

„Jugoslovan“

je glasnik nove misel-
nosti in jugoslovanske
zavesti

„Jugoslovan“

prinaša vse službene
objave v izvorniku

Čitajte in naročajte

„Jugoslovana“!

Mesečna naročnina Din 20.—
Posamezna številka Din 1.—
Ob nedeljah . . . Din 2.—

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ul 23

Telefon številka 30-39, 30-70

HOTEL MIKLIČ

LJUBLJANA

vis-à-vis

*glavnega kolodvora,
novozgrajen in naj-
modernejši urejen. -*

Nizke cene!

*dem Hauptbahnhof,
neuerbaut u. modern
ingerichtet. - - -*

Billige Preise!

ČRKOSLIKARSKI
ATELJE

PRISTOU & BRICELJ

Resljeva c. 4 LJUBLJANA Sv. Petra 39

Specialiteta:

Steklene napisne firme.
Transparentne reklame.
Pločevinaste črke. - Od
dnevne svetlobe bleščeče
napisne table „Verphos“.

Telefon št. 2908

Ustanovljeno leta 1903.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

(GRADSKA ŠTEDIONICA)

V LJUBLJANI, PREŠERNOVA ULICA

Telefon št. 2016 in 2616

Poštni ček št. 10.533

Ustanovljena l. 1889

Stanje vložnega denarja nad 430 milijonov dinarjev

Sprejema
vloge na hranilne
knjižice kakor tudi na tekoči
račun, in sicer proti najugodnejšemu
obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti
dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti.
Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot
kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto
Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nala-
gajo pri njej **sodišča** denar nedoletnih, **župni uradi** cerkveni
in **občine** občinski denar. — **Rentni davek** od
vložnih obresti plačuje hranilnica sama,
tako da dobivajo vlagatelji
polne obresti brez
odbitka.

*Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je
denar popolnoma varen.*

JUTRO

SLOVANSKA KNJIZNICA LJUBLJANA

K M

F 187/1930

9009868

COBISS •

JUGOSLOVANSKA TISKARNA
V LJUBLJANI